

SIIRT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Derya BİÇER

ECE AYHAN'IN ŞİİRLERİNDE ÜSLUP

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Şahap BULAK

SIIRT-2018

T.C.
SİİRT ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Siirt Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "Ece Ayhan'ın Şiirlerinde Üslup" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

21/09/2018

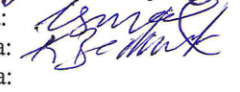
Derya BİÇER

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Doç. Dr. Şahap BULAK danışmanlığında, Derya Biçer tarafından hazırlanan bu çalışma 21.../09...2018 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan (Tez Danışmanı) :Doç. Dr. Şahap BULAK
Jüri.Üyesi : Prof. Dr. İsmail ULUTAŞ
Jüri.Üyesi : Dr. Öğretim Üyesi Kenan BOZKURT
Jüri.Üyesi :
Jüri.Üyesi :

İmza:
İmza:
İmza:
İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir.

21.../09...2018

İmza

Adı ve Soyadı
Enstitü Müdürü

Dr. Öğr. Üyesi Veyisel OKÇU

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ ,ECE AYHAN'IN ŞİİRLERİNDE ÜSLUP****Derya BİÇER,****Tez Danışmanı: Doç. Dr. Şahap BULAK****Jüri: Prof. Dr. İsmail ULUTAŞ****Jüri: Dr. Öğretim Üyesi Kenan BOZKURT****2018, 180 sayfa**

İkinci Yeni şiirinin en aykırı şairi olarak bilinen Ece Ayhan, öteki İkinci Yeni şairleri ölçünlü dilin kural ve kalıplarının dışına çıkarak kendine özgü, orijinal bir üslup oluşturmaya çalışmıştır. İkinci Yeni'nin en özgün şairlerinden biri olan Ece Ayhan, standart dilin kullanımının bütünüyle dışına çıkmaya çalışır. Dilde bilinen birçok kuralı yıkar. Şiirlerinde hem biçimsel hem de anlamsal sapmalara yer verir. Bu sapmalardan dolayı onun şiirlerini herkesin anlaması mümkün değildir. Zaten kendisi de okuru önemsemediğini söylemiştir. Aslında onun şiirleri ilk bakışta manasız sözcüklerle dolu gibi görünse de şiirin derinliklerine girildiğinde bunun böyle olmadığı anlaşılır. Onun şiirlerindeki ses, sözcük ve anlam tıpkı bir musiki gibi ahenkli ve uyumludur. Bu durum, Ece Ayhan şiirini ve üslubunu Modern Türk Şiiri dolayısıyla İkinci Yeni Şiirinin tam olarak anlaşılması ve doğru anlatılması için çok önemlidir.

Bu çalışmada Ece Ayhan'ın şiirleri, kapsam olarak mikro üslup inceleme yöntemi; muhteva olarak tasvirî üslup inceleme yöntemi ile ele alınmış, söz konusu şiirler dil, muhteva, sanat ve sapmalar olmak üzere dört farklı açıdan incelenmiştir. Bu amaçla şairin "Bütün Yort Savullar" adlı eserinde yer alan şiirlerinde her bölümden kısa, orta ve uzun düzeyde olmak üzere üçer şiir olmak üzere toplam yirmi beş şiiri rastgele seçilmiştir. Söz konusu şiirler öncelikle ses, kelime, kelime grubu ve cümle boyutuyla daha sonra da muhteva, sanat ve sapmalar olmak üzere dört farklı açıdan incelenmiş ve şairin farklı zamanlarda yazılmış, rastgele seçilen şiirleri dil, sanat, muhteva bakımından en ince ayrıntısına kadar ele alınarak şairin üslubuna ulaşılmaya çalışılmıştır. Böylece son yıllarda ilgi odağı olan İkinci Yeni Şiiri'nin önemli şairlerinden Ece Ayhan'ı tanıma, tanıtırma ve şiirini anlamaya ve aynı zamanda İkinci Yeni Şiiri'nin üslubunu belirleme çalışmalarına katkıda bulunulmuş ve bu alanda yapılacak yeni bilimsel çalışmalara kaynaklık etmek amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şiir, Modern Türk Şiiri, İkinci Yeni Şiiri, Ece Ayhan, Üslup.

**ABSTRACT
MSc THESIS****STYLE İN ECE AYHAN'S POEMS****Derya BİÇER****Advisor: Associate Professor Şahap BULAK****2018, 180 Pages****Chair: Associate Professor Şahap BULAK****Jury: Professor Doctor İsmail ULUTAŞ****Jury: Doctor Teaching Member Kenan Bozkurt**

Ece Ayhan, known as the most controversial poet of Second New Poetry, tried to create a unique original style out of the rules and patterns of the moderate tongues of the other Second New poets. Ece Ayhan, one of the most unique poets of Second New, tries to go beyond the use of standard language. It breaks many known rules on the ground. In poetry, both formal and semantic deviations are included. Because of these deviations, it is not possible for everyone to understand his poems. He said he did not care about the reader anyway. In fact, his poems seem to be full of meaningless words at first glance, but when it comes to the depths of poetry, it seems that this is not the case. The voice, word and meaning in his poems are harmonious, just like a music. For this reason, Ece Ayhan's poem and style is very important for the complete understanding and correct explanation of the Second New Poem and also the modern Turkish poetry.

In this study, Ece Ayhan's poems were analyzed with micro style analysis method; the content was examined in four different perspectives as language, content, art and deviations by taking a descriptive style examination method. For this purpose, a total twenty-five poems consisted of three poems in short, medium and long levels were randomly selected from the poet's work named "Bütün Yort Savul'lar. These poems were first examined in four dimensions: voice, word, word group and sentence, then content, art and deviations. Later on, the poet's style is tried to be discovered by making detailed examinations of randomly-selected poems written at different times in terms of language, art and content. Thus, this study has contributed to the efforts to recognize, introduce, understand Ece Ayhan, one of the most important poets of Second New Poetry which has become a center of interest in recent years, and at the same time to determine the style of "Second New Poetry" and to provide an appropriate sources for new scientific works.

Keywords: Poetry, Modern Turkish Poetry, Second New Poetry, Ece Ayhan, Style.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT.....	II
KISALTMALAR.....	XIV
ÖNSÖZ	XV
GİRİŞ	1
I.Üslup.....	1
a. Sanatı.....	8
b. Eserleri	10
BİRİNCİ BÖLÜM	1
ÜSLUP İNCELEMESİ (DİL-MUHTEVA-SANAT)	1
1. “Anahtarlar” Şiiri	1
1.1. Dil ve Anlatım.....	2
1.1.2. Kelime.....	2
1.1.3. Kelime Grupları	3
1.1.4. Cümle	3
1.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar-Bağdaştırmalar vb.).....	3
1.2. Sanat.....	4
1.2.2. Kafiye ve Redif	4
1.2.3. Ahenk Unsurları.....	5
1.2.4. Edebi Sanatlar	6
1.3. Muhteva	6
2. “Kurtulamayan” Şiiri	9
2.1. Dil ve Anlatım.....	9
2.1.1. Ses	9
2.1.2. Kelime.....	10
2.1.3. Kelime Grupları	11
2.1.4. Cümle.....	11
2.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar-Bağdaştırmalar vb.).....	11

2.2. Sanat.....	12
2.2.1. Nazım Şekli ve Vezin	12
2.2.2. Kafiye ve Redif	12
2.2.3. Ahenk Unsurları.....	12
2.2.4. Edebi Sanatlar	13
2.3. Muhteva	14
3. “Üç Gencin Kalbi” Şiiri	16
3.1. Dil ve Anlatım.....	17
3.1.1. Ses	17
3.1.2. Kelime	17
3.1.3. Kelime Grupları	18
3.1.4. Cümle	19
3.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar- Bağdaştırmalar vb.).....	19
3.2. Sanat.....	19
3.2.1. Nazım Şekli ve Vezin	19
3.2.2. Kafiye ve Redif	19
3.2.3. Ahenk Unsurları.....	19
3.2.4. Edebi Sanatlar	20
3.3. Muhteva	20
4. ”Kınar Hanımın Denizleri” Şiiri	23
4.1. Dil ve Anlatım.....	23
4.1.1. Ses	23
4.1.2. Kelime.....	24
4.1.3. Kelime Grupları	24
4.1.4. Cümle.....	25
4.1.5.Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar- Bağdaştırmalar vb.).....	25
4.2. Sanat.....	26
4.2.1. Nazım Şekli ve Vezin	26
4.2.2. Kafiye ve Redif	26
4.2.3. Ahenk Unsurları.....	26
4.2.4. Edebi Sanatlar	26

4.3. Muhteva	27
5. "Ecegiller" Şiiri.....	32
5.1. Dil ve Anlatım.....	32
5.1.1. Ses	32
5.1.2. Kelime	32
5.1.3. Kelime Grupları	33
5.1.4. Cümle	33
5.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla- Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar- Bağdaştırmalar vb.).....	33
5.2. Sanat.....	34
5.2.1. Nazım Şekli ve Vezin.....	34
5.2.2. Kafiye ve Redif	34
5.2.3. Ahenk Unsurları	34
5.2.4. Edebi Sanatlar	35
5.3. Muhteva	35
6. "Okarina" Şiiri	38
6.1. Dil ve Anlatım.....	39
6.1.1. Ses	39
6.1.2. Kelime	39
6.1.3. Kelime Grupları	40
6.1.4. Cümle	40
6.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla- Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar- Bağdaştırmalar vb.).....	40
6.2. Sanat.....	41
6.2.1. Nazım Şekli ve Vezin	41
6.2.2. Kafiye ve Redif	41
6.2.3. Ahenk Unsurları	41
6.2.4. Edebi Sanatlar	42
6.3. Muhteva	43
7. "Bakışsız Bir Kedi Kara" Şiiri.....	47
7.1. Dil ve Anlatım.....	47
7.1.1. Ses	47
7.1.2. Kelime.....	47

7.1.3. Kelime Grupları	48
7.1.4. Cümle	48
7.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar- Bağdaştırmalar vb.).....	48
7.2. Sanat.....	49
7.2.1. Nazım Şekli ve Vezin	49
7.2.2. Kafiye ve Redif	49
7.2.3. Ahenk Unsurları.....	49
7.2.4. Edebi Sanatlar	50
7.3. Muhteva	51
8. “Bir Fotoğrafın Arabı” Şiiri	54
8.1. Dil ve Anlatım.....	54
8.1.1. Ses.....	54
8.1.2. Kelime.....	55
8.1.3. Kelime Grupları	56
8.1.4. Cümle.....	56
8.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar- Bağdaştırmalar vb.).....	56
8.2. Sanat.....	57
8.2.1. Nazım Şekli ve Vezin	57
8.2.2. Kafiye ve Redif	57
8.2.3. Ahenk Unsurları.....	58
8.2.4. Edebi Sanatlar	58
8.3. Muhteva	59
9. ”Ortodokslular IV” Şiiri.....	64
9.1. Dil ve Anlatım.....	64
9.1.1. Ses.....	64
9.1.2. Kelime.....	64
9.1.3. Kelime Grupları	65
9.1.4. Cümle.....	65
9.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar- Bağdaştırmalar vb.).....	65
9.2. Sanat.....	66
9.2.1. Nazım Şekli ve Vezin	66

9.2.2. Kafiye ve Redif	66
9.2.3. Ahenk Unsurları	66
9.2.4. Edebi Sanatlar	66
9.3. Muhteva	67
10. “Ortodokslular XII” Şiiri	69
10.1. Dil ve Anlatım.....	69
10.1.1. Ses	69
10.1.2. Kelime	69
10.1.3. Kelime Grupları	70
10.1.4. Cümle	70
10.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar- Bağdaştırmalar vb.).....	70
10.2. Sanat.....	71
10.2.1. Nazım Şekli ve Vezin	71
10.2.2. Kafiye ve Redif	71
10.2.3. Ahenk Unsurları	72
10.2.4. Edebi Sanatlar	72
10.3. Muhteva	72
11. “ Ortodokslular XXI” Şiiri.....	75
11.1. Dil ve Anlatım.....	75
11.1.1. .Ses	75
11.1.2. Kelime	75
11.1.3. Kelime Grupları	76
11.1.4. Cümle	76
11.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar- Bağdaştırmalar vb.).....	76
11.2. Sanat.....	77
11.2.1. Nazım Şekli ve Vezin	77
11.2.2. Kafiye ve Redif	77
11.2.3. Ahenk Unsurları	77
11.2.4. Edebi Sanatlar	78
11.3. Muhteva	78
12. “Orta İkidenden Ayrılan Çocuklar İçin Şiirler “ Şiiri.....	82

12.1. Dil ve Anlatım.....	82
12.1.1. Ses.....	82
12.1.2. Kelime.....	83
12.1.3. Kelime Grupları	84
12.1.4. Cümle.....	84
12.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar- Bağdaştırmalar vb.).....	84
12.2. Sanat.....	85
12.2.1. Nazım Şekli ve Vezin	85
12.2.2. Kafiye ve Redif	85
12.2.3. Ahenk Unsurları.....	85
12.2.4. Edebi Sanatlar	85
12.3. Muhteva	86
13. “Şiirin Deniz Kıyısındaki Sesi “ Şiiri	89
13.1. Dil ve Anlatım.....	89
13.1.1. Ses.....	89
13.1.2. Kelime.....	89
13.1.3. Kelime Grupları	90
13.1.4. Cümle.....	90
13.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar- Bağdaştırmalar vb.).....	90
13.2. Sanat.....	91
13.2.1. Nazım Şekli ve Vezin	91
13.2.2. Kafiye ve Redif	91
13.2.3. Ahenk Unsurları.....	91
13.2.4. Edebi Sanatlar	91
13.3. Muhteva	91
14. “Gökyüzünde Bir Cenaze Töreni “ Şiiri	94
14.1. Dil ve Anlatım.....	94
14.1.1. Ses.....	94
14.1.2. Kelime.....	95
14.1.3. Kelime Grupları	95
14.1.4. Cümle.....	96

14.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar-Bağdaştırmalar vb.).....	96
14.2. Sanat.....	97
14.2.1. Nazım Şekli ve Vezin	97
14.2.2. Kafiye ve Redif	98
14.2.3. Ahenk Unsurları.....	98
14.2.4. Edebi Sanatlar	98
14.3. Muhteva	98
15. “Zambaklı Padişah” Şiiri	102
15.1. Dil ve Anlatım.....	102
15.1.1. Ses	102
15.1.2. Kelime.....	102
15.1.3. Kelime Grupları	103
15.1.4. Cümle.....	103
15.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar-Bağdaştırmalar vb.).....	104
15.2. Sanat.....	104
15.2.1. Nazım Şekli ve Vezin	104
15.2.2. Kafiye ve Redif	104
15.2.3. Ahenk Unsurları.....	105
15.2.4. Edebi Sanatlar	105
15.3. Muhteva	105
16. “Zambaklı Padişah IX” Şiiri	107
16.1. Dil ve Anlatım.....	107
16.1.1. Ses	107
16.1.2. Kelime.....	108
16.1.3. Kelime Grupları	108
16.1.4. Cümle.....	108
16.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar-Bağdaştırmalar vb.).....	109
16.2. Sanat.....	109
16.2.1. Nazım Şekli ve Vezin	109
16.2.2. Kafiye ve Redif	109
16.2.3. Ahenk Unsurları.....	110

16.2.4. Edebi Sanatlar	110
16.3. Muhteva	110
17. “Zambaklı Padişah XXIV” Şiiri	112
17.1. Dil ve Anlatım.....	112
17.1.1. Ses	112
17.1.2. Kelime.....	112
17.1.3. Kelime Grupları	112
17.1.4. Cümle.....	113
17.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar- Bağdaştırmalar vb.).....	113
17.2. Sanat.....	114
17.2.1. Nazım Şekli ve Vezin	114
17.2.2. Kafiye ve Redif	114
17.2.3. Ahenk Unsurları.....	114
17.2.4. Edebi Sanatlar	114
17.3. Muhteva	114
18. “ Zambaklı Padişah XXV “ Şiiri.....	117
18.1. Dil ve Anlatım.....	117
18.1.1. Ses	117
18.1.2. Kelime.....	117
18.1.3. Kelime Grupları	118
18.1.4. Cümle.....	118
18.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar- Bağdaştırmalar vb.).....	118
18.2. Sanat.....	119
18.2.1. Nazım Şekli ve Vezin	119
18.2.2. Kafiye ve Redif	119
18.2.3. Ahenk Unsurları.....	119
18.2.4. Edebi Sanatlar	119
18.3. Muhteva	119
19. “ Madytos” Şiiri	121
19.1. Dil ve Anlatım.....	121
19.1.1. Ses.....	121

19.1.2. Kelime.....	121
19.1.3. Kelime Grupları	122
19.1.4. Cümle.....	122
19.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar- Bağdaştırmalar vb.).....	122
19.2. Sanat.....	123
19.2.1. Nazım Şekli ve Vezin	123
19.2.2. Kafiye ve Redif	123
19.2.3. Ahenk Unsurları.....	123
19.2.4. Edebi Sanatlar	123
19.3. Muhteva	123
20. “Cankurtaran” Şiiri	126
20.1. Dil ve Anlatım.....	126
20.1.1. Ses.....	126
20.1.2. Kelime.....	126
20.1.3. Kelime Grupları	127
20.1.4. Cümle.....	127
20.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar- Bağdaştırmalar vb.).....	127
20.2. Sanat.....	128
20.2.1. Nazım Şekli ve Vezin	128
20.2.2. Kafiye ve Redif	128
20.2.3. Ahenk Unsurları.....	128
20.2.4. Edebi Sanatlar	128
20.3. Muhteva	129
21. “Melankolya Çiçeği “ Şiiri.....	131
21.1. Dil ve Anlatım.....	131
21.1.1. Ses.....	131
21.1.2. Kelime.....	132
21.1.3. Kelime Grupları	132
21.1.4. Cümle.....	132
21.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar- Bağdaştırmalar vb.).....	133
21.2. Sanat.....	133

21.2.1. Nazım Şekli ve Vezin	133
21.2.2. Kafiye ve Redif	133
21.2.3. Ahenk Unsurları	134
21.2.4. Edebi Sanatlar	134
21.3. Muhteva	134
22. “Şiir ve Kadavra “ Şiiri	138
22.1. Dil ve Anlatım.....	138
22.1.1. Ses	138
22.1.2. Kelime	138
22.1.3. Kelime Grubu.....	139
22.1.4. Cümle	139
22.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar- Bağdaştırmalar vb.).....	139
22.2. Sanat.....	140
22.2.1. Nazım Şekli ve Vezin	140
22.2.2. Kafiye ve Redif	140
22.2.3. Ahenk Unsurları	140
22.2.4. Edebi Sanatlar	140
22.3. Muhteva	140
23. “ Mektup “ Şiiri.....	143
23.1. Dil ve Anlatım.....	143
23.1.1. Ses	143
23.1.2. Kelime	144
23.1.3. Kelime Grupları	145
23.1.4. Cümle	145
23.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar- Bağdaştırmalar vb.).....	145
23.2. Sanat.....	146
23.2.1. Nazım Şekli ve Vezin	146
23.2.2. Kafiye ve Redif	146
23.2.3. Ahenk Unsurları	147
23.2.4. Edebi Sanatlar	147
23.3. Muhteva	147

24. “Bir Askeri Şairin Ölümü!” Şiiri	150
24.1. Dil ve Anlatım.....	151
24.1.1. Ses.....	151
24.1.2. Kelime.....	151
24.1.3. Kelime Grupları	152
24.1.4. Cümle.....	152
24.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar- Bağdaştırmalar vb.).....	152
24.2. Sanat.....	154
24.2.1. Nazım Şekli ve Vezin	154
24.2.2. Kafiye ve Redif	154
24.2.3. Ahenk Unsurları.....	154
24.2.4. Edebi Sanatlar	154
24.3. Muhteva	154
25. “ Hani Şu Eski Aşk!” Şiiri	158
25.1. Dil ve Anlatım.....	158
25.1.1. Ses.....	158
25.1.2. Kelime.....	158
25.1.3. Kelime Grupları	159
25.1.4. Cümle.....	159
25.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar- Bağdaştırmalar vb.).....	159
25.2. Sanat.....	159
25.2.1. Nazım Şekli ve Vezin	159
25.2.2. Kafiye ve Redif	160
25.2.3. Ahenk Unsurları.....	160
25.2.4. Edebi Sanatlar	160
25.3. Muhteva	160
SONUÇ	162
KAYNAKÇA.....	173

KISALTMALAR

a.g.e	Adı geçen eser
bkz.	Bakınız
c.	Cilt
ev.	Çeviren
doç.	Doğum Tarihi
Haz.	Hazırlayan
s.	Sayfa
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve diğerleri
vs.	Vesaire
Yay. Haz.	Yayına Hazırlayan(lar)

ÖNSÖZ

Bu çalışmada İkinci Yeni Şiiri'nin en aykırı şairi olarak bilinen Ece Ayhan'ın şiirlerinde kullandığı üslup incelenmiştir. Ece Ayhan'ın şiirleri kapsamlı olarak mikro üslup inceleme yöntemi; muhteva olarak tasviri üslup inceleme yöntemi ile incelenmiştir. Söz konusu şiirler dil, muhteva, sanat ve sapmalar olmak üzere dört farklı açıdan incelenmiştir. Şairin farklı zamanlarda yazılmış, rastgele seçilen şiirleri dil, sanat, muhteva bakımından en ince ayrıntısına kadar ele alınarak şairin üslubuna ulaşılmaya çalışılmıştır. Böylece son yıllarda ilgi odağı olan İkinci Yeni Şiiri'nin önemli şairlerinden Ece Ayhan'ı tanıma, tanıtmaya ve şiirini anlamaya ve aynı zamanda İkinci Yeni Şiiri'nin üslubunu belirleme çalışmalarına katkıda bulunulmuştur.

Çalışmama bilgi ve tecrübeleriyle değerli katkılarda bulunan danışman hocam sayın Doç. Dr. Şahap BULAK'a ve desteklerini esirgemeyen bölüm hocalarına teşekkürlerimi arz ederim.

Siirt-2018

Derya BİÇER

GİRİŞ

I.Üslup

Edebiyat terimlerinin çoğunda olduğu gibi, *üslûbun* da *efrâdını câmî, ağyârını mânî* bir tanımını yoktur; birçok denemeleri vardır. Ancak bunların hiçbiri, üslûbun tam ve kesin bir ifadesi olmamakla birlikte, her biri onun çeşitli yönlerini tanımamıza yardım edecek niteliktedir. Bunun için üslup tanımlarını derlemek ve değerlendirmek gerekmektedir. Fakat bu ayrı bir çalışma konusudur.¹ Arapça bir kelime olan *üslûbun* Lâtince karşılığı *stylus*dur. Fransızca *style*, İngilizcede ise *stil* şekillerinde kullanılmaktadır. Önceleri *sert yüzeyleri kazıyarak çizmeye yarayan sivri uçlu bir nesne* anlamına gelen kelime, Fransızcada *dolma kalem* anlamındaki *stylo* şekline dönüşmüştür.² Ahmet Çoban'a göre üslûp; belli bir görüş, duyuş ve birikime sahip olan sanatçının hayatı boyunca edindiği tecrübe ve tavırlarla seçtiği konuyu, biçim ve içeriğin belirlediği vasıta ve yöntemler kullanarak kendisine has bir biçimde ördüğü kelimelerle anlatmasından doğan bir edebî değer unsuru ve ölçüsüdür.³

Mustafa Karabulut'a göre; dil, muhteva ve sanat gibi birbirinden farklı, aynı zamanda birbirini tamamlayan unsurlardan oluşan üslûp, bireysel bir özellik taşır. Bu yüzden üslûp incelemeleri belli kalıplara göre genellemeler yapılarak değil, incelenen eserdeki üslubu oluşturan unsurlardan yola çıkılarak yapılmalıdır. Bir edebî eser incelenirken onu meydana getiren dil, muhteva, sanat, yazıldığı dönemin özellikleri, ait olduğu toplum, gelenekle ilgili varsa, etkilendiği akımlar gibi unsurlara da dikkat etmek gerekir. Üslûbun oluşmasında metni oluşturan dil malzemesi önemli olduğu gibi, içeriğin şahsi ifadesinde sanatçının ruhsal yapısı da dikkate alınmalıdır. Eserle sanatçının maddi ve manevi dünyası arasında doğrudan bir bağ vardır. Bir sanatçının eserine eğitimi, mizacı, estetik anlayışı, tecrübe ve ilgileri, sosyal konumu, deneyimleri, sahip olduğu kültür, ahlaki ve entelektüel yapısı, istekleri, onu derinden etkileyen olaylar, çocukluk anıları, istekleri, özelemleri, idealleri ve siyasi fikirleri gibi özellikleri

¹ Çoban, Ahmet (1997), "Üslup Tanımları ve Bir Genelleme", Yediveren Yay., Mart S.2, s.12-13.

² Yalçın, Mehmet, "Şiirin Ortak Paydası", Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, Sivas, s.53.

³ Çoban, Ahmet (2004), "Edebiyatta Üslûp Üzerine (Sözün Tadını Dilde Duymak)", Akçağ Yayınları, s.16.

az veya çok yansır. Sanatçı, eserinde kendi mizacına uygun bir ifade dünyası kurduğundan eser sanatçının maddi ve manevi dünyasının önemli bir yansımasıdır. Bu yansıma, onu diğer sanatçılardan ayıran en önemli özelliktir. Bu sebeple sanatçının psikolojik yapısının bilinmesi, üslup incelemelerinde büyük önem taşır.⁴

Şahap Bulak'a göre; Türkiye'de üslup incelemeleri, Batıya göre çok geç başlamış, henüz konu ve yöntem çeşitliliği kazanamamıştır. Matematik ve bilgisayar destekli çalışmalar daha başlamadığı gibi yapılan çalışmalar da Batı'daki çalışmaların çok gerisinde kalmıştır. Günümüzde Batı dilleri alanında üslup çalışmalarına bir yönelme olsa da bu yönelme nicelik ve nitelik bakımından çok yetersizdir. Türk Dili ve Edebiyatı alanında yok denecek kadar az olan üslup incelemeleri ise, bu alandaki araştırmacıların çabalarıyla sınırlıdır. Söz konusu çalışmalar da yöntem ve konu çeşitliliğinden yoksun olduğu için beklenen neticeleri vermekten uzaktır. Özellikle Türk Dili ve Edebiyatı alanında yapılan üslup incelemeleri, genellikle "dil ve üslup çalışması" olarak adlandırılmakta ve belli kalıp veya genellemelerle yapılmaktadır. Bu tür incelemelerde genellikle bir eserde kullanılan dilin anlaşılabilirliği esas alındığından üslûbu oluşturan dil dışındaki sanat ve muhteva gibi unsurlar hesaba katılmamaktadır. Üslup; dil, muhteva ve sanat gibi birbirinden farklı, aynı zamanda birbirini tamamlayan unsurlardan oluştuğu için üslup incelemelerini bu şekilde adlandırmak doğru bir yaklaşım değildir. Zira dil üslûbun alt başlıklarından biridir.⁵

Üslup incelemeleri kapsam olarak ise mikro ve makro üslup incelemesi olarak ikiye ayrılır. Mikro üslup incelemesi sanatçının sınırlı sayıda eseri üzerinde yapılan inceleme; makro üslup incelemesi ise sanatçının bütün eserleri üzerinde yapılan incelemedir. Bir sanatçının üslûbu tam olarak makro üslup incelemesiyle belirlenebilir. Fakat makro üslup incelemesi kadar geniş kapsamlı ve net sonuçlar vermese de mikro üslup incelemesi, sanatçının üslûbu hakkında önemli ipuçları verebilir.⁶

Üslûp incelemesiyle ilgili çalışmaları iki ayrı grupta toplamak yerinde olur. Bunlardan ilki ifadeyi esas alır. Genel olarak düşünce kelimesiyle ifade edilen kavramla

⁴ Karabulut, Mustafa (2012), "Edebi metinlerde dil ve üslup incelemeleri ve Edip Cansever'in dil ve üslubunda psikolojik unsurlar. VII. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri, 24-28 Eylül Ankara, s.1.

⁵ Bulak, Şahap (2016), "*Bir Mikro Üslup İnceleme Denemesi: Ahmed Arif'in Merhaba, İçerde, Ay Karanlık Şiirlerinde Üslup*", A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 55 Erzurum, s.279.

⁶ Bulak, Şahap (2016), "*Bir Mikro Üslup İnceleme Denemesi: Ahmed Arif'in Merhaba, İçerde, Ay Karanlık Şiirlerinde Üslup*", a.g.e, s.280.

şekle ait unsurların, yani dil malzemesinin kullanılışı arasındaki ilişkileri inceler. Bunu ifadenin üslûp bakımından incelenmesi olarak adlandırabiliriz. Kısacası metinde yer alan dil malzemesinin yapısı ve fonksiyonu üzerinde durur. Bunu tasvirî (descriptif) üslup incelemesi başlığı altında ele almayı uygun görüyoruz. İkincisi ferdiyetle ifade arasındaki ilişkileri incelemeyi hedef alır. Metinde karşımıza çıkan ifade, şekil ve kalıplarının ferdî planda, yani yazan ve konuşan insan seviyesinde sebepler üzerinde durmak ister. Bu bakımdan da edebî tenkide yakındır. İşte bu ikincisine de tekevvünî (oluşuma ait) üslûp incelemesi adı verilmektedir.⁷

İkinci Yeni şiirinin en aykırı şairi olarak bilinen Ece Ayhan, kendine özgü, orijinal bir üslûp oluşturmaya çalışmıştır. Bu durum, incelediğimiz şiirlerinde rahatlıkla görülmektedir. Onun şiirlerinde hem biçimsel hem de anlamsal birçok sapma örneğine rastlanmaktadır. Ayrıca Ece Ayhan da öteki İkinci Yeni şairleri ölçünlü dilin kural ve kalıplarının dışına çıkmıştır. Birçok şiirinde nokta dışında noktalama işareti kullanmamıştır.

Bu çalışmada Ece Ayhan'ın şiirleri kapsam olarak mikro üslup inceleme yöntemi; muhteva olarak tasvirî üslup inceleme yöntemi ile incelenmiştir. Söz konusu şiirler dil, muhteva, sanat ve sapmalar olmak üzere dört farklı açıdan incelenmiştir. Dil açısından öncelikle ses, kelime, kelime grubu ve cümle boyutuyla daha sonra da muhteva, sanat ve sapmalar boyutuyla inceleme yapılmıştır. Bu şekilde Ece Ayhan'ın üslup tarzı hakkında ipuçları elde edilmeye çalışılmıştır.

II. İkinci Yeni Şiiri

Garip şiirine tepki olarak ortaya çıkan İkinci Yeni hareketi edebiyat tarihimizde önemli bir yere sahiptir. “*Her ne kadar ortak bir hareket olmasa da 1954 yılından sonra başlayan bir edebî hareket olan İkinci Yeni kadrosunu başlangıçta Ece Ayhan, İlhan Berk, Turgut Uyar, Cemal Süreya, Sezai Karakoç, Edip Cansever gibi şairler oluşturmaktadır.*”⁸ İkinci Yeni şairleri yeni bir anlayışla şiire başlamışlardır. Onlar ölçünlü dilin birçok kalıbını yıkmaya çalışmışlardır. Bu dönemin şairlerinin yenilik arayışı içerisinde olduklarını yine bir İkinci Yeni şairi olan Cemal Süreya (1931-1990)'nın şu dizelerinden de anlıyoruz:

⁷ Aktaş, Şerif (2007), “Edebiyatta Üslup ve Problemleri”, Akçağ Yayınları, Ankara, s.53.

⁸ Yeter, Gaye Belkız (2014), “Yeni Türk Şiirinde Tasfiye Hareketleri”, Kurgan Edebiyat, Ankara, s.224.

“Biz yeni bir hayatın acemileriyiz / Bütün bildiklerimiz yeniden biçimleniyor / Şiirimiz, aşkımız yeniden.”⁹

İkinci Yeniciler yeni bir anlayışla edebiyat dünyasına adım atmışlardır. Ancak bu defa da birtakım problemler baş göstermiştir. Bunlardan birincisi hareketi kimin başlattığı; ikincisi ise edebî harekete verilecek olan isimdir. Mesela Mehmet Kaplan İkinci Yeni hareketinin kurucusu olarak Atilla İlhan’ı görür. Oktay Rifat ise hareketin “Perçemli Sokak” ile başladığını ileri sürer.¹⁰

Birinci Yeni’den sonra bir başka edebî harekete İkinci Yeni ismi verilmesi bazı çevrelerce hoş karşılanmamıştır. Tanzimat’tan itibaren başlayan yeni şiir anlayışları düşünüldüğünde Garip ve İkinci Yeni hareketlerinin kaçınıcı yeni oldukları tartışılmalı bir sorundur aslında. Gerçekte İkinci Yeni gibi Birinci Yeni adlandırması da tam olarak birer doğru adlandırma değildir. Nitekim Asım Bezirci İkinci Yeni’nin aslında Sekizinci Yeni olarak adlandırılmasının daha doğru olacağı görüşünü ileri sürmektedir.¹¹ Aslında bu tartışmalara neden olan eski-yeni nesil tartışmaları daha sonraki yıllarda da devam etmiştir.

İkinci Yeniciler Garip hareketine tepki olarak ortaya çıkmışlardır. Ancak yine de onların bazı unsurlarından etkilenmişlerdir.

Birinci Yeni, başka adıyla Garip Akımı, şiirselliği ve geleneksel kuralları, yadsıyarak şiirde halka ve yalına yönelen, biçimi öz, söyleyiş ve yenilikleri getirmiştir. Ne var ki yaklaşık on yıl sonra, şiirde, duygu, şiirsellik, duyarlık, düşlem ve imge aranır olmuştur. Batı’da geliştirilen “soyut”, “imgesel” benzeri niteliklerle yazmak gibi yeni arayışlara gidilmiştir. Bu, İkinci Yeni’nin doğmasına zemin hazırlamıştır. Bu hareketin genel özellikleri ise şunlardır:

- İmge ve söz sanatlarına yer verme
- Duygu ve çağrışımlardan yararlanma
- Konuşma diline, halk kültürüne sırt çevirme
- Aydın okurlara seslenme

⁹ Süreya, Cemal (2008), “Sevda Sözleri”, YKY, 35. Baskı, İstanbul, s.112.

¹⁰ Yeter, Gaye Belkız (2014), “Yeni Türk Şiirinde Tasfiye Hareketleri”, a.g.e, s.224.

¹¹ Yeter, Gaye Belkız (2014), “Yeni Türk Şiirinde Tasfiye Hareketleri”, a.g.e, s.225.

- Sürrealizm başta olmak üzere dadaizm ve egzistansiyalizm akımından etkilenme
- Bireyin topluma ve kendine yabancılaşması, bunalım ve yalnızlığı işleme
- Kapalı ve soyut bir anlatımı tercih etme
- Anlamdan çok söyleyişe önem verme
- “Şiir için şiir” anlayışıyla hareket etmişler; erdem, ahlak, toplum ve gerçek gibi konuların şiirin dışında tutulması gerektiğini savunmuşlardır.
- Onlara göre şiirde ahenk, ölçü ve uyakla değil; musiki ve anlatım zenginliği ile sağlanmalıdır.¹²

Görüldüğü İkinci Yeniciler ile Garipçiler arasında birçok farklılık olmasına rağmen bazı yönleri benzerdir. Her iki hareket de;

- Türk şiir geleneğiyle bağını koparır,
- Garip akımı gibi İkinci Yeniciler de Gerçeküstücülükten etkilenir.
- Her iki hareket de dizeci şiire karşı çıkmıştır vb.gibi.

Dönemin şairlerinin sanat dünyasına girişleri biraz farklı olsa da özellikle şiir türünde oldukça başarılı örnekler vermişlerdir. Onlar her ne kadar Klâsik şiire ve Garip şiirine bir tepki olarak ortaya çıkmışlarsa da gelenekle bağını koparamamışlardır.

Kısacası İkinci Yeni Hareketi şairleri konuşma ve yazı dilinden uzaklaşarak, kelime kadrosunu daraltmış, standart dilin kurallarını ve ölçülerini değiştirip bambaşka bir dille eserlerini yazmışlardır.

1. Ece Ayhan

a. Hayatı

Ece Ayhan'ın hayatı hakkında ilgili kaynaklarda verilen bilgiler oldukça sınırlı ve genel niteliklidir. Bunda, özel hayatının ayrıntılarıyla bilinmesine kendisinin de sıcak bakmamasının önemli bir payı olsa gerek. O, hayatının; ülkemizin yaşadığı toplumsal, tarihsel, kültürel ve ekonomik süreçlerdeki çarpıklıklara tanıklık edebilecek, “özel”liği aşarak bu bakımlardan birer belge/gösterge gibi okunmaya olanak verebilecek belirli

¹² <https://www.img.eba.gov.tr?name=İKİNCİ YENİ> E.T. (25 Temmuz 2018)

noktalarını zaman zaman anlatmaktan hoşlanan, hatta bunu ortaya koymayı bir tür sanatçı / aydın sorumluluğu olarak gören bir şairdir; ama bunun dışında kalan yaşantısal öğelerin üzerinde neredeyse hiç durmadığı, sorulduğunda da bunları basit bir iki cümleyle geçiştirmeyi tercih ettiği gözlenebilir.¹³

Ece Ayhan, 10 Eylül 1931’de babasının mal müdürlüğü göreviyle bulunduğu Datça’da, ailenin ikinci çocuğu olarak dünyaya gelir. Babası Behzat Çağlar, Geliboluludur. Annesi Ayşe Hanım’ın baba tarafı Gelibolu’nun Kavak köyünden göçerek Eceabat’ın Yalova köyüne yerleşmiştir. Behzat Bey’in babası ağır ceza mahkemesi başkâtipliği, dedesi de Gelibolu müftülüğü görevlerinde bulunmuşlardır. Ayşe Hanım’ın babası Hafız İbrahim Deniz, yarı çiftçilik, yarı tüccarlık yapmıştır. Eceabat’a bağlı Sivli Köyü halkının imam istemesi üzerine, atandığı bu köyde imamlık yapmıştır. 1932’de Küre’ye mal müdürü olarak atanan Behzat Bey, 1933’e kadar sürdürdüğü bu görevinden istifa edip Çanakkale’ye yerleşmiş ve bir avukatın yanında arzuhalcilik yaparak ailesini geçindirmeye çalışmıştır. Ece Ayhan, ilkokula 1938’de Eceabat’ta başlar, ikinci sınıfı Çanakkale’nin İstiklâl İlkokulu’nda okur. Ailesinin 1940 Kasım’ında Çanakkale’den ayrılarak İstanbul’a yerleşmesi üzerine, üçüncü sınıfa Karagümrük / Atikkale’de bulunan “19. İlkokul”da [daha sonraki adı Hırka-i Şerif İlkokulu] devam eder ve ilköğrenimini bu okulda tamamlar.

Ortaokulu, Vefa Lisesi’nin karşısında bulunan Zeyrek Ortaokulu’nda; lise öğrenimini de Taksim Lisesi’nde [daha sonraki adlarıyla Beyoğlu Lisesi, İstanbul Atatürk Erkek Lisesi] tamamlar. Yükseköğrenimine 1953’te Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde başlar ve 1959’da mezun olur. Aynı yıl, İstanbul maiyet memurluğunda başladığı stajını ve kaymakamlık kursunu tamamlar. 1962’de Deniz Hafize Hanım’la evlenir ve kaymakam olarak atandığı Gürün’de (Sivas) görevine başlar. 1963’te Alaca (Çorum) kaymakamlığına ve belediye başkanlığına atanan Ece Ayhan’ın aynı yıl tek çocuğu olan Ege dünyaya gelir. 1964’te Tuzla Piyade Okulu’nda yedek subay öğrenci olarak başladığı askerlik hizmetini tamamlar ve 1965’te Çardak (Denizli) kaymakamlığına atanır.

¹³ Kul, Erdoğan (2007), “*Ece Ayhan’ın Şiirleri Üzerine Bir Araştırma*”, (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s.22.

Kısa aralıklarla birçok işe giren Ece Ayhan'ın İstanbul'da yaptığı başlıca işler arasında; Meydan Larousse ansiklopedisinde yazarlık, Sinematek'te ve Yeni Sinema Dergisi'nde müdürlük, Genç Sinema Grubu'nda yöneticilik, Aġaoġlu Yayınevi'nde çok kısa bir süre redaktörlük sayılabilir.

Kansere yakalanan eşi Deniz Hafize Hanım'ı 1968'de kaybeden Ece Ayhan, çocuğunun yaşının küçük olması ve ekonomik durumunun hiçbir zaman düzelmemesi gibi nedenlerle oğlunun bakımını eşinin ebeveynine bırakır.

Ece Ayhan, 1974'ten ölümüne kadar, beynindeki tümörün yol açtığı birtakım hastalıkların sıkıntılarıyla yaşamıştır. Sağ kulağının ileri derecede işitme engeline ve sağ gözünde de hasara sebebiyet veren tümör, dünyaca ünlü beyin cerrahı Prof. Dr. Gazi Yaşargil'in ameliyatlarıyla ölümcül olmaktan çıkarılmıştır. Ancak, tümörün diğer organlarda meydana getirdiği hasarlar, sanatçıya yaşamı boyunca sıkıntı vermiştir.

Büyük bir ekonomik sıkıntı içinde yaşayan Ece Ayhan, Çanakkale Belediye Başkanlığının yardımlarını görmüştür. Çanakkale Belediyesi'nin geçici işçi kadrosuna alınan Ece Ayhan, böylece sosyal güvenliğe kavuşmuş ve SSK hastanesinden ücretsiz olarak yararlanabilmiştir. Ancak, sağlığı günden güne bozulan ve bacakları felç olan Ayhan, yakın dostu şair Metin Üstündağ'ın yardımıyla Ağustos 1999'da Çapa Tıp Fakültesi'ne yatırılmıştır. Buradaki tedavi masrafları SSK tarafından karşılanan Ayhan, sigorta kapsamı dışında kalan kurumlarda da tedavi görmek zorunda kaldığından, arkadaşlarının ve eserlerinin yayın hakkını alan Yapı Kredi Yayıncılık'ın bu dönemde yakın ilgilerini ve yardımlarını görmüştür.

İstanbul'da önce Maltepe Huzurevi'ne yerleştirilen Ece Ayhan, daha sonra dönemin başbakanı Bülent Ecevit'in isteğiyle bakım şartları ve fizikî kapasitesi daha iyi olan Özel Acıbadem Huzurevi'ne yerleştirilmiştir. Bu süre içinde, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Haseki Hastanesi, Haydarpaşa Hastanesi, Şişli Osman Aġa Kliniği (2 defa), Central Hospital ve en son da Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde yatılı tedavi görmüştür.

Bütün bu tedavilerin sonucunda felçten kurtulup ayaġa kalkabilen sanatçı, Nisan 2001'de tekrar Çanakkale'ye yerleşir ve geçimini, telif hakkını Yapı Kredi Yayınları'na verdiği eserlerinin gelirinden sağlar. Yaradılışı gereği düzenli ve yerleşik bir yaşam tarzını bir türlü sevmeyen Ece Ayhan, âdeta tüm sevenlerini ve dostlarını terk ederek

tedavi görmekte olduğu Çanakkale'den Temmuz 2002'de ayrılır ve İzmir Büyükşehir Belediyesi Gürçeşme Huzurevi'ne yerleşir. 13 Temmuz 2002'de kalmakta olduğu huzurevinde hayata veda eder. 16 Temmuz 2002'de, Çanakkale'nin Eceabat ilçesi Yalova köyüne defnedilmiştir.

a. Sanatı

Ece Ayhan'ın ilk şiiri Türk Dili dergisinde yayımlanmıştır (Şubat 1954). Şiir yazmaya ortaokul yıllarında başlamış, ilk şiirini, okuduğu bir macera romanındaki cinayet sahnesinden (kârgir bir evin üst katında işlenen cinayetten sonra cesetten alt kattaki odaya kan damlaması) esinlenerek yazmıştır. ¹⁴

Türk Dili dergisinde yayımlanan ilk iki şiiri “Üç Gencin Kalbi” ve “Islak Islak”tır. Erdoğan Kul'a göre; bu ilk iki şiirin söyleyişindeki rahatlık ve gerçeküstücü öğelerin imgeselleşme biçimi bakımından yer yer Garip şiirinin izlerine rastlanır. ¹⁵

Şairin ilk şiirlerinde “sözcük”ü ön plana çıkarmaya çalıştığı dikkat çeker. O, bu şiirlerinde adeta dil işçiliği yapar. Yani şiirlerine dilsel bir titizlikle yaklaşır. Sözdizimini tekdüzelikten kurtarmaya çalışır.

Ece Ayhan, ilk iki kitabı olan Kınar Hanımın Denizleri ve Bakışsız Bir Kedi Kara'da Garip ve Nâzım Hikmet şiirine bir tepkinin uç örnekleri de sayılabilecek şiirlerini toplamıştır. Şiirde “rastlantısal anlam”ın denemeleri olan bu ürünler, biçimden hareketle kurulmakta ve anlamı onun denetimine bırakmaktadır. Devlet ve Tabiat'tan sonraki evrede ise, dil özellikleri yönüyle İkinci Yeni'den kopulmamakla birlikte, içeriğin biçimle beraber ele alındığı görülmektedir. ¹⁶

Ece Ayhan, düzyazı şiire de yöneldiği 1965'ten sonraki dönemde, şiirde musikiyi mümkün olduğu kadar arka plâna atmaya, hatta atonal müzik kuramından hareketle, tamamen silmeye çalışır. O, sözcüklerin seslerinden çok anlam yapılarıyla ilgilenir. Yakından takip ettiği sinema sanatının da etkisiyle, sanatın özünün sessiz çekilmesinde yattığını düşünmektedir. Dili ve anlatımı kurguların verdiğini, dolayısıyla sesin fazladan bir şey olduğunu savunur. “Sessiz çekim” ve “kurgu”, sinemaya ait

¹⁴ Kul, Erdoğan (2007), “Ece Ayhan'ın Şiirleri Üzerine Bir Araştırma”, a.g.e., s.73.

¹⁵ Kul, Erdoğan (2007), “Ece Ayhan'ın Şiirleri Üzerine Bir Araştırma”, a.g.e., s.75.

¹⁶ Geçgel, Hulusi (2002), “İkinci Yeni Şiirinin Çevresinde Ece Ayhan”, Akatalpa Aylık Sanat Dergisi, sayı:36, Aralık, s.4.

terimlerdir. O, sinema sanatının teknik desteğiyle şiirini görüntüyle kurmakta ve okurdan bu görüntüleri algılayarak zihninde sese çevirmesini beklemektedir¹⁷.

İkinci Yeni'nin aykırı şairi olarak tanınan Ece Ayhan İkinci Yeni'ye "*Sıkı Şiir*", "*Sivil Şiir*" gibi isimler vermiştir. O her ne kadar iktidara, otoriteye ve geleneklere karşı olduğunu dile getirirse de gelenekle olan bağı koparamamıştır. Bu da birçok şiirinde dikkati çekmektedir.

O okuru önemsemediği için şiirde manayı arka plana iter. Daha çok biçime önem verir. O hem kendi dönemindeki hem de daha önceki şairlerden farklı bir dil ve üslup kullanma çabasındadır. Aslında o, marjinalliğin peşindedir.

Ece Ayhan, marjinalite-aydın-şiir üçgeniyle sanat adına yapılması gereken işlerin sosyal arenada gözde olmak gibi bir endişesi olmayan, sınırların zorladığı alanlarda dolaşmaktan çekinmeyen cüretkâr, söylenmemesi gerekeni söyleyebilen ve üretkenlik için çalışmayı düstur edinmiş şairlerin genel anlamıyla sanatçıların elinden çıkması gerektiği hususunu belirtmek ister. Yani O, bir şairin cesur ve üretken olması gerektiği görüşündedir.¹⁸

Yeni şiir akımının öncülerinden ve en önemli temsilcilerinden biri olan Ece Ayhan, doğal dili neredeyse alt üst ederek oluşturdukları İkinci Yeni şiirini, "yorulan bir şiirin ayak değiştirmesi" olarak nitelendirir:

"Yorulan bir şiirin ayak değiştirmesi

Ala ala hey! Artık şarkı olacak

Şiirin döndermesine genç hallaçlar ve

Kuşbakışlı çocuklar karşılık veriyorlar

Salarak gürlüklerine göğün uçurtmalar, hurra!"

Yukarıdaki dizeler, İkinci Yeni hareketinin şiir dili özelliğine işaret etmektedir. Bu şiirin dili dönüştürmesine genç şairler (hallaçlar nasıl pamuğu atıyorsa, dili öyle alt üst ederek) ve kuşbakışlı (mecaz; acemi, çırak, tecrübesiz) çocuklar karşılık vermektedirler. İkinci Yeni şairleri, daha ilk şiirlerinden itibaren ilkeleri zamanla

¹⁷ Geçgel, Hulusi (2002), "*İkinci Yeni Şiirinin Çevresinde Ece Ayhan*", a.g.e., s4.

¹⁸ Aksoy, Özge, "*Ece Ayhan Üzerine Bir Poetika Denemesi*", s.6, <https://www.zaferyalcinpinar.com>bbkara>eceayhanınşiirleriüzerinebirpoetikadenemesi> (E.T.25 Temmuz 2018)

belirginleşip bir akıma dönüşecek olan yeni bir şiir dilinin örneklerini vermişlerdir. Çözülmesi güç imgelerin kurulması, neredeyse ansiklopedik bilgi isteyen özel bir söz varlığına yer verilmesi ve sözdizimi deformasyonlarına gidilmesi bu şiir dilinin en belirgin özelliklerini oluşturmaktadır.¹⁹ Tıpkı öteki İkinci Yeniciler Ece Ayhan da şiirde birçok biçimsel ve anlamsal sapma yapmıştır.

b. Eserleri

Şiir Kitapları

1. Kınar Hanımın Denizleri, Ankara: Açık Oturum Yayınları, 1959.
2. Bakışsız Bir Kedi Kara, İstanbul: De Yayınevi, 1965.
3. Ortodoksluklar, İstanbul: De Yayınevi, 1968.
4. Devlet ve Tabiat ya da Orta İkidem Ayrılan Çocuklar İçin Şiirler, İstanbul: E Yayınları, 1973.
5. Yort Savul, İstanbul: Ağaoğlu Yayınları, 1977 (İlk dört kitabımı içeren şiir kitabı).
6. Zambaklı Padişah, Ankara: Tan Yayınları, 1981.
7. Çok Eski Adıyladır, İstanbul: Adam Yayınları, 1982.
8. Çanakkaleli Melâhat'a İki El Mektup ya da Özel Bir Fuhuş Tarihi, İstanbul: Korsan Yayınları, 1991.
9. Son Şiirler, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1993.
10. Bütün Yort Savul'lar!, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1994.
11. Bütün Yort Savul'lar!, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1999, Gen. 2. Baskı.

Anı, Günlük, Deneme, Söyleşi Kitapları

1. Defterler, Ankara: Tan Yayınları, 1981. Günlüklerinin bir bölümünü 1981'de ilk kez bu eseriyle yayımlamıştır.

¹⁹ Geçgel, Hulusi (2004), “İkinci Yeni Şiirinde Sapmalar”, Uluslararası IV. Dil, Yazın ve Deyişbilim Sempozyumu, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, 17-19 Haziran, s.3.

2. Yeni Defterler, Ankara: Tan Yayınları, 1984. Daha önce yayımladığı Defterler'e yeni eklemeler yaparak genişlettiği günlüğüdür.

3. Yalnız Kardeşçe, İstanbul: Evrim Sanat Galerisi, 1985. Kültür, sanat ve edebiyat konularındaki yazılarını ve söyleşilerini topladığı kitabıdır.

4. Kolsuz Bir Hattat, İstanbul: Beyaz Yayınları, 1987. Sosyal ve kültürel konularındaki yazılarını ve söyleşilerini topladığı eseridir.

5. Şiirin Bir Altın Çağı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1993. Ayhan'ın, daha önce Yalnız Kardeşçe ve Kolsuz Bir Hattat isimli kitaplarında daha küçük hacimde topladığı gerek kültürel ve siyasal, gerekse yazınsal konularda varolanı sorgulayan yazıları ve söyleşileri, bu sefer daha geniş bir hacimde toplanmıştır.

6. Başbozuk Günceler, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1993. Günlüklerinin bir bölümünü daha önce Defterler ve Yeni Defterler adıyla yayımlayan Ayhan, bu dönemleri de gözden geçirerek "yeni günlükleri"yle birleştirmiştir. Günlük, sanatçının 1974 Ekim'inde Zürih'te hastaneye yatırılmasıyla başlamakta ve 1990 Ağustos'una kadar gelmektedir.

7. Sivil Şiirler, İstanbul: Cem Yayınları, 1993. Söyleşi ve deneme türündeki yazılarıyla şiirlerinden oluşan kitabıdır.

8. Aynalı Denemeler, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1995. Ayhan'ın, tarih de dahil olmak üzere toplum ve devlet hayatında ters durduğunu düşündüğü konuları, bir ayna tutarak "düzünden okuma"ya çalıştığı denemeleridir.

9. Dipyazılar, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1996. Turgut Uyar, Rabia Bayraktar, Nigâr Bint-i Osman, Türk şiiri, İkinci Yeni, sinema vb. konularda kaleme aldığı denemeleri ve söyleşileri içermektedir.

10. Morötesi Requiem, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1997. Kendi deyimiyle, bir "kırık dökük anlatı taslağı"dır. "Ağzı bozuk bir minyatür" olarak nitelendirdiği bu eser, güncelerini ve denemelerini çağrıştırmakta, poetikası hakkında ipuçları vermektedir.

11. Sivil Denemeler Kara, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1998. "İkinci Yeni" yerine, "sivil şiir" ya da "kara şiir" isimlerinin daha uygun olacağını her fırsatta dile

getiren Ayhan, hayatın her alanına değindiği denemelerinin niteliklerini bu sıfatlarla belirtmeyi tercih etmiştir.

12. Hay Hak! Söyleşiler, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2002. Ayhan'ın, “sanat dünyamızın marja yakın duran” sanatçılarıyla (ressam, müzisyen, karikatürist, sinemacı) yaptığı ve dergilerde yayımladığı söyleşilerin tek başına toplandığı bir kitaptır.²⁰

²⁰Geçgel, H. “ Çanakkaleli Bir Şair: Ece Ayhan ve Şiiri”, Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı, Sayı 3, Mart 2005, s.4-5. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/canakkalearastirmalari/article/view> (E.T. 25 Temmuz 2018)

BİRİNCİ BÖLÜM

ÜSLUP İNCELEMESİ (DİL-MUHTEVA-SANAT)

1. “Anahtarlar” Şiiri

ANAHTARLAR

Çünkü kapıları

Götürüyorlar (öyle yanlış ki)

Cam kırıkları üzerinde

Üzerinde mi üzerinde üzerinde

Gülüyor ve

Gülen artık çingene değildir

Değil mi değil değil

Bilmem şu uzakta odaların

Pancurlarını açmışlar

Açmışlar mı açmışlar açmışlar

Denize karşı

(deniz yoktur ya)

İçerdekiler içerlerde

Dışardakiler dışarlarda kalmışlar

Kalmışlar mı kalmışlar kalmışlar

Anahtarları çalan bir çingenedir

Bir çingene mi bir çingene bir çingene

(Bütün Yort Savul'llar! Toplu Şiirler 1954-1997, s.20)

1.1. Dil ve Anlatım

1.1.1. Ses

1.1.1.1. Ünlü-Ünsüz Kullanımı

“Anahtarlar” adlı şiir 153 ünlü kullanılmıştır. Bu ünlüler: 45 /a/, 35 /e/, 22/ı/, 30 /i/, 4 /u/, 11 /ü/, 4/o/ ve 2 /ö/ ünlüsünden oluşmaktadır. Şiirde dudak durumuna göre 132 düz ünlü, 21 yuvarlak ünlü kullanılmıştır. Şiirin genelinde düz ünlülerin hâkimiyeti vardır.

Şiirde çene açıklığına göre 86 geniş ünlü, 67 dar ünlü kullanılmıştır. Çıkış yerine göre ise, 75 kalın ünlü, 78 ince ünlü kullanılmıştır. Şiirin genelinde geniş ünlü hâkimiyeti vardır. Çene açıklığına göre ise, geniş ünlülerin sayıca fazla olduğu görülür. Şiirde dar ve kalın ünlüler sayıca birbirine paralellik gösterirler.

Şiirde 219 ünsüz kullanılmıştır. Bunlar 43 /r/, 33 /l/, 25 /n/, 15 /k/, 15 /m/, 19 /d/, 13 /ç/, 13/ş/, 5 /b/, 2 /c/, 8 /g/, 4 /ğ/, 1 /v/, 6 /y/, 7 /z/, 2 /h/, 2 /p/ ve 6 /t/ ünsüzlerinden oluşmaktadır. Bu ünsüzlerin tekrarıyla şiirde ritim ve ahenk oluşturulmuştur.

Şiirde çıkış biçimine göre ötümlü ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde çıkış biçimine göre 168 ötümlü, 51 ötümsüz ünsüz kullanılmıştır. Şiirdeki ünsüzler kullanışlarına göre incelendiğinde sürekli ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde 70 tane süreksiz ünsüz, 149 tane sürekli ünsüz kullanılmıştır.

1.1.2. Kelime

“Anahtarlar” adlı şiirde 47 Türkçe, 8 Farsça, 2 Yunanca, 1 Arapça ve 1 Fransızca olmak üzere toplam 59 kelime kullanılmıştır. Bunlar 21 isim, 11 fiil, 2 fiilimsi, 6 sıfat, 1 zarf, 1 ünlem, 3 bağlaç ve 14 edat kullanılmıştır. En çok kullanılan kelime türünün ise isim olduğu görülür. Bu isimler; yapılarına göre 18 basit, 3 türemiş isimden oluşmaktadır. Birleşik isim ise kullanılmamıştır. Varlıklara verilişlerine göre ise 21 tane cins isim kullanılırken; özel isim hiç kullanılmamıştır. Varlıkların sayılarına göre 11 tekil isim, 10 çoğul isim kullanılmıştır. Topluluk ismi ise kullanılmamıştır. Varlıkların oluşlarına göre ise 21 somut isim kullanılmıştır. Ancak görünüşte somut olarak görünen bazı sözcükler, manaca soyuttur: “*Anahtar*”, “*kapı*”, “*çingene*”, “*oda*”, “*pancur*”, “*deniz*” gibi. Ayrıca şiirde 2 sıfat-fiil kullanılmıştır.

Şiirde 11 fiil kullanılmıştır. Bu fiiller; yapılarına göre, “göl-”, “aç- (4 kere)”, “kal- (4 kere)”, “götür-”, “bilme-” tamamı basit fiillerden oluşmaktadır. Türemiş fiil ve birleşik fiil ise hiç kullanılmamıştır. Anlamlarına göre ise olumlu fiiller çoğunluktadır. “Bilmem” fiili ise olumsuz olarak kullanılmıştır. Tamamı haber kipleriyle çekimlenen fiillerin 2’si şimdiki zaman, 1’i geniş zaman ve 8 ‘i de belirsiz geçmiş zamanla çekimlenmiştir.

Şiirde 6 sıfat kullanılmıştır. Bunlar yapılarına göre; 6 basit sıfattan oluşmaktadır. Birleşik sıfat ise kullanılmamıştır. Anlamlarına göre 4 belirtme sıfatı kullanılmıştır. Belirtme sıfatları ise 1 işaret sıfatı ve 4 belgisiz sıfatından oluşmaktadır.

1.1.3. Kelime Grupları

“Anahtarlar” adlı şiirde 1 belirtili isim tamlaması, 1 belirtisiz isim tamlaması, 1 zincirleme isim tamlaması, 7 sıfat tamlaması ve 7 tekrar grubundan oluşmaktadır.

1.1.4. Cümle

Ece Ayhan’ın “Anahtarlar” adlı bu şiirinde dizeleri kırdığı yani cümleleri böldüğü görülmektedir. Erdoğan Kul’a göre; dize bölme, anlatımda tek düzeliğe düşmemek için Ece Ayhan’ın da yer yer başvurduğu bir yoldur. Bu yol, kimi zaman şiirde hem anlam çoğaltımını sağlar hem manzum şiiri düzyazıya yaklaştırır. Ece Ayhan’ın zaten düzyazı şiire verdiği önem göz önünde bulundurulursa, şiirlerinde çok sık rastlanan dize bölmeleri aynı zamanda bu eğilimle ilişkilendirmek daha kolay olur. Şairin bu özellikteki şiirleri arasında en dikkat çekici olanlar ikilemeler ve tamlamaların bölünmesi yoluyla yaptığı dize kırmalarıdır.²¹

Şiir 11 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler yapılarına göre; 6 basit cümle ve 5 birleşik cümleden; yüklem türüne göre 4 isim cümlesi ve 7 fiil cümlesinden; öğelerinin dizilişine göre 5 kurallı cümle ve 6 devrik cümleden; anlamlarına göre ise; 4 olumlu cümle ve 1 olumsuz cümle ve 6 soru cümlesinden oluşmaktadır. Soru cümleleri ise sözde soru cümleleridir.

1.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar-Bağdaştırmalar vb.)

²¹ Kul, Erdoğan (2007), “Ece Ayhan’ın Şiirleri Üzerine Bir Araştırma”, a.g.e, s.446.

Ece Ayhan, “Anahtarlar” adlı şiirinde 2. ve 12. mısradaki parantezler dışında noktalama işareti kullanmamıştır:“(öyle yanlış ki)”, “(deniz yoktur ya)”. Şair, bu parantezler yardımıyla şiirine, aksi yöndeki düşüncesini de katmıştır.

1.2. Sanat

1.2.1. Nazım Şekli ve Vezin

“Anahtarlar” adlı şiir 17 dizelik 1 bentten oluşmuştur. Mensubu olduğu İkinci Yeni Hareketi’nin ilkeleri doğrultusunda şiir yazan Ece Ayhan diğer şiirlerinde olduğu gibi “Anahtarlar” şiirini de serbest vezinle yazmıştır. İkinci Yeni Şiiri, Garip Şiiri’ne ve Divan Şiiri’ne karşıdır, yenilik peşindedir. Var olan geleneksel kalıpları, ilkeleri yıkmaya çalışır, onları reddeder. Bu hareketin en özgün şairlerinden biri olan Ece Ayhan da şiirinde söz konusu kalıpları yıkar. Ayhan:

“Şiiri klasik öğeleriyle algılamının ve bu öğelere yönelmenin onu aslında bu topraklardan sürmeye çalışmaktır. Örneğin şiiri ses ve ölçü yönünden geleneksel kalıplar içinde tanımlamamaya uygun bir düşünüş; modern edebiyatın verimlerinden yararlanmayı reddederek yeni anlam ve estetik açılımların olanaklarına sırt çevirmek böylece de şiiri, bu öğelerden bağımsızlaşarak geliştiği Batı’ya itmeye ve orada kalmaya zorlamak anlamına gelir.”

Şiiri buralardan, bu körfezlerden, bu büklerden, bu iskeleden kısacası bu Ege kıyılarından itelemek uzaklaştırmak niye? Yoksa, insan akli, bambaşka bir özde uyaksız, ölçüsüz bir düşünemez mi Türkçe ve Türkçe’de? Düşünülemez mi”²²

diyerek fikirlerini dile getirir. Bu fikirlerden de anlaşılacağı üzere şairin söylediklerine ve içinde bulunduğu şiir hareketinin anlayışına uygun olarak şiirini serbest vezin ile yazmıştır.

1.2.2. Kafiye ve Redif

“Anahtarlar” adlı şiirde düzenli bir kafiye örgüsü yoktur. Şiirdeki kafiye örgüsü tesadüfî bir görüntü vermektedir. Şair düzenli bir şekilde kullanmasa kafiye ve rediften ahenk unsuru yaralanmıştır.

²² Ayhan, Ece (1993), “Başıbozuk Günceler”, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s.124

Şiirde 3. ile 4. dizesinde “*üzerinde*” kelimesi ile redif yapılmıştır. 9. dize ile 10. dize arasında “*açmışlar*” kelimesi ile redif yapılmıştır. Ayrıca 14. dize ile 15. dize arasında “*kalmışlar*” kelimesi redif olarak kullanılmıştır.

Şiirde “*Değil mi değil değil*”, “*Açmışlar mı açmışlar açmışlar*”, “*Kalmışlar mı kalmışlar kalmışlar*” ve “*Bir çingene mi bir çingene bir çingene*” dizelerinde tekrar ile bir kelimenin birkaç tekrarıyla bir ritim ve ahenk oluşturulmuştur. Bu tekrarlar, şiire ahengin yanı sıra anlam ve anlatım inceliği de katmıştır.

Görüldüğü üzere şair, düzenli olmasa da “Anahtarlar” adlı şiirinde ahenk unsurları olarak kafiye ve redife başvurmuştur. Şiirin farklı yerlerindeki kafiye ve redif, şiire bir ahenk katmaktadır. Cümle şeklinde oluşan redif aynı zamanda ahengin yanı sıra şiirde konu bütünlüğü de sağlamıştır. Şair, redif, kafiye, ses, kelime ve cümle tekrarları gibi ahenk unsurlarını kullanarak şiirine ezgisel bir zenginlik katmıştır.

1.2.3. Ahenk Unsurları

“Anahtarlar” adlı şiirde tekrar sanatı sıkça kullanılmıştır. Şiirde 3. ve 4. dizelerde “*üzerinde*”, “*Üzerinde mi üzerinde üzerinde*”; 6. ve 7. dizelerde “*değildir*”, “*Değil mi değil değil*”; 9. ve 10. dizelerde “*açmışlar*”, “*Açmışlar mı açmışlar açmışlar*”; 11. ve 12. dizelerde “*Denize*”, “*deniz*”; 13. Dizede “*İçerdekiler içerlerde*”; 14.ve 15. dizelerde “*Dışardakiler dışarlarda kalmışlar*”, “*Kalmışlar mı kalmışlar kalmışlar*”ve 16. ve 17. dizelerde “*bir çingenedir*”, “*Bir çingene mi bir çingene bir çingene*” dizelerinde kelime tekrarından tekrar sanatı yapılarak ahenk oluşturulmuştur. Bu sanat şiirin geneline yayılmıştır. Şiirin geneline bakıldığında tekrar sanatının soru cümleleriyle oluşturulduğu görülür. Soru anlamı ise “mi” soru edatıyla sağlanmıştır. Şair, bu tekrarları işlevsel olarak kullanmış, vurguyu ön plana çıkararak okurun buralara yoğunlaşmasını sağlamıştır.

Şiirde /r/, /l/, /n/, /d/, /k/, /m/, /ç/ ve /ş/ ünsüzlerinin tekrarıyla aliterasyon; /a/, /e/, /ı/, /i/, /ü/ ünlülerinin tekrarıyla asonans sanatı yapılmıştır. Şair böylece şiirde tekrar, aliterasyon ve asonansla iç ahenk oluşturmuştur.

Şiirde serbest ölçü kullanan şair, düzensiz kafiye, tekrar, aliterasyon, asonans gibi ses ve kelime tekrarına dayanan sanatları kullanmıştır. Bu kullanımlarla şiirde müzikaliteyi önemsediğini göstermiştir.

1.2.4. Edebi Sanatlar

“Anahtarlar” şiirinin nazım şekli, serbest nazımdır. Şair, şiirinde edebi sanatlardan da faydalanmıştır. II. Yeni'nin aykırı şairlerinden biri olan Ece Ayhan, şiirlerinde anlatımı güzelleştirmek ve anlatıma renk katmak için edebî sanatlara başvurmuştur. Anahtarlar şiirinde tekrar sanatı sıkça kullanılmıştır. Şiirde 3. ve 4. dizelerde “*üzerinde*”, “*Üzerinde mi üzerinde üzerinde*”; 6. ve 7. dizelerde “*değildir*”, “*Değil mi değil değil*”; 9. ve 10. dizelerde “*açmışlar*”, “*Açmışlar mı açmışlar açmışlar*”; 11. ve 12. dizelerde “*Denize*”, “*deniz*”; 13. dizede “*İçerdekiler içerlerde*”; 14.ve 15. dizelerde “*Dışardakiler dışarlarda kalmışlar*”, “*Kalmışlar mı kalmışlar kalmışlar*” ve 16. ve 17. dizelerde “*bir çingenedir*”, “*Bir çingene mi bir çingene bir çingene*” dizelerinde kelime tekrarı ile tekrar sanatı yapmıştır. Bu sanat şiirin geneline yayılmıştır. Ayrıca “*kapı*”, “*pancur*”, “*oda*”, “*anahtar*”, “*aç-*”, “*içeri*” ve “*dışarı*” sözcükleri arasında tenasüp sanatı; “*içeri*” ve “*dışarı*” sözcükleri arasında ayrıca tezat sanatı yapılmıştır.

1.3. Muhteva

“Anahtarlar” adlı şiirde, modern topluma ve insanlara karşı yabancılaşmış kendi kabuğuna çekilerek gittikçe ıssız bir yalnızlığa doğru sürüklenen insan tipi anlatılmaktadır. Şiirde yalnızlık ve yabancılaşma temini vurgulamak için, somut sözcükler çağrışım yoluyla mecazi manalarıyla kullanılarak soyutlaştırılmıştır. Böylece “*anahtar*”, “*kapı*”, “*çingene*”, “*oda*”, “*pancur*”, “*deniz*”, “*çal-*”, “*aç-*”, “*kal-*” gibi birçok imge bir arada kullanılarak anlatımı zenginleştirme yoluna gidilmiştir.

Şiirde “*kapı*” imgesi, insanların yaşamlarını, iç dünyalarını ve duygularını birbirine açmaya yarayan bir vasıta olarak görülür. Oysa “*kapıları götürmüştür birileri (öyle yanlış ki)*” diyen şair, bunun yanlış olduğunu vurgulama gereği duyar. Birbirlerinin yaşamlarına, duygularına yabancılaşmış insanların hayatı, tıpkı cam kırıkları gibi paramparça olur ve dağılır. İssızlaşmış insanın duygu dünyasında beliren tek şey acıdır artık. Nasıl ki cam kırıkları üzerine basıldığında veya vücudun herhangi bir yerini kestiğinde canı fena halde acıtıyorsa, yalnızlık ve yabancılaşma duyguları da insanların ruhunu öylece acıtır.

“*Gülüyor ve*

Gülen artık çingene değildir

Değil mi değil değil”

Dizelerinde ise; birinin güldüğünü ve bu gülen kişinin artık bir çingene olmadığını ifade eden şair, “çingene” imgesiyle toplumsal statünün değiştirdiği insan tipini vurgulamaktadır. Aslında çingene dediği kişi insanoğlunun kendisidir.

“Bilmem şu uzakta odaların

Pancurlarını açmışlar

Açmışlar mı açmışlar açmışlar

Denize karşı

(deniz yoktur ya)”

dizelerinde ise, gittikçe yalnızlaşıp ıssızlaşan insanın kaybettiği ruhunu arayış çabasına girdiği ve bunun için de hâlâ bir umut ışığının olduğunu belirtmektedir şair. Bu umut ışığı ise, odaların denize karşı açılan pancurlarıdır. Bu dizelerde “pancur” ve “deniz” imgeleri umudu simgelemektedir. Ancak bu dizelerin şiirde farklı bir işlevleri daha vardır. İnsanlar ruhlarını, yeni bir yaşama (pancur imgesiyle) denize (yalnızlık, ancak görünüşte medeniyet / değişim) açmaktadırlar. Kaybettiği ruhunu arayan insan maddeciliğin kör çemberine takılmıştır. “Deniz”, kent insanının yalnızlığı ve bu yalnızlıkta boğulduğu maddeciliğidir. “Oda” imgesi ise, bireyin unutamadığı geçmişini barındıran barınak yani bireyin ruhudur. Birey, geçmişte mutludur ve mutlu olduğu geçmişine özlem duymakta, tekrar o günlerdeki gibi mutlu yaşamak istemektedir. Son dizelerde ise:

“İçerdekiler içerlerde

Dışardakiler dışarlarda kalmışlar

Kalmışlar mı kalmışlar kalmışlar

Anahtarları çalan bir çingenedir

Bir çingene mi bir çingene bir çingene”

Bu bölümde şair, kapıların anahtarının çalındığını, çalanın ise bir çingene olduğunu söylemektedir. Anahtarların çalınması ve kapıların götürülmesiyle içerdekiler içerde dışardakiler de dışarda kalmıştır. Yani modern toplumun insanı birbirine yabancı gibi davrandığı için, kimse kimseden haberdar değildir. Herkesin kendi evine, odasına

çekildiği gibi aynı zamanda birey de ruhen kendi kabuğuna çekilmektedir. Aynı zaman da "ev" imgesi, bireyin öz varlığının topografyasıdır. Ancak şiirde bir "ev" in önce kapıları götürölmüş, sonra da anahtarları bir çingene tarafından çalınmıştır. Yani bireyin öz varlığına birileri müdahale etmiştir. Tıpkı bazı eşyaları çalınan bir ev gibi. Kişi de öz yaşamına müdahale edildiği için mutsuzdur ve bu mutsuzluktan kurtulmak için bir arayış içerisinde. Modern toplumların kent yaşamında birey, kendini iş hayatına ve teknolojinin büyüüne kaptırmakta ve hem kendinden hem de toplumdan uzaklaşmaktadır. Bunun neticesinde yalnızlaşp, mutsuzluğa ve umutsuzluğa düşmektedir. "Anahtarlar" adlı şiirde bu yalnızlık ve yabancılık duygusunu fark eden insanın kendi özü

nü ve mutluluğu arayışı dile getirilmektedir.

2. “Kurtulamayan” Şiiri *KURTULAMAYAN*

Sen kader ağacı değilsin – nedeni bu

Tutkularına bırak kendini

Bir soluk var yaşıyor uzak uzak

Bu daha ölmemişsin demektir

Önce bitir bu şarkıyı

Bir bardak doldur mavi

-hiçbiri açmıyor mu seni-

Ve git bu gelmediğin yere

Kurtulamayan – nedeni bu.

(Bütün Yort Savul’lar! Toplu Şiirler 1954-1997, s.22)

2.1. Dil ve Anlatım

2.1.1. Ses

2.1.1.1. Ünlü-Ünsüz Kullanımı

“Kurtulamayan” adlı şiirde 91 ünlü kullanılmıştır. Bu ünlüler: 23 /a/, 18 /e/, 7 /ı/, 21 /i/, 6 /u/, 4 /o/ ve 2 /ö/ ünlüsünden oluşmaktadır. Şiirdeki ünlüler dudakların durumuna göre 50 düz ünlü, 22 yuvarlak ünlü kullanılmıştır. Şiirin genelinde düz ünlülerin hâkimiyeti vardır. Çene açıklığına göre 47 geniş ünlü, 44 dar ünlünün kullanıldığı şiirde geniş ve dar ünlülerin sayısı birbirine yakındır.

Şiirde 117 ünsüz kullanılmıştır. Bunlar 17 /r/, 12 /k/, 15 /n/, 11 /b/, 11 /d/, 9 /m/, 8 /l/, 7 /y/, 7 /t/, 2 /c/, 2 /g/, 3 /ğ/, 2 /v/, 2 /z/, 2 /ç/, 2 /h/ ve 5 /s/ ünsüzlerinden oluşmaktadır. /r/, /k/, /l/, /n/, /m/, /y/ ve /t/ ünsüzlerinin tekrarıyla şiirde ritim ve ahenk oluşturulmuştur.

Şiirde çıkış biçimine göre ötümlü ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde çıkış biçimine göre 89 ötümlü, 28 ötümsüz ünsüz kullanılmıştır. Şiirdeki ünsüzler

kullanılışlarına göre incelediğinde sürekli ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde 47 tane süreksiz ünsüz, 70 tane sürekli ünsüz kullanılmıştır.

2.1.2. Kelime

“Kurtulamayan” adlı şiirde 36 Türkçe ve 4 tane de Arapça olmak üzere toplamda 40 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler tür olarak; 12 isim, 8 fiil, 4 sıfat, 4 zarf, 1 bağlaç, 1 edat, 7 zamir ve 3 fiilimsiden oluşmaktadır. Bu kelimeler, sözcük türüne göre incelendiğinde, en çok kullanılan sözcük türünün isim olduğu görülür. Şiirde 2 Arapça (*kader, şarkı, mavi ve*) ve 9 Türkçe olmak üzere toplam 12 isim kullanılmıştır. Bu isimler; yapılarına göre 10 basit ve 2 türemiş isimden oluşmaktadır. Birleşik isim ise kullanılmamıştır. Varlıklara verilmişlerine göre ise, 11 cins isim ve 1 özel isim kullanılmıştır. Varlıkların sayılarına göre, 1 çoğul isim, 11 tekil isim kullanılmıştır. Topluluk ismi ise kullanılmamıştır. Varlıkların oluşlarına göre, 7 soyut ve 5 somut isim kullanılmıştır.

Ece Ayhan’ın “Kurtulamayan” adlı bu şiirinde ağırlıklı olarak basit sözcükleri tercih etmekle anlatımda yalınlığı ve açıklığı yakalayabilmeyi amaçlamıştır. Tabii ki onun amacı her ne kadar orijinal bir anlam ve anlatımı yakalamak olsa da. Yine de bu ve bunun gibi bazı şiirleri öteki şiirlerine göre daha basit ve anlaşılırdır.

Şiirde 8 fiil kullanılmıştır. Bu fiiller; yapılarına göre, 4 basit (*bırak-, bit-, git- ve de-*); “ölme-“, “açma-“, “yaşa-“ ve “doldur-“, olmak üzere 4 türemiş fiilden oluşmaktadır. Birleşik fiil ise kullanılmamıştır. Anlamlarına göre ise, olumlu fiiller çoğunluktadır. 6 olumlu fiil ve 2 olumsuz fiil (*ölme-, açmama-*) kullanılmıştır. Şiirde 4 tane emir kipi, 4 tane ise haber kipiyle çekimlenen fiil vardır. Haber kipiyle çekimlenen fiillerin 2’si şimdiki zaman, 1’i geniş zaman 1’i de belirsiz geçmiş zamanla çekimlenmiştir.

Şiirde 4 sıfat kullanılmıştır. Bunlar yapılarına göre; 4 basit sıfattan oluşmaktadır. Anlamlarına göre ise; 4 belirtme sıfatından oluşmaktadır. Bunların 2’si belgisiz sıfat ve 2’si de işaret sıfatıdır. Şiirde 1 isim fiil ve 2 sıfat fiil kullanılmıştır. Zarf fiiller kullanılmamıştır. Şiirde 7 zamir kullanılmıştır. Bunlar 2 kişi zamiri, 1 belgisiz zamir, 3 işaret zamiri ve 1 tane de dönüşlülük zamiridir.

2.1.3. Kelime Grupları

“Kurtulamayan” adlı şiirde 2 belirtili isim tamlaması, 1 belirtisiz isim tamlaması ile 4 sıfat tamlaması kullanılmıştır. Belirtili isim tamlamalarının tamlayanları düşmüştür. Bu tamlamalar ise şunlardır: “*tutkularına*”, “*hiçbiri*”. Sıfat tamlamalarının bir tanesi Türkçe ve Arapça sözcüklerin birleşmesinden oluşmuştur. Ayrıca şiirde 1 tekrar grubu (uzak uzak) da kullanılmıştır.

2.1.4. Cümle

“Kurtulamayan” adlı şiir 9 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler yapılarına göre; 7 basit cümle, 2 birleşik cümleden; yüklemine türüne göre 2 isim cümlesi, 7 fiil cümlesinden; öğelerinin dizilişine göre; 2 kurallı ve 7 devrik cümleden; anlamlarına göre ise; 5 olumlu ve 4 olumsuz cümleden oluşmaktadır.

2.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar-Bağdaştırmalar vb.)

“Kurtulamayan” adlı şiirde birkaç yerde kullanılan “kısa çizgi” ve son dizede kullanılan “nokta” işareti dışında noktalama işareti kullanılmamıştır. Ece Ayhan da diğer İkinci Yeni Şairleri gibi konuşma diline, halk kültürüne sırt çevirmiştir. Bunun sonucunda şiirlerinde imla kuralları ve noktalama işaretlerini de ya çok az kullanmamış ya da hiç kullanmamıştır. Ece Ayhan, noktalama işaretleri konusundaki görüşlerini şu şekilde dile getirir:

“Çünkü ‘şiirin noktalama işaretleri’; (sarışınların yazdığı) tarihin noktalama işaretlerinden (ferman’lar, şart’lar, anayasa’lar...gibi) daha doğru ve gerçekçidir. Zaten en ufak bir toplumsal değişimin bile ilk habercisi iyi ve sıkı şiir olur. Yani sivil şiirler! Kısacası, tarihteki her olgunun, aranırsa, göstergesi şiirde bulunabilir.” Tarihteki her olaya ve olguya karışınların gözüyle bakarak zamana mekâna algıya ters takla attıran Ece Ayhan, dili de rayından çıkartır ve şiire yepyeni söz dizimler, atonal²³ söyleyişler getirir. İlk kitabı Kınar Hanım’ın Denizleri’nde

²³ Atonal: Yeni bir bestecilik çığırına göre ton ve makam temeline bağlı kalmadan yapılan beste. (Ece Ayhan şiir yayımlamaya yeni başladığı yıllarda şiirlerini atonal müzikle karşılaştıran incelemeler yapılmıştır.)

Erenel, Ender, “Ece Ayhan Sözlüğü”, <http://www.epigraf.fisek.com.tr/index.php?num=974> (E.T.15 Mart 2018)

*görmeye başladığımız dildeki deformasyon ve yeni anlam katmanları oluşturmaya yönelik arayışlar tüm şiirlerinde görülmeye başlanır ve Ece Ayhan şiirinin poetikasını belirleyen bir öge haline gelir.*²⁴

2.2. Sanat

2.2.1. Nazım Şekli ve Vezin

“Kurtulamayan” adlı şiir iki bentten oluşmuştur. Birinci bent 4 dize, ikinci bent ise 5 dizeden oluşmuştur. Şiir serbest vezinle yazılmıştır.

2.2.2. Kafiye ve Redif

“Kurtulamayan” adlı şiirde düzenli bir kafiye örgüsü yoktur. Ahenk unsurları olarak kullanılan kafiye ve redif düzensiz kullanıldığı için, tesadüfî bir görüntü vermektedir. Şiirin 2.bendinin 1.ve 3. dizeleri arasında (-ı) belirtme durumu eki ile redif yapılmıştır. Yine aynı bendin 2.ve 3. dizeleri arasında yarım kafiye (i) yapılmıştır.

2.2.3. Ahenk Unsurları

“Kurtulamayan” adlı şiirde ahenk unsurlarından tekrar sanatı kullanılmıştır. Şiirin 1. bendinin 1. dizesinde “*nedeni bu*” , 2. bendinin 5. dizesinde yinelenmiştir. Yine 1. bendin 1. dizesinde “*sen*” sözcüğü, 2. bendin 3. dizesinde yinelenmiştir. Aynı zamanda “*bu*”, “*bir*” ve “*kurtulamayan*” sözcükleri de şiirin her iki bendinde yinelenmiştir.

Ayrıca şiirde kısa çizgilerin kullanımı da dikkat çekmektedir. Şiirin 1. bendinin 1. dizesi ile 2. bendinin 3. ve 5. dizelerinde kısa çizgi kullanılmıştır. Ece Ayhan’ın şiirlerinde kısa çizgi dize içindeki ara sözleri, ara cümleleri ya da ayrıntı sayılabilecek açıklamaları belirtmek için kullanılmıştır. Şiirlerinde noktalama işaretlerini çoğu zaman kullanmayan şair “Vedhalar’dan Birinde”, “Kurtulamayan”, “Bir Fotoğrafın Arabı”, “Epitafio”, “Sardunya ve Çocuk”, “Ortodoks-Ortodoks”, “İpeka”, “Vişneçürüğü Şiirler”, “Hani Şu Eski Aşk” ve “Desdemona-Othello” şiirlerinde kısa çizgi kullanmıştır. Ayraç gibi kısa çizgilerin de aslında daha çok düzyazıya özgü bir noktalama işareti olduğunu söyleyen Erdoğan Kul’a göre, şiirde bu işareti kullanmanın şiiri düzyazıya yaklaştıran uygulamalardan biri olduğu söylenebilir.²⁵

²⁴ https://www.yersizyurtsuz.com/suje/eylul_2017/sayfalar/suje_sf_4.html (E.T. 15 Mart 2018)

²⁵ Kul, Erdoğan (2007), “Ece Ayhan’ın Şiirleri Üzerine Bir Araştırma”, a.g.e., s.449.

Şiirde /r/, /n/, /k/, /b/, /d/, /m/, /y/ ve /t/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon; /a/, /e/, /ı/, /i/, /u/ seslerinin tekrarıyla da asonans sanatı yapılmıştır.

Şiirde serbest ölçü kullanan şair, tekrar, teşbih, teşhis, aliterasyon, asonans sanatları ile somutlaştırma ve mecazî anlatımlara yer vermiştir. Bu şekilde şiire anlam derinliği, ritim ve ahenk zenginliği katmıştır.

2.2.4. Edebi Sanatlar

Zerrin Güney'e göre; söz sanatlarının edebi eserlerin anlaşılmasında ve yorumlanmasında önemli bir yeri olduğu göz ardı edilemez bir gerçektir. Edebi eserlerde mana ve fikri daha iyi anlatmak, açıklamak, zevkle okunmasını sağlamak ve ifadeyi derinleştirmek için sıklıkla söz sanatlarına başvurulur. Sözcüklerin her zaman gerçek manalarında kullanılması duygu ve düşünceleri, hayalleri anlatmaya yetmeyebilir. Bu yüzden edebi sanatlara başvurularak, anlatılmak istenen durumun daha iyi ifade edilmesi sağlanır.²⁶ Zaten İkinci Yeni şairleri, şiirlerinde “*imge*” ve “*söz sanatları*”na oldukça fazla yer verirler. Bu şekilde kapalı ve soyut bir anlam sağlayarak şiire ahenk bakımından zenginlik katarlar. Ece Ayhan da bu şairlerden biridir. “Kurtulamayan” adlı bu şiirinde de söz sanatlarına sıkça yer vermiştir.

“Kurtulamayan” şiirinin nazım şekli, serbest nazımdır. Ece Ayhan, şiirlerinde anlatımı güzelleştirmek, ona renk katmak için edebî sanatlardan yararlanarak anlatımını zenginleştirmiştir. Şiirde ahenk unsurlarından tekrar sanatı kullanılmıştır. Şiirin 1. bendinin 1. dizesinde “*nedeni bu*” , 2. bendinin 5. dizesinde yinelenmiştir. Yine 1. bendin 1. dizesinde “*sen*” sözcüğü 2. bendin 3. dizesinde yinelenmiştir. Aynı zamanda “*bu*”, “*bir*” ve “*kurtulamayan*” sözcükleri de şiirin her iki bendinde yinelenmiştir. Ayrıca şiirde teşbih ve teşhis sanatları da vardır. 1. bendin 1. dizesinde birey, bir kader ağacına benzetilmiştir. 2. bendin 1. dizesinde “*kadercilik anlayışı*” köhne bir “*şarkı*”ya; 2. dizesinde ise hem bir “*içecek*”e hem de mavi bir “*renk*”e benzetilmiştir. 1. bendin 3. dizesinde “*soluk*” yani nefes alıp vermek kişileştirilmiştir.

Şiirde serbest ölçü kullanan şair, tekrar, aliterasyon, asonans sanatları ile somutlaştırma ve mecazî anlatımlara yer vermiştir. Bu şekilde şiire ritim ve ahenk zenginliği katmıştır. Şiirin 2. bendinin ilk iki dizesinde somutlaştırma yapılmıştır. 1.

²⁶ Güney, Zerrin (2013/1), “*Üslup Özellikleri Açısından Berci Kristin Çöp Msalları*”, CIU Cyprus International University, Folklor/Edebiyet, Cilt:19, Sayı:73, s.37.

dizede “*kadercilik anlayış*”, “*köhne*” yani eski bir şarkıya benzetilerek; 2. dizede ise, soyut olan “*umut*” sözcüğü somut olan mavi bir “*renk*”e benzetilerek somutlaştırma yapılmıştır.

2.3. Muhteva

Ece Ayhan, “Kurtulamayan” adlı şiirine mitolojik bir motifle başlamıştır.²⁷ Şair, seslendiği kişiye (veya kendisine) kendini bir takım kalıplarla sınırlamaması gerektiğini, mutlu olmak en azından yaşamdan tat almak için kendisini tutkularına bırakması gerektiğini vurgulamaktadır. Bunun yaşamasının yeterli olduğunu ayrıca bir şey gerektirmediğini ekler. Böylece kendisini tutkulara bırakmasının önünde herhangi bir engelin bulunmadığını açıklar.

“Sen kader ağacı değilsin – nedeni bu

Tutkularına bırak kendini

Bir soluk var yaşıyor uzak uzak

Bu daha ölmemişsin demektir”

Yukarıdaki dizelerde şair, seslendiği kişiye (veya kendisine) hayatın merkezinde sadece kendisinin olmadığını ve her şey için kaygılanmaması gerektiğini söylemektedir. Kaygı hissetmesi için bir neden olmadığını ve kendisini tutkularına bırakması gerektiğini söylemektedir. Kendisini üzerindeki toplumsal baskıdan dolayı

²⁷ Bu motif “Kader Ağacı” motifidir. “Bu ağaç İskandinav mitolojilerinde “Yggdrasil” adıyla geçmektedir. Sözcük anlamı “korkunç birinin atı” (“the terrible one’s horse”) olan bu ağacın, tüm dünyaları birbirine bağlayan dev bir dişbudak ağacı olduğu kabul edilir. Üç kökünün altında üç ana dünyanın (“assgard”, “jotunheim” ve “niflheim”)yer aldığı bu ağacın temelinde (base) üç kuyu vardır: “Mimir” tarafından korunan “bilgelik kuyusu” (“the well of wisdom”: “mimisbrunnr”), “Norns” tarafından korunan “kader kuyusu” (“the well of fate”: urdarbrunnr”) ve nehirlerin kaynağı olan “kükreyen kazan” (“roaring kettle”: “hvergelmir”). Bu ağacın çevresinde koşup sürgünlerini yiyen dört geyik bulunmaktadır; bunlar dört rüzgârı temsil ederler. Ağacın sincap “Ratatoks” (“hızlı dişler”); en üst dalda tüneyen, adı kötüye çıkmış, dedikoducu “Vidofnir” (“ağaç yılanı”) gibi başka mukimleri de vardır. Kökleri “Nidhogg” ve öbür yılanlar tarafından kemirilmekte olan bu ağacı “Ragnarok Günü”nde ateş devi “Surt”un ateşe vereceğine inanılır.”

<http://www.pantheon.org/areas/mythology/europe/norse/articles.html?/articles/y/eggdrasil.html>.

“Yggdrasil”. Micha F. Lindemans. (15 Mart 2018)

çıkmaza sokan bireye, hâlâ bir çıkış kapısının olduğunu söylemekte ve umutsuzluğa kapılmasının gereksiz olduğunu ifade etmektedir. Şair, bireye umudunu yitirmemesini ve ayrıca kendisinin bir kader ağacı olmadığını ve her şeye boyun eğmemesi gerektiğini söylemektedir. Yani şair, bu şiirinde kaderciliğe karşı çıkmaktadır. Şiirin devamındaki şu dizelerde ise;

“Önce bitir bu şarkıyı

Bir bardak doldur mavi

-hiçbiri açmıyor mu seni-

Ve git bu gelmediğin yere

Kurtulamayan – nedeni bu.”

Şair, seslendiği kişiye (muhtemelen bu kişi kendisidir) artık bitir bu şarkıyı, bu kaderci anlayıştan vazgeç. Bir bardak doldur mavi. Yani hayata umutla bak diyerek vermek istediği mesajı ortaya koyar. Bendin ikinci dizesinde geçen soyut anlamlı “*umut*” sözcüğü “*mavi*” renk ile somutlaştırılmıştır. Çünkü mavi renk umudu simgeler. Devam eden dizede şair, hâlâ umutsuz olan bireye “ *-hiçbiri açmıyor mu seni-* “ demektedir ve yeni bir çıkış noktası daha olduğunun ipucunu vermektedir. En son umut olarak bireyin yaşadığı mekânı terk edip hiç görmediği, bilmediği bir dünyaya gitmesini önermektedir. Yani ütöpik bir dünyaya. Bu ütöpik dünyaya kaçış figürü “*Servet-i Fünûn*” şairlerinde de görülmektedir.

Kısacası bu şiirde, toplumun baskısından, geleneklerden kurtulamayan yozlaşmış insan ve kendini bulamayan aydın tipi anlatılmaktadır. Kendisini baskı altında hisseden birey, kendini bir kader ağacıyla özdeşleştirmiştir. Bu kadercilik anlayışından kurtulmak için umutlarını da alıp hayalindeki ütöpik dünyaya kaçmak istemektedir. Yani şiirde bir kaçış teması vardır.

İkinci Yeni'nin uç şairi olarak bilinen Ece Ayhan, yazdığı şiirlerinin bir kısmında insanlarla toplumsal düzen arasındaki çatışmayı dile getirmiştir. “Kurtulamayan” şiiri de bunlardan biridir.

3. “Üç Gencin Kalbi” Şiiri
ÜÇ GENCİN KALBI

Bir gemici tanırım

Kalbini bir limanda bırakmış

Ya kaybolursa?

Ağlar çocukluğundaki gibi

Kalbini almaya gidecek hâlâ

Bir oğlan tanırım

Derin yeşil gözlü

Gönlü güney denizlerinin dibi

Kalbi ise yerinde

Birine vermeye gidecek

Bir gemi ara durur

Bulutlardan.

Bir şair tanırım

Onunki içler acısı

Kalbini asla vermemiş

Çalmışlar

Kalbi eski bir efsanede saklı.

1954, Şubat

(Bütün Yort Savul'llar! Toplu Şiirler 1954-1997, s.23)

3.1. Dil ve Anlatım

3.1.1. Ses

3.1.1.1. Ünlü-Ünsüz Kullanımı

“Üç Gencin Kalbi” adlı şiirde 130 ünlü kullanılmıştır. Bu ünlüler: 35 /a/, 26 /e/, 12 /ı/, 39 /i/, 9 /u/, 4 /o/, 4 /ü/ ve 1 /ö/ ünlüsünden oluşmaktadır. Şiirde, dudak durumuna göre 112 düz ünlü, 18 yuvarlak ünlü kullanılmıştır. Şiirin genelinde düz ünlülerin hâkimiyeti vardır. Çene açıklığına göre 66 geniş ünlü, 64 dar ünlünün kullanılmıştır. Şiirde kullanılan geniş ve dar ünlülerin sayısı birbirine yakındır.

Şiirde 178 ünsüz kullanılmıştır. Bunlar 26 /r/, 24 /l/, 23 /n/, 18/b/, 15 /k/, 12 /m/, 6 /c/, 11/d/, 9 /g/, 2 /ğ/, 2 /v/, 6 /y/, 2 /z/, 4 /ç/, 1 /f/, 1 /h/, 7 /s/, 5 /ş/ ve 4 /t/ ünsüzlerinden oluşmaktadır. Bu ünsüzlerin tekrarıyla şiirde ritim ve ahenk oluşturulmuştur.

Şiirde çıkış biçimine göre 141 ötümlü, 37 ötümsüz ünsüz kullanılmıştır. Şiirde ötümlü ünsüzlerin hâkimiyeti vardır. Kullanılışlarına göre ise sürekli ünsüzlerin hâkimiyeti söz konusudur. Şiirde 67 tane süreksiz ünsüz, 111 tane sürekli ünsüz kullanılmıştır.

3.1.2. Kelime

“Üç Gencin Kalbi” adlı şiirde 42 Türkçe, 11 Arapça, 1 Farsça ve 1 Yunanca olmak üzere toplam 55 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler tür olarak; 23 isim, 12 fiil, 11 sıfat, 2 zarf, 1 bağlaç, 1 edat, 1 ünlem, 2 zamir ve 2 fiilimsiden oluşmaktadır. Bu kelimeler, türlerine göre incelendiğinde, en çok kullanılan sözcük türünün isim olduğu görülür. Bu isimler; yapılarına göre 20 basit isim ve 3 tane de türemiş isimden oluşmaktadır. Şiirde birleşik isim kullanılmamıştır. Varlıklara verilişlerine göre, şiirde kullanılan isimlerin tamamı cins isimden oluşmaktadır. Şiirde özel isim kullanılmamıştır. Varlıkların sayılarına göre 3 çoğul isim, 20 tekil isim kullanılmış, topluluk ismi ise kullanılmamıştır. Varlıkların oluşlarına göre ise, 7 soyut ve 16 somut isim kullanılmıştır.

Şiirde 12 fiil kullanılmıştır. Bu fiiller; yapılarına göre, 11 basit (*tanı-* (3 kez), *bırak-*, *ağla-*, *git-* (2 kez), *ara-*, *dur-*, *ver-* ve *çal-*) ve 1 birleşik “*kaybol-*” fiilden oluşmaktadır. Şiirde anlamlarına göre olumlu fiiller çoğunluktadır. 11 olumlu fiil ve 1

olumsuz (*verme-*) fiil kullanılmıştır. Şiirde 1 tane birleşik çekimli, 11 tane basitli çekimli fiil kullanılmıştır. Birleşik çekimli fiil geniş zamanın şart birleşik zamanı ile çekimlenmiştir. Basit çekimli fiiller ise haber kipleriyle çekimlenmiştir. Bunlardan 6'sı geniş zaman, 3'ü belirsiz geçmiş zaman ve 2 tanesi de gelecek zamanla çekimlenmiştir. Dilek kipiyle çekimlenen fiil ise bulunmamaktadır.

Şiirde 11 sıfat kullanılmıştır. Bunlar yapılarına göre; 10 basit sıfat, 1 türemiş sıfattan oluşmaktadır. Anlamalarına göre ise; 3 niteleme sıfatı ve 7 belirtme sıfatından oluşmaktadır. Bunlar ise 1 tane asıl sayı sıfatı ve 6 tanesi de belgisiz sıfattır. Şiirde 2 isim fiil kullanılmıştır. Sıfat fiil ve zarf fiiller ise kullanılmamıştır. Şiirde 1 kişi zamiri ve 1 belgisiz zamir kullanılmıştır.

3.1.3. Kelime Grupları

“Üç Gencin Kalbi” adlı şiirde 9 belirtili isim tamlaması, 1 belirtisiz isim tamlaması, 1 tane zincirleme isim tamlaması, 10 sıfat tamlaması ve bulunma grubu kullanılmıştır. Belirtili isim tamlamalarının 6 tanesinin tamlayanı ve 1 tanesinin de tamlananı düşmüştür. Bu tamlamalar ise şunlardır: “5 x kalbini”, “gönlü”, “onunki”. Tamlamalar; Türkçe, Arapça, Farsça ve Yunanca çeşitli dillerden sözcüklerinin birleştirilmesinden oluşturulmuştur.

“Üç Gencin Kalbi” adlı şiirde “*kalbini al-*”, “*ara- dur-*”, “*kalbini ver-*”, “*kalbini çal-*” gibi deyimlere de yer verilmesi şiire anlam derinliği açısından ayrı bir zenginlik katmıştır. “*İkinci Yeni şairleri standartlaşmış dilin yapısını bozmak istemişlerdir. Aslında İkinci Yeni şiirinde de halk dilinin kullanımı mevcuttur; ancak kurulan terkipler bu dilin anlaşılabilirliğini güçleştirmiştir.*”²⁸ Ece Ayhan da çağdaşı olan diğer İkinci Yeni şairleri gibi dilin standart yapısını bozmuştur. Şair, bu konudaki düşüncesini şöyle ifade eder: “*Biz, ‘İkinci Yeni’ şairleri olarak, yeni bir dilbilgisi ve yeni bir sözdizimiyle, yeni bir istifle de kuşanmıştık.*”²⁹ Ancak Ayhan da diğer İkinci yeni şairleri gibi standart dilin anlatım imkânlarından yararlanmayı da ihmal etmemiştir.

²⁸ Yeter, Gaye Belkız (2014), “*Yeni Türk Şiirinde Tasfiye Hareketleri*”, Kurgan Edebiyat Yayınları, Ankara, s.236

²⁹ Ayhan, Ece, “Ayağa Kalkarak ‘İkinci Yeni’ Akımı” “*Bir Şiirin Bakır Çağı*”, Dipyazılar, 1YKY İstanbul, s.15.

3.1.4. Cümle

“Üç Gencin Kalbi” adlı şiir 13 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler yapılarına göre; 7 basit cümle, 6 birleşik cümleden; yüklemine göre 2 isim cümlesi, 11 fiil cümlesinden; öğelerinin dizilişine göre; 11 kurallı ve 2 devrik cümleden; anlamlarına göre ise, 11 olumlu, 1 olumsuz ve 1 soru cümlesinden oluşmaktadır.

3.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar-Bağdaştırmalar vb.)

“Üç Gencin Kalbi” adlı şiirin ilk bendinin 3. dizesinde soru işareti, 2.ve 3. bentlerin ise son dizelerinde noktalama işareti kullanılmıştır. Söz konusu noktalama işaretleri dışında şiirde herhangi bir noktalama işareti kullanılmamıştır.

3.2. Sanat

3.2.1. Nazım Şekli ve Vezin

“Üç Gencin Kalbi” adlı şiir 3 bentten oluşmuştur. Birinci bent 5 dize, ikinci bent 7 dize ve üçüncü bent 5 dizeden oluşmuştur. Şiir serbest vezinle kaleme alınmıştır.

3.2.2. Kafiye ve Redif

“Üç Gencin Kalbi” adlı şiirde düzenli bir kafiye örgüsü ve redif kullanılmamıştır. Sadece 3.bendin 2. ve 5.dizeleri arasında (-i) belirtme durum eki ile yarım kafiye yapılmıştır. Her ne kadar şiirde düzenli bir kafiye örgüsü ve redif kullanılmamışsa da şiirin değişik yerlerinde yapılan ses ve sözcük tekrarlarıyla ahenk sağlanmıştır. Bu sözcük tekrarları hem aynı bent içerisinde hem de farklı bentlerde kullanılmıştır. Ece Ayhan, düzenli olmasa da redif, kafiye, ses ve kelime tekrarları gibi ahenk unsurlarıyla şiirine ezgisel bir zenginlik katmıştır.

3.2.3. Ahenk Unsurları

“Üç Gencin Kalbi” adlı şiirde ahenk unsurlarından tekrar sanatı kullanılmıştır. Şiirin 1. bendinin 2. ve 5; 2.bendin 4.dizesi; 3.bendin 3.ve 5.dizelerinde “*kalp*” sözcüğü yinelenmiştir. 1. bendin 1. dizesindeki “*tanırım*” sözcüğü, 2. ve 3.bendin ilk dizelerinde yinelenmiştir. “*Bir*” sözcüğü de şiirin genelinde 6 kez tekrar edilmiştir. Aynı zamanda “*ver-*” ve “*git-*” fiilleri de 2’şer kez tekrar edilmiştir.

Şiirde /r/, /l/, /n/, /b/, /d/, /g/, /k/, /m/ ve /n/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon; /a/, /e/, /i/, /u/ seslerinin tekrarıyla da asonans sanatı yapılmıştır.

Ramazan Kaplan, “Özellikle, sözcük ve öbeklerinin, bütün dizelerinin yinelenmesi ses açısından bir etkileme sağlamakta, bir uyum, bir ritm oluşturmakta, tıpkı müzik yapıtlarında zaman zaman ana melodinin yinelenmesi ya da çetişmelerle anımsatılmasında olduğu gibi, dinleyende uyana ses imgesini pekiştirmektedir.”³⁰ diyerek şiir ve diğer edebi sanatlarda ses, ek, kelime, kelime grubu ve cümle tekrarlarının ritim ve ahenk oluşturmakta öneminin çok büyük olduğunu belirtir. Ayhan da şiirlerinde ritim ve ahenk unsuru olarak ses, ek, kelime, kelime grubu ve cümle tekrarlarını oldukça sık kullanmıştır.

Şiirde serbest ölçü kullanan şair; tekrar, teşbih, aliterasyon, asonans sanatları ile somutlaştırma ve mecazî anlatımlara yer vermiştir. Şair böylece şiirine ritim ve ahenk zenginliği katmıştır.

3.2.4. Edebi Sanatlar

Şiirin genelinde teşbih sanatı kullanılmıştır. Şair kendisini bir gemiciye benzetmiştir. İkinci bentin 3.dizesinde “gönül,”, “güney denizlerinin dibi”ne benzetilmiştir. Aynı zamanda bu benzetme ile soyut anlamlı “gönül” sözcüğü “deniz”e benzetilerek somutlaştırılmıştır.

İlk iki bentte “gemici”, “liman”, “güney denizleri” ve “gemi” sözcükleri arasında tenasüp yapılmıştır.

Şiirde “bir” sözcüğünün 6 kez; “kalp” sözcüğünün 5 kez; “tanı-“ fiilinin 3 kez, “git-” ve “ver-” fiillerinin de 2 kez tekrar edilmesiyle tekrar sanatı yapılmıştır.

3.3. Muhteva

Ece Ayhan, “Üç Gencin Kalbi” adlı şiirinde de kendinden ve çocukluğuna duyduğu özlemden bahsetmiştir. Şair, şiirin genelinde kendisini bir gemiciye benzetmiştir. İlk bentte;

“Bir gemici tanırım

Kalbini bir limanda bırakmış”

dizeleriyle şair, gemicilerin her gittikleri yerde ayrı birine âşık oldukları efsanesine telmihte bulunmuştur. Ancak bu şiirdeki gemicinin tam aksine kalbi bir limanda

³⁰ Kaplan, Ramazan (1998), “Edebiyatın Tanımı, Edebiyat Terimleri”, Edebiyat Bilgi ve Kuramları, Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir, ,s.7.

kalmıştır. Ya kaybolursa diye endişe etmektedir. Bu yüzden gemici tıpkı çocukluğundaki gibi ağlamaktadır. Geri gidip kalbini alacaktır. Aslında bu bentte gemicinin kalbini limanda bırakması ile kastedilen, şairin âşık olması ve âşık olduğu kişiyi unutamamasıdır.

“Bir oğlan tanırım

Derin yeşil gözlü

Gönlü güney denizlerinin dibi

Kalbi ise yerinde

Birine vermeye gidecek

Bir gemi ara durur

Bulutlardan.”

İkinci bentte kalbini limanda bırakan gemicinin yerini bu defa kalbi yerinde olan derin yeşil gözlü bir oğlan alır. Bu oğlanın “*kalbi*”, “*güney denizlerinin dibi*” gibidir. Yani cıvıl cıvıl ve sıcaktır. Ancak bomboştur ve bulutlardan bir gemi arayıp durmaktadır ki birine vermeye gitsin. Yani bu oğlan büyümüştür, âşık olmak istemektedir. Bunun için hayallere dalmaktadır. Bulutlardan gemi aramak ile kastedilen bu gencin hayal kurmasıdır. “*Bulut*” imgesi ile “*hayal*” kastedilmektedir. Ece Ayhan; çoğu şiirinde “*deniz*” ve “*su*” imgesini kullanmıştır. Bu da o şiirlerinden bir tanesidir. Neşe Erdok’la bir söyleşisinde Ayhan, “*İnsan denizdeyken ağlarsa kimse anlamaz bilir misin?*”³¹ der. Deniz yani su imgesi, aslında saflığın, temizliğin, arınmanın sembolüdür. Ancak Ayhan’ın “*deniz*” imgesin her zaman söz konusu anlamlar yüklü değildir. Şair, bazen bu imgeyi kullanırken hayata karamsar baktığını dışa vurur. Nitekim insan denizdeyken ağladığında gözyaşları suya karıştığı için bunu kimse anlayamaz diyerek bir bakıma mutsuz geçen hayatına atıfta bulunur. Her ne kadar İkinci Yeni’nin “*Karaşın*” şairi olarak bilinse de şiirlerinde kullandığı imgelerden hayata karşı hiçbir zaman umudunu yitirmediğini görüyoruz. Tıpkı “*Üç Gencin Kalbi*” adlı bu şiirinde olduğu gibi.

Üçüncü bentte ise bu çocuk artık büyüüp yetişkin bir şair olmuştur.

³¹ Ayhan, Ece (2002), “Neşe Erdok’la Bir Söyleşi”, “*Hay Hak! Söyleşiler*”, Yapı Kredi Yayınları, 1. Cilt, İstanbul, s.58

“Bir şair tanırım

Onunki içler acısı

Kalbini asla vermemiş

Çalmışlar

Kalbi eski bir efsanede saklı.”

Genç, şair olunca trajedi kaçınılmazdır. Nitekim bu genç şair, kendi isteğiyle âşık olmamış, yani kendisi kalbini vermemiş, gayri ihtiyari bunu çaldırmıştır. İçler acısı olan da budur. Trajik durum böylece gün yüzüne çıkar. Oysa genç şairin kalbi eski bir efsanede saklıdır.

Şair, bu şiirinde gençlik ve aşk bağlamında üç farklı durumu irdeleyerek gençlerin iç dünyasında yaşanan farklı durumlara ışık tutmuştur.

4. "Kınar Hanımın Denizleri" Şiiri
KINAR HANIMIN DENİZLERİ

*Bir çakıl taşları gülümseyişi ağlarmış karafaki rakısıyla
 şimdi dipsiz kuyulara su olan kınar hanım'dan
 düz saçlarıyla ne yapsın Şehzadebaşı tiyatrolarında şapkalarını
 tüketemezmiş hiç*

*İşte kel hasan bu kel hasan karanlığı süpürürmüş
 ters yakılmış güldürmemek için serkldoryan sigaralarıyla
 işte masallara da girermiş bir polis o zamanlardan beri sürme
 kirpiklerini aralayarak insanları çocukların*

*Ve içinde birikmiş ut çalan kadın elleri olurmuş hep
 gibi bir üzünç sökün edermiş akşamları ağlarken kuyulara
 kınarhanım'ın denizlerinden.*

(Bütün Yort Savul'llar! Toplu Şiirler 1954-1997, s.38)

4.1. Dil ve Anlatım

4.1.1. Ses

4.1.1.1. Ünlü-Ünsüz Kullanımı

"Kınar Hanımın Denizleri" adlı şiirde 202 ünlü kullanılmıştır. Bu ünlüler: 71 /a/, 31 /e/, 28 /ı/, 40 /i/, 10 /u/, 14 /ü/, 7 /o/, ve 1 /ö/ ünlüsünden oluşmaktadır. Şiirin genelinde düz ünlülerin hâkimiyeti vardır. Şiirdeki ünlüler dudak durumuna göre 170 düz ünlü, 32 yuvarlak ünlüden oluşmaktadır. Çene açıklığına göre 110 geniş ünlü, 92 dar ünlünün kullanıldığı şiirde geniş ve dar ünlülerin sayısı birbirine yakındır.

Şiirde 262 ünsüz kullanılmıştır. Bunlar 43 /r/, 35 /l/, 34 /n/, 25 /k/, 18 /m/, 17/s/, 16/d/, 13 /ş/, 11 /y/, 6 /b/, 1 /c/, 5 /g/, 3 /ğ/, 6 /z/, 7 /ç/, 7 /h/, 6 /p/ ve 9 /t/ ünsüzünden oluşmaktadır. Bu ünsüzlerin tekrarıyla şiirde ritim ve ahenk oluşturulmuştur.

Şiirde çıkış biçimine göre ötümlü ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde çıkış biçimine göre 178 ötümlü, 84 ötümsüz ünsüz kullanılmıştır. Şiirdeki ünsüzler kullanılışlarına göre incelediğinde ise, sürekli ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde 75 tane süresiz ünsüz, 187 tane sürekli ünsüz kullanılmıştır.

4.1.2. Kelime

“Kınar Hanımın Denizleri” adlı şiirde 61 Türkçe, 6 Arapça, 4 Farsça, 2 Fransızca, 1 İtalyanca, 1 İspanyolca ve 1 Rusça olmak üzere toplam 77 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler tür olarak; 31 isim, 8 fiil, 15 sıfat, 7 zarf, 2 bağlaç, 5 edat, 1 zamir ve 7 fiilimsiden oluşmaktadır. Bu kelimeler, türlerine göre incelendiğinde, en çok kullanılan sözcük türünün isim olduğu görülür. Bu isimler; yapılarına göre 30 basit isim ve 1 tane de birleşik isim kullanılmıştır. Türemiş isim ise kullanılmamıştır. Varlıklara verilmişlerine göre ise, 23 cins isimden oluşmaktadır. Şiirde 8 özel isim kullanılmıştır. Varlıkların sayılarına göre, 16 çoğul isim, 15 tekil isim kullanılmıştır. Topluluk ismi ise kullanılmamıştır. Varlıkların oluşlarına göre ise tamamı somut isimden oluşmaktadır.

Şiirde 8 fiil kullanılmıştır. Bu fiiller; yapılarına göre 4 basit fiil 2 türemiş fiil ve 1 birleşik fiilden (*sökün et-*) oluşmaktadır. Anlamlarına göre ise olumlu fiiller çoğunluktadır. 6 olumlu fiil ve 1 olumsuz fiil (*tüketeme-*) kullanılmıştır. Şiirde 2 tane basit çekimli; 6 tane de birleşik çekimli fiil (geniş zamanın rivayet birleşik çekimi) kullanılmıştır. Basitli çekimli fiillerin 1 tanesi bildirme kipi, 1 tanesi ise tasarlama kipleriyle çekimlenmiştir.

Şiirde 15 sıfat kullanılmıştır. Bunlar, yapılarına göre 13 basit sıfat, 2 türemiş sıfattan; anlamlarına göre ise; 10 niteleme sıfatı ve 5 belirtme sıfatından oluşmaktadır. Belirtme sıfatlarının 3 tanesi belgisiz sıfat, 2 tanesi ise işaret sıfatıdır. Fiilimsiler 2 isim fiil, 4 sıfat fiil ve 1 tane de zarf fiilden oluşmaktadır.

4.1.3. Kelime Grupları

“Kınar Hanımın Denizleri” adlı şiirde 4 belirtili isim tamlaması, 2 belirtisiz isim tamlaması, 2 tane zincirleme isim tamlaması ile 14 tane sıfat tamlaması kullanılmıştır. Belirtili isim tamlamalarının 1 tanesinin tamlayanı (*şapkalarını*) düşmüştür. Tamlamalar; Türkçe, Arapça, Farsça, Fransızca, İspanyolca ve İtalyancadan oluşan farklı dillere ait sözcüklerinin birleştirilmesinden oluşturulmuştur.

4.1.4. Cümle

“Kınar Hanımın Denizleri ”adlı şiir 6 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler yapılarına göre; 6 birleşik cümle cümleden; yüklemine göre 6 fiil cümlesinden; öğelerinin dizilişine göre; 6 devrik cümleden; anlamlarına göre ise; 5 olumlu ve 1 olumsuz cümleden oluşmaktadır.

Ayhan’ın diğer şiirlerinde de olduğu gibi bu şiirinde de tamamlanmamış sözce örneklerine rastlanmaktadır. Orhun Taşpınar’a göre: “*Tamamlanmamış sözce tümcenin belli bir anlam bütünlüğü olmadan kesilmesiyle yapılır, bu sözcelerin başka anlam çağrışımları yaptığı vurgulanır.*”³²

*“İşte kel hasan bu kel hasan karanlığı süpürürmüş
ters yakılmış güldürmemek için serkldoryan sigaralarıyla
işte masallara da girermiş bir polis o zamanlardan beri sürme
kirpiklerini aralayarak insanları çocukların*

Bu dizelerde tamamlanmamış sözce örneği gözlenebilir. İlk dizede tümce verilmiştir. İkinci dizede “*serkldoryan sigaraları*” eklenmiştir. Aslında “*içmek*” eylemi yani sigara içmek eylemi yazılı olmasa da okuyucu, okuma sırasında kendisi ekleme yapabilir. Yine 3.ve 4.dizelerde de tümcelerin kesildiğini görmekteyiz. Bu dizelerde de aslında polislerin çocukların masallarına girdiği gibi rüyalarına da girdiği yazılmasa da sözcüklerin anlam çağrışımlarıyla verilmiştir. Tabii ki bu yine okuyucunun o eksik ve kesik bir şekilde görünen tümceye eylemi eklemesiyle gerçekleştirilebilir.

4.1.5.Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar-Bağdaştırmalar vb.)

Ece Ayhan’ın “Kınar Hanımın Denizleri” adlı şiirinde hem biçimsel hem de anlamsal sapmalar dikkat çekmektedir. Bu sapmalar şiirin biçim ve muhtevası arasında bir kopuşa sebep olmuş görüntüsü vermektedir. Ancak zengin yorum, imge ve çağrışımlarla birlikte bu eksiklik giderilmektedir. Bu şiirde alışılmamış bağdaştırmaya örnek olabilecek birçok kullanım vardır: “*Bir çakıl taşları gülümseyişi ağlarmış karafaki rakısıyla*”, “*dipsiz kuyulara su ol-*“, “*karanlığı süpür-*“ gibi.

³² Taşpınar, Orhun (2017), “*Sapmalar Açısından İkinci Yeni Şiiri Üzerine Bir İnceleme*”, (Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli, s.44.

Şaban Çobanoğlu'na göre: Ece Ayhan, ilk şiirlerinden itibaren şiir diline kendine özgü mührünü vurmuş, bambaşka ve aykırı bir söylem yaratmıştır. *Alışılmadık bağdaştırmalar* ve söz dizim kurallarına aykırı olarak elde edilen şaşırtıcı ve çarpıcı dizeler, Ece Ayhan şiirlerinin önemli ve farklı dokusunu oluşturmaktadır. Ece Ayhan'ın birçok şiirinde dil sapmaları, alışılmadık sözdizimleri, anlamda ve sözdiziminde deformasyonun en ileri boyutları görülebilir.³³

4.2. Sanat

4.2.1. Nazım Şekli ve Vezin

“Kınar Hanımın Denizleri” adlı şiir üç bentten oluşmuştur. 1.bent 4 dize, 2.bent 4 dize ve 3.bent ise 3 dizeden oluşmuştur. Şiir serbest vezinle yazılmıştır.

4.2.2. Kafiye ve Redif

“Kınar Hanımın Denizleri” adlı şiirde kafiye ve redif kullanılmamıştır. Ancak ilk bendin 1.dizesi ve ikinci bendin 2.dizesindeki “*ile*” edatının ekleşmiş hali(-ıyla)'nin aynı görev ve anlamda kullanılması şiire ahenk bakımından zenginlik katmıştır.

4.2.3. Ahenk Unsurları

“Kınar Hanımın Denizleri” adlı şiirde ahenk unsurlarından tekrar sanatı kullanılmıştır. Şiirin 1. bendinin 2. dizesinde ve 3. bendinin 3. dizelerinde “*kınar hanım*” ifadeleri yinelenmiştir. 2. bendin 1. ve 3.dizelerinde ise, “*işte*” sözcüğü yinelenmiştir.

Şiirde /r/, /l/, /n/, /b/, /d/, /k/, /m/, /n/ , /s/ ve /ş/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon; /a/, /e/, /ı/, /i/, /u/, /ü/, /o/ seslerinin tekrarıyla da asonans sanatı yapılmıştır.

4.2.4. Edebi Sanatlar

Şiirde /r/, /l/, /n/, /b/, /d/, /k/, /m/, /n/ , /s/ ve /ş/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon; /a/, /e/, /ı/, /i/, /u/, /ü/, /o/ seslerinin tekrarıyla da asonans sanatı yapılmıştır.

Şiirde tekrar sanatı kullanılmıştır. Şiirin 1. bendinin 2. ve 3. bendin 3. dizelerinde “*kınar hanım*” ifadeleri yinelenmiştir. 2. bendin 1. ve 3. dizelerinde ise, “*işte*” sözcüğü yinelenmiştir.

³³ Çobanoğlu, Şaban (2016), “Şiir Dilinin Sfir Noktası: Alışılmadık Bağdaştırmalar (Ece Ayhan ve İlhan Berk Örnekleri)”, Dil ve Edebiyat Araştırmaları, Bahar, (13) 31-47 ISSN:1308-5069, S.37.

Tezat ve tenasüp sanatları da kullanılmıştır. 1.bendin 1.dizesinde “göl-” ve “ağla-” fiilleri zıt kavramlardır ve bir arada kullanılmışlardır. “Şehzadebaşı tiyatroları, şapkalarını tüketememek, kel hasan, karanlığı süpürmek ”ifadeleri tiyatro ile ilgili kavramlardır. Bunlar bir arada kullanılarak tenasüp sanatı yapılmıştır.

Şiirin ilk bendinde “gülümseyiş” kavramına insana ait olan “ağlama” özelliği verilerek teşhis sanatı yapılmıştır.

Çakıl taşlarının çıkardığı ses ile gülümseyiş arasında benzerlik kurulmuştur. Aynı zamanda teşhis yoluyla “çakıl taşları”, “rakı içip efkâr dağıtan bir insana” benzetilmiştir.

4.3. Muhteva

Ece Ayhan’ın şiirlerinde yalnızlık ve korku teması çok işlenmiştir. “Kınar Hanımın Denizleri ”adlı şiir de bunlardan biridir. Şairin temsilcisi olduğu İkinci Yeni, bilimsel gelişmeler ve teknolojik buluşlar sonucunda şaşırıp kalan ve sosyo-ekonomik ilişkiler içinde alt üst olan kent insanının şiirini getirmiştir. Bu şiir, bir bakıma kalabalık kentler içinde yaşayan ama hem diğer insanlarla hem de kendisiyle “yabancılaşan” bireyin şiiridir.³⁴ Birçok şiirinde yalnızlık ve korku temasını işleyen Ece Ayhan bu şiirinde Kınar Hanım’³⁵in geçmişi hatırlamasından dolayı duyduğu üzüntü ve karamsarlık dile getirilmiştir.

*“Bir çakıl taşları gülümseyişi ağlarmış karafaki rakısıyla
şimdi dipsiz kuyulara su olan kınar hanım’dan
düz saçlarıyla ne yapsın Şehzadebaşı tiyatrolarında şapkalarını
tüketemezmiş hiç”*

Bu bentin ilk dizesinde içki içip dertlenen insanların durumu çağrışımla dile getirilmiştir. Kınar Hanım da o eski güzel günleri hatırladıkça tıpkı o insanlar gibi rakı

³⁴ Kul, Erdoğan (2007), “Ece Ayhan’ın Şiirleri Üzerine Bir Araştırma”, a.g.e, s.8.

³⁵ Kınar Hanım: Kınar Sıvacıyan, Osmanlı İmparatorluğu döneminde kendi tiyatrosunu kuran ilk Ermeni kadın tiyatro sanatçısından birisidir. Annesi Bercuhi Hanım’ın çalıştığı tiyatro grubu olan Fasulyacıyan Topluluğu’nda “Kör’ün Oğlu” adlı oyunla grubun Tekirdağ turnesinde ilk kez 14 yaşında sahneye çıktı. Ece Ayhan, Kınar Hanım’ın Denizleri adını verdiği ilk şiir kitabındaki “Kınar Hanım’ın Denizleri” şiirini Kınar Hanım’ın anısına yazmıştır. <https://www.istanbulkadinmuzesi.org/kinarsivaciyan> (E.T. 16 Mart 2018)

içip kâh ağlamakta kâh gülmektedir. Gülüşü çakıl taşlarının çıkardığı seslere benzeyen ve eskiden çok mutlu olan Kınar Hanım şimdi çok mutsuzdur. Onun durumu, karanlığın ve umutsuzluğun simgesi olan “*dipsiz bir kuyu*”ya benzetilmektedir. Tıpkı o dipsiz kuyu gibi Kınar Hanım da umutsuzdur ve bir çıkmazdadır. Kınar Hanım, aynı zamanda Osmanlı’da kurulan ilk tiyatro ve mûsiki mektebi Dârü’l-bedâyi Osmani’nin de kurucusudur. Eskiden “*düzsaçlarıyla*” dikkat çeken çok ünlü bir tiyatro oyuncusudur. Oyunları o kadar çok beğenilir ve izlenirmiş ki şapkalarıyla onları selamlamaktan yorulmuş.

*“İşte kel hasan bu kel hasan karanlığı süpürürmüş
ters yakılmış güldürmemek için serkldoryan sigaralarıyla
işte masallara da girermiş bir polis o zamanlardan beri sürme
Kirpiklerini aralayarak insanları çocukların”*

dizelerinde yine tanınmış başka bir tiyatro oyuncusundan bahseder şair. O da Kel Hasan³⁶ adındaki oyuncudur. Kel Hasan, “*süpürgesi*” ve “*tenekesiyle*” sahneye çıkarmış. Bu kişi aynı zamanda *tuluat tiyatrosunda ilk kavuk sahibi kişidir*. “*İşte kel hasan bu kel hasan karanlığı süpürürmüş*” dizesinde karanlığı süpüren Kel Hasan, aslında Kınar Hanım’ın hayatındaki zorlukları, sıkıntıları süpürmektedir. Yani Kel Hasan, bir nevi Kınar Hanım’ın zorlu yaşamındaki tek iyi şeydir. Kel Hasan işini yaparken de ağızında ters yakılmış serkldoryan³⁷ burjuva kulübüne ait sigarayı içer. Bendin son iki dizesinde ise, bir polisin çocukların o sürmeli gibi duran kirpiklerini aralayıp, tıpkı masallardaki gibi rüyalarına girdiğini söylemektedir. Aslında bu dizelerde şair, kendi çocukluğundaki yaşadığı olaylara gönderme yapmaktadır. Şairin annesi şarkıcıdır ve aynı zamanda o dönemde evleri polisler tarafından basılmaktadır. Bu olay da şairi çok etkilemiştir.

³⁶ Kel Hasan (?-1929): Türk tiyatro oyuncusu. Tuluat tiyatrosunun en ünlü adlarından biridir. İstanbul’da doğdu, gene aynı kentte öldü. Ağâhla birlikte Şehzadebaşı’nda bir tiyatro topluluğu kurdu. Hiç saçı olmadığı için Kel lakabıyla anılan Hasan Efendi oyun için başına kenarları yırtık bir fes geçirir, kaşlarını üçgen biçiminde siyaha, çok küçük ve yassı burnuyla yanaklarını kırmızıya boyardı. Elinde süpürge, sırtına İstanbul denen uzun ceket, önünde boş bir gaz tenekesini yuvarlayarak sahneye çıkardı. Kısık sesine karşın keskin zekası, hazır cevaplılığı ile Tuluat tiyatrosunda Abdi Efendi’nin yarattığı İbiş tipini uzun yıllar yaşattı. Sahnede bazen yalnız başına kalarak izleyiciyi saatlerce oyalayıp güldürmeyi başarırdı. <https://www.filozof.net/Turkce/edebiyat/edebi-sahsiyetler-kisilikler-biyografileri/4386kel-hasan-efendi-kimdir-hayat-hakk-nda-bilgi.html> (E.T. 16 Mart 2018)

³⁷ Serkldoryan: Bir burjuva kulübü. Bu kulübün adıyla çıkarılan sigaralar. Erenel, Ender, “*Ece Ayhan Sözlüğü*”, a.g.e, s.2.

*“Ve içinde birikmiş ut çalan kadın elleri olurmuş hep
gibi bir üzünc sükün edermiş akşamları ağlarken kuyulara
kınar hanım ’ın denizlerinden.”*

Son bentte de öteki bentlerde olduğu gibi bir karamsarlık söz konusudur. Aynı zamanda şairin annesine duyduğu özlem de dile getirilmiştir. Şair, henüz çocukken annesi, “*Ayşe Deniz*” takma adıyla içkili eğlence mekânlarında şarkı söylemektedir. Dizelerden anlaşıldığı üzere belki de şairin annesi ut da çalmaktadır. Annesi çalıştığı için onunla daha az vakit geçirmek zorunda kalan şair, ona hep hasret kalmıştır. Bu hasretini ise, içinde birikmiş ut çalan kadın ellerine benzetmektedir. Annesini hatırladıkça hep şairin içinde bir üzüntü kabarıyor ve tıpkı Kınar Hanım gibi dipsiz kuyulara ağlarmış. Görüldüğü gibi şair, “*Karışın*” yönünü burada da belli etmektedir. Kendisini karanlığı ve umutsuzluğu simgeleyen “*kuyu*” imgesiyle bağdaştırmaktadır.

Ece Ayhan şiirinde anlam derinliği oluşturmak için birtakım anlatım yollarına başvurmuştur. Bunlarla şiirine anlam zenginliği kazandırmış, bazen de anlam zenginliğinin yanı sıra ahenge de katkıda bulunmuştur. Örneğin;

*"Bir çakıl taşları gülümseyişi ağlarmış karafaki rakısıyla
şimdi dipsiz kuyulara su olan kınar hanım ’dan
düz saçlarıyla ne yapsın Şehzadebaşı tiyatrolarında şapkalarını
tüketemezmiş hiç”*

dizelerinde, Ece Ayhan’ın zaten karşıt anlamlı olan “*gülümseyiş*” ve “*ağlamak*”¹ -ikincisi ilkinin bir eylem biçimi olacak biçimde-birbirleriyle bağdaştırarak anlatımdaki trajik vurguyu derinleştirmeye çalıştığı görülür. Ece Ayhan, karşıt anlamlı sözcükleri bir arada kullanmakla da bu anlatım tekniğine başvurur: “*Erkek hastalar kadın, kadınlar erkek kılığındadır; Mehmet Akif Paşa günlük ’ünü yazar şahnişinde.*” “Ortaoyunu”, *Bütün Yort Savul ’lar!*, s.216.³⁸

Yine şiirdeki

*“İşte kel hasan bu kel hasan karanlığı süpürürmüş
ters yakılmış güldürmemek için serkldoryan sigaralarıyla*

³⁸ Kul, Erdoğan (2007), “*Ece Ayhan ’ın Şiirleri Üzerine Bir Araştırma*”, a.g.e, s.481.

*işte masallara da girermiş bir polis o zamanlardan beri sürme
kirpiklerini aralayarak insanları çocukların”*

“Kınar Hanım’ın Denizleri”, Bütün Yort Savul’lar!,

s.38)

dizelerinde şair, karşıt öğelerden yararlanarak şiirine anlam derinliği kazandırır. Burada dikkat çeken bir ayrıntı daha vardır: Tiyatro tarihimizde güldürü sanatının önemli adlarından biri olan Kel Hasan, bu dizelerde mesleki sıfatının tam tersi bir eylem ve niyetlilikle verilmektedir.

Şiirde deyimler, imgeler, orijinal benzetme ve bağdaştırmalar kullanılarak anlam derinliğinin yanı sıra ahenk bakımından da zenginlik sağlanmıştır. 1.bentte *“Bir çakıl taşları gülümseyişi ağlarmış karafaki rakısıyla”, “dipsiz kuyulara su olmak”, “şapkalarını tüketememek”*; 2.bentte *“karanlığı süpürmek”, “ters yakılmış sigaralar”, “kirpiklerini aralamak”*; 3.bentte *“içinde birikmiş ut çalan kadın elleri”, “üzünç sökün edermiş akşamları” “ağlarken kuyulara”* ifadeleri kullanılmıştır.

Erdoğan Kul’a göre yeni ve şaşırtıcı imgeler kurmak, Ece Ayhan şiirinin, en önemli üslup özelliklerinden biridir. O, şiiri daha çok bir görüntü sanatı olarak görmüş ve anlamı imgenin zihinde canlandıracağı görüntülere dayandırmıştır. İmgelerinin en belirgin özelliği, nesnel bir karşılıklarının bulunması ve bir şiir içine birbirlerinden bağımsız motifler olarak yerleştirilmesidir. Şiirinde imgeler, sinemada, film tekniğiyle yansıtılan fotoğraflardaki görüntülerin yerini tutmaktadır.³⁹

Musatafa Öneş, imgenin Ece Ayhan’ın üslûbundaki yerini, *"Ece Ayhan’ın şiirinde uyum, ses benzeşmesinden doğan bir müzikalitenin imgeleri saran ses uzantıları ile değil de, imgeler arasında boşluklarda, çağrışımlarla oluşan durumların bu boşluklara yerleşmesi sonunda ortaya çıkıyor. Aslında şairin bize vermek istediği de ‘ara görüntüler’ yani ayrıntılardır. Bu uyuma ‘görüntü uyumu’ denilebilir"* şeklinde değerlendirmektedir⁴⁰

“Kınar Hanım’ın Denizleri”, Bakışsız Bir Kedi Kara ve Ortodokslular” da göndermelerin hangi topluma ve döneme yapıldığını çözmeyi zorlaştıran, kimi zaman da olanaksızlaştıran bir kurgu bulunmaktadır. Bir kilimdeki nakışlar ya da bir çinideki

³⁹ Kul, Erdoğan (2007), *“Ece Ayhan’ın Şiirleri Üzerine Bir Araştırma”*, a.g.e, s.16.

⁴⁰ Öneş, Mustafa (1967), *“Ece Ayhan’a Doğru”*, Yeni Dergi, Temmuz, s.53.

desenler nasıl doğrudan doğruya bir şey anlatmıyorsa, kelimeler arasındaki olanakların denenmesi yoluyla yeni bileşkelere varmayı hedefleyen bu şiirler de, tek başlarına bir şey anlatma amacını taşımamaktadırlar. İmgeler, daha çok soyut bir resim ya da bir masal atmosferi oluşturan bağımsız görüntü motifleri pozisyonundadırlar. Ancak, şiirler kitap bütünlüğü içinde okundukları zaman, motifler birleşerek gizlenmiş bir metni ortaya çıkarmaktadırlar.

5.“Ecegiller” Şiiri

ECEGİLLER

*Sam yeli de dalgınlıklarla bir çocukmuş
eğilip barışlıklar çizermiş evler üzerine
nasıl bir ağaçtıysak çocukken
tümleçleri özneleri nasıl unuttuysak denizde
turunç olmak istiyoruz yine turunçuz da.*

(Bütün Yort Savul’lar! Toplu Şiirler 1954-1997, s.40)

5.1. Dil ve Anlatım

5.1.1. Ses

5.1.1.1. Ünlü-Ünsüz Kullanımı

“Ecegiller” adlı şiirde 74 ünlü kullanılmıştır. Bu ünlüler: 14 /a/, 19 /e/, 7 /ı/, 15 /i/, 4 /o/, 1 /ö/, 12 /u/ ve 2 /ü/ ünlüsünden oluşmaktadır. Şiirin genelinde düz ünlülerin hâkimiyeti vardır. Şiirdeki ünlüler dudak durumuna göre 55 düz ünlü, 19 yuvarlak ünlüden oluşmaktadır. Şiirde çene açıklığına göre 38 geniş ünlü, 36 dar ünlü kullanılmıştır. Şiirde geniş ve dar ünlülerin sayısı birbirine yakındır.

Şiirde 85 ünsüz kullanılmıştır. Bunlar 17 /l/, 8 /k/, 5 /m/, 7 /ç/, 6/d/, 6 /t/, 6 /s/, 5 /y/, 6 /z/, 3 /b/, 3 /c/, 2 /g/, 2 /ğ/, 1 /n/, 3 /r/, 1 /v/, 1 /p/ ve 3 /ş/ ünsüzlerinden oluşmaktadır. Bu ünsüzlerinin tekrarıyla şiirde ritim ve ahenk oluşturulmuştur.

Şiirde çıkış biçimine göre ötümlü ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Çıkış biçimine göre 54 ötümlü, 31 ötümsüz ünsüz kullanılmıştır. Şiirdeki ünsüzler kullanılışlarına göre incelediğinde sürekli ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde 36 tane süreksiz ünsüz, 49 tane sürekli ünsüz kullanılmıştır.

5.1.2. Kelime

“Ecegiller” adlı şiirde 26 Türkçe, 1 Arapça ve 1 Farsça toplam 28 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler tür olarak; 13 isim, 3 fiil, 5 sıfat, 1 zarf, 2 bağlaç, 2 edat ve 2 filimsiden oluşmaktadır. Zamir ise kullanılmamıştır. Bu kelimeler, sözcük türüne göre incelendiğinde, en çok kullanılan sözcük türünün isim olduğu görülür. Bu isimler; yapılarına göre 9 basit isim, 3 tane türemiş isim ve 1 birleşik isim kullanılmıştır.

Varlıklara verilişlerine göre ise, 2 özel isim ve 11 cins isim kullanılmıştır. Varlıkların sayılarına göre, 5 çoğul isim, 8 tekil isim kullanılmıştır. Topluluk ismi ise kullanılmamıştır. Varlıkların oluşlarına göre ise 11 somut isim ve 2 soyut isimden oluşmaktadır.

Şiirde 3 fiil kullanılmıştır. Bu fiiller; yapılarına göre, 2 basit (*çiz-*, *iste-*, *unut-*) fiilden oluşmaktadır. Türemiş fiil ve birleşik fiil ise kullanılmamıştır. Anlamlarına göre ise tamamı olumlu fiillerden oluşmaktadır. Şiirde 2 tane birleşik çekimli, 1 tane basit çekimli fiil kullanılmıştır. Basit çekimli fiil, şimdiki zaman; birleşik çekimli fiillerden 1 tanesi geniş zamanın rivayet birleşik çekimi, 1 tanesi görülen geçmiş zamanın şart birleşik çekimi ile çekimlenmiştir.

Şiirde 5 sıfat kullanılmıştır. Bunlar yapılarına göre; 4 basit sıfat, 1 türemiş sıfattan oluşmaktadır. Anlamlarına göre ise; 1 niteleme sıfatı ve 4 belirtme sıfatından oluşmaktadır. Bunlar, 2 belgisiz sıfat ve 2 tane soru sıfatıdır. Şiirde kullanılan fiilimsiler, 1 isim fiil ve 1 zarf fiilden oluşmaktadır. Sıfat fiil ise kullanılmamıştır.

5.1.3. Kelime Grupları

“Ecegiller” adlı şiirde kelime grubu olarak 2 belirtisiz isim tamlaması ile 3 sıfat tamlaması kullanılmıştır.

5.1.4. Cümle

“Ecegiller” adlı şiir 4 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler; yapılarına göre, 2 basit cümle, 2 birleşik cümleden; yüklemine göre 1 isim cümlesi, 3 fiil cümlesinden; öğelerinin dizilişine göre; 4 devrik cümleden; anlamlarına göre ise; 4 olumlu cümleden oluşmaktadır. Bu cümlelerin 2 tanesi ise olumlu soru cümlesidir.

5.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla- Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar- Bağdaştırmalar vb.)

Ece Ayhan da diğer İkinci Yeni şairleri gibi dil kurallarını ve ölçülerini değiştirerek kendine özgü bir üslup oluşturmuştur. Taner Özmen’e göre, Ece Ayhan’ca” diyebileceğimiz özel bir şiir dili ve söz dizimi yaratan Ece Ayhan, hiç tartışmasız şiirimizin en dikkate değer kırılma ve yenilenme noktalarından biridir. Kendi şiiriyle önem verdiği edebiyatçıları “sıkı” olarak niteleyen Ece Ayhan, neredeyse bütün edebî değer ve ölçüleri yeniden düşünen ve anlamlandıran bir edebiyat adamıdır.

Bu yüzden onun kurduğu metin, okura sonsuz imkânlar sunar. Çok anlamlı, zengin çağrışımlarla yüklü düşünce ve imgeler, okurun zihnî yapısında yenileşmelere yol açar. Tarihe tutku derecesinde önem veren Batılı bir tutumdur onun yazı adamlığı. Ece Ayhan'ın kurduğu aykırı şiirsel dil, düzyazılarıyla da dal budak salarak genişler.⁴¹

Öyküleyici bir anlatım tekniğiyle yazılan şiirde şair, bildiğimiz sözcüklere ekleri farklı şekillerde getirerek biçim bilimsel sapmalar da yapmıştır. Şiirin 2. dizesinde geçen “barışlıklar” sözcüğü ile 3. dizesinde geçen “ağaçdıysak” sözcükleri bu sapmalara örnektir. Aynı zamanda soyut anlamlı olan “barış” sözcüğü somutlaştırılarak kullanılmıştır. Aksan, bu tür biçimbilimsel sapmaları: “Ortak dilin belli, kalıplaşmış eylem çekimlerinde, sözcüklerin başka sözcüklerle bağdaştırılmasında bilinçli değişikliklere gitmekte, bir çeşit özgürlük yaratma ve beklenmeyen kullanımlardan yararlanmayı denemektedirler.”⁴² şeklinde açıklar.

Ayrıca Ayhan, “Ecegiller” adlı bu şiirinde sadece “nokta” işaretini kullanmıştır. O da sadece son dizede kullanılmıştır.

5.2. Sanat

5.2.1. Nazım Şekli ve Vezin

“Ecegiller” adlı şiir 5 dizelik tek bir bentten oluşmuştur. Şiir serbest vezinle yazılmıştır.

5.2.2. Kafiye ve Redif

“Ecegiller” adlı şiirde düzenli bir kafiye örgüsü ve redif yoktur. Sadece son iki dizede “de” sesleriyle tam kafiye yapılmıştır. Ahenk unsurları olarak kullanılan kafiye ve redif düzensiz kullanıldığı için, tesadüfi bir görüntü vermektedir.

5.2.3. Ahenk Unsurları

“Ecegiller” adlı şiirde bazı sözcüklerin tekrar edilmesiyle ahenk unsuru sağlanmıştır. “Çocuk” sözcüğü şiirin 1.ve 3. dizelerinde tekrar edilmiş, “turunç” sözcüğü ise 5. dizede iki kez kullanılmıştır.

⁴¹ Özmen, Taner (2017), “Bir Okurun Not Defteri Bir Dil Cambazı”, Türk Dili Dergisi, 67 Sayı: 783, s.51.

⁴² Aksan, Doğan (1995), “Şiir Dili ve Türk Şiir Dili”, Engin Yayınları, Ankara, , s.174.

Ayrıca /l/, /k/, /m/, /ç/, /d/, /t/, /y/ ve /z/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon; /a/, /e/, /ı/, /i/ /u/ seslerinin tekrarıyla da asonans sanatları yapılarak, şiire ahenk bakımından zenginlik katılmıştır.

5.2.4. Edebi Sanatlar

“Ecegiller” adlı şiirde dil bilgisel terimler olan “*tümleç*” ve “*özne*” sözcükleri ve doğa ile ilgili kavramlar olan “*sam yeli, ağaç, turunç, deniz*” sözcükleri bir arada kullanılarak iki aynı yerde tenasüp sanatı yapılmıştır.

/l/, /k/, /m/, /ç/, /d/, /t/, /y/ ve /z/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon ve /a/, /e/, /ı/, /i/ /u/ seslerinin tekrarıyla da asonans sanatları yapılarak şiire ahenk bakımından zenginlik katılmıştır.

Şiirde tekrar sanatıyla yani bazı sözcüklerin tekrar edilmesiyle de ahenk unsuru sağlanmıştır. “*Çocuk*” sözcüğü bendin 1.ve 3.dizelerde, 5.dizede ise “*turunç*” sözcüğü iki kez tekrar edilmiştir.

“Sam yeli de dalgınlıklarla bir çocukmuş

eğilip barışlıklar çizermiş evler üzerine” dizelerinde “*sam yeli*”, “*dalgın bir şekilde resim çizen çocuk*”a benzetilerek kişileştirilmiştir.

5.3. Muhteva

Ece Ayhan, birçok şiirinde çocuk temasını kullanır. Bu temayı ele alırken de tutumunu şöyle ifade eder:

“Ben bir tek çocuk olayından hareket etmiyorum; bunu toplumumuzun bir dolu derdi arasında bir derdi olarak da görmüyorum. Demek istiyorum ki, bütün kahırlarımız bir tek toplumsal olayda dahi yansıyabilir.”⁴³

Ona göre “*çocuk*”, kendi şiirleri de dâhil tüm şiirlerin üstünde konumlanmış olan biricik özne, âdeta bir “*üst-belirleyen*”dir. Tüm imgelerin, tüm sanatsal edimlerin hem sebebi hem de sonucudur “*çocuk*”; kendisinden yola çıkılan ve sonunda ona

⁴³Ertop, Konur (1997), “*Ece Ayhan Anlatıyor*”, “*Ece Ayhan Şiirini Açıklıyor*”, Ludingirra, 1 Bahar, s.76.

varılandır.⁴⁴ “Çocuk” teması “Ecegiller” adlı şiirde de dikkat çekmektedir. Şair bu şiirinde çocuk dolayısıyla kendisinden, ailesinden ve toplumdan bahsetmiştir.

*“Sam yeli de dalgınlıklarla bir çocukmuş
eğilip barışlıklar çizermiş evler üzerine
nasıl bir ağaçtıysak çocukken
tümleçleri özneleri nasıl unuttuysak denizde
turunç olmak istiyoruz yine turunçuz da.”*

Şiirin ilk dizesinde “samyeli” rüzgârı kişileştirilmiştir. Güneyden esen ve kaynağı çöl olan bu “rüzgâr”, “dalgın bir çocuk”a benzetilmiştir. Nasıl ki “samyeli” rüzgârı çok sıcak çöllerden geldiği için sıcak ve bunaltıcı ise; bu çocuk da öyle dalgın ve karamsar durmaktadır ki, adeta o güneyden esen bunaltıcı rüzgâr gibi o da etrafına kasvet saçmakta ve insanları bunaltmaktadır. Aslında dalgın çocuk ile kastedilen belki de şairin kendisidir. Şairin bu denli dalgın olmasının nedeni, hayatının büyük zorluklarla, yoksunluk ve yoksulluklarla geçmiş olmasıdır. Bu durum şairde derin bir keder duygusuna sebep olmuştur. Bu derin keder duygusunu şairin birçok şiirinde görmek mümkündür. Zaten şair dünyaya gelişini bile “bir yanlışlık olarak” görmektedir:

*“Benim logaritmali ve atonal hayatım doğrusu ya, bir yanlışlıkla başlamıştır.
Yani böyle diyebilirim değil mi? (Bakın başka bir yanlışlıkla da bitebilir.)
Efendim?Etephendos?”⁴⁵*

Şairin zorluklarla geçen hayatı ondaki kederi ve hüznü besleyen, kökleri çocukluğuna, aile ve yetişme çevresine kadar uzanır. Takunya bile giyemeyecek, yalınayak dolaşmak zorunda kalacak denli ağır koşullarda çocukluk yıllarını geçirmiştir. Şair bu durumu:

*“ (Ben Ece Ovası’nda-Akbaş-yalınayak çocukluğumda belki de son
kez ağlamıştım. Yalova köylerine tekke ve çok eskiden Sestos denen
Hero’nun kalesi’nde, zeytin ağaçları arasında, Fazıl Ahmet’in bayraklı
türbesi önünde ayağıma dikenler batmıştı. Takunya ancak okul açıldığında*

⁴⁴ Kul, Erdoğan (2007), “Ece Ayhan’ın Şiirleri Üzerine Bir Araştırma“, a.g.e., s.249

⁴⁵ Ayhan, Ece (1997), “Morötesi Requiem,” Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s.94

giyiliyordu. Ve evet, 50 şu kadar yıldan beri ben kendimi ağlamamak için zor tutarım!)⁴⁶ şeklinde dile getirmiştir.

Şair ikinci dizede ise sam yelinin yani kendi çocukluğunun bulunduğu yere barış getirdiğini söylemektedir. Bu dizede yine kişileştirilen “*samyeli*”, resim çizen bir “*ressam*”a benzetilmiştir. Burada aynı zamanda şairin çocukluğunda hafızasında yer edinmiş ve hatta onun dünya görüşü ve siyasal, toplumsal hayata bakış açısının oluşup pekişmesinde önemli olan; halkın da göreceği biçimde gerçekleştirilen, hatta bir ara ilköğretim öğrencilerinin de seyre götürüldüğü “*idam uygulamalarına*” çağrışım yapılmıştır. Şahit olduğu bu uygulama ile ilgili şunları söylemiştir:

“Sultanahmet Ceza ve Tevkifevi şimdiki Mimar Sinan yapısı hamamının arkalarındaydı. Asılacak insanları, Ayasofya hizasında, yönü tramvay yoluna gelecek biçimde, darağacı kurarak asarlardı. “İbret-i âlem “ olarak sabah 10.30-11.00’e kadar herkesin görmesi için. Ben 10 yaşındayken, ‘Cankurtaran’ sözcüğüyle bir çelişki olarak, Cankurtaran İlkokulu çocuklarını yurttaşlık bilgisi uygulaması için götürdüklerini hatırlıyorum. Yavru kurtlar kepleriyle öndeydi...”⁴⁷

Şiirin

“nasıl bir ağaçtıysak çocukken

tümleçleri özneleri nasıl unuttuysak denizde

turunç olmak istiyoruz yine turunçuz da.” dizelerinde şair, çocukluğun saflığına ve temizliğine çağrışım yapmaktadır. Aynı zamanda çocukluğa özlem duymaktadır. Nasıl ki çocukken saf, özgür ve dünyadan ve kurallardan habersizsek şimdi yine öyle olalım demektedir. Nasıl ki turunç ağacı çiçekleri ile etrafa mis gibi kokular saçıp, baharı, canlılığı ve mutluluğu müjdeliyorsa; şair de barışın gelmesini, o idam olaylarının son bulmasını istemekte, idam sehparlarını temsil eden “*ağaç*” yerine barışı, güzelliği ve mutluluğu temsil eden “*ağaç*”ı görmek istediğini dile getirmektedir.

⁴⁶ Ayhan, Ece (1993) “*Tonguç Yaşarla Ortadoğu ve Balkanlar Çapında Bir Söyleşi*”, Şiirin Bir Altın Çağı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s.248.

⁴⁷ Ayhan, Ece “*Ece Ayhan’ın İstanbul’u*”, a.g.e., s.120.

6."Okarina" Şiiri
OKARINA

*Bin yılları katran ağaçları altında
akdeniz dudaklı penceresiz sancılı bir çocuk
babasını bir göl olarak hatırlıyor
avuçlarında kuzeyden yosun balıklı bir göl*

*Estamp bir belediye alanında
soğuk tirşe renkli salı günleri arkamızdan koşardı
hoffman horozlu belalı bir saat kulesi*

*Çay çuvalları üzerinde oturmuş dul bir çingene kadın
pulsu yüzünü çevirerek görmezlikten gelirdi bizi
avuçlarında kalde geceleri gibi bir karanlık*

*Gün doğuyorken ırmakta
bir karınca tacirini diri diri gömüyorlar toprağa
zavallı şapkası karısı ve kızkardeşiyle birlikte
sessizce bitiveriyor ilk güneşte icra-iflas duası*

*Bin yılları katran ağaçları altında penceresiz
salı günleri sancılı bir sürü akdeniz dudaklı çocuk
açık saçık el işaretleri yapıyor
metrelerle halis ipek dolu o hiç batmayan kayığa doğru*

Ve limonsu okarina çalıyor kendi deniz lehçeleriyle

gölerek ağlayarak bağırarak limonsu okarina okarina.

(Bütün Yort Savul'llar! Toplu Şiirler 1954-1997, s.47)

6.1. Dil ve Anlatım

6.1.1. Ses

6.1.1.1. Ünlü-Ünsüz Kullanımı

“Okarina” adlı şiirde 324 ünlü kullanılmıştır. Bu ünlüler: 97 /a/, 60 /e/, 43/ı/, 60 /i/, 23 /u/, 12 /ü/, 25/o/ ve 4 /ö/ ünlüsünden oluşmaktadır. Şiirin genelinde düz ünlülerin hâkimiyeti vardır. Şiirdeki ünlüler dudak durumuna göre 260 düz ünlü, 64 yuvarlak ünlüden oluşmaktadır. Çene açıklığına göre 186 geniş ünlü, 138 dar ünlü kullanılmıştır. Şiirin genelinde geniş ünlülerin hâkimiyeti vardır.

Şiirde 426 ünsüz kullanılmıştır. Bu ünsüzler: 66 /r/, 61 /l/, 45 /n/, 40 /k/, 28 /d/, 25 /s/, 22 /b/, 19/t/, 17 /y/, 15 /z/, 15 /ç/, 13 /g/, 11 /c/, 11 /m/, 9 /ğ/, 5 /v/, 3 /f/, 6 /h/, 8 /p/ ve 7 /ş/ ünsüzlerinden oluşmaktadır. Bu ünsüzlerden /r/, /l/, /n/, /k/, /d/, /s/, /b/, /t/, /y/, /z/, /ç/, /g/ ve /m/ seslerinin tekrarıyla şiirde ritim ve ahenk oluşturulmuştur.

Şiirde çıkış biçimine göre ötümlü ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Çıkış biçimine göre 303 ötümlü, 123 ötümsüz ünsüz kullanılmıştır. Şiirdeki ünsüzler kullanımına göre incelendiğinde sürekli ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde 156 tane süreksiz ünsüz, 270 tane sürekli ünsüz kullanılmıştır.

6.1.2. Kelime

“Okarina” adlı şiirde 98 Türkçe, 15 Arapça, 9 Farsça, 1 Rusça, 2 Yunanca ve 2 Fransızca olmak üzere toplam 127 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler tür olarak; 55 isim, 8 fiil, 38 sıfat, 3 zamir, 6 zarf, 2 bağlaç, 6 edat ve 9 filimsiden oluşmaktadır. Bu kelimeler, sözcük türüne göre incelendiğinde, en çok kullanılan sözcük türünün isim olduğu görülür. Bu isimler; yapılarına göre 51 basit isim, 3 türemiş isim ve 1 birleşik isimden oluşmaktadır. Varlıklara verilişlerine göre ise, 53 cins isim ve 2 tane özel isim kullanılmıştır. Varlıkların sayılarına göre, 10 çoğul isim, 45 tekil isim kullanılmıştır. Varlıkların oluşlarına göre, 55 somut isim kullanılmıştır.

Şiirde 8 fiil kullanılmıştır. Bu fiiller; yapılarına göre, 5 basit fiil (*koş-*, *gel-*, *göm-*, *yap-* ve *çal-*); 2 türemiş fiil (*otur-*, *hatırla-*) ve 1 birleşik fiilden (*bitiriver-*) oluşmaktadır. Anlamlarına göre ise tamamı olumlu fiillerden oluşmaktadır. Şiirdeki fiillerin tamamı haber kipiyle çekimlenmiştir. Bunlardan 2 tanesi geniş zamanın hikâyesi, 1 tanesi belirsiz geçmiş zaman ve 5 tanesi de şimdiki zamanla çekimlenen fiil vardır. Dilek kipiyle çekimlenen fiil ise yoktur.

Şiirde 38 sıfat kullanılmıştır. Bunlar yapılarına göre; 21 basit sıfat, 14 türemiş sıfat ve 3 birleşik sıfattan oluşmaktadır. Anlamlarına göre ise; 24 niteleme sıfatı ve 14 belirtme sıfatından oluşmaktadır. Belirtme sıfatları, 13 belgisiz sıfat ve 1 tane işaret sıfatından oluşmaktadır.

6.1.3. Kelime Grupları

“Okarina” adlı şiirde 17 belirtisiz isim tamlaması, 5 zincirleme isim tamlaması ve 41 sıfat tamlaması kullanılmıştır. Belirtisiz isim tamlamalarının 2 tanesinin tamlayanı (*babasını*, *avuçlarında*) düşmüştür. Tamlamalar; Türkçe, Farsça, Arapça, Yunanca, Rusça ve Fransızcadan oluşan farklı dillere ait sözcüklerin birleştirilmesinden oluşturulmuştur.

6.1.4. Cümle

“Okarina” adlı şiir 10 cümleden oluşmaktadır. . Bu cümleler yapılarına göre; 3 basit cümle, 3 eksilteli cümle ve 4 birleşik cümleden; yüklemine göre 7 isim cümlesinden; öğelerinin dizilişine göre; 1 kurallı ve 6 devrik cümleden; anlamlarına göre ise; 7 olumlu cümleden oluşmaktadır.

6.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla- Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar- Bağdaştırmalar vb.)

Ece Ayhan, tıpkı öteki şiirlerinde olduğu gibi “Okarina” adlı bu şiirinde de alışılmadık bağdaştırmalar yapmıştır. Bunlar “*akdeniz dudaklı penceresiz sancılı bir çocuk*”, “*avuçlarında kalde geceleri gibi bir karanlık*”, “*bir karınca taciri*” ve “*icra-iflas duası*” gibi örneklerdir. Görüldüğü gibi bu bağdaştırma örnekleri anlamsal sapma örnekleridir. Bu bağdaştırmalar genelde somut ve soyut sözcüklerin birleştirilmesinden oluşturulmuştur. Sadece “*icra-iflas duası*” örneğinde bir somut ve bir soyut sözcük birleştirilerek bir bağdaştırma meydana getirilmiştir. Erdoğan Kul’a göre, Ece Ayhan’ın şiirlerinde alışılmamış bağdaştırma öğelerine rastlanmayan öğe sayısının yok denecek

kadar az olduğunu söylemek abartı olmayacaktır. Onun neredeyse bütün şiirleri anlamsal sapmalar içerir; şiirlerinin özgün yanını da büyük ölçüde bu kendine özgü bağdaştırmalarının ayrıksılığı sağlar.⁴⁸

Şairin “Okarina” adlı bu şiirinde ve diğer şiirlerinde de göze çarpan diğer bir sapma örneği de yazımsal sapmalardır. Hulusi Geçgel’e göre yazımla ilgili sapmalar; şiirin geleneksel özelliğinin dışına çıkılarak dize başının küçük harfle yazılması, özel isimlerin baş harfinin küçük yazılması, dize içinde cins bir ismin baş harfinin büyük yazılması gibi yazım kurallarını ilgilendiren sapmalardır.⁴⁹

“Okarina” adlı şiirin sadece en son dizesinde “nokta” işareti kullanılmıştır. Şiirde bunun dışında herhangi bir noktalama işareti kullanılmamıştır.

6.2. Sanat

6.2.1. Nazım Şekli ve Vezin

“Okarina” adlı şiir 6 bentten oluşmuştur. 1.bent 4 dize, 2.bent 3 dize, 3.bent 3 dize; 4.bent 4 dize, 5. bent 4 dize ve 6. bent ise 2 dizeden oluşmuştur. Şiir serbest vezinle yazılmıştır.

6.2.2. Kafiye ve Redif

“Okarina” adlı şiirde düzenli bir kafiye örgüsü yoktur. Ahenk unsurları olarak kullanılan kafiye ve redif düzensiz kullanıldığı için, tesadüfî bir görüntü vermektedir. Şiirde 4.bendin 1. ile 2.dizelerinin sonundaki “-a” sesiyle yarım kafiye yapılmıştır.

6.2.3. Ahenk Unsurları

“Okarina” adlı şiirde ahenk unsurlarından tekrar, tezat, teşbih, teşhis, tenasüp sanatları na başvurulmuştur. Şiirin 1.bendinin ilk dizesi ve 5. bendinin ilk iki dizesinde cümle şeklinde yapılan tekrar grubu vardır. “*Bin yılları katran ağaçları altında*”, “*akdeniz dudaklı penceresiz sancılı bir çocuk*” dizeleri 2’şer kez tekrar edilmiştir. Diğer tekrar grupları ise, 2. ve 5.bentlerin 2.dizelerindeki “*salı günleri*” 2’şer kez; yine 1.bendin 3.ve 4.dizelerindeki “*bir göl*” ifadeleri 2’şer kez; son bendin 1.ve 2.dizelerindeki “*limonsu okarina*” ve “*okarina*” sözcüklerinin 2’şer kez tekrar edilmesiyle şiirde ahenk sağlanmıştır. Ayrıca şiirde sayı gruplarıyla da ahenge zenginlik

⁴⁸ Kul, Erdoğan, “*Ece Ayhan’ın Şiirleri Üzerine Bir Araştırma*”, a.g.e., s.511.

⁴⁹ Geçgel, Hulusi (2004), “*İkinci Yeni Şiirinde Sapmalar*”, Uluslararası IV. Dil, Yazın ve Deyişbilim Sempozyumu, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, 17-19 Haziran, s.10.

katılmıştır. “*bin yıllar, bir çocuk, bir göl, bir çingene, bir karınca taciri, ilk güneş, bir sürü akdeniz dudaklı çocuk*” ifadeleri kullanılmıştır.

Son bendin 2. dizesinde “*ağlamak*” ve “*gülmek*” gibi iki zıt kavram bir arada kullanılarak tezat sanatı yapılmıştır.

Şiirde /r/, /l/, /n/, /k/, /d/, /s/, /b/, /t/, /y/, /z/, /ç/, /g/ ve /m/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon; /a/, /e/, /ı/, /i/, /o/, /ö/, /u/, /ü/ seslerinin tekrarıyla da asonans sanatları yapılarak şiire ahenk bakımından zenginlik katılmıştır.

6.2.4. Edebi Sanatlar

Şiirin birinci bendinin 2.dizesinde geçen “*akdeniz dudaklı penceresiz sancılı bir çocuk*” ifadesinde bir çocuğun dudağı “*Akdeniz*”e benzetilmiştir. Ece Ayhan şiirlerinde “*çocuk*” kavramını genellikle “*Akdenizle*” özdeşleştirir. “*Akdeniz*” ise umudun, yarının ve yeni bir dünyanın simgesidir. Bu bendin 3.ve 4.dizesinde ise “*baba*” kavramı “*yosun balıklı bir göl*”e benzetilmiştir. Ayrıca “*Akdeniz, göl, yosun ve balık*” sözcükleri deniz ile ilgili kavramlardır ve bu sözcükler bir arada kullanılarak tenasüp sanatı yapılmıştır.

2. bentte “*salı*” günü koşan birine benzetilerek kişileştirilmiştir. 3. dizede ise, “*saat kulesi*”, “*belalı bir insan*”a benzetilerek kişileştirilmiştir.

3. bendin 2. ve3. dizesinde benzetme sanatı yapılmıştır. Dul bir çingene kadının “*yüzü*”, bir balığın derisinin üzerindeki “*pullara*”;“*avuçları*” da “*kalde geceleri*” gibi bir karanlığa benzetilmiştir.

Şiirin son bendinde “*okarina*” çalgısının sesi, “*limon kokusu*”na benzetilmiştir. Aynı zamanda bu bendin son dizesinde tezat sanatı yapılmıştır. birbirine zıt kavramlar olan “*Gülmek*” ve “*ağlamak*” sözcükleri bir arada kullanılmıştır.

Şiirin 1.ve 5. bentlerindeki

“*Bin yılları katran ağaçları altında penceresiz*

salı günleri sancılı bir sürü akdeniz dudaklı çocuk”

dizeleriyle cümle şeklinde yapılan tekrar ile tekrar sanatı yapılarak şiire ahenk bakımından zenginlik katılmıştır.

Ayrıca şiirde “görmezlikten gel-”, “açık saçık el işaretleri yap-” deyimleri kullanılarak anlatıma zenginlik katılmıştır.

6.3. Muhteva

Ece Ayhan’ın birçok şiirinde işlenen “çocuk” teması, bu şiirinin hâkim temasıdır. “Şiir alınlıkları, nedense, şiirin bağından koparılıp başa konulmuş dizeler sanılır hep, değildir. Şiir alınlıkları yukarı kaçan çocuk yüzleridir, (...)”⁵⁰ diyen şaire göre “çocuk”, şiirlerin temelini oluşturan bir “üst-belirleyici” unsurdur. Tüm imgelerin, tüm sanatsal edimlerin hem sebebi hem de sonucudur. “Çocuk”; kendisinden yola çıkılan ve sonunda ona varılandır:

*“Bin yılları katran ağaçları altında
akdeniz dudaklı penceresiz sancılı bir çocuk
babasını bir göl olarak hatırlıyor
avuçlarında kuzeyden yosun balıklı bir göl”*

“Okarina” şiirinin 1. bendinde “çocuk” temi “Akdenizlilik” kavramıyla birlikte işlenmiştir. Oğuz Demiralp’in de saptadığı gibi, çocuk “Akdenizlileşmek eyleminin öznesidir.”⁵¹ “Akdeniz” ise umudun, yarının, yeni bir dünyanın simgesidir. Engellerle çevrelenmiş, dünyayla iletişimi kısıtlanmış olan “sancılı” çocuk kendisine tamamen karşıt olan “babası”nı bir “göl” olarak hatırlıyor. Eskimişliği ve devinimsizliği ile babasını anımsayan çocuk, “baba”yı tüm bu gerçeklikleriyle çocuğun artık “avuçlarında”, yani kavrayışının çözümleyiciliğinin sınırları içindedir.

Bu “akdeniz dudaklı çocuk”, yine kendisi gibi olan arkadaşlarıyla tutum ve eylem ortaklığı içerisinde. Yoksul çocuklardır onlar. Yaşadıkları bu haksızlık ve olumsuz durumlarına inat, tepkisiz kalmaz ve haklarını savunurlar.

Şiirin 2.bendinde Ece Ayhan’ın şiirlerinde en çok kullandığı gün adı olan “Salı” vardır. “Salı”, öncelikle, “ilk tramvay işçileri grevlerinin planlandığı ya da biçimlendiği ve “çocukların okula gelmediği” bir ‘Meşrutiyet günü’ olarak yer alır şairin belleğinde:

ve salı günü gelmemiş çocukları okula

⁵⁰ Ayhan, Ece “Şiir Alınlıkları Üzerine”, Bütün Yort Savul’lar!, s.14

⁵¹ Demiralp, Oğuz, “Yaklaşık olarak Ece Ayhan Şiiri”, Yazı(Kış 1975)

bütün o tapan karıları çamaşır sermemiş bahçelere

ilk tramvay işçileri grevi kalıpçıda bir İkinci Meşrutiyet⁵²

Salı, bazen de tarihsel bir değişimle toplumsal ve bireysel yaşam biçimlerindeki farklılaşmanın başlangıcına basamak olmakla anılır.

“Estamp bir belediye alanında

soğuk tirşe renkli salı günleri arkamızdan koşardı

hoffman horozlu belalı bir saat kulesi”

“Okarina” şiirinin bu bendinde şair, “salı” günü için “tirşe” rengini uygun görmüştür. Şaire göre salı günü, “soğuk tirşe” (yeşil ile mavi arası) renklidir. Salının bu soğuk yüzü sanki kötü bir insan gibi o çocukları kovalamaktadır. Aynı zamanda “Hoffman⁵³ horozlu” saat kulesi de “belalı biri”ne benzetilmektedir. Şair, bu bentte tıpkı Alman edebiyatçı “Hoffman” gibi özellikle kentlerde yaşayan insanları ve onların durumlarını realist yani gerçekçi bir dille anlatmıştır. Nasıl ki Hoffman’ın garip öyküleri varsa, Ece Ayhan’ın da gerçekçi bir anlatım tekniğiyle yazdığı garip şiirleri vardır. Bu yüzden şair, kendi şiirlerinde “Hoffman” ismini bir imge olarak kullanmıştır. Aynı zamanda şair, onun öykülerinde kullandığı öğelerle kendi şiirlerinde kullandığı imge ve benzetmeler arasında anlam ilişkisi kurmuştur. Devam eden şu dizelerde ise;

“Çay çuvalları üzerinde oturmuş dul bir çingene kadın

pulsu yüzünü çevirerek görmezlikten gelirdi bizi

avuçlarında kalde geceleri gibi bir karanlık”

“Çingene” figürü dikkati çeker. “Çingene” figürü, çocukluk döneminde korkulan ve olumsuz bir özellik taşıyan unsur olarak akılda kalmıştır. Bu dizelerde de bu figürün olumsuz yönüne çağrışım yapılmıştır. Bu olumsuzluk “kalde geceleri” gibi bir karanlığa benzetilmiştir. Şair, burada belki de “kalde geceleri” ile geceleri çalışmak için evden çıkan annesine gitmemesini, yanında kalmasını söylemiştir. Yani “Anne gitme, yanımda kal” demiştir annesine. Ama annesi de çalışmak zorunda olduğu için şairi evde yalnız bırakmak zorunda kalmıştır. Daha küçük olduğu için şair, muhtemelen

⁵² “Bel Kanto: İkinci Meşrutiyet”, Bütün Yort Savullar!, s.29

⁵³ Hoffman, E.T.A.: (1776-1882). Alman edebiyatçısı. Çok realist bir dille garip öyküler yazmıştır. İnsanları, özellikle kentlerde yaşayanları büyük bir dikkatle incelemiştir. Müzikle de uğraşmış, bu konuda birçok yazılar yayımlamıştır. Erenel, Ednder, “Ece Ayhan Sözlüğü”, a.g.e, s.3.

evde yalnız kalmaktan korkmaktadır. O yüzden de gecenin karanlığı ve ürkütücülüğü ile ilgili alışılmamış bir bağdaştırma yapmıştır. Bunu da “kal-“ ve “de-“ fiillerinin sıradışı bir şekilde birleştirerek adeta onlardan yeni bir sözcük türetmiş ve anlama zenginlik katmıştır.

*“Gün doğuyorken ırmakta
bir karınca tacirini diri diri gömüyorlar toprağa
zavallı şapkası karısı ve kızkardeşiyle birlikte
sessizce bitiveriyor ilk güneşte icra-iflas duası”*

4. bendin bu dizelerinde şair, belki de gerçekten tanık olduğu bir durumu bize olduğu gibi aktarmaktadır. Bentte, şairin “karınca taciri” olarak nitelendirdiği bir kişi vardır ve bu kişiyi adeta diri diri toprağa gömmektedirler. Çünkü bu kişi iflas ettiği için evine icra gelmiştir. Bu durum karşısında çok üzülen adam ve ailesi sanki giden eşyalarının ardından sessizce “icra-iflas duası” etmişlerdir. Ama yine de bu aile hayata karşı umudunu yitirmemiştir. Bu durum dua etmelerinden ve devam eden şu dizelerden anlaşılır.

*“Bin yılları katran ağaçları altında penceresiz
salı günleri sancılı bir sürü akdeniz dudaklı çocuk
açık saçık el işaretleri yapıyor
metrelerle halis ipek dolu o hiç batmayan kayığa doğru”*

Bu dizelerde şair, sancılı bir sürü akdeniz dudaklı çocuğun metrelerce halis, saf ipek dolu o hiç batmayan kayığa doğru açık saçık el işaretleri yaptıklarını söylemektedir. Hem “çocuk” imgesi hem de “kayığın hiç batmaması” umudun hâlâ var olduğunun göstergesidir. Bu karınca taciri olan kişi belki de ipek ticareti ile uğraşan bir kişidir.

*“Ve limonsu okarina çalıyor kendi deniz lehçeleriyle
gülerek ağlayarak bağırarak limonsu okarina okarina.”*

Şair, şiirin bu son bendinde kendi deniz lehçeleriyle müzisyenlerin hüzünlü bir ezgiyle “okarina” çaldıklarını söylemektedir. Bu ezgiler hüzünlüdür. Çünkü çalan kişiler, gâh ağlayıp gâh gülmektedirler. Aynı zamanda şair, “limonsu okarina” demiştir.

“*Limon*” ekşidir ve “*hüzün*”le özdeşleştirilmiştir. “*Okarina*” ise; Güney Amerika’da topraktan yapılan nefesli bir çalgıdır. Yani Ece Ayhan, şiir ve müzik arasındaki uyumu bu şiirinde de yansıtmıştır.

7. “Bakışsız Bir Kedi Kara” Şiiri

BAKIŞSIZ BİR KEDİ KARA

Gelir bir dalgın cambaz. Geç saatlerin denizinden. Üfler lambayı. Uzanır ağladığım yanıma. Danyal yalvaç için. Aşağıda bir kör kadın. Hısim. Sayıklar bir dilde bilmediğim. Göğsünde ağır bir kelebek. İçinde kırık çekmeceler. İçer içki Üzüncü Teyze tavanarasında. İşler gergef. İnsancıl okullardan kovgun. Geçer sokaktan bakışsız bir Kedi Kara. Çuvalında yeni ölmüş bir çocuk. Kanatları sığmamış. Bağırır Eskici Dede. Bir korsan gemisi! girmiş körfeze.

(Bütün Yort Savul’lar! Toplu Şiirler 1954-1997, s.75)

7.1. Dil ve Anlatım

7.1.1. Ses

7.1.1.1. Ünlü-Ünsüz Kullanımı

“Bakışsız Bir Kedi Kara” adlı şiirde 158 ünlü kullanılmıştır. Bu ünlüler: 47/a/, 34 /e/, 24/ı/, 34 /i/, 5 /u/, 5 /ü/, 5o/ ve 4 /ö/ ünlüsünden oluşmaktadır. Şiirin genelinde düz ünlülerin hâkimiyeti vardır. Şiirdeki ünlüler dudak durumuna göre 139 düz ünlü, 19 yuvarlak ünlüden oluşmaktadır. Çene açıklığına göre 90 geniş ünlü, 68 dar ünlünün kullanıldığı şiirde geniş ünlülerin hâkimiyeti vardır.

Şiirde 219 ünsüz kullanılmıştır. Bunlar 31 /r/, 24/n/, 22 /k/, 18 /d/, 18 /l/, 14 /b/, 13 /m/, 13 /s/, 5/c/, 9 /g/, 8 /ğ/, 4 /v/, 7 /y/, 8 /z/, 9 /ç/, 3 /f/, 1 /h/, 7 /ş/ ve 5 /t/ ünsüzünden oluşmaktadır. Bu ünsüzlerin tekrarıyla şiirde ritim ve ahenk oluşturulmuştur.

Şiirde çıkış biçimine göre ötümlü ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde çıkış biçimine göre 159 ötümlü, 60 ötümsüz ünsüz kullanılmıştır. Şiirdeki ünsüzler kullanılışlarına göre incelendiğinde sürekli ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde 82 tane süresiz ünsüz, 137

tane sürekli ünsüz kullanılmıştır.

7.1.2. Kelime

“Bakışsız Bir Kedi Kara” adlı şiirde 55 Türkçe, 3 Arapça, 5 Farsça, 2 Yunanca ve 1 İtalyanca olmak üzere toplam 66 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler tür olarak; 33 isim, 10 fiil, 19 sıfat, 1 edat ve 3 fiilimsiden oluşmaktadır. Bu kelimeler, sözcük türüne

göre incelendiğinde, en çok kullanılan sözcük türünün isim olduğu görülür. Bu isimler; yapılarına göre 30 basit isim, 2 türemiş isim ve 1 birleşik isimden oluşmaktadır. Varlıklara verilişlerine göre ise, 29 cins isim ve 3 tane de özel isimden oluşmaktadır. Varlıkların sayılarına göre, 4 çoğul isim, 29 tekil isim kullanılmıştır. Topluluk ismi ise kullanılmamıştır. Varlıkların oluşlarına göre, 1 soyut ve 32 somut isim kullanılmıştır.

Şiirde 10 fiil kullanılmıştır. Bu fiiller; yapılarına göre, 6 basit (*gel-*, *iç-*, *geç-*, *sığ-*, *bağır-* ve *gir-*) ve 4 türemiş fiilden (*üfle-*, *uzan-*, *sayıkla-* ve *işle-*) oluşmaktadır. Birleşik fiil ise kullanılmamıştır. Anlamlarına göre ise, 9 olumlu ve 1 tane de olumsuz fiil (*sığma-*) kullanılmıştır. Şiirde 10 tane haber kipiyle çekimlenen fiil vardır. Dilek kipiyle çekimlenen fiil ise yoktur. Haber kipiyle çekimlenen fiillerin 8'i geniş zaman, 2 tanesi ise duyulan geçmiş zamanla çekimlenmiştir.

Şiirde 19 sıfat kullanılmıştır. Bunlar yapılarına göre; 12 basit sıfat, 7 türemiş sıfattan oluşmaktadır. Anlamlarına göre ise; 11 tane niteleme sıfatı ve 8 tane de belirtme sıfatından oluşmaktadır. Belirtme sıfatlarının tamamı belgisiz sıfattan oluşmaktadır. Soru ve işaret sıfatı ise kullanılmamıştır. Şiirde 3 tane sıfat fiil kullanılmıştır. İsim fiil ve zarf fiil ise kullanılmamıştır. Ayrıca şiirde zamir, zarf ve bağlaç da kullanılmamıştır.

7.1.3. Kelime Grupları

“Bakışsız Bir Kedi Kara” adlı şiirde 3 belirtili isim tamlaması, 4 belirtisiz isim tamlaması ve 18 sıfat tamlaması kullanılmıştır. Belirtili isim tamlamalarının 2 tanesinin tamlayanı düşmüştür.

7.1.4. Cümle

“Bakışsız Bir Kedi Kara” adlı şiir 19 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler yapılarına göre; 7 basit cümle ve 12 eksilteli cümleden; yüklemine göre; 7 fiil cümlesinden; öğelerinin dizilişine göre; 6 devrik cümle, 1 kurallı cümleden; anlamına göre ise; 6 olumlu ve 1 olumsuz cümleden oluşmaktadır.

7.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar-Bağdaştırmalar vb.)

“Bakışsız Bir Kedi Kara” adlı şiirde özgün bir bağdaştırma yapılmıştır. Şiire ismini veren “*Bakışsız Bir Kedi Kara*” aslında “*Bakışsız Bir Kara Kedi*” şeklinde bir tamlama olması gerekirken tamlayan ve tamlananın yeri değiştirilerek şiire ahenk

bakımından zenginlik katılmıştır. Ayrıca mecazî kullanımlar, telmih ve teşbih sanatları da şiire ayrı bir hava katmıştır.

“Bakışsız Bir Kedi Kara” adlı şiirde bir cümlede “ünlem” işareti; diğer cümlelerde ise sadece “nokta” işareti kullanılmıştır.

7.2. Sanat

7.2.1. Nazım Şekli ve Vezin

“Bakışsız Bir Kedi Kara” adlı şiir şairin düz yazı şeklinde kaleme aldığı şiirlerindedir. Şiir 1 bölümden ve 19 cümleden oluşmuştur. Bazı cümleler ise tek sözcükten oluşmuştur. Şiir serbest vezinle yazılmıştır.

Ece Ayhan muhtemelen ekonomik sebeplerle son yirmi yılında düz yazı ve söyleşilere ağırlık vermiştir⁵⁴. Şair, Ahmet Soysalla bir söyleşisinde; “Her zaman düzyazıları çok sevdim. Yahya Kemal’in lafı doğru: ‘Esas edebiyat nesirdir’. Şiir, fazladan bir şey. (Erkek de fazladan bir varlıktır...) Bakışsız Bir Kedi Kara’da Rimbaud’nun etkisinde kalmışım denebilir, istenirse. *İlluminations*’u okuduktan sonra yazmıştım.” der. Düzyazıları çok sevdiğini söyleyen Ayhan, “*İlluminations*”den etkilenmesinin sebebini de “*İnsanın kendi hayatıyla örtüşen şeylerle ilintili herhalde...*” sözleriyle dile getirir⁵⁵.

7.2.2. Kafiye ve Redif

Düz yazı şeklinde yazılan “Bakışsız Bir Kedi Kara” adlı şiirde düzenli bir kafiye örgüsü ve redif kullanılmamıştır. Ayrıca düz yazıda kullanılan kafiye türlerinden olan seci örneklerine de rastlanmamaktadır. Ancak yine de tesadüfî bir kafiye örgüsü vardır. 12. ve 15. dizeleri arasındaki (-a) sesleri ve 18. ve 19. dizeleri arasındaki (-e) sesleri ile yarım kafiye yapılmıştır.

7.2.3. Ahenk Unsurları

“Bakışsız Bir Kedi Kara” adlı şiirde /r/, /n/, /k/, /d/, /l/, /b/, /m/ ve /s/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon; /a/, /e/, /ı/, /i/, /o/, /ö/, /u/, /ü/ seslerinin tekrarıyla da asonans sanatı yapılmıştır.

⁵⁴ Soysal, Ahmet (2012), “Ece Ayhan, Şair”, Kitap-lık 160 Dergisi, Mayıs , S. 6.

⁵⁵ Ayhan , Ece (1995), “Ayıptır Söylemesi : Rimbaud“ , Aynalı Denemeler, (1. Baskı), YKY İstanbul , s.63-64.

Mahmut Temizyürek, Ayhan'ın şiirlerinde kullandığı dilin etikliği, anlamın girift olması ve müzikle ilgisi hakkındaki düşüncelerini, “*Atonal çılgınlarla işlenmiş sesiyle etik dilin yeni bir Türkçe estetiğini oluşturdu, ‘cırılçıplak bir Türkçeyle.’ Yazdığı bir avuç şiir bu anlardaki neşeli kanatlanışlarından, kendini kutsayan çılgınlıklarından kurulu bestelerden oluşmuştu. Bir Ece Ayhan bestesi. Kodları, tonları, ses aralıkları, inişli çıkışlı bileşimleri, en acayip karşıtlıkları, bunların içindeki ince-kalın ve açık-gizli bağları bir müzik cümlesi içinde birleştiren besteci. Ama bu bestenin havası öyle yeni ve örneksizdi ki, bir ‘Ece Ayhan Sözlüğü’ yazılmadan anlaşılamayacak kadar giriftti bu beste. Sözlük(ler) yazıldı ama yetmedi; yetmezdi de. Bitmemişti; bitmezdi de. Ve çünkü ağır tonlu, kulağı deliş tesiri yüksek notalarının vadideki durgun havaya çarptığında çıkan dalgası o kadar yankılıydı ki, her halka için yeni bir sözlük, sözlükler arasında sıkı bir bağ kuracak girdaplı bir çalışma...*” şu şekilde dile getirir.⁵⁶

Gerçekten de Ece Ayhan'ın “*Bakışsız Bir Kedi Kara*” şiirine ve diğer şiirlerine bakıldığında en acayip karşıtlıklarla ve inişli çıkışlı bileşimlerle karşılaşılır. İlk bakışta birbiriyle alakasız gibi görünen sözcüklerin aslında tıpkı şarkı sözleri gibi aralarında uyum olduğu görülür. Ayhan'ın sözcükleri kullanımıyla ilgili olarak Efe Murad da “*...Ama Ece Ayhan'ın da sözcükleri başka anlamlarda kullandığını, en azından sözcükleri tıklı kaldıkları semantik bağlamlarının ötesinde, günlük dildeki kullanımlarıyla düşündüğünü biliyoruz. Ece Ayhan'ın sözcükleri tarihin tüm gizli kullanımlarını da aktarmak derdindedir. O nedenle, sözcükleri birçok anlama gelir ve zaten her şeyin başındaki ironi ve hatta istihza da buradan kaynaklanmaktadır. Bu anlamda, benim Ece Ayhan'ın ne demek istediğini tek anlamamın yolu, ne anlama geldiğini bilmesem bile metinde geçen sözcüklere büyük bir dikkatle bakmak ve arada kulak misafiri olduğum yaşanmışlıkları bu geniş hikâyeye bağlamak. Okumamın yoldaşları bunlar olacak.*” şeklinde dile getirir.⁵⁷

7.2.4. Edebi Sanatlar

Şiirde “*bir*” belgisiz sıfatını şiirin genelinde 8 kez ve “*de*” bulunma durumu eki de 5 kez tekrar edilerek tekrar sanatı yapılmıştır.

⁵⁶ Temizyürek, Mahmut (2012), “*Ece Ayhan: Etik Kışkırtıcısı*”, kitap-lık 160 Dergisi, Mayıs, S. 8.

⁵⁷ Murad, Efe (2012), “*Ece Ayhan: Büyük Ahlaki Gösteri*”, kitap-lık 160 Dergisi, Mayıs, S.11.

Şiirin genelinde teşbih sanatı çok kullanılmıştır. Şair “*annesi*”ni, “*dalgın bir cambaz*”a, “*kör bir kadın*”a ve “*gergef işleyen üzgün bir kadın*”a benzetmiştir. Annesinin “*üzgün ve kırık “gönlü”*nü ise “*kırık bir çekmece*”ye benzetmiştir. “*Babası*”nı ise “*bakışsız bir kara kedi*”ye, “*eskici dede*”ye ve bir “*korsan*”a benzetmiştir. Ayrıca şair “*kendisini*” de bir “*melek*”e benzetmiştir. Çünkü çocuklar da tıpkı melekler gibi saf ve masumdurlar.

Şiirin 5. dizesinde “*Danyal Peygamber*”in ihtiyacı olan insanlara yardım etmesi olayına telmihte bulunulmuştur.

“*Deniz, korsan gemisi ve körfez*” sözcükleri arasında ve “*geçer, sokak, çuval, bağırmaq ve eskici*” sözcükleri arasında da tenasüp sanatı vardır.

Şiirin 9. dizesinde “*Göğsünde ağır bir kelebek*” ifadesinde zıt bir anlatım söz konusudur. Aslında “*kelebek*” hafifliğin sembolüdür. Fakat bu dizede kelebeğe tam tersi bir anlam verilmiştir. Şairin annesinin taşıdığı hayatın yükünün ağırlığına benzetilmiştir.

7.3.Muhteva

Masalsı hava içerisinde yazılan “*Bakışsız Bir Kedi Kara*” adlı şiirde kendine yabancılaşmış, benlik arayışına düşen birey anlatılmıştır. Bu tema, “*bir kara kedi*” imgesi ile anlatılmıştır. Ancak bu kedi, bildiğimiz kara kedilerden farklıdır. Bakışsızdır bu kedi. Çünkü kedi, kendine ve çevreye yabancılaşmış “*birey*”i temsil etmektedir. Birey, hem kendisine hem de çevresine karşı yabancılaştığı için bakışları da donuklaşmıştır adeta. Bu yüzden şair bu kediye “*Bakışsız Bir Kedi Kara*” demektedir.

Mustafa Öneş’e göre: “*Bakışsız Bir Kedi Kara*”daki masalsılığı, şairin, “*çağımız bireyinin, korkusunu bir yandan kendinde yaşarken öte yandan onu ya çocukluğunun masal dünyasına aktararak ya da olumsuzlaştırarak, çarpıtarak gidermeye*” çalışmasıyla ilişkilendirir. Bu yapıtında, artık “*bireylere zamanın düzenlediği tarih sahnelerinde değil, zamansız masal ülkelerinde rol verilmektedir.*” Şairin yaratmak istediği “*zamansızlık*” için en uygun alanı sunar ona masalsı algı. Bu yapıtıyla birlikte “*Kınar Hanımın Denizleri*”nde örtük olarak verilen ve her an açıkça

ortaya çıkması beklenen zamansızlık” zamanın yerini, masal da “tarihin yerini almıştır.” Ece Ayhan artık “evrenle aramıza yer yer gözenekli masal tabloları koymaktadır.”⁵⁸

Ahmet Soysal’a göre, Ece Ayhan uç duygulanımların şairidir. Bunların başında toplumsal lanete maruz, dolayısıyla karanlık bir ortamda devinen, eşcinsel arzu gelmektedir. Ama bu arzu, her arzu gibi, ama eşsizliğinde, kendi *şan*’ını, parıltısını da duyurur. Ece Ayhan’da ‘kara’ sözcüğü, hem bu lanetin, hem de bu *şan*’ın sözcüğüdür. (Bir diğer benzer sözcük *mor*’dur.) Ece Ayhan’ın ‘kahramanları’, toplumsal (ve tarihsel) lanetin, boğulmanın, kısırılmanın içinden soluk alma düşü kuran bireylerdir. Ece Ayhan’ın şiir odağının doruğu *Bakışsız Bir Kedi Kara*’dır⁵⁹.

Şair, şiirin ilk dizesinde bireyi dalgın bir cambaza benzetmektedir. Bu cambaz, geç saatlerin denizinden gelip, lambayı üfleemektedir. Daha sonra şairin dalgın cambaz dediği kendine yabancılaşan “öteki ben”i üzgün olan ve ağlayan bireyin sol yanına uzanır. Burada kendisine yabancılaşan bireyin karamsarlığa düştüğü görülmektedir. Bu karamsarlık havasını ise, cambazın dalgın olması, gece geç saatlerde gelmesi, aydınlığın ve umudun simgesi olan “lamba”yı söndürüp ağlamasından anlıyoruz. Belki de şairin dalgın cambaz ile kastettiği, eğlence mekânlarında takma adla şarkı söylediği için gece geç saatlerde eve gelen annesidir. Şairin annesi, belki de yaptığı işten dolayı çocuklarıyla ilgilenemediğini düşünmekte ve üzülmemektedir. Şiirin konu edindiği birey karamsar ve umutsuz gibi görünse de aslında onun için bir yerlerde hâlâ bir umut ışığı vardır. Bu durum, ihtiyacı olanlara yardım ettiğine inanılan Danyal peygamberi “*Danyal yalvaç*” şeklinde anmasından anlaşılır.

Devam eden dizelerde ise, “*Aşağıda bir kör kadın. Hısım. Sayıklar bir dilde bilmediğim. Göğsünde ağır bir kelebek.*” bu defa annesini bir kör kadına benzetir. Bu kadın aşağıdadır ve şairin bilmediği bir dilde bir şeyler sayıklamaktadır. Şair bu kör kadını “anne” değil de “hısım” olarak tanımlar. Bu kadın aşağıdadır ve sanki göğsünde ağır bir kelebek vardır. İçinde yani yüreğinde kırık çekmeceler vardır. Kocasını tarafından yalnızlığa, yoksulluğa ve çaresizliğe itilmiştir. Bu yüzdendir ki üstüne hayatın yükü çökmüş ve içi tıka basa malzemelerle dolu bir kırık çekmeceye benzetilmektedir yüreği.

⁵⁸ Öneş, Mustafa (1996), “*Şair/Şiir Yazıları*”, İstanbul: Oğlak, s.76.

⁵⁹ Soysal, Ahmet, “*Ece Ayhan, Şair*”, a.g.e, s. 6

Bu gönlü kırık kadına şair, “*Üzüncü Teyze*” adını verir bu kez. “*Üzüncü Teyze*” bu durumdan dolayı o kadar üzgündür ki kendini tavan arasına atar ve içki içer. Sanki bütün dertlerini unutup efkâr dağıtmak ister. “*Tavan arası*” da tıpkı şiirdeki diğer imgeler gibi “*karamsarlığın*” simgesidir. Aynı zamanda dar bir alana sıkışmışlığın ve çıkmazın ifadesidir. “*Üzüncü Teyze*” tavan arasında hem içkisini içer hem de gergefini işler. Yani bu kadın karamsardır ama yine de bir şeyleri düzeltmeye çalışmaktadır. Bu karışıklıktan ve çıkmazdan çıkmak istemektedir. Daha sonra insancıl okullardan kovgun bakışsız bir kedi kara sokaktan geçer. Bu ise çuvalında yeni ölmüş bir çocuk taşıyan “*Eskici Dede*” dir. Son dizelere kadar hep annesinden bahseden şair, bu defada onları şair henüz çocukken terk eden babasından bahseder. Babasını” *bakışsız bir kara kedi*” ye ve “*eskici*” ye benzetir. Babası tarafından terk edilen Ece Ayhan, doğal olarak babasından iyi bir şekilde bahsetmemektedir. Çünkü babası şairi ve ailesini terk ederek onları çok zor duruma düşürmüştür. Bu yüzden haklı olarak babasını kendi hayatını mahveden biri olarak görmektedir. Bu durum,

“İnsancıl okullardan kovgun. Geçer sokaktan bakışsız Bir Kedi Kara. Çuvalında yeni ölmüş bir çocuk. Kanatları sığmamış. Bağırır Eskici Dede. Bir korsan gemisi! girmiş körfeze.”

dizelerinde dile getirilmiştir. Babası onları bu kadar zor durumda bıraktığı için, insancıl okullardan kovulmuştur. Yani onu merhametsiz olarak görmektedir. Eskicinin çuvalındaki “*çocuk*”, aslında şairin kendisidir. Yani onun “*çocukluğu*”dur. Ancak babası onları terk ederek şairin çocukluğunu öldürmüştür. Çocukluğunu öldürmekle kalmamış yaşam sevgisini, umut ışığını da öldürmüştür. O yüzden kanatları sığmamıştır çuvala. Babası, şairin hayatını ve çocukluğunu tıpkı körfeze giren bir korsan gemisindeki korsan gibi çalmıştır.

8. “Bir Fotoğrafın Arabı” Şiiri

BİR FOTOĞRAFIN ARABI

İlenç. İşte beni bu selenli harfiyle hiç bırakmıcaz olan ilenç, gittiğim her yere götürdüğüm, gittiğim görünmeyen köpeğim ilenç. – Kim benimle arkadaşlık edebilir? Kim? O keşişin kanını taşıdığım söyleniyor ve durulmaz bir çalkantıyla oradan oraya koşuyorum yalınayak ve küçücük çenemde büyük bir ben, kapalı güzelliğimle tanınıyorum hâlâ. Lekesi gibi U.

Çiçek. Çiçek satıcılığıyla başlamıştım serüvenlerime. İplere dizili çiçekler ve çocuklar, gül kurusu. Ama nasıl da büyülmüşüm o zamanlar, bir pericik yüzünden bakılamazmış. Boş arsaları vardır yaz gecelerinde hafifsi malta hummalarının. Kış gecelerinde de sonsuz beberuhili sanrıları harabeleri. Sonra taştan geçit. Elli yaşlarında bir cadının çekmecesinde yaşıyorum, çivilenmiş. – Gerçekten yaşıyor muyum acaba? Mevsimin ne olduğu bilinmiyor ve ben pek üşüyorum. Gibi U.

...çiçek satıcılarının o sürgününde Kudüs'e gitmiş, Çalar Saat'e yerleşmişim. Bunları anmak, anmak bile istemiyorum ki.. Bitivermişti hemencecik, biriktirdiğim paralar çiçek karşılığı.. Bunca uzak İzmir'ler rehnedildim ben burada. Bu bir fotoğrafın arabı olsun benden, eline geçecek mi bir gün? İbranca öğrenimi yaparken bir bolicede görünmeyen köpeğimle çektirdiğim. Issız ve korkunç. Yapraklarını dökmüş ulu bir ağacın altında bir kanepeye incelikle ilişmiş olarak. – Yazıklandığımdan değil. Geçmicek diyedir kaygılanıyorum. U.

(Bütün Yort Savul'lar! Toplu Şiirler 1954-1997, s.67)

8.1. Dil ve Anlatım

8.1.1. Ses

8.1.1.1. Ünlü-Ünsüz Kullanımı

“Bir Fotoğrafın Arabı” adlı şiirde 478 ünlü kullanılmıştır. Bu ünlüler: 108 /a/, 109 /e/, 55/ı/, 111 /i/, 33 /u/, 28 /ü/, 26/o/ ve 8 /ö/ ünlüsünden oluşmaktadır Şiirin genelinde düz ünlülerin hâkimiyeti vardır. Şiirdeki ünlüler dudak durumuna göre 383

düz ünlü, 95 yuvarlak ünlüden oluşmaktadır. Çene açıklığına göre 251 geniş ünlü, 227 dar ünlünün kullanıldığı şiirde geniş ünlülerin hâkimiyeti vardır.

Şiirde 620 ünsüz kullanılmıştır. Bunlar 73 /r/, 71/n/, 65 /l/, 57 /m/, 50 /k/, 41 /b/, 34 /y/, 33 /d/, 27 /t/, 26 /ç/, 26 /ş/, 23 /s/, 19 /c/, 19 /g/, 15 /ğ/, 12 /z/, 6 /v/, 7 /f/, 9 /h/ ve 7 /p/ ünsüzlerinden oluşmaktadır. Bu ünsüzlerin tekrarıyla şiirde ritim ve ahenk oluşturulmuştur.

Şiirde çıkış biçimine göre ötümlü ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde çıkış biçimine göre 445 ötümlü, 175 ötümsüz ünsüz kullanılmıştır. Şiirdeki ünsüzler kullanışlarına göre incelendiğinde sürekli ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde 222 tane süreksiz ünsüz, 398 tane sürekli ünsüz kullanılmıştır.

8.1.2. Kelime

“Bir Fotoğrafın Arabı” adlı şiirde 154 Türkçe, 18 Arapça, 10 Farsça, 1 İbranice ve 3 Fransızca olmak üzere toplam 186 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler tür olarak; 70 isim, 20 fiil, 35 sıfat, 10 zamir, 11 zarf, 9 bağlaç, 12 edat ve 19 fiilimsiden oluşmaktadır. Bu kelimeler, sözcük türüne göre incelendiğinde, en çok kullanılan sözcük türünün isim olduğu görülür. Sıfat ise ikinci sırayı alır. Bu isimler; yapılarına göre 58 basit isim, 12 türemiş isimden oluşmaktadır. Birleşik isim ise kullanılmamıştır. Varlıklara verilişlerine göre ise, 65 cins isim ve 5 özel isimden oluşmaktadır. Varlıkların sayılarına göre 13 çoğul isim, 57 tekil isim kullanılmıştır. Topluluk ismi ise kullanılmamıştır. Varlıkların oluşlarına göre, 4 soyut ve 66 somut isim kullanılmıştır.

Şiirde 20 fiil kullanılmıştır. Bu fiiller; yapılarına göre, 5 basit (*üşü-*, *git-*, *geç-*, *de-* ve *koş-*) 11 türemiş (*söyle-*, *iste-*, *tanı-*, *başla-*, *büyüle-* *bak-*, *yaşa-* (2 kez), *çivile-*, *bil-* ve *yerleş-*) ve 4 birleşik (*edebil-*, *bitiver-*, *rehnedil-* ve *bakılabil-*) fiilden oluşmaktadır. Anlamalarına göre ise olumlu fiiller çoğunluktadır. 17 olumlu fiil ve 3 olumsuz fiil (*bakılama-*, *bilinme-* ve *isteme-*) kullanılmıştır. Bu fiillerin 4 tanesi kurallı birleşik fiildir. Ayrıca fiillerin tamamı haber kipiyle çekimlenmiştir. Bu fiillerin 2’si geniş zaman, 4’ü belirsiz geçmiş zaman, 9 şimdiki zaman, 1 gelecek zaman, 1 görülen geçmiş zaman, 2 geçmiş zamanın hikâyesi ve 1 tane de geniş zamanın rivâyeti ile çekimlenmiştir. Dilek kipiyle çekimlenen fiil ise bulunmamaktadır.

Şiirde 35 sıfat kullanılmıştır. Bunlar yapılarına göre; 21 basit sıfat, 3 birleşik sıfat ve 11 türemiş sıfattan oluşmaktadır. Anlamalarına göre ise; 18 nitelendirme sıfatı ve 17

belirtme sıfatından oluşmaktadır. Bunlar 10 belgisiz sıfat, 1 sayı sıfatı, 1 soru sıfatı ve 5 işaret sıfatıdır. 2 tane isim fiil, 15 tane sıfat fiil ve 2 tane de zarf fiil kullanılmıştır.

8.1.3. Kelime Grupları

“Bir Fotoğrafın Arabı” adlı şiirde 8 belirtili isim tamlaması, 8 belirtisiz isim tamlaması ve 31 sıfat tamlaması kullanılmıştır. Belirtili isim tamlamalarının iki tanesinin tamlayanı düşmüştür. Bu tamlamalar ise şunlardır: “köpeğim”, “serüvenlerim”. Tamlamalar, Türkçe, Arapça, Farsça ve İbranice sözcüklerinin birleştirilmesiyle oluşturulmuştur.

8.1.4. Cümle

“Bir Fotoğrafın Arabı” adlı şiir 27 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler yapılarına göre; 8 basit cümle, 14 birleşik cümle ve 5 eksilteli cümleden; yüklemine göre; 5 isim cümlesi, 17 fiil cümlesinden; öğelerinin dizilişine göre; 9 devrik ve 13 kurallı cümleden; anlamlarına göre ise; 19 olumlu ve 3 olumsuz cümleden oluşmaktadır.

8.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar-Bağdaştırmalar vb.)

Ece Ayhan, düz yazı tarzında yazdığı bu şiirinde 2 tane fiili halkın gündelik yaşamda kullandığı şekilde kullanmıştır. Bu fiiller “*bırakmıcek*”, “*geçmıcek*” fiilleridir. “*Bunca uzak İzmir’ler rehnedildim ben burada.*” dizesine dayanarak şairin söz konusu fiilleri İzmir ağzında kullanılan şekilleriyle kullandığı söylenebilir.

Ayrıca şiirde Eski Türkçede de kullanılan bir fiil olan “*yazıklan-*” fiili de kullanılmıştır. Şiirde bir özel ismin ilk harfi küçük harfle yazılmıştır. Bu sözcük “*beberuhi*”dir. Bu tarz kullanımlar şiirdeki biçimsel ve yazımsal sapma örnekleridir. Alâattin Karaca’ya göre, İkinci Yeni Şiiri’nde değişik amaçlarla ortak dildeki göstergelerin ses açısından değiştirilmesine sıkça rastlanır. Sessel sapmalar Türk şiirinde genellikle bölge ağızlarını yansıtmak veya sözü ölçüye uydurmak amacıyla kullanılmıştır.⁶⁰

⁶⁰ Karaca, Alâattin (2008), “*İkinci Yeni Şiiri*” (Hazırlayan: Mehmet H. Doğan), İkinci Yeni Şiir (Antoloji-Dosya), İkaros Yayınları, İstanbuls.280.

Şair, bu şiirinde virgül, nokta, soru işareti, üç nokta gibi değişik noktalama işaretleri kullanmıştır. Bu durum Ece Ayhan şiiri için alışıldık bir durum değildir. Nazlı Eser'e göre, İlhan Berk ve Ece Ayhan'ın düz yazı şiirlerinde nokta, kimi zaman bir yargı taşımasa dahi tek bir sözcüğün hemen sonrasında kullanılır ve işlevi o sözcüğe cümle değeri kazandırmaktan çok okuyucuyu o sözcükte bekletmek suretiyle sözcüğü iyice vurgulamaktır.⁶¹

“Bir Fotoğrafın Arabı” adlı şiirde dikkat çeken diğer bir husus da uzun çizginin kural dışı kullanımudur. Bu şiirde uzun çizgi, konuşma çizgisi işlevinin dışında kullanılmıştır. Kara'ya göre, uzun çizgi daha çok şairin hayal ve kavram dünyasını ifade etmektedir.⁶²”...söz gelimi Ece Ayhan'ın “*Bir Fotoğrafın Arabı*” adlı düz yazı şiirinde her üç paragrafın sonuna doğru kullandığı uzun çizgi dikkat çekicidir. Söz konusu uzun çizgilerden sonra gelen kelime grubu ya da cümlelerde şair, kendi içine dönerek bir çeşit kendisiyle konuşma/hesaplaşma sürecine girer. Kısaca ifade etmek gerekirse, İkinci Yeni düz yazı şiirinde *uzun* çizgiler hem şiiri hem de şairini okuyucudan, genel geçer olandan kendisine; bireysel, subjektif ve çağrışımsal olan'a çeviren bir sınır çizgisi işlevi görür.⁶³

8.2. Sanat

8.2.1. Nazım Şekli ve Vezin

“Bir Fotoğrafın Arabı” adlı şiir şairin düz yazı şeklinde kaleme aldığı şiirlerinden biridir. Bu şiir 3 bölümden ve 27 cümleden oluşmuştur. 1. bölüm 6 cümle, 2. bölüm 11 cümle ve 3. bölüm ise 10 cümleden oluşmuştur. Bazı cümleler ise tek sözcükten oluşmuştur.

8.2.2. Kafiye ve Redif

Şiir düz yazı şeklinde yazıldığı için kafiye ve redif kullanılmamıştır. Ayrıca düz yazıda kullanılan kafiye türlerinden olan seci örneklerine de rastlanmamaktadır.

⁶¹ Eser, Nazlı (2010), “*İkinci Yeni'de Düzyazı Şiir*”, (Yüksek Lisans Tezi), Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla, s.90.

⁶² Kara, Ömer Tuğrul (2013), “*Türkçenin Kuralları Dışına Çıkan Bir Topluluk: İkinci Yeniciler*”, Çukurova Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü, Tarih Okul Dergisi, Eylül, 6, Sayı XV, ss.451-480, DOI No: <http://dx.doi.org/10.14225/Joh299> , s.464. (E.T. 18 Mart 2018)

⁶³ Eser, Nazlı (2010), “*İkinci Yeni'de Düzyazı Şiir*”, a.g.e, s.92.

8.2.3. Ahenk Unsurları

“Bir Fotoğrafın Arabı” adlı şiirde; /r/, /n/, /l/, /m/, /k/, /b/, /y/, /d/, /t/, /ç/, /ş/, /s/, /c/, /g/, /ğ/ ve /z/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon; /a/, /e/, /ı/, /i/, /o/, /ö/, /u/, /ü/ seslerinin tekrarıyla da asonans sanatları yapılarak şiire ahenk bakımından zenginlik katılmıştır. Görüldüğü gibi şair, diğer şiirlerinde olduğu gibi bu şiirinde de selenli harfleri “ r, l, m, n, s, f” çokça kullanmıştır⁶⁴.

Şiirde yapılan tekrar sanatıyla ahenk zenginlik katılmıştır. Tekrar edilen bu sözcükler şunlardır: “bir” belgisiz sıfatı şiirin genelinde 10 kez, “bu” işaret sıfatı 2 kez, “o” işaret sıfatı 2 kez; “ilenç” ismi 3 kez, “köpek, fotoğraf, arap” isimleri 2’şer kez; “ve” bağlacı 5 kez, “da” bağlacı 2 kez; “u” sesi 2 kez ve “gibi” edatı da 2 kez tekrar edilerek şiirde ahenk sağlanmıştır.

Ece Ayhan, düz yazı tarzında yazdığı bu şiirinde 2 tane fiili halkın gündelik yaşamda kullandığı şekilde kullanmıştır. Bu fiiller “bırakmıcek”, geçmıcek” fiilleridir. “Bunca uzak İzmir’ler rehnedildim ben burada.” dizesine dayanarak şairin söz konusu fiilleri İzmir ağzında şekilleriyle kullandığı söylenebilir.

8.2.4. Edebi Sanatlar

1.bentte şair, kendi üzerinde bir bedduayı, lanetli bir köpeğe benzetmiştir. “Selenli” harfiyle laneti görünmeyen bir “köpek”e; babasını ise bir “Keşiş”e; 2. bendin 2. dizesinde ise “çocuklar”, “gülkurusu rengindeki çiçeklere”; bu bendin 8. dizesinde şair, “annesini” “ bir cadıya”; “yaşadığı evi” o cadının “çekmecesine” ve “kendisini” de o çekmecedeki “çiviye” benzetmektedir. Ayrıca “Malta hummaları”nı da kişileştirerek kendisine benzetmiştir şair. Yine bu bentte birbirine zıt olan “yaz” ve “kış” sözcükleri arasında tezat sanatı; “yaz, kış, mevsim, üşüme” sözcükleri arasında tenasüp yapılmıştır.

Şiirin 3. bendinde şair, Asurluların M.Ö. 721’de İsrail Devleti’ni ortadan kaldırıp Kudüs’teki İbranileri kılıçtan geçirmelerinden sonra geride kalan Yahudiler’i zincirleyerek M.Ö. 587’de Babil’e götürülmesi olayına telmihte bulunulmuştur. Şair, kendisi ile “U” harfi arasında bir benzerlik kurmuştur. Bu bentin ilk dizesinde şair, bu defa da kendisini Kudüs’teki Çalar Saat’in içine hapsedilmiş bir guguk kuşuna

⁶⁴ Selenli harf: “İlenç, alp, hınç” gibi sözcüklerde rastlanan ve sesli değerinde olup kendinden sonra sessiz alabilen r, l, m, n, s, f gibi sessizlerin bu bakımdan ortak adı. (Erenel, “Ece Ayhan Sözlüğü”, a.g.e, s. 3.)

benzetmektedir. Şiirde bu kuşun ismi geçmese de buna bir çağrışım vardır. Bentin 7. dizesinde ise, şair “Kudüs”ü “ulu bir ağaca” aynı zamanda “baba” figürüne; “o ağacın dökülen yapraklarını” “kılıçtan geçirilen İbranilere” ve de şairin “kendi ailesine” benzetmektedir. Şair, “kendisini” de yaprakları dökülen bu ulu ağacın altındaki bir kanepeye oturarak İbranice öğrenip, o görünmeyen lanetiyle fotoğraf çektiren birine benzetmektedir.

8.3. Muhteva

Düz yazı şeklinde yazılan “Bir Fotoğrafın Arabı” adlı şiirde Ece Ayhan, yalnızlık ve karamsarlık temalarını “sürgünlük” kavramıyla vermeye çalışır. Hulusi Geçgel’e göre: “Bakışsız Bir Kedi Kara” adlı kitabı Ece Ayhan’ın “sıkı şiirlerim” dediği düzyazı şiir serisidir. Bu şiirlerde günümüz insanının sorunları, korkuları masalsi bir dünya atmosferinde dile getirilmektedir.⁶⁵ “Bir Fotoğrafın Arabı” adlı bu şiirde o kitaptaki şiirlerden biridir. Şiirin 1.bendinde şair, kendi üzerinde bir bedduanın, lanetin olduğunu söylemektedir. Şair, “selenli” harfiyle görünmeyen bir “köpek”e benzettiği lanetin onu hiç bırakmadığını söylemektedir. Lanetli olduğu için hiç kimsenin onunla arkadaşlık edemeyeceğini söylemektedir. Lanetli olmasının nedeni ise; bir “Keşiş”e benzettiği babasının kanını taşımasıdır. Muhtemelen şair, çocukken babası onu terk ettiği için ondan nefret etmektedir. Babası, şairi ve ailesini terk ettikten sonra çok sıkıntılı ve zor günler geçirmişlerdir. Bu da şair üzerinde babası ile ilgili kötü bir izlenim bırakmıştır. O zor süreçlerde şairin annesi, eğlence mekânlarında şarkı söylemektedir. Ablası ise bir fabrikada çalışmaktadır. Ancak geçimlerini bu şekilde sağlayabilmektedirler. Çok fakir ve sıkıntılı bir çocukluk geçiren şair, Takunyaların yani ayakkabıların yalnızca okul döneminde giyildiğini, onun dışında yalınayak dolaştığını ve ayaklarına batan dikenlerin acısını unutamadığını söylemektedir. Şair “Keşiş”e benzettiği babasının kanını taşıdığı için, kendisini lanetlenmiş gibi görmekte ve bunu kendi üzerinde bir leke gibi taşıdığını söylemektedir. Bu lekeyi ise “U” harfine benzetmektedir.

Alâttin Karaca bu konudaki görüşlerini,

⁶⁵ Geçgel, Hulusi (2002), “İkinci Yeni Şiirinin Çevresinde Ece Ayhan”, Akatalpa Aylık Sanat Dergisi, sayı:36, Aralık, s.5.

“ İkinci Yeni'nin babası tarafından terk edilen en âsi oğlu Ece Ayhan'dır kuşkusuz. O, bu konuda İlhan Berk gibi susmaz da. Hem iktidar simgesi, hem de biyolojik anlamdaki babaya olan nefretini sınır tanımadan dile getirir. Oldukça yoksul bir ailenin çocuğudur Ayhan. Öyle ki, 1938'de Eceabat'ta İlkokula başladığında ayağında ayakkabı değil takunya vardır. Üstelik takunya ancak okul açıldığında giyilebilmektedir. Çoğu kez kahvaltıda yalnızca zeytin ekmek bulabilirler. Yoksulluğa bir çare bulunur ümidiyle İstanbul'a taşınır aile. Cankurtaran'da elektriksiz bir evde otururlar...” Bu babasız, kapkara geçen çocukluk yılları Ece Ayhan'ın ruhunda derin izler bırakmıştır. O nedenle, dile, anlama, töreye, devlete, her türlü iktidara hınçla saldırır Ayhan. Yani Ece Ayhan'ın âsi şiirinin, âsi ruhunun arkasındaki etmenlerden biri de yoksulluk ve babasızlık olmalıdır. Bu nedenle olsa gerek, onun şiirlerinde 'baba', hemen her zaman olumsuz bir figürdür ve genellikle, devleti, baskıyı, şiddeti, tecavüzü, gücü simgeler.”
66

2. bentte şair, kendisini bir çiçek satıcısına benzetmiştir. Hayat serüvenine çiçek satıcılığıyla başladığını söylemektedir. Aslında çiçek satıcılığıyla başka bir şeyi de kastetmektedir şair. “İplere dizili çiçekler ve çocuklar, gül kurusu.” dizesiyle “çocukları” güzellikleri, saflıkları ve kırılganlıkları yönüyle “çiçeklere” benzetmektedir. Erdoğan Kul'a göre; Ece Ayhan, bu şiirinde “iplere dizili çiçekler”le yan yana aynı düzlemde görür çocukları. Bu şiirde, onları çiçeklerle eş tutması yanında, aslında toplum ve sistem tarafından “tek tipleşme”ye, “hizaya gelme”ye zorlanmaları yönünden bir bakıma “idam edilmek”te olduklarına ilişkin iletisini de verir. Çocuğa müdahale edilmesi, dünyasının toplum ve sistem tarafından sürekli yasaklarla daraltılarak kişiliğinin baskı altında tutulup hiçe sayılması karşısında sesini yükseltir, ani bir öfke patlamasını yansıtan sözcükler kullanır şair⁶⁷.

Ece Ayhan Doğan Kemancı'yla yaptığı bir söyleşide, kendisiyle “çocuk”lar arasında özdeşim kurar. “Çevremdeki rezillikler benim umurumda ve gündemimdedir;

⁶⁶ Karaca, Alâattin (2010) , “İkinci Yeni'nin Terk Edilmiş Âsi Çocukları”, Türk Edebiyatı Aylık Fikir ve Sanat Dergisi, (444), Ekim, s. 62-63.

⁶⁷ Kul, Erdoğan (2007), “Ece Ayhan'ın Şiirleri Üzerine Bir Araştırma”, a.g.e, s.253-254.

evet. Akılda bulunsun; çocuklar her bir şeyi görürler, üstelik...”⁶⁸ diyen şair, büyükler fark etmezse de çocukların çevrelerinde yaşanan olaylardan çok etkilendiklerini dile getirir. Kendisi de tıpkı bu çocuklar gibi küçükken çevresindeki olaylardan çok etkilenmiştir. Aynı zamanda yetişkin bir birey olduğunda da tıpkı çocukluğundaki gibi çevresindeki olaylara karşı duyarlı olmuştur. Bu olaylar hem özel yaşamı hem de toplumla ilgili olaylardır.

Ayhan, kendisinin de küçükken çok güzel bir çocuk olduğunu adeta bir periyi andırdığını söylemektedir. Hatta o kadar güzel bir çocuktur ki, yüzüne bakılamayacak kadar güzeldir. “Boş arsaları vardır yaz gecelerinde hafıfsi malta hummalarının” dizesiyle devam eden şair, çocukluğunda geçirdiği sıkıntılı ve zor günler ile “Malta humması⁶⁹” hastalığı arasında bağlantı kurmaktadır. Dizede “Malta humması” kişileştirilmiştir. Aslında bu hastalık şairin kendisidir. Yaz geceleri boş arsaları dolaşmaktadır. Kış geceleri ise, şair için sonsuz “beberuhili sanrıların” harabeleridir. “Beberuhi”, Karagöz oyunundaki kambur cücenin adıdır. Ancak şiirde küçük harfle yazıldığı için bu sözcük; sevimsiz, budala, küçük erkek anlamına gelmektedir. Bu dizelerle şair, yine çocukluğunun zor günlerinden bahsetmektedir. Hayatı o kadar zorluklarla dolu geçmiştir ki ne yazından ne de kışından hiçbir şey anlamıştır. Şiirin bu ikinci bendi ve “gece” imgesi ile ilgili Erdoğan Kul şunları söylemektedir:

“Gecenin korkutuculuğu, ateşli hastalık yüzünden görülen halüsinasyonlarla da ilişkilidir. Cin, peri gibi doğüstü korkutucu güçlerin görülebileceği, halk arasında bu güçlerin yoğunlukla yaşadıkları mekânlar olarak bilinen ‘boş arsalar’ı barındırır içinde kış geceleri. Yaz geceleri ise, insanın karşısına her an Karagöz oyunundaki kambur cüceyi çıkarabilecek harabelerle doludur: ‘Boş arsaları vardır yaz gecelerinde hafıfsi malta hummalarının. Kış gecelerinde de sonsuz beberuhili sanrıları harabeleri.’ Bu dizelerde ‘gece’ için verilen özelliklerin, yani onun ürkütücülüğünün, korkutuculuğunun çocukça bir algı düzlemine dayandığını da belirtelim.”⁷⁰

⁶⁸ Kemancı, Doğan (1996), “Bir Konuşma”, Dipyazılar , Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s.60.

⁶⁹ Malta humması: Akdeniz kıyılarında görülen, keçi sütüyle insana geçen ateşli bir hastalıktır. Erenel, Ender, “Ece Ayhan Sözlüğü”, a.g.e, s.3.

⁷⁰ Kul, Erdoğan (2007) , “Ece Ayhan’ın Şiirleri Üzerine Bir Araştırma”, a.g.e, s.292.

“Elli yaşlarında bir cadının çekmecesinde yaşıyorum, çivilenmiş. – Gerçekten yaşıyor muyum acaba? Mevsimin ne olduğu bilinmiyor ve ben pek üşüyorum. Gibi U.” dizelerinde ise; şair “annesini” “bir cadıya”; “yaşadığı evi “ “bir çekmeceye”; “kendisini” de o çekmecedeki “bir çiviye” benzetmektedir. Sanki sonsuza kadar o çekmecedeki mihlanmış olarak yaşamak zorundadır. Yani ne kadar çabalasa da o sıkıntılı hayattan, onun bıraktığı olumsuz etkilerden kurtulamamaktadır. Bu çekmeceye de taştan bir geçitle geçmiştir sanki. Şair gerçekten hayatta mıyım, değil miyim diye kendisini sorgulamaktadır. Mevsimin ne olduğunu bilmediğini ve üşüdüğünü söylemektedir. Aynı zaman da kendisini yine “U” harfine benzetmektedir. Yani şair, o ilencin, o bedduanın bir türlü onun peşini bırakmadığını bu yüzden yaşamdan hiçbir tat almadığını dile getirmektedir.

3. bentte de yine diğer bentlerdeki gibi şairde karamsarlık, mutsuzluk, umutsuzluk, endişe ve kapana kısılma hissi vardır. Bir önceki bentte kendini bir çekmeceye hapsedilmiş gibi gören şair, bu defa da Kudüs’te bir çalar saate yerleşmiş olarak göstermektedir. Bu bentte Asurluların M.Ö. 721’de İsrail Devleti’ni ortadan kaldırıp Kudüs’teki İbranileri kılıçtan geçirmelerinden sonra geride kalan Yahudiler’i zincirleyerek M.Ö. 587’de Babil’e götüren Babil kralı Nabukadonosor’un yaptığı olaylardan söz edilmiştir.⁷¹ Şair, kendi yaşadıklarıyla bu tarihi olay arasında bir benzerlik kurmuştur. “*Bunca uzak İzmir’ler rehnedildim ben burada*” dizesinde ise bu defa bir anda Kudüs’ten İzmir’e geçmiştir. Yani şair, her nerede olursa olsun hep kendisini bir çıkmazda, bir kapana kısılmışlık halinde bulmaktadır. Yaşadığı bu durumu ise, şiire verdiği isim olan “*Bir Fotoğrafın Arabı*” ile ölümsüzleştirmek istemektedir. “*Arap*” sözcüğü tevriyeli kullanılmıştır. İlk anlamı ile Ortadoğu ile Kuzey Afrika’nın büyük bir bölümünde yaşayan halk ve bu halkın soyundan olan kimse. Ancak halk dilinde zenci anlamında dışlanmışlık ifadesinde kullanılır çoğu zaman. Dizelerde “*Kudüs* “ ve “*İbranice*” geçtiği için daha çok birinci anlamı çağrıştırmaktadır. Yani şairin kendi yaşamı tıpkı kötü bir fotoğraftaki gibi bulanıktır, net değildir. Ama şairin içinde bulunduğu o umutsuz ve mutsuz tablo da “*arab*”ın halk dilinde kullanılan ikinci anlamını çağrıştırmaktadır. Bu durumun nedeni de yine şairin babası ve onu hiçbir yerde yalnız bırakmayan adeta babasından ona miras kalmış gibi olan o lanettir. Çektiği fotoğrafta bile bu lanet onu yalnız bırakmamaktadır. Şair, bu defa da o “*lanet*”i, bir

⁷¹ Kul, Erdoğan (2007), “*Ece Ayhan’ın Şiirleri Üzerine Bir Araştırma*” a.g.e, s.239.

“köpek”e benzetmektedir. Bu lanet yüzünden şairin fotoğrafı ıssız ve korkunç çıkmıştır. Bu korkunç çıkan fotoğrafı da şair, yapraklarını dökmüş bir ağacın altında kanepeye incelikle ilişmiş olarak çektirmiştir. Burada “yapraklarını dökmüş ulu ağaç” ile şair, “baba”sını kastetmektedir. “Ağaç” imgesi ailenin reisi olarak kabul edilen “baba”yı simgeler. Baba da tıpkı bir ağaç gibi ailesinin üzerinde bir gölgedir. Aile fertlerine huzur, güven ve mutluluk verir. Ancak şairin babası daha şair çok küçükken onları terk ettiği için onların ailesi de tıpkı sonbaharda yaprakları dökülen bir ağaç gibi sağa sola savrulmuştur. Baba, onları terk etmiştir ama babanın ardında bıraktığı o “U” lekesi gibi olan “ilenç, beddua” aileyi bir türlü terk etmemiştir. Şair de bu duruma çok içerleyip üzülmemektedir. O kadar karamsardır ki o ilencin hiçbir zaman onları terk etmeyeceğini düşünmektedir.

9. "Ortodokslular IV" Şiiri *ORTODOKSLULAR IV*

Çıkarır bir sandık Köse Kâhya iskeletidir yüklükten. Bindallı, hortlamış, sürpik ağızları kullanan bir Akkadın.

Emzirir bir taşçocuğa yazgısınumor. Nerden kalmıştırdı takılıp bir gelin teli saçlarında darmadağın. Toka gümüş.

(Bütün Yort Savul'llar! Toplu Şiirler 1954-1997, s.90)

9.1. Dil ve Anlatım

9.1.1. Ses

9.1.1.1. Ünlü-Ünsüz Kullanımı

"Ortodokslular IV" adlı şiirde 76 ünlü kullanılmıştır. Bu ünlüler: 24 /a/, 9 /e/, 18 /ı/, 13 /i/, 2 /u/, 5 /ü/, 4 o/ ve 1 /ö/ ünlüsünden oluşmaktadır. Şiirin genelinde düz ünlülerin hâkimiyeti vardır. Şiirdeki ünlüler dudak durumuna göre 64 düz ünlü, 12 yuvarlak ünlüden oluşmaktadır. Şiirde çene açıklığına göre 38 geniş ünlü, 38 dar ünlü kullanılmıştır. Şiirin genelinde geniş ünlülerin hâkimiyeti görülür.

Şiirde 110 ünsüz kullanılmıştır. Bunlar 17 /r/, 13 /k/, 13 /l/, 12 /n/, 9 /d/, 7 /t/ , 4 /b/, 1 /c/, 3 /g/, 2 /ğ/, 6 /m/, 3 /y/, 3 /z/, 3 /ç/, 2 /h/, 2 /p/, 6 /s/ ve 4 /ş/ ünsüzlerinden oluşmaktadır. 17 /r/, 13 /k/, 13 /l/, 12 /n/, 9 /d/, 7 /t/ ünsüzlerinin tekrarıyla şiirde ritim ve ahenk oluşturulmuştur.

Çıkış biçimine göre ötümlü ünsüzlerin hâkimiyeti görülen şiirde çıkış biçimine göre 73 ötümlü, 37 ötümsüz ünsüz kullanılmıştır. Şiirdeki ünsüzler kullanışlarına göre incelendiğinde sürekli ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde 42 tane süreksiz ünsüz, 68 tane sürekli ünsüz kullanılmıştır.

9.1.2. Kelime

"Ortodokslular IV" adlı şiirde 25 Türkçe, 1 Fransızca, 1 Farsça ve 1 Arapça olmak üzere toplam 28 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler tür olarak; 15 isim, 4 fiil, 6 sıfat, 1 zamir ve 2 fiilimsiden oluşmaktadır. Fiilimsiler, 1 sıfat fiil ve 1 zarf fiilden oluşmaktadır. İsim fiil ise kullanılmamıştır. Şiirde kullanılan kelimeler sözcük türüne göre incelendiğinde, en çok kullanılan sözcük türünün isim olduğu görülür. Sıfat ise ikinci sırayı alır. Bu isimler; yapılarına göre 9 basit isim, 2 türemiş isim ve 4 birleşik

isim kullanılmıştır. Varlıklara verilişlerine göre ise, 2 tane özel isim ve 13 cins isimden oluşmaktadır. Varlıkların sayılarına göre, 2 çoğul isim, 13 tekil isim kullanılmıştır. Topluluk ismi ise kullanılmamıştır. Varlıkların oluşlarına göre, 1 soyut ve 14 somut isim kullanılmıştır. Şiirde zarf ve bağlaç gibi sözcük türlerine yer verilmemiştir.

Şiirde 4 fiil kullanılmıştır. Bu fiiller; yapılarına göre, 1 basit (*kal-*) ve 3 türemiş (*çıkâr-*, *emzir-* ve *hortla-*) fiillerinden oluşmaktadır. Birleşik fiil ise kullanılmamıştır. Anlamlarına göre ise, fiillerin tamamı olumludur. Şiirde 4 tane haber kipiyle çekimlenen fiil vardır. Dilek kipiyle çekimlenen fiil ise yoktur. Haber kipiyle çekimlenen fiillerin 2 tanesi geniş zaman, 1 tane duyulan geçmiş zamanın hikâyesi ve 1 tanesi duyulan geçmiş zamandır.

Şiirde 6 sıfat kullanılmıştır. Bunlar yapılarına göre; 6 basit sıfattan oluşmaktadır. Türemiş ve birleşik sıfat kullanılmamıştır. Anlamlarına göre ise; 2 niteleme sıfatı ve 4 belirtme sıfatından oluşmaktadır. Belirtme sıfatları belgisiz sıfatlardan oluşmaktadır.

9.1.3. Kelime Grupları

“Ortodokslular IV” adlı şiirde 2 belirtili isim tamlaması, 3 belirtisiz isim tamlaması, 1 zincirleme isim tamlaması ve 7 sıfat tamlaması kullanılmıştır. Belirtili isim tamlamalarının 1 tanesinin tamlayanı düşmüştür. “*Saçlarında*”.

9.1.4. Cümle

“Ortodokslular IV” adlı şiir 5 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler yapılarına göre; 1 basit cümle, 1 eksilteli cümle ve 3 birleşik cümleden; yüklemine göre; 4 fiil cümlesi, 1 isim cümlesinden; öğelerinin dizilişine göre; 1 kurallı cümle, 4 devrik cümleden; anlamlarına göre ise; 4 olumlu ve 1 soru cümlesinden oluşmaktadır.

9.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar-Bağdaştırmalar vb.)

“Ortodokslular IV” adlı şiirde başvurulan “*Köse Kâhya iskeleti*”, “*sürpik*”, “*taşçocuk*”, *yazgısınımor*” benzetmeleri özgün benzetmelerdir. Ayrıca “*taşçocuk*” ve “*yazgısınımor*” sözcüklerinde ayrı yazılması gereken sözcükler birleşik olarak yazılmıştır. Aslında taş çocuk ve mor yazgı şeklinde yazılması gereken birer sıfat tamlamasıdır bu sözcükler. Bu konuda Şaban Çobanoğlu şunları söyler:

“Ece Ayhan ve İlhan Berk’in şiirlerinde alışılmadık bağdaştırmalara sıkça yer verildiği belirlenmiş; söz konusu şairlerin kendilerine has şiir dillerinin oluşmasında, birbirinden uzak çağrışımlı soyut ve somut kavramları kimi zaman birer tamlama şeklinde; kimi zaman da özne, nesne ve yüklem arasındaki anlam bağının ve söz dizim yapısının bozulmasına zemin hazırlayan sıra dışı ve sınırları belirsiz alışılmadık bağdaştırma kurgulama yöntemleri biçiminde şiirlerine aktarılmış olduğu kanısına varılmıştır.⁷²

“Ortodokslular IV” adlı şiirde noktalama işareti olarak sadece “nokta” işareti kullanılmıştır.

9.2. Sanat

9.2.1. Nazım Şekli ve Vezin

“Ortodokslular IV ” adlı şiir 2 bentten oluşmuştur. 1.bent 2 dize ve 2.bent 3 dizeden oluşmuştur. Şiir serbest tarzda yazılmıştır.

9.2.2. Kafiye ve Redif

“Ortodokslular IV” adlı şiirde kafiye ve redif kullanılmamıştır.

9.2.3. Ahenk Unsurları

“Ortodokslular IV” adlı şiirde /r/, /k/, /d/, /l/, /m/ , /n/ ve /t/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon ; /a/, /ı/, /e/ ve /i/ seslerinin tekrarıyla da asonans sanatı yapılmıştır.

9.2.4. Edebi Sanatlar

Şiirde “sandık, yüklük, bindallı, gelin teli, saç, darmadağın, gümüş toka ve tak-” sözcükleri arasında tenasüp sanatı yapılmıştır.

Şiirde; /r/, /k/, /d/, /l/, /m/ , /n/ ve /t/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon; /a/, /ı/, /e/ ve /i/ seslerinin tekrarıyla da asonans sanatı yapılmıştır.

Şair babasını Dikran Çuhacıyan’ın “Köse Kâhya” operetindeki “Köse Kâhya” karakterine, “annesini”ni masumluluğu yönüyle “ak bir kadın”a ve “kendisini” de çektiği

⁷² Çobanoğlu, Şaban , “Şiir Dilinin Sıfır Noktası: Alışılmadık Bağdaştırmalar (Ece Ayhan ve İlhan Berk Örnekleri)”, a.g.e s.46.

zorluklar karşısında kaya gibi sert olduğu için bir “taşçocuğ” a benzeterek teşbih sanatı yapmıştır.

9.3. Muhteva

“Ortodokslular IV” adlı şiirde evliliğinde mutsuz olan bir kadının hayıflanmaları ve üzüntüsü dile getirilmektedir. Ertan Örgen’e göre İkinci Yeni şairlerinde çoğunlukla kent ve kadın üzerinden geçmişe uzanma, kendini anlamlandırma söz konusudur. İlk olma hâline ve yaratılışa gitme daha çok işlenmişken kıyamete daha az yer verilmiştir...⁷³ Örgen’in de dediği gibi Ece Ayhan da öteki İkinci Yeni şairleri gibi şiirlerinde “kadın” temasına çokça yer vermiştir. Bu şiirinde de “kadın” imgesini “Akkadın” ile sembolize ederek anlatır.

“Çıkarır bir sandık Köse Kâhya iskeletidir yüklükten. Bindallı, hortlamış, sürpik ağızları kullanan bir Akkadın.”

Yaşlı ve ağzı bozuk olan “Akkadın”, sandıktan bir bindallı yani gelinlik çıkarır. Bu “eski sandık” adeta bir “Köse Kahya” iskeletidir. Hem “bindallı” hem de “sandık” yani “Köse Kahya” hortlamıştır sanki. Aslında bu “Akkadın”ın sandıktan çıkardığı “bindallı” ile kastedilen şey, kadının geçmişte yaşadığı o mutsuz evliliği ve ona dair kötü anılardır. “Sandık” imgesi eskimişliği, bilinçaltına itilen kötü anıları simgeler. Bentte geçen “Köse Kahya iskeleti” ile de bu kadının belki de geçmişte kendisine kötü davranan eşi kastedilmiştir. Bu kötü eş ise muhtemelen şairin kendi babasıdır. Şair, babasına karşı duyduğu kin ve nefreti bu defa da “Köse Kahya iskeleti” ile sembolize eder. İkinci Yeni’nin âsi karaşın oğlu olarak nitelendirilen Ece Ayhan’ın, “Araplar’ın At Koşturmaları” şiirinde çocuğun hayatına, kara bir gecede bacadan giren bir adamdır baba. Bu, çocuğun isteği dışında cereyan etmiş bir olaydır... Baba ona göre ya öldüren veya öldürülen bir güçtür. İnsan hayatındaki en önemli kavga bu: Hayat, adeta bir baba-oğul savaşıdır Ayhan’da. Baba; baskıyı, şiddeti, devleti, otoriteyi simgelediği ve insanın birey olmasını engellediği için onunla hesaplaşmak gerektiğini ileri sürer. Hatta şair, kimi yazı ve şiirlerinde daha da ileri gider: “İnsanoğlu babasızdır.” der.⁷⁴

⁷³Örgen, Ertan (2013), “İkinci Yeni Şiiri ve Mitoloji”, *Yeni Türk Edebiyatı Hakemli Altı Aylık İnceleme Dergisi*, Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, sayı 7, 90.

⁷⁴ Karaca, Alâattin, “İkinci Yeni’nin âsi Karaşın Oğlu”, a.g.e, s.63

“Emzirir bir taşçocuğa yazgısınımor. Nerden kalmıştırdı takılıp bir gelin teli saçlarında darmadağın. Toka gümüş.” şeklinde devam eden ikinci bentte “Yazgısınımor” ifadesi dikkat çekmektedir. Bu bentte kötü yazgı yani kader, “mor” renk ile özdeş tutulmuştur. Ece Ayhan’da ‘kara’ ve ‘mor’ sözcükleri, bir lanetin göstergesidir. Ece Ayhan’ın ‘kahramanları’, toplumsal (ve tarihsel) lanetin, boğulmanın, kısırılmanın içinden soluk alma düşü kuran bireylerdir⁷⁵. Bu tip bireylere şairin bu şiirinde de rastlanır. Bu mor yazgılı, “Akkadın”, o kötü olan yazgısını çocuğunu emzirerek ona devretmiştir sanki. Şiirin bu dizesinde çocuklar annelerinin kaderinin aynısını yaşar inancına telmihte bulunulmuştur. Bu eski sandıktan eskiden gelinlerin saçına takılan bir gelin teli ve gümüş toka da çıkmıştır. Ama tıpkı bindallı ve sandık gibi “gelin teli” ve “gümüş toka” da “Akkadın” a geçmişin o mutsuz günlerini hatırlatmaktadır. Kadın belki de keşke bunları saklamasaydım diye düşünmektedir.

Diğer şiirlerinde de olduğu gibi şairin bu şiirinde de yine bir “karamsarlık” teması söz konusudur. Şair, aslında “Köse Kâhya” ile “babası”nı, “Akkadın” ile “annesi”ni ve “taş çocuk” ile de “kendisi”ni kastetmiştir. “Köse Kâhya” Dikran Çuhacıyan’ın bir operetinin adıdır. Şairin babası, annesini ve kendilerini hiçbir sebep yokken terk etmiştir. O yüzden bu şiirde şair, annesi masum olduğu için ona “Akkadın” ismini vermiştir. Kendisi de bütün zorluklara kaya gibi sağlam bir şekilde dayandığı için kendisine de “taşçocuk” ismini vermiştir. Çünkü şairin o mor yazgısı, daha o çok küçük yaşlardayken belirmeye başlamıştır. Bu yazgı, onun peşini hayatının sonuna kadar bırakmamıştır. Şair, hayatı boyunca hem maddi hem de manevi sıkıntılarla boğuşmuştur. Bunu Ece Ayhan’ın Reha Mağden’le yaptığı bir söyleşiden anlıyoruz:

“...şimdi ben kendi imkânlarımla gidip ameliyat olamazdım. Milyarder yeridir orası. Hele üç yıl kalmak ne demek. Bir çocuk, Matthias Dalvit, orada burs buldu bana. Annem de burada benim kitaplarımı satarak geçindi. Benim şimdi hiç kitabım yok, biliyor musun? Hâlbuki ortaokuldan beri kitap alırım. Çaktırmadan İdris de (Küçükömer) yardım edermiş anneme. Ev sahibi de kirayı arttırmamış. Ne buzdolabı ne çamaşır makinesi vardı. Ocak bile yoktu. Piknik tüp kullanırdık. Ama hiç şikâyet ettiğini hatırlamıyorum annemin. Sanki varmış gibi davranırdı...”⁷⁶

⁷⁵ Soysal, Ahmet, “Ece Ayhan, Şair”, a.g.e, s.6

⁷⁶ Ayhan, Ece, “Aynalı Denemeler”, a.g.e, s.45

10. “Ortodokslular XII” Şiiri *ORTODOKSLULAR XII*

*Uzundur bir ad. Bulmaya çalışıyordu Finduktar. Bir hüma türü, yokolacağına.
Bilir kimden diyakos'larla.*

*Seçiyor urefa satrançları'nu. Korkuları ispati'nin. Ünlüydü saygısızlığıyla
atalarına. Ama kınanır.*

(Bütün Yort Savul'llar! Toplu Şiirler 1954-1997, s.98)

10.1. Dil ve Anlatım

10.1.1. Ses

10.1.1.1. Ünlü-Ünsüz Kullanımı

“Ortodoks XII ” adlı şiirde 74 ünlü kullanılmıştır. Bu ünlüler: 26 /a/, 3 /e/ , 15 /ı/, 10 /i/, 8 /u/, 6 /ü/, ve 6/ o/ ünlüsünden oluşmaktadır. Şiirde, dudak durumuna göre 54 düz ünlü, 20 yuvarlak ünlü kullanılmıştır. Şiirin genelinde düz ünlülerin hâkimiyeti vardır. Çene açıklığına göre 35 geniş ünlü, 39 dar ünlü kullanılmıştır.

Şiirde 95 ünsüz kullanılmıştır. Bunlar 16 /r/, 12 /l/, 12 /n/, 8 /y/, 7 /d/, 7 /k/ , 4 /b/, 1 /c/, 1 /g/, 2 /ğ/, 4 /m/, 2 /z/, 3 /ç/, 2 /f/, 1 /h/, 1 p/, 6 /s/, 1 /ş/ ve 5 /t/ ünsüzlerinden oluşmaktadır. 16 /r/, 12 /l/, 12 /n/, 8 /y/, 7 /d/ ve 7 /k/ ünsüzlerinin tekrarıyla şiirde ritim ve ahenk oluşturulmuştur.

Şiirde çıkış biçimine göre 69 ötümlü, 26 ötümsüz ünsüz kullanılmıştır. Şiirde çıkış biçimine göre ötümlü ünsüzlerin hâkimiyeti vardır. Şiirdeki ünsüzler kullanışlarına göre incelendiğinde sürekli ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde 29 tane süreksiz ünsüz, 66 tane sürekli ünsüz kullanılmıştır.

10.1.2. Kelime

“Ortodokslular XII” adlı şiirde 19 Türkçe, 2 Farsça, 1 Arapça, 1 Ermenice ve 2 Yunanca olmak üzere toplamda 25 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler tür olarak; 13 isim, 4 fiil, 2 sıfat, 1 bağlaç, 1 zamir, 2 edat ve 2 fiilimsiden oluşmaktadır. Fiilimsiler 1 tane sıfat fiil ve 1 tane de isim fiilden oluşmaktadır. Zarf fiil ise kullanılmamıştır. Ayrıca şiirde zarf kullanılmamıştır. Bu kelimeler, sözcük türüne göre incelendiğinde en çok kullanılan sözcük türünün isim olduğu görülür. Bu isimler; yapılarına göre 9 basit isim ve 4 türemiş isimden oluşmaktadır. Birleşik isim ise kullanılmamıştır. Varlıklara

verilişlerine göre ise, 9 cins isim ve 4 özel isim kullanılmıştır. Varlıkların sayılarına göre 4 çoğul isim, 9 tekil isim kullanılmıştır. Topluluk ismi ise kullanılmamıştır. Varlıkların oluşlarına göre 2 soyut ve 12 somut isim kullanılmıştır.

Şiirde 4 fiil kullanılmıştır. Bu fiiller; yapılarına göre, 3 basit fiil (*çalış-*, *bil-* ve *seç-*)ve 1 türemiş (*kına-*) fiilden oluşmaktadır. Birleşik fiil ise kullanılmamıştır. Anlamlarına göre ise fiillerin tamamı (*çalış-*, *bil-*, *seç-* ve *kına-*) olumludur. Olumsuz fiil ise kullanılmamıştır. Şiirde 4 tane haber kipiyle çekimlenen fiil vardır. Dilek kipiyle çekimlenen fiil ise yoktur. Haber kipiyle çekimlenenlerin 2 tanesi geniş zaman, 1 tanesi şimdiki zaman ve 1 tanesi de şimdiki zamanın hikâyesi ile çekimlenmiştir. Şiirde 2 sıfat kullanılmıştır. Bu sıfatlar yapısına göre basit ve anlamlarına göre ise belgisizdir.

10.1.3. Kelime Grupları

“Ortodokslular XII” adlı şiirde 2 belirtili isim tamlaması, 2 belirtisiz isim tamlaması ve 3 sıfat tamlaması kullanılmıştır.

10.1.4. Cümle

“Ortodokslular XII ” adlı şiir 8 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler yapılarına göre; 5 basit cümle, 1 birleşik cümle ve 2 eksilteli cümleden; yüklemine türüne göre; 4 fiil cümlesi ve 2 isim cümlesinden; öğelerinin dizilişine göre; 5 devrik cümle ve 1 kurallı cümleden; anlamlarına göre ise; 6 olumlu cümleden oluşmaktadır.

İkinci Yeni şairleri, şiirlerinde sadece harflerden oluşan yapılar ile eksilteli cümleleri kullanmışlardır. Ece Ayhan da şiirlerinde eksilteli cümleleri oldukça fazla kullanmıştır. Söz konusu eksilteli cümlelerin bir kısmı, diğer cümlelerin ögesi konumundadır. Ancak bu cümleler, şairin kullandığı noktalama işaretlerinden dolayı ögesi konumunda olduğu cümlelerin parçası sayılmazlar.

10.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar-Bağdaştırmalar vb.)

“Ortodokslular XII ” adlı şiirde “virgül”, “nokta” ve “kesme işareti” gibi noktalama işaretleri kullanılmıştır.

Ece Ayhan’ın diğer birçok şiirinde olduğu gibi bu şiirinde de dizeleri böldüğü yani kırdığı görülmektedir. Şair bu tekniği daha çok tamlamaları veya ikilemeleri bölerken kullanmıştır. “Ortodokslular XII ” adlı bu şiirinin ikinci bendinin ilk iki dizesi

aslında bir cümledir. Ancak şair dize kırma tekniği ile bu tek cümleyi iki dizeye bölmüştür. Bu dizeler şunlardır:

“*Seçiyor urefa satrançları'nı. Korkuları ispati'nin.*” Aslında bu dizenin şu şekilde olması gerekirdi:

“*İspati'nin korkuları urefa satrançları'nı seçiyor.*” Görüldüğü gibi Ece Ayhan şiirinde orijinalliği yakalamak ve farklılık yaratmak için böyle bir kullanıma başvurmuştur. Aynı zamanda bu şekilde bir kullanım şairin kısa ve eksilteli anlatımı seçtiğinin de göstergesidir. Tamlamaların bu şekilde yerlerinin değiştirilerek kullanılması aynı zamanda bir sözdizimsel sapma örneğidir. Erdoğan Kul'a göre, kısa ve eksilteli anlatım özelliğine sahip şiirlerde cümleden çok sözcüğün öncelendiğini, özellikle sözcükler arasındaki çağrışımsal uzamın –okur imgeleminin katkılarıyla da zenginleşecek biçimde- daha geniş tutulmaya çalışıldığını söyleyebiliriz. Ece Ayhan, şiirlerinde kısa anlatım yoluna ancak belirli ölçüler içinde başvurmuş olmakla birlikte eksilteli anlatıma çoğu şiirinde yer vermiştir.⁷⁷

Şiirin 1. bendinin ilk dizesindeki “*uzundur*” sözcüğünde biçimbilimsel sapma yapılmıştır. Şair, bu sözcükteki “*-dır*” bildirme ekini sıfat tamlamasında tamlayana getirmiştir. “*Uzundur bir ad.*” Kul'a göre; Ece Ayhan bu eki (-dır) kullanmayı çok sevmektedir.⁷⁸

1. bendin 3. dizesinde yer alan bir kurallı birleşik fiil örneği olan “*yok ol-*” sözcüğü ayrı yazılması gerekirken şiir içerisinde bitişik yazılmıştır. Bu bir dilbilgisel sapma örneğidir.

10.2. Sanat

10.2.1. Nazım Şekli ve Vezin

“Ortodokslular XII ” adlı şiir 2 bentten oluşmuştur. Her iki dize de 4 dizeden oluşmuştur. Şiir serbest tarzda yazılmıştır.

10.2.2. Kafiye ve Redif

“Ortodokslular XII ” adlı şiirde kafiye ve redif kullanılmamıştır.

⁷⁷ Kul, Erdoğan (2007), “*Ece Ayhan'ın Şiirleri Üzerine Bir Araştırma*”, a.g.e, s.478-479.

⁷⁸ Kul, Erdoğan (2007), “*Ece Ayhan'ın Şiirleri Üzerine Bir Araştırma*”, a.g.e, s.507.

10.2.3. Ahenk Unsurları

“Ortodokslular XII ” adlı şiirde; /r/, /k/, /d/, /l/, /n/ ve /y/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon; /a/, /ı/, /i/ ve /u/ seslerinin tekrarıyla da asonans sanatları yapılarak şiire ahenk bakımından zenginlik katılmıştır.

Şair, bu şiirinde tarihi şahsiyetlere ait isim ve kavramlar kullanmıştır. Bunlar, “*Fınduktar*”, “*hüma*”, “*urefa satrançları*” ve “*ispati*”dir.

10.2.4. Edebi Sanatlar

Şiirde; /r/, /k/, /d/, /l/, /n/ ve /y/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon; /a/, /ı/, /i/ ve /u/ seslerinin tekrarıyla da asonans sanatları yapılmıştır.

Şiirin 1. bendinde Ermeni tarihindeki “*Fınduktar*” adlı kişinin esir alınan kızları araması olayına telmihte bulunulmuştur. Ayrıca 2. bentte büyük tasavvuf âlimi “*Muhyiddin İbn-i Arabi*” tarafından tasavvuf yolunu öğrencilerine öğretmek üzere geliştirilen 100 hamlelik bir oyun olan “*urefa satrançları*” oyununa telmihte bulunulmuştur.

1. bentte “*hüma*” kuşu ile “*Fınduktar*”ın esir alınan kızları kastedilmiş ama söylenmemiştir. 2.bentte “*ispati*” ile tasavvuf yolundaki “*salik*” kastedilmiş ama söylenmemiştir. Böylece istiare sanatı yapılmıştır.

2. bentte “*ispati*” ve “*urefa satrançları*” sözcükleri ile tenasüp sanatı yapılmıştır. “*İspati*”, iskambil kâğıdındaki dört türden biri olan ve üzerinde yonca biçiminde siyah simge bulunan sözlük. İskambil kâğıdında sinek. “*Urefa Satrançları*” ise büyük tasavvuf âlimi “*Muhyiddin İbn-i Arabi*” tarafından tasavvuf yolunu öğrencilerine öğretmek üzere geliştirilmiş bir oyundur. Halk arasında “*Yılanlı Dama*” olarak da bilinir. “*Urefa*” arifler demektir.

10.3.Muhteva

Ece Ayhan’ın “Ortodokslular XII” adlı eserinde ad olarak Roma rakamlarının verildiği XXVII adet şiir bulunmaktadır. Tarih göndermesinin öne çıktığı bu şiirlerde, “eski İbrani metinlerinden ve Bizans tarihinden derlenmiş” malzemeyle bir anlamda “insanlığın acı çekme tarihi” yazılmaya çalışılmıştır. Eserin en önemli göndermesi Bizans’a ve özellikle Bizans’ın başkentinedir. Şiddet imgelerinin öne çıktığı bu kitapta yer alan şiirler, göndermelerin hangi tarihsel anlatılara olduğunu çözmeyi zorlaştıran,

neredeysi imkânsızlaştıran bir kurguya sahiptir. Bozulmuş bir gramerin taşıdığı belirsiz göndermeler kimi özel adları ve eylemleri öne çıkarmaktadır. Ece Ayhan'ın “Ortodokslular XII” adlı şiiri de bu tarzda yazılmış şiirlerinden biridir⁷⁹. Daha ilk bentte tarihî bir şahsiyet olan “*Fınduktar*” ismiyle karşılaşırız.

“Uzundur bir ad. Bulmaya çalışıyordu Fınduktar. Bir hüma türü, yokolacağını. Bilir kimden diyakos'larla”

“*Fınduktar*”, Ermeni tarihinin garip bir kişisidir. Kızları esir alınır, hayatı hep onları aramakla geçer⁸⁰. Esir alınan kızlarını bulmaya çalışan bu kişi, yaşadığı bu duruma bir isim bulmaya çalışır. Ömrü kızlarını aramakla geçtiği için hayat ona çok uzun gelir. Yani zaman bir türlü geçmek bilmez.

“*Bir hüma türü, yokolacağını. Bilir kimden diyakos'larla.*” dizelerinde sanki kızlarını hiçbir zaman bulamayacağını düşünmekte ve umudunu kesmektedir. Burada “*hüma*” ile “*Fınduktar'ın kızları*” kastedilmektedir. “*Hüma*”, eskiden bir meydanda uçurulmuş ve kimin başına konarsa o padişah olurmuş. Aynı zamanda kimin başına konarsa ona şans getireceğine de inanılmış. Kemikle beslenen ve hiçbir kuşu incitmeyen hümanın ayaksız olduğu ve dirisinin ele geçmediği söylenir⁸¹. *Fınduktar*'ın kızları da bulunamadığı için dirisi ele geçirilemeyen bu kuşa benzetilmiştir. Devam eden dizelerde hüma türünün yok olacağı ifadesi ile *Fınduktar*'ın kızlarından umudunu kestiğini anlıyoruz. Belki de aynen hüma türünün yok olması gibi onlar da ölmüş olabilirler.

“*Seçiyor urefa satrançları'nı. Korkuları ispati'nin. Ünlüydü saygısızlığıyla atalarına. Ama kınanır.*” dizelerinde ise, ispati'nin korkuları “*urefa satrançlarını*” seçiyor. “*Urefa satrançları*”; büyük tasavvuf âlimi Muhyiddin İbn-i Arabi tarafından tasavvuf yolunu öğrencilerine öğretmek üzere geliştirilmiş bir oyundur. Halk arasında “*Yılanlı Dama*” olarak da bilinir. “*Urefa*” arifler demektir. Monopol oyunun atasıdır. Sufilerin seyri sülukunda, “*yolda ilerleyişlerinde*” kullanılmıştır. Yukarıyı gösteren oklar sıçrama yapılabilecek noktalardır. Aşağıyı gösteren oklar ise düşüş yaşanabilecek

⁷⁹ Avcu, Azimet, “*Ece Ayhan Üzerine*”, *Papirüs Dergisi*, 7, 13 Temmuz 2014 Pazar, <https://www.papirusdergisi.blogspot.com/2014/07/ece-ayhan-uzerine>, E.T.20 Haziran 2018. .

⁸⁰(Erenel, *Ece Ayhan Sözlüğü*, 6)

⁸¹ Kul, Erdoğan, “*Ece Ayhan'ın Şiirlerinde Mitolojik ve Masalsı Ögeler*”, (dergiler.ankara.edu.tr/dergiler), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi 18, 2 (2011), 73.

noktalardır. Klasik tasavvuf öğretisinde “*Vahdeti Vücut*” (*Varlığın Birliği*) fikrini temel alan ilerleyişin sistematize edilmeye çalışılmış halidir. “*Yol*”u ve “*yoldaki halleri*” gösterir. Oyunun amacı tasavvuf yolunda ilerleyen “*salik*”in karşısına çıkabilecek durumları öğretmek, yolun güzel ve tehlikeli yönlerini kavratmaktır. Oyun zar atarak oynanır. Oyuna altı atarak başlanır. Burada altı sayısı tüm kötülüklerin ve kötü huyların terki anlamını taşır ve ilk altı basamaktaki kötü huyların terki ile seyr başlamış olur. Bazen ulaşılan basamaktan geri düşülür bazen ise ulaşılan basamak sayesinde ileri sıçramalar yapılabilir. Oyun 101 basamaktan oluşur. İlk basamak olan zillet (alçaklık) basamağı ile başlar ve son basamak visal (kavuşmak) basamağı ile sona erer ve oyuncu üzerine ulaştığı her basamağı açıklamak ve yorumlamak zorunda bırakılır. Oyunda kötü huylardan ya da gururlanma, kendini beğenme, böbürlenme gibi durumların oluşabileceği ya da bizzat olduğu basamaklar bulunur ve buralarda yılanlar beklemektedir. Bu durumda basamaklar kaybedilebilir. Bazı durumlarda ilk basamağa kadar inilebilir. Bazen ise sona ulaştırıcı basamaklara gelinir ve buralardan visale ulaşılabilir. Örneğin 87. basamak olan muhabbet (sevmek) basamağı doğrudan 101. basamağa yani visale (kavuşmaya) ulaştırabilir⁸². Yani anlaşıldığı gibi oyunun gidişatına göre bazen salikde atalarına karşı saygısızlık oluşabilmektedir. Salik de bu durumdan dolayı kınanabilmektedir. Bu bentte “*ispati*” ile tasavvuf yolunda ilerleyen salik kastedilmiştir. Bu salik’in korkuları vardır. Atalarına karşı olan saygısızlığıyla da ünlüdür.

⁸² <https://www.google.com.tr/amp/s/indigodergisi.com/2012/07/ariflerin-satrancı/amp/> (E.T.20 Haziran 2018)

11. “ Ortodokslular XXI” Şiiri *ORTODOKSLULAR XXI*

*Davut yeveli bir kimesnedir, bir çocuktur karaşın. Yüzükuyulu dağılıyordur
Tırnova kuşluklarında.*

*Bir karakoncolos yenice; eteğin aç, yağmala ve adın yazmıştır kayağantaşına.
Şaşırmadan manil oynar.*

*Baka yeveli Davut! Gerçeğin kiril ve latin kurşunları da ilkin ülkenin okullarını
bilmektedir.*

(Bütün Yort Savul’lar! Toplu Şiirler 1954-1997, s.107)

11.1. Dil ve Anlatım

11.1.1. .Ses

11.1.1.1. Ünlü-Ünsüz Kullanımı

“Ortodokslular XXI” adlı şiirde 104 ünlü kullanılmıştır. Bu ünlüler: 32 /a/, 19 /i/, 17 /e/, 13 /ı/, 12 /u/, 8 /o/ ve 3 /ü/ ünlüsünden oluşmaktadır. Şiirin genelinde düz ünlülerin hâkimiyeti vardır. Şiirde dudak durumuna göre 81 düz ünlü, 23 yuvarlak ünlü kullanılmıştır. Çene açıklığına göre 57 geniş ünlü, 47 dar ünlünün kullanıldığı şiirde geniş ünlülerin hâkimiyeti görülür.

Şiirde 140 ünsüz kullanılmıştır. Bunlar 20 /r/, 20 /n/, 18 /l/, 16 /k/, 10 /d/, 10 /y/, 9 /t/, 5/b/, 3 /c/, 1 /g/, 5/ğ/, 6 /m/, 4 /v/, 2 /z/, 3 /ç/, 2 /s/ ve 6 /ş/ ünsüzlerinden oluşmaktadır. 20 /r/, 20 /n/, 18 /l/, 16 /k/, 10 /d/, 10 /y/ ve 9 /t/ ünsüzlerinin tekrarıyla şiirde ritim ve ahenk oluşturulmuştur.

Şiirde çıkış biçimine göre ötümlü ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde çıkış biçimine göre 104 ötümlü, 36 ötümsüz ünsüz kullanılmıştır. Şiirdeki ünsüzler kullanışlarına göre incelendiğinde sürekli ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde 47 tane süreksiz ünsüz, 93 tane sürekli ünsüz kullanılmıştır.

11.1.2. Kelime

“Ortodokslular XXI” adlı şiirde 32 Türkçe, 4 Arapça ve 1 Yunanca olmak üzere toplam 37 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler tür olarak; 16 isim, 6 fiil, 8 sıfat, 2 zarf, 3 bağlaç, 1 zamir ve 1 fiilimsiden oluşmaktadır. Bu kelimeler, sözcük türüne göre

incelendiğinde, en çok kullanılan sözcük türünün isim olduğu görülür. Bu isimler; yapılarına göre 12 basit isim, 2 türemiş isim ve 2 birleşik isim kullanılmıştır. Varlıklara verilmişlerine göre ise, 10 cins isim ve 6 özel isimden oluşmaktadır. Varlıkların sayılarına göre, 3 çoğul isim, 13 tekil isim kullanılmıştır. Topluluk ismi ise kullanılmamıştır. Varlıkların oluşlarına göre, 15 somut isim ve 1 soyut isim kullanılmıştır. Fiilimsiler ise 1 tane de zarf fiilden oluşmaktadır. İsim fiil ve sıfat fiil ise kullanılmamıştır. Ayrıca şiirde edat da kullanılmamıştır.

Şiirde 6 fiil kullanılmıştır. Bu fiiller; yapılarına göre, 4 basit (*dağıl-*, *aç-*, *yaz-* ve *bil-*) fiil ve 2 türemiş (*oyna-* ve *yağmala-*) fiilden oluşmaktadır. Birleşik fiil ise kullanılmamıştır. Anlamalarına göre ise, fiillerin tamamı olumludur. Şiirde 4 tane haber kipiyle çekimlenen, 2 tane de dilek kipiyle çekimlenen fiil vardır. Bu fiiller ise emir kipiyle çekimlenmiştir. Haber kipiyle çekimlenenlerin 1 tanesi geniş zaman, 2 tanesi şimdiki zaman ve 1 tanesi de duyulan geçmiş zamanla çekimlenmiştir.

Şiirde 8 sıfat kullanılmıştır. Bunlar yapılarına göre; 3 basit sıfat, 5 türemiş sıfattan oluşmaktadır. Anlamalarına göre ise; 5 niteleme sıfatı ve 3 belirtme sıfatından oluşmaktadır. Belirtme sıfatlarının tamamı belgisiz sıfattır.

11.1.3. Kelime Grupları

“Ortodokslular XXI” adlı şiirde 2 belirtili isim tamlaması, 1 belirtisiz isim tamlaması, 4 zincirleme isim tamlaması ve 10 sıfat tamlaması olmak üzere 17 kelime grubu kullanılmıştır.

11.1.4. Cümle

“Ortodokslular XXI” adlı şiir 6 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler, yapılarına göre 3 basit cümle, 3 birleşik cümleden; yüklemimin türüne göre; 4 fiil cümlesi ve 2 isim cümlesinden; öğelerinin dizilişine göre; 3 devrik cümle ve 3 kurallı cümleden; anlamlarına göre ise; 6 olumlu cümleden oluşmaktadır.

11.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar-Bağdaştırmalar vb.)

Ece Ayhan “Ortodokslular XXI” adlı bu şiirinde “*virgül*”, “*nokta*”, “*noktalı virgül*” ve “*ünlem*” işareti gibi noktalama işaretlerini kullanmıştır.

Şiirin ilk dizesinde kullanılan “*kimesne*” sözcüğü arkaik bir sözcüktür. Sözcüğün bu şekilde kullanılması bir tarihsel sapma örneğidir.

İlk dizede yer alan “*karaşın*” sözcüğünde ise sözcüksel sapma vardır. Ece Ayhan karşısında yer aldığı “*Sarışınlar*”a yani otorite hükmündeki kişilere karşı kendi ve kendi gibi olanlara yeni bir isim bulmuş, yeni bir sözcük türetmiştir. “*Karaşın*” sözcüğü “*kara*” kelimesine “*-şın*” ekinin getirilmesiyle oluşturulmuştur. Ayhan yeni kök ve eklerle birçok şiirinde yepyeni sözcükler türetmiştir.

Ayrıca ikinci bentte yer alan “*eteğin*” ve “*adın*” sözcüklerindeki “*-ı*” belirtme eki kullanılmamıştır. Bu ekin görevi tıpkı Eski Türkçedeki gibi “*-n*” ekine verilmiştir. Bu tarz bir kullanımda hem tarihsel hem de dil bilgisel bir sapma örneğidir.

Şiirin ilk bendinde geçen “*yüzükuyulu*” ve 2. bendinde geçen “*kayağantaşı*” sözcükleri ayrı yazılması gerekirken birleşik yazılarak dilbilgisel sapma yapılmıştır.

Şiirde ayrıca “*Hz. Davut, Tırnova Kuşukları, Karakoncolos ve manil oyunu*” gibi dinî, tarihî şahsiyet, yer ve ögelere de başvurulmuştur. Bu şekilde şiire anlam bakımından zenginlik katılmıştır.

11.2. Sanat

11.2.1. Nazım Şekli ve Vezin

“Ortodokslular XXI” adlı şiir 3 bentten oluşmuştur. Düz yazı şeklinde yazıldığı için bentler daha çok paragraf görüntüsü vermektedir. II Yeni şairleri serbest nazmı daha da ileriye götürerek düz yazıya iyiden iyiye yaklaştıran şiirler yazmışlardır. Bu şiir de bunlardan biridir. Birinci bent 2 dize, ikinci bent 2 dize ve üçüncü bent 2 dizeden oluşmuştur.

11.2.2. Kafiye ve Redif

“Ortodokslular XXI” adlı şiirde seci, kafiye ve redif gibi ahenk unsurları kullanılmamıştır. Ancak aliterasyon ve asonans sanatlarıyla şiire ahenk katılmıştır.

11.2.3. Ahenk Unsurları

“Ortodokslular XXI” adlı şiirde /r/, /k/, /d/, /l/, /y/, /n/ ve /t/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon; /a/, /ı/, /e/, /i/, /o/, /u/ ve /ü/ seslerinin tekrarıyla da asonans sanatları yapılarak, şiire ahenk bakımından zenginlik katılmıştır.

11.2.4. Edebi Sanatlar

“*Tırnova kuşlukları, karakoncolos, yağmala*” sözcükleri tarihin derinliklerinde kalmış olan gizemli ve ürkütücü varlıklar ve olaylarla ilgili kavramlardır. Bu kavramlar arasında tenasüp sanatı yapılmıştır. 3.bentteki “*Kiril, Latin, oku*” sözcükleri arasında da bu sanat vardır.

Şiirde; /r/, /k/, /d/, /l/, /y/, /n/ ve /t/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon; /a/, /ı/, /e/, /i/, /o/, /u/ ve /ü/ seslerinin tekrarıyla da asonans sanatları yapılmıştır.

“*Davut yeveli bir kimesnedir, bir çocuktur karaşın. Yüzükuyulu dağılıyordur Tırnova kuşluklarında.*”

Baka yeveli Davut! Gerçeğin kiril ve latin kurşunları da ilkin ülkenin okullarını bilmektedir. “

1. ve 3. bentte Hz. Davut'un siyah saçlarına telmihte bulunulmuştur. Ayrıca 1. bentte “*Tırnova Cadı Olayı*”na telmihte bulunulmuştur.

Şiirde bir çok teşbih sanatı yapılmıştır. Şair kendisini “*Hz. Davut*”a benzetmiştir. 2.bentte ise o dönemin hâkim otoriteleri “*Karakoncolos*”a benzetilmiştir. Türk mitolojisinde, “*Karakoncolos*”, “*kara renkte*” ve “*çirkin*” olarak tasarımlanan bir umacı, bir kötülük cini'dir. Özellikle Kuzey Doğu Anadolu'da Türk kültüründe yer etmiş ve Bulgar folklorunda da rastlanan bir yaratıktır. 2.bentte otoritelerin ve kötü insanların kötülüklerini hiç şaşırmadan kusursuz bir şekilde yapmaları, eski bir domino oyunu olan “*mani*”e benzetilmektedir. Çünkü bu oyun hiç hata yapılmadan oynanması gereken bir oyundur.

2. bentteki “*yenice*” sözcüğü tevriyeli kullanılmıştır. “*Yenice*”, Çanakkale'nin bir ilçesidir. Bu dizede, Çanakkale'de yaşadığı için hem Çanakkale'nin “*Yenice*” ilçesi hem de henüz ortaya çıkan genç, yeni bir “*Karakoncolos*” kastedilmiş olabilir. Bu “*Karakoncolos*” daha yeni ortaya çıkmıştır ve adını yaprak yaprak sağlam olan “*kayağantaşı*”na yazmıştır.

11.3. Muhteva

“*Davut yeveli bir kimesnedir, bir çocuktur karaşın*”

dizesiyle şiirine başlayan şair, başta siyah saçları olmak üzere kendisini Hz. Davut'a benzetmiştir. Nasıl ki sarışın insanlar varsa, saçları sarı olanlara "sarışın"

deniyorsa; kendisine de esmer olduğu için "karaşın" demiştir. Tabii ki kendisine karaşın demesinin altında sadece bu neden bulunmamaktadır. Kurallara ve otoriteye de karşı olan şairin çocukluğu zor koşullar altında ve sıkıntılı geçmiştir. “Yedigünyazıları” dergisindeki “*ece ayhan (çağlar); karaşın çocukların şairi*” adlı yazıda da bununla ilgili görüşler vardır: “*Ece Ayhan tarihi kendi tasavvurunda dönüştürüyor ve geçmişin rövanşını alıyordur adeta. Her zaman iktidar olanların, onun deyimiyle “sarışın”ların yazdığı tarihi, “karaşın bir delikanlı olarak silmek isteyen yanı vardır Ece Ayhan’ın”...*”⁸³

Yazar Sıddık Akbayır’a göre, Ece Ayhan muhalif olduğu için dili muhalefet aracı olarak kullanır.

Ece Ayhan ve dilde muhalefeti bir şairlik oyunu değildir. Ona göre, tarihine, değer yargılarına, ahlakına karşı çıkılmayan bir düzenin diline muhalif olmanın hiçbir anlamı olamaz. Terbiyelilerle aynı safta olmadığı içindir ki o argoyu bol bol kullanır. Ayaktakımının dilini şiire sokar. Terbiyelilerin dilini bozar; "Ecece" denilebilecek bir dil oluşturur.”⁸⁴

Bu karaşın çocuk Tırnova kuşluklarında yüzüküylü bir şekilde dağılıyordur sanki. “*Tırnova*” eskiden Osmanlı’ya bağlı olan ama günümüzde Bulgaristan sınırları içerisinde yer alan bir şehirdir. Geçmişte bir takım gizemli olaylar yaşanmıştır burada. Bu olaylar ile ilgili bilgi, 6 Ekim 1833 tarihli Takvimi Vekai gazetesinde yayınlanan bir haber yer almaktadır. Bu haberde Tırnova Naibi Ahmet Şükrü Efendi’nin yazdığı mektubun aynen yayımlandığı söylenmektedir. Mektupta özetle şunlar söylenmektedir:

“Tırnova şehrinde cadı zuhur etmiştir. Görünmeyen varlıklar insanların üzerlerine taş, toprak, çanak, sahan gibi eşyaları atıyorlar. Evlere girerek bohça ve yastıkların yerlerini değiştiriyorlar. İnsanlara sorduğumuzda üzerlerine bir camış oturmuş gibi ağırlık hissettiklerini beyan ediyorlar. İki mahalle ahalisi hanelerini terk ettiler. Cadı dedikleri bu varlıkların ahaliye zarar vermesi üzerine, cadıcılık ile meşhur

⁸³ Yedigün yazıları, “*ece ayhan (Çağlar); karaşın çocukların şairi yedigünyazıları.blog.spot.com.tr* E.T.20 Haziran 2018

⁸⁴Yedigün yazıları, “*ece ayhan (Çağlar); karaşın çocukların şairi yedigünyazıları.blog.spot.com.tr* E.T.20 Haziran 2018

olan Nikola namlı birisiyle 800 kuruşa (cadıları kovması karşılığında) pazarlık edildi.”⁸⁵

Şair muhtemelen “*Tırnova cadıları*”nı kötü insanlara, otoriteye ve kurallara benzetmektedir. Onun döneminde bazı kişiler idam ettirilmiş ve bu idam olayları Ece Ayhan’ın okuduğu okulun öğrencilerine “*Hayat Bilgisi*” dersi olarak izlettirilmiştir. Aynı zamanda kötü bir mahallede çocukluğu geçen şairin evi, fuhuş yapıldığı gerekçesiyle defalarca polisler tarafından basılmıştır. Şairin yaşadığı bütün bu olumsuzluklar, onun bilinçaltında kalmış ve ona bu dizeleri ve bu tarz şiirleri yazdırmıştır. Yani yaşadığı olaylar, onun hayata bakış açısını ve dünya görüşünü etkilemiştir. Bu durum aynı zamanda şairi karamsar bir hale getirmiştir. Bu durum, şairin kendisini “*karaşın*” bir çocuk olarak nitelemesinden de anlaşılır.

“*Bir karakoncolos yenice; eteğin aç, yağmala ve adın yazmıştır kayağantaşına. Şaşırmadan manil oynar.*” dizelerinde Türk ve Bulgar kültüründe ortak olan “*Karakoncolos*” kavramından söz etmektedir şair. “*Karakoncolos*”; Bulgar, Türk ve Anadolu halk kültürlerinde “*Karakoncol*” olarak da bilinir.

“*Türk mitolojisinde, Karakoncolos, “kara renkte ve çirkin olarak tasarılan bir umacı, bir kötülük cini’dir. Özellikle Kuzey Doğu Anadolu’da Türk kültüründe yer etmiş ve Bulgar folklorunda da rastlanan bir yaratıktır. Bir tür öcüü andıran karakoncolos pek korkunç değildir ve zararsız olduğuna inanılır. Bununla birlikte zaman zaman gerçek anlamda şeytanî bir şekilde betimlediği de olmuştur. Kürklü olduğuna inanılan bu yaratığın isminin Yunanca Kalikantzaris’den gelmiş olabileceği de öne sürülür. Bulgar folklorunda yaratığa verilen Bulgarca isim ise Karakondjul’dur ve geceleri gezdiğine inanılır. Kışın en soğuk zamanında sokaklarda dolaşır, rastladığına ‘Nereden geliyorsun, Nereye gidiyorsun’ gibi sorular sorar. Verilecek yanıtların içinde mutlaka ‘kara’ kelimesi olmalıdır. (Karasu’dan geliyorum, Karakışla’ya gidiyorum gibi). Böyle yapılmadığında Karakoncolos elindeki kocaman bir tarakla vurarak karşısındaki insanı yaralar. Kendisinden korunmak için kış günleri evlerdeki taraklar ortada bırakılmaz, saklanır.*”⁸⁶

⁸⁵ Takvimi Vekayi Gazetesi, sayı 68 (21 cemaziyevvel 1249), *Tarihin Derinlerinde Gizli Kalmış Ürkütücü Bir Hikaye: Tırnova Cadı Olayı*, Onedio.com 20 Haziran 2018

⁸⁶ Türk Tarihi > *Türkler’de Tabiat Üstü Varlıklar: Karakoncolos* www.forumgercek.com.tr (E.T. 20 Haziran 2018)

Nasıl ki “*Karakoncoloslar*” kötü yaratıklar, şeytanî varlıklarsa; şairin çevresindeki insanlar ile otorite hükümdekiler de kötüdür ve iyi insanlara zarar vermektedir. “*Bir karakoncolos yenice; eteğin aç, yağmala ve adın yazmıştır kayağantaşına. Şaşırmadan manil oynar.*” dizesinde yenice sözcüğü tevriyeli kullanılmıştır. “*Yenice*”, Çanakkale’nin bir ilçesidir. Bu dizede Çanakkale’de yaşadığı için hem Çanakkale’nin “*Yenice*” ilçesi hem de henüz ortaya çıkan genç, yeni bir “*Karakoncolos*” kastedilmiş olabilir. Bu “*Karakoncolos*” daha yeni ortaya çıkmıştır ve adını yaprak yaprak sağlam olan “*kayağantaşına*” yazmıştır. Bu “*Karakoncolos*”, şaşırmadan manil oyununu oynar. “*Manil*” ise; eski bir domino oyunudur. Hiç hata yapılmadan oynanması gereken bir oyundur. Yani Karakoncolos gibi aslında kötü insanlar da kötülüklerini yaparken hiçbir şekilde hata yapmazlar. Kusursuz bir şekilde insanlara zarar verirler.

“*Baka yeleli Davut! Gerçeğin kiril ve latin kurşunları da ilkin ülkenin okullarını bilmektedir.*”

Bu son bentte; “*Baka yeleli Davut!*” diyerek şair, kendisine seslenmiştir. Gerçeğin kiril ve latin kurşunları da ilk önce ülkenin okullarını bilmektedir. Yani aslında yapılan bu yanlışlık ve kötülüklerin farkındadır iktidar sahipleri. Ama bilmelerine rağmen bu yanlışlıklara mani olmamakta ve görmezden gelmektedir.

Şair, bu şiirinde ülkede yapılan yanlışlıkları, kötülükleri, kötü insanları ve otoriteleri; tarihin derinliklerinde kalmış olan gizemli ve ürkütücü varlıkların yaptıklarıyla özdeşleştirmiştir.

**12. “Orta İkidem Ayrılan Çocuklar İçin Şiirler “ Şiiri
ORTA İKİDEN AYRILAN ÇOCUKLAR İÇİN ŞİİRLER**

Sivil ölümden konuşuyoruz dağılan neftilikler

arkadaşlar Makedonyalı kalın usta marangozlar.

Kapaklanır bir adam daha kaçınıcı, aktığımızı görünce

ters çevrilmiş kente karşı işte onun denizlerinde

delikanlı kotaklarımızı çıkarmış ve ırmaktır.

Erkek ölümden konuşuyoruz yeni ormanlardan

dahi “dikenı seven gülüne katlanır bir kadın” dan.

Haramiler ki kırkın üstünde artık sayıları

bir küçük tabut tabakada gezdirirler ölüleri fakfon

burunlarına çekmek üzre, ince çağrışımıdır.

Ey orta ikiden ölerem ayrılan çocuklar! aslında başlayan

askerler tabiatta hâlâ tramvaydan Sirkeci’de mi inerler?

süsüne kaçılmamış bir cenaze törenine gitmek için.

(Bütün Yort Savul’llar! Toplu Şiirler 1954-1997, s.126)

12.1. Dil ve Anlatım

12.1.1. Ses

12.1.1.1. Ünlü-Ünsüz Kullanımı

“Orta İkidem Ayrılan Çocuklar İçin Şiirler “adlı şiirde 244 ünlü kullanılmıştır. Bu ünlüler: 75 /a/, 48 /e/, 35 /ı/, 40 /i/, 13 /u/, 13 /ü/, 14 /o/ ve 6 /ö/ ünlüsünden oluşmaktadır. Şiirin genelinde düz ünlülerin hâkimiyeti vardır. Şiirdeki ünlüler dudak durumuna göre 198 düz ünlü, 46 yuvarlak ünlü kullanılmıştır Çene açıklığına göre 143 geniş ünlü, 101 dar ünlü kullanılmıştır. Çene açıklığına göre geniş ünlülerin hâkimiyeti görülür.

Şiirde 331 ünsüz kullanılmıştır. Bunlar 55 /t/, 47 /n/, 40 /k/, 38 /l/, 23 /d/, 22 /t/, 19/m/, 11 /s/, 11 /ş/, 10 /ç/, 10 /y/, 9 /b/, 9 /z/, 7 /c/, 5 /g/, 4 /ğ/, 4 /v/, 3 /f/, 3 /h/ ve 1 /p/ ünsüzlerinden oluşmaktadır. 55 /t/, 47 /n/, 40 /k/, 38 /l/, 23 /d/, 22 /t/, 19/m/, 11 /s/, 11 /ş/, 10 /ç/, 10 /y/, 9 /b/ ve 9 /z/ ünsüzlerinin tekrarıyla şiirde ritim ve ahenk oluşturulmuştur.

Şiirde çıkış biçimine göre ötümlü ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde çıkış biçimine göre 230 ötümlü, 101 ötümsüz ünsüz kullanılmıştır. Şiirdeki ünsüzler kullanışlarına göre incelendiğinde sürekli ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde 117 tane süreksiz ünsüz, 214 tane sürekli ünsüz kullanılmıştır.

12.1.2. Kelime

“Orta İkidem Ayrılan Çocuklar İçin Şiirler” adlı şiirde 69 Türkçe, 9 Arapça, 3 Farsça, 3 Fransızca, 1 Almanca, 1 İspanyolca ve 1 Yunanca olmak üzere toplam 87 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler tür olarak; 34 isim, 7 fiil, 19 sıfat, 4 zarf, 3 bağlaç, 1 zamir, 1 ünlem, 6 edat ve 12 fiilimsiden oluşmaktadır. Bu kelimeler, sözcük türüne göre incelendiğinde, en çok kullanılan sözcük türünün isim olduğu görülür. Bu isimler; yapılarına göre 28 basit isim, 6 türemiş isimden oluşmaktadır. Birleşik isim ise kullanılmamıştır. Varlıklara verilmişlerine göre ise, 32 cins isim, 2 tane özel isimden oluşmaktadır. Varlıkların sayılarına göre, 14 çoğul isim, 20 tekil isim kullanılmıştır. Topluluk ismi ise kullanılmamıştır. Varlıkların oluşlarına göre, 31 somut ve 3 soyut isim kullanılmıştır. Fiilimsiler; 2 tane isim fiil, 2 tane zarf fiil ve 8 tane de sıfat fiilden oluşmaktadır.

Şiirde 7 fiil kullanılmıştır. Bu fiiller; yapılarına göre, 3 basit (*2xkonuş-*, *in-*) fiil ve 4 türemiş (*kapaklan-*, *çıkarm-*, *katlan-* ve *gezdirm-*) fiilden oluşmaktadır. Birleşik fiil ise kullanılmamıştır. Anlamlarına göre ise, fiillerin tamamı olumludur. Olumsuz fiil ise kullanılmamıştır. Şiirdeki fiillerin tamamı haber kipiyle çekimlenmiştir. Haber kipiyle çekimlenenlerin 4 tanesi geniş zaman, 2 tanesi şimdiki zaman ve 1 tanesi de geniş zamanın rivayeti ile çekimlenmiştir.

Şiirde 19 sıfat kullanılmıştır. Bunlar yapılarına göre; 17 basit sıfat, 2 türemiş sıfattan oluşmaktadır. Anlamlarına göre ise; 15 niteleme sıfatı ve 4 belirtme sıfatından oluşmaktadır. Belirtme sıfatlarının tamamı ise belgisiz sıfattır.

12.1.3. Kelime Grupları

“Orta İkiden Ayrılan Çocuklar İçin Şiirler” adlı şiirde 1 belirtili isim tamlaması ve 10 sıfat tamlaması grubu kullanılmıştır. Tamlamalar; Türkçe, Arapça, Farsça, Fransızca, Almanca, İspanyolca ve Yunanca gibi farklı dillere ait sözcüklerin birleştirilmesiyle oluşturulmuştur.

12.1.4. Cümle

“Orta İkiden Ayrılan Çocuklar İçin Şiirler” adlı şiir 8 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler, yapılarına göre 1 basit cümle, 6 birleşik cümle ve 1 eksilteli cümleden; yüklemine türüne göre; 6 fiil cümlesi ve 1 isim cümlesinden; öğelerinin dizilişine göre; 4 devrik cümle ve 3 kurallı cümleden; anlamlarına göre ise; 6 olumlu cümle ve 1 soru cümlesinden oluşmaktadır.

12.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar-Bağdaştırmalar vb.)

“Orta İkiden Ayrılan Çocuklar İçin Şiirler” adlı şiirde “nokta”, “tırnak işareti”, “virgül”, “ünlem” ve “soru” işareti gibi noktalama işaretleri kullanılmıştır.

Toplamda 3 bent ve 13 dizeden oluşan şiirde 5 dizinin ilk harfleri ve özel isimlerin de ilk harfleri dâhil hepsi büyük harfle başlamışken; diğer 8 dizinin ilk harfi küçük yazılmıştır. Bu durum, bir yazımsal sapma örneğidir. Ayrıca şiirin 2.bendinin 5.dizesindeki “üzre” sözcüğündeki “-e” sesi yazılmayarak yine bir yazımsal sapma yapılmıştır.

1. bentte “*Dikeni seven gülüne katlanır bir kadın*”dan dizisinde atasözünün sözcüklerinin yerleri değiştirilerek sözdizimsel sapma yapılmıştır.

Ayrıca şairin bu şiirinde de yine dizeleri kırdığı görülmektedir.

Erdoğan Kul’a göre, sapmaları, yazım yanlışlığı ya da anlatım bozukluğu gibi yaklaşımlar yönünden ele almak doğru değildir. Çağdaş dilbilimsel çalışmaların da gösterdiği gibi, bunlar özgün dil kullanımının birer göstergesidirler. Ancak, her dilsel deformasyon ya da dil oyununun estetik bir değer taşımayacağı da unutulmamalıdır. Özgün, ilginç ya da farklı olma adına salt görünüşten/gösterişten ve bir tür dil oyunundan ibaret kalan “sapma” yönelimleriyle sanatsal, estetik ve düşünsel bir temele dayanan özgün dil kullanım biçimlerini ayırmak gerekir.

Türk şiirinde, dikkate değer biçimde sapma örneklerine İkinci Yeni şairlerinde rastlanmaktadır. Söz konusu şairler arasında bu yönüyle en fazla ön plana çıkanın ise Ece Ayhan olduğu söylenebilir. O, mevcut ek ve köklerden yeni bireşimlere vararak dilde bulunmayan özgün örnekler türetmesiyle “sözcüksel sapma”nın; yazım kurallarının ya da yerleşik yazım biçimlerinin dışında izlediği yollarla “yazımsal sapma”nın; sözcükleri biçimbilimsel yönden farklı kullanarak “biçimbilimsel sapma”nın; Türkçe sözdizimi kurallarına aykırı olarak kurulmuş cümle ve dizeleriyle “sözdizimsel sapma”nın; günlük konuşma dilinde ve ortak dilsel mantıkta birbirleriyle anlam ilgisi bulunmayan sözcükleri bağdaştırarak “anlamsal sapma/alışılmamış bağdaştırmalar”ın çok sayıda örneğini vermiştir.⁸⁷

12.2. Sanat

12.2.1. Nazım Şekli ve Vezin

“Orta İkidem Ayrılan Çocuklar İçin Şiirler” adlı şiir 3 bentten oluşmuştur. 1.bent 5 dize, 2. bent 5 dize ve 3.bent 3 dizeden oluşmuştur. Şiir serbest tarzda yazılmıştır.

12.2.2. Kafiye ve Redif

“Orta İkidem Ayrılan Çocuklar İçin Şiirler” adlı şiirde 1. bentin 3. ve 4. dizelerinin sonundaki (-e) sesiyle yarım kafiye; 1. ve 2. dizelerinin sonundaki (-ler) çoğul ekiyle de ek redif yapılmıştır.

2. bentin 1. ve 2. dizelerinin sonundaki (-den) hal eki ile redif yapılmıştır.

12.2.3. Ahenk Unsurları

“Orta İkidem Ayrılan Çocuklar İçin Şiirler” adlı şiirde /r/, /k/, /b/, /d/, /l/, /y/, /m/, /ç/, /s/, /ş/, /n/, /t/ ve /z/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon; /a/, /ı/, /e/, /i/, /o/, /u/ ve /ü/ seslerinin tekrarıyla da asonans sanatları yapılarak, şiire ahenk bakımından zenginlik katılmıştır.

12.2.4. Edebi Sanatlar

1. bentin 1. dizesinde soyut bir kavram olan “ölüm” sözcüğüne insana ait bir özellik olan “sivillik” verilerek teşhis sanatı yapılmıştır.

⁸⁷ Kul, Erdoğan, “Şiir Dilinde Sapmalar ve Bir Uygulama”, e-Journal of New World Sciences Academy, 2008, Volume: 3, Number: 3, Article Number: C0063, ISSN:1306-3111, s.388.

2. bentin 2. dizesinde “*Dikeni seven gülüne katlanır*” bir kadın atasözünün sözcükleri yerleri değiştirilerek kullanılmıştır. Yani şiirde atasözü kullanılarak irsal-ı mesel sanatı yapılmıştır.

Şiirde /r/, /k/, /b/, /d/, /l/, /y/, /m/, /ç/, /s/, /ş/, /n/, /t/ ve /z/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon; /a/, /ı/, /e/, /i/, /o/, /u/ ve /ü/ seslerinin tekrarıyla da asonans sanatları yapılmıştır.

2. bentte “*tabut, ölüm, ölü*” ölümlle ilgili kavramlar bir arada kullanılarak tenasüp sanatı yapılmıştır. Ayrıca “*orman, gül ve diken*” sözcükleri de doğa ile ilgili kavramlardır ve tenasüp sanatı yapılmıştır.

12.3. Muhteva

“Orta İkiden Ayrılan Çocuklar İçin Şiirler” adlı şiirde şairin, çocuklara ve eğitime verdiği önem dikkat çekmektedir. Şiirin ilk bendinde ve devam eden diğer bentlerde de çocuklara yapılan kötü muamele ve eğitim sistemini yanlışlığıyla ilgili konulara yer verilmiştir. Aslında bu yanlışlıklar toplumun bütününe ilgilendirmektedir. Çünkü bir ülkenin gelişmesi ancak eğitim ile mümkündür. Eğitim düzgün olmazsa çocuklar yani geleceğin yetişkinleri yanlış eğitilirse; o toplum yıkılmaya mahkûmdur. Bu konuda Hulusi Geçgel Ece Ayhan için “O, değer yargılarına ve görüşlerine toptan karşı olduğunu belirttiği toplumun kalkınmasını çocukların eğitiminde görmektedir.”⁸⁸ demektedir. Bu şiirin toplumcu yanına dikkat çeken Doğan Hızlan “*Kara Şiir*” adlı yazısında bu şiir için “ ‘Orta İkiden Ayrılan Çocuklar İçin Şiirler’ toplumcu şiir anlayışının, bildirinin şiir kuralları içinde erişiminin özgün örneğidir.” der⁸⁹.

1.bentte “*Sivil ölümden konuşuyoruz dağılan neftilikler*” dizesinde “*sivil ölüm*” ile kastedilen toplumcu şiirin önemini kaybetmesidir. “*Toplumcu şiir*”, önce “*sivil ölüm*”e ardından da dağılan “*neftilik*”lere benzetilmiştir. Nefti, siyaha yakın koyu yeşil bir rengi ifade eder. Yani toplumcu şiir, o karanlık, siyah rengin içindeki yeşil renk gibi kendini fark ettirmeye çalışmaktadır. Adeta yaşamak için direnmektedir. Yani nefti rengi bir nevi karamsarlığın içinde de bir umut ışığının olduğunu ifade etmektedir. Devam eden “*arkadaşlar Makedonyalı kalın usta marangozlar.*” dizesinde ise “*Makedonyalı kalın usta marangozlar*” ile okuldan alınan çocukların yanlarında

⁸⁸ Geçgel, H. “*Çanakkaleli Bir Şair: Ece Ayhan ve Şiiri*”, Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı, Sayı 3, Mart 2005, s.8. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/canakkalearaştırmaları/article/view> (E.T. 18 Nisan 2018)

⁸⁹ Hızlan, D., “*Kara Şiir*”, <http://www.turkedebiyati.org> / kara şiir-eleştiri-orneği/ (E.T.18 Nisan 2018)

çıraklık yaptıkları ustalar kastedilmektedir. Bu ustaların eline düşen orta ikiden ayrılan çocuklar neftilikler gibi dağılmaktadırlar. Çocukları okuldan alan kişiler ise, zorla bir şeyler yapmaya çalışan bir adama benzetilmektedirler. Bu kişiler de ne yazık ki o çocukların aileleridir. Özellikle de babaları.

“Ece Ayhan çocukların buluş çağlarına denk gelen ve çok ağır bir müfredat içeren orta ikinci sınıfı, ‘yoksul ailelerin başarısızlık gösteren çocuklarını okuldan alıp çırak olarak bir işe vermeleri ya da eve kapatmalarından ötürü, çocuklar için bir dönüm noktası olarak görmekte ve çocukların okuldan alınmalarını “toplumsal bir rahatsızlık” olarak değerlendirmektedir. Her karne döneminde gündeme gelen “zayıf notlarından dolayı” evden kaçan ya da intihar eden öğrenci haberleri, bu yaranın derinliğini gözler önüne sermektedir. Bu toplumsal yarayı şiirine taşıyan Ece Ayhan’ı, en çok, çocukların intihar haberleri üzmektedir:

“Bu şiiri bitirdikten sonra gazetede bir ilan okudum. Orta ikiden belge alan bir çocuk intihar etmiş. Ertesi günkü aynı gazetede ise gecikmiş bir ilan vardı: ‘ Eve dön oğlum, seni affettik!’ İş işten geçmiştir.”⁹⁰

İkinci bentte “*Erkek ölümden konuşuyoruz yeni ormanlardan*” dizesi ile yine intihar eden ergenlik çağındaki çocuklardan bahsedilmektedir. Bu olaylara sebep olanlar, masalarda geçen “*Haramileri*” dahi aratmaktadırlar. “*Haramiler*” bile bunlardan daha iyidir. Çünkü bu kişiler yani dönemin iktidar sahipleri ve bir de çocuklarını okuldan alan babaları onların bunalıma girip kendi hayatlarına son vermelerine yani intihar etmelerine neden olmaktadır. İntihar etmeyenlerin de evden kaçmalarına sebep olmaktadır. Devam eden dizelerde ise, çocukların evden kaçıp intihar etmelerine sebep oldukları yetmezmiş gibi bu kötü kişilerin, bir de o küçücük bedenleri süslü, küçük tabutlarla gezdirdikleri söylenmektedir.

“Ey orta ikiden ölerек ayrılan çocuklar! aslında başlayan

askerler tabiatta hâlâ tramvaydan Sirkeci’de mi inerler?

süsüne kaçılmamış bir cenaze törenine gitmek için. “

⁹⁰Geçgel, H., Başar Mustafa, “Ece Ayhan’ın Şiirinde ‘Çocuk ve Eğitim’ Teması ve Felsefi Temelleri”, Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, sayı 18, 2005, s.4.http://turkoloji.cu.edu.tr>hulusi_gecgel-mustafa_basar_ece_ayhan_egitim_temasi.pdf (E.T. 18 Nisan 2018)

Şiirin bu son bendinde ise orta ikiden ayrılan çocukların oradan ölerek ayrıldıklarını söylemektedir şair. Yani bir önceki dizelerdeki düşünce bu bentte de yinelenmektedir. Okuldan aileleri tarafından zorla alınan öğrenciler, üzülüp evden kaçmakta ve son çare olarak da ölüme başvurumaktadırlar. Yani hiçbiri kendi isteğiyle okulundan ayrılmamıştır. Hayatın zorlukları ve yoksulluk, aileleri çocuklarını zoraki bir şekilde okuldan koparmalarına neden olmuştur. Bendin

“askerler tabiatta hâlâ tramvaydan Sirkeci’de mi inerler?

süsüne kaçılmamış bir cenaze törenine gitmek için. “

dizelerinde ise eskisi gibi askerlerin hala Sirkeci’de tramvaydan inip inmediklerini sorar şair. Bu askerler, o minicik bedenlerin süsüne kaçılmamış cenaze törenine gitmek için tramvaydan inerler bu defa.

“Orta ikinci sınıf dönemi, çocukların hayatındaki belki de en kritik süreçtir:

Çocuklar için ‘Orta iki bir dönüm noktasıdır. Fiziğin, kimyanın konulmasından da denebilir ama doğrusu hayatın ve toplumun kendisindedir.⁹¹ Bu şiir bu gerçeği de trajik bir şekilde dile getirmektedir.

⁹¹Kul, Erdoğan (2005), “Ece Ayhan’ın Şiirleri Üzerine Bir Araştırma” a.g.e. , s..332-333

13. “Şiirin Deniz Kıyısındaki Sesi “ Şiiri *ŞİİRİN DENİZ KIYISINDAKİ SESİ*

Denize atılmış şiidir bence

Yurtsayan, yurdu bilinmeyen bir yıldız

Şiirin deniz kıyısındaki sesine bırakılmış ölümdür

Yanacak sarayların kestiği bir, yarım ay.

(Bütün Yort Savul’lar! Toplu Şiirler 1954-1997, s.134)

13.1. Dil ve Anlatım

13.1.1. Ses

13.1.1.1. Ünlü-Ünsüz Kullanımı

“Şiirin Deniz Kıyısındaki Sesi “adlı şiirde 66 ünlü kullanılmıştır. Bu ünlüler 13 /a/, 11 /e/, 15 /ı/, 21 /i/, 3 /u/, 2 /ü/ ve 1 /ö/ ünlüsünden oluşmaktadır. Şiirdeki ünlüler dudak durumuna göre 60 düz ünlü, 6 yuvarlak ünlü kullanılmıştır. Şiirin genelinde düz ünlülerin hâkimiyeti vardır. Şiirde çene açıklığına göre 25 geniş ünlü, 41 dar ünlü kullanılmıştır. Çene açıklığına göre ise, dar ünlülerin hâkimiyeti görülür.

Şiirde 94 ünsüz kullanılmıştır. Bunlar 14 /n/, 13 /r/, 11 /y/, 9 /s/, 7 /k/, 6 /l/ , 5 /b/, 5 /m/, 2 /c/, 9 /d/, 1 /ğ/, 4 /z/, 5 /ş/ ve 3 /t/ ünsüzlerinden oluşmaktadır. 14 /n/, 13 /r/, 11 /y/, 9 /s/, 9 /d/, 7 /k/ ve 6 /l/ ünsüzlerinin tekrarıyla şiirde ritim ve ahenk oluşturulmuştur.

Şiirde çıkış biçimine göre ötümlü ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde çıkış biçimine göre 70 ötümlü, 24 ötümsüz ünsüz kullanılmıştır. Şiirdeki ünsüzler kullanışlarına göre incelendiğinde sürekli ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde 26 tane süreksiz ünsüz, 68 tane sürekli ünsüz kullanılmıştır.

13.1.2. Kelime

“Şiirin Deniz Kıyısındaki Sesi “adlı şiirde 21 Türkçe, 3 Arapça ve 1 Farsça olmak üzere toplam 25 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler tür olarak; 15 isim, 3 sıfat, 1 edat ve 6 fiilimsiden oluşmaktadır. Bu kelimeler, sözcük türüne göre incelendiğinde, en çok kullanılan sözcük türü isimdir. Bu isimler; yapılarına göre 13 basit, 1 türemiş ve 1

birleşik isimden oluşmaktadır. Varlıklara verilişlerine göre ise, tamamı cins isimden oluşmaktadır. Şiirde özel isim kullanılmamıştır. Varlıkların sayılarına göre, 1 çoğul isim, 14 tekil isim kullanılmıştır. Topluluk ismi ise kullanılmamıştır. Varlıkların oluşlarına göre, 14 somut ve 1 soyut isim kullanılmıştır. Fiilimsilerin tamamı sıfat fiilden oluşmaktadır. İsim fiil ve zarf fiil ise kullanılmamıştır. Ayrıca şiirde fiil, zarf, bağlaç ve zamir kullanılmamıştır.

Şiirde fiil kullanılmamıştır. Sadece isim cümleleri ve fiilimsilerden oluşmaktadır dizeler. Şiirde 3 sıfat kullanılmıştır. Bunlar yapılarına göre; 2 basit sıfat ve 1 türemiş sıfattan oluşmaktadır. Anlamlarına göre ise; 1 tane niteleme ve 3 tane de belirtme sıfatından oluşmaktadır. Belirtme sıfatlarının 2 tanesi belgisiz sıfat, 1 tanesi de kesir sayı sıfatıdır.

13.1.3. Kelime Grupları

“Şiirin Deniz Kıyısındaki Sesi” adlı şiirde 2 belirtili isim tamlaması, 2 belirtisiz isim tamlaması, 4 zincirleme isim tamlaması ve 9 sıfat tamlaması grubu kullanılmıştır.

13.1.4. Cümle

“Şiirin Deniz Kıyısındaki Sesi” adlı şiir 2 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler yapılarına göre; 2 birleşik cümleden oluşmaktadır. Basit, sıralı ve eksilteli cümle kullanılmamıştır. Yüklem türüne göre; 2 isim cümlesinden oluşmaktadır. Fiil cümlesi ise kullanılmamıştır. Öğelerinin dizilişine göre; 2 devrik cümleden oluşmaktadır. Kurallı cümle kullanılmamıştır. Anlamlarına göre ise; 2 olumlu cümleden oluşmaktadır. Olumsuz cümle ve soru cümlesi kullanılmamıştır.

13.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar-Bağdaştırmalar vb.)

“Şiirin Deniz Kıyısındaki Sesi” adlı şiirde noktalama işareti olarak sadece “virgül” ve “nokta” işareti kullanılmıştır.

Kısa ve eksilteli anlatımın kullanıldığı şiirde şair dizeleri kırmıştır. Ayrıca dizelerin ilk harfleri büyük yazılmıştır.

2 bentten oluşan “Şiirin Deniz Kıyısındaki Sesi” adlı şiirin ilk bendinin 2. dizesindeki “yurtsayan” sözcüğü ayrı yazılması gerekirken bitişik yazılarak yazımsal sapma yapılmıştır.

Şiirin genelinde anlamsal sapma yapılmıştır. “*Deniz, yıldız, ölüm, saray, yurt, kes-, yarım ay*” sözcüklerinin kendi anlamlarının dışında kullanılmışlardır.

13.2. Sanat

13.2.1. Nazım Şekli ve Vezin

“Şiirin Deniz Kıyısındaki Sesi “adlı şiir 2 bentten oluşmuştur. Her iki bent de 2 dizeden oluşmuştur. Şiir serbest tarzda yazılmıştır.

13.2.2. Kafiye ve Redif

“Şiirin Deniz Kıyısındaki Sesi “adlı şiirde kafiye ve redif kullanılmamıştır.

13.2.3. Ahenk Unsurları

“Şiirin Deniz Kıyısındaki Sesi “adlı şiirde kafiye ve redif kullanılmamıştır. Ancak /r/, /n/, /k/, /y/, /s/ ve /l/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon; /a/, /ı/, /e/ ve /i/ / seslerinin tekrarıyla da asonans sanatları yapılarak şiire ahenk bakımından zenginlik katılmıştır.

13.2.4. Edebi Sanatlar

“Şiirin Deniz Kıyısındaki Sesi “adlı şiirde /r/, /n/, /k/, /y/, /s/ ve /l/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon; /a/, /ı/, /e/ ve /i/ / seslerinin tekrarıyla da asonans sanatları yapılarak şiire ahenk bakımından zenginlik katılmıştır.

“*Deniz*” sözcüğü 2 kez, “*şiir*” sözcüğü de 2 kez tekrar edilerek tekrar sanatı yapılmıştır.

Şiirin genelinde “*şiir*” sözcüğü kişileştirilerek teşhis sanatı yapılmıştır.” *Şiir*”, “*yersiz yurtsuz “yani” kimsesiz bir insan*”a benzetilmiştir. 2. bentin son dizesindeki “*saray*” sözcüğü de kişileştirilmiştir. “*Saray*”a keskin bir nesneyle bir varlığı “*kesme*” özelliği yüklenmiştir.

Şiirin genelinde “*deniz, kıyı, ses, yıldız, ay*” gibi doğayla ilgili sözcükler bir arada kullanılarak tenasüp sanatı yapılmıştır.

13.3. Muhteva

“*Denize atılmış şiirdir bence*

Yurtsayan, yurdu bilinmeyen bir yıldız”

“Şiirin Deniz Kıyısındaki Sesi “adlı şiirin 1. bendinde şair, aykırı bir şair olduğu ve şiirlerini farklı bir üslupla yazdığı için kendi şiirini denize atılmış, yersiz yurtsuz, yurdu bilinmeyen bir yıldız olarak nitelemektedir. Şair, şiirini kimsesiz, dışlanmış bir insana benzeterek teşhis sanatı yapmıştır.

Ali Erdost Yıldırım, Ece Ayhan ve onun şiirleri hakkında:

“Edebiyat kitaplarımızda İkinci Yeni başlığı altında bulabildiğimiz bu adam, aslında oraya bile dâhil değilken-kendi ifade ettiği bu-benim, Ece Ayhan şiirini Türk edebiyatı tarihçileri bile sınıflandıramamışken, bir yere koymaya çalışmam anlamsız bir çabadan başka bir şey olmayacaktır. Ece Ayhan’ın bunu istediğini sanmıyorum. Bence şiir şaire özeldir ve okuyucu sadece şairin evinin önünden şans eseri geçen sokaktaki adamdır, içerideki karmaşayı duyan, hissedен. Bu okuyucuyu üzse bile bence tek yapmaları gereken evin önünde biraz kulak kabartıp yollarına devam etmeleridir. Benim şimdi yapıyor olduğum gibi...”⁹²

der. Yıldırım’ın da dediği gibi Ece Ayhan’ın şiirlerini ilk bakışta anlamak oldukça zordur. Nitekim Ayhan okuyucuyu hesaba katmaz, ona göre okur canavardır, akbabadır, sırtlandır. Şair, okuyucuyu önemsemediği ve şiirde farklılık yaratmak istediği için şiirini kapalı yazmıştır. Aslında görünüşte anlamsız ve kapalı duran bu şiirler, kendi içerisinde bir anlam bütünlüğü oluşturmaktadır. Ece Ayhan’dan “rahmetli savruk” diye söz eden Cumali Ü. Hassannebioğlu göre şiir bir nizamdır, intizamdır, ölçüdür... Nice savruk, nice delibaş, nice coşmuş, nice kanlı görünse de. Kendi içerisindeki düzen olağanüstüdür, bilimseldir, kurulması ve muhafazası zordur. Fuzûlî’nin dediği gibi: “İlimsiz şiir, esası yok duvar gibi olur ve esassız duvar, gâyetle bîitibâr olur.” Sonuç olarak, oluşu itibariyle nizamı barındıran şiir, duruşu ve olduruşu yönünden isyancıdır.⁹³

Seyit Kılıç’a göre ise Ayhan’ın şiirlerinde okuyucu kendini bulamaz. Hatta şairin duygularının kokusunu bile hissetmez. Çünkü şairin sürrealist etki ile anlaşılma gibi bir gayesi yoktur. Şiirinizi anlayamadım diyen kimselere de en güzel hediyesi!

⁹² Yıldırım, Ali Erdost (), ” Bir Ece Ayhan Çalışması”, <https://www.final-20151-TURK-101-3-21401639.pdf.com.tr> , s.1. (E.T. 20 Nisan 2018)

⁹³Hassannebioğlu, Cumali Ü. (2016), “Şiir Üzerine Konuşmalar-2- Şiirle Göğeren Düzen ve Kardeşlenen Başkaldırı”, *Hece Taşları Aylık Şiir Dergisi*, sayı 17, s.45. <https://www.tayyibatmaca.com>hecetaslaridergisi> (E.T. 20 Nisan 2018)

Alaycı bir üslupla “Anlasanız şaşardım” kelimesidir. Yoksa o eserin ne derin bir felsefesi ne de özgün bir imgesi vardır. Bu tür şiirlerde anlamdan kopma, gayesiz kelimeler, farklı ve anlaşılmayan söz öbekleri görülür. Şiirdeki mısralar, azâde birer mısra özelliği gösterir. O zaman şöyle diyebiliriz: Anlamlı olan imge ve anlamsız olan saçma söz öbekleri vardır.⁹⁴

“Şiirin deniz kıyısındaki sesine bırakılmış ölümdür

Yanacak sarayların kestiği bir, yarım ay.” bendinde yine şiirinin dışlandığını ifade eden şair, bu hususu biraz daha abartarak şiirinin ölüme terk edildiğini söylüyor. Yine şiirini kişileştiren şair, dışlanan şiirlerini yanacak sarayların kestiği bir yarım aya benzetmiştir. Şiirleri dışlandığı için hep bir yanı eksiktir sanki.

⁹⁴Kılıç, Seyit (2016), “Türk Şiirinde İmge Sorunu”, a.g.e , s.22.

**14. “Gökyüzünde Bir Cenaze Töreni “ Şiiri
GÖKYÜZÜNDE BİR CENAZE TÖRENİ**

Düşmemiş Hezarfen Efendi'yle karşılaşır mı acaba?

Bir bakmışım baloncusu uçmuş kan mavisi balonlar

Kuşların vurulduğu mevsim Üsküdar iskele alanında

Bir bakmışım gökyüzünde gömülmez bir cenaze töreni

Ve aşağıda, yıkanmış balonlar demetinin başında

Kurşun ayaklı bir parmak çocuk, kırılır ağlamaz

Ölümü ustaca oyalayan babam öldürülmüş ben satarım

Kopmuş bir kocakarının da eteklerinde azat kuşları

Oğlum öldürülmüş ben satarım Üsküdar iskele alanında

(Bütün Yort Savul'llar! Toplu Şiirler 1954-1997, s.136)

14.1. Dil ve Anlatım

14.1.1. Ses

14.1.1.1. Ünlü-Ünsüz Kullanımı

“Gökyüzünde Bir Cenaze Töreni “adlı şiirde 176 ünlü kullanılmıştır. Bu ünlüler: 56 /a/, 29 /e/, 23 /ı/, 18/i/, 16 /u/, 18 /ü/, 8 /o/ ve 8 /ö/ ünlüsünden oluşmaktadır. Şiirdeki ünlüler dudak durumuna göre 126 düz ünlü, 50 yuvarlak ünlü kullanılmıştır. Şiirin genelinde düz ünlülerin hâkimiyeti vardır. Şiirde çene açıklığına göre 101 geniş ünlü, 75 dar ünlü kullanılmıştır. Çene açıklığına göre ise, geniş ünlülerin hâkimiyeti görülür.

Şiirde 225 ünsüz kullanılmıştır. Bunlar 28 /n/, 28 /r/, 26 /l/, 25/m/, 22/k/, 17 /b/, 16 /d/, 16 /ş/, 10 /s/, 7 /c/, 3 /g/, 4 /ğ/, 4 /v/, 7 /y/, 2 /ç/, 2 /f/, 1 /h/, 1 /p/, 8 /t/ ve 8 /z/

ünsüzlerinden oluşmaktadır. Bu ünsüzlerden /n/, /r/, /l/, /m/, /k/, /b/, /d/, /ş/, /s/, /d/ seslerinin tekrarıyla şiirde ritim ve ahenk oluşturulmuştur.

Şiirde çıkış biçimine göre ötümlü ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde çıkış biçimine göre 173 ötümlü, 62 ötümsüz ünsüz kullanılmıştır. Şiirdeki ünsüzler kullanışlarına göre incelendiğinde sürekli ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde 76 tane süreksiz ünsüz, 159 tane sürekli ünsüz kullanılmıştır.

14.1.2. Kelime

“Gökyüzünde Bir Cenaze Töreni “adlı şiirde 51 Türkçe, 5 Arapça, 2 Farsça, 2 Yunanca, 2 İtalyanca ve 3 Fransızca olmak üzere 65 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler tür olarak; 34 isim, 10 sıfat, 9 fiil, 1 zarf, 2 edat, 2 zamir, 2 bağlaç ve 5 fiilimsiden oluşmaktadır. Bu kelimeler, sözcük türüne göre incelendiğinde, en çok kullanılan sözcük türü isimdir. Bu isimler; yapılarına göre 30 basit, 2 türemiş ve 2 birleşik isimden oluşmaktadır. Varlıklara verilişlerine göre ise, 3 özel isim ve 31 cins isimden oluşmaktadır. Varlıkların sayılarına göre, 4 çoğul isim, 30 tekil isim kullanılmıştır. Topluluk ismi ise kullanılmamıştır. Varlıkların oluşlarına göre, 33 somut isim ve 1 soyut isim kullanılmıştır. Fiilimsilerin tamamı ise sıfat fiildir.

Şiirde 9 fiil kullanılmıştır. Bu fiiller; yapılarına göre 5 basit fiil (*bak-*, *sat-*(2 tane), *kop-*, *ağla-*) ve 4 türemiş fiilden (*karşılaş-*, *kırıl-*, *öldür-*(2 tane)) oluşmaktadır. Anlamlarına göre ise; 8 olumlu fiil ve 1 olumsuz fiilden oluşmaktadır. Şiirdeki fiillerin tamamı haber kipiyle çekimlenmiştir. Bu fiillerin 5 tanesi geniş zaman, 4 tanesi ise duyulan geçmiş zamanla çekimlenmiştir.

Şiirde 10 sıfat kullanılmıştır. Bunlar yapılarına göre; 6 basit sıfat ve 4 türemiş sıfattan oluşmaktadır. Birleşik sıfat ise kullanılmamıştır. Anlamlarına göre ise; 4 tane niteleme ve 6 tane de belirtme sıfatından oluşmaktadır. Belirtme sıfatlarının 6 tanesi belgisiz sıfattır.

14.1.3. Kelime Grupları

“Gökyüzünde Bir Cenaze Töreni “adlı şiirde 4 belirtili isim tamlaması, 6 belirtisiz isim tamlaması, 2 zincirleme isim tamlaması ve 20 sıfat tamlaması kullanılmıştır. Belirtili isim tamlamalarının iki tanesinin (*babam*, *oğlum*) tamlayanı düşmüştür.

14.1.4. Cümle

“Gökyüzünde Bir Cenaze Töreni “adlı şiir 8 cümleden oluşmaktadır. . Bu cümleler yapılarına göre; 1 basit cümle, 5 birleşik cümle ve 2 eksilteli cümleden oluşmaktadır. Yüklem türüne göre; 6 fiil cümlesinden oluşmaktadır. İsim cümlesi ise kullanılmamıştır. Ögelerinin dizilişine göre; 4 devrik cümle ve 2 kurallı cümleden oluşmaktadır. Anlamına göre ise; 4 olumlu cümle, 1 olumsuz cümle ve 1 soru cümlesinden oluşmaktadır.

14.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar-Bağdaştırmalar vb.)

“Gökyüzünde Bir Cenaze Töreni “adlı şiirde noktalama işareti olarak “*virgül*”, “*soru işareti*” ve “*nokta*” işareti kullanılmıştır. Bu şiiri incelediğimiz öteki şiirlerle karşılaştırdığımızda şairin bütün dizelerdeki ilk harfleri büyük yazdığını görürüz. Ancak noktalama işaretlerini çok az kullanmıştır. Hatta bazı cümlelerin sonuna herhangi bir noktalama işareti koymadığı görülmektedir.

“Yağ satarım, bal satarım,

Ustam ölmüş, ben satarım.

Ustamın kürkü sarıdır,

Satsam 15 liradır.

Zam-bak Zum-bak

Dön arkana iyi bak.

Yağ satarım, bal satarım,

Ustam ölmüş, ben satarım.

Alacağına, vereceğine

Bir kaşık ayran

Yarın sabah bayram.”

Ece Ayhan bu şiirinde çok meşhur olan yukarıdaki tekerlemenin 1.bendinin ilk iki dizesi ve 2.bendinin ilk iki dizesindeki sözcüklerin yerlerini değiştirerek sözdizimsel sapma yapmıştır.

“Gökyüzünde Bir Cenaze Töreni “adlı şiirde yapılan diğer bir sapma ise anlamsal sapsmalardır. Bu sapmanın örnekleri ise hemen hemen şiirin genelinde görülmektedir.

*Bir bakmışım baloncusu uçmuş **kan mavis**i balonlar*

*Bir bakmışım gökyüzünde **gömülmez bir cenaze töreni***

*Ve aşağıda, **yıkanmış balonlar demetinin başında***

Kurşun ayaklı bir parmak çocuk, kırılır ağlamaz

Ölümü ustaca oyalayan babam öldürülmüş ben satarım

Kopmuş bir kocakarının da eteklerinde azat kuşları

Oğlum öldürülmüş ben satarım Üsküdar iskele alanında

Ramazan Kaplan’a göre, İkinci Yeniciler şiire soktukları kelimelerin yapılarını ve anlamlarını değiştirmişler ve bu kelimelere kendi dünyalarının soyut bir karakteri olarak bakmışlardır. Bilinen kelimelerin yerleşmiş biçimleri dışında kullanılması İkinci Yeni’de yaygın bir tutumdur.⁹⁵

Ayrıca şiirde tarihi yer ve şahsiyet isimleri de kullanılmıştır. Bunlar “*Hezarfen Ahmet Çelebi*”, “*Mimar Sinan* (şiirde ismi geçmemektedir; ancak çağrıştırılmaktadır.)” ve “*Üsküdar İskele Alanı*”.

14.2. Sanat

14.2.1. Nazım Şekli ve Vezin

“Gökyüzünde Bir Cenaze Töreni “adlı şiir 5 bentten oluşmuştur. 1.bent 1 dize, 2. ve 3.bent 2 dize, 4.bent 2 dize ve 5. bent 2 dizeden oluşmuştur. Şiir serbest nazım tarzında yazılmıştır.

⁹⁵ Kaplan, Ramazan (1989), “*Bir Dil Hareketi Olarak İkinci Yeni*”, Millî Eğitim, (88), 19, s.20.

14.2.2. Kafiye ve Redif

“Gökyüzünde Bir Cenaze Töreni” adlı şiirde düzenli bir kafiye örgüsü ve redif bulunmamaktadır. 1.bentin 1., 2.bentin 2., 3. bentin 2. ve 5.bentin 2. dizesinin sonundaki (-da) bulunma hali eki ile redif yapılmıştır.

14.2.3. Ahenk Unsurları

“Gökyüzünde Bir Cenaze Töreni” adlı şiirde düzenli bir kafiye örgüsü ve redif kullanılmamıştır. Kullanılan redif ise tesadüfi bir görüntü arz etmektedir. Ancak /b/, /d/, /r/, /n/, /k/, /l/, /m/, /s/, /ş/, /t/ ve /z/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon; /a/, /ı/, /e/, /i/, /u/ ve /ü/ seslerinin tekrarıyla da asonans sanatları yapılarak şiire ahenk bakımından zenginlik katılmıştır.

14.2.4. Edebi Sanatlar

“Gökyüzünde Bir Cenaze Töreni” adlı şiirde /r/, /n/, /k/, /y/, /s/ ve /l/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon; /a/, /ı/, /e/ ve /i/ seslerinin tekrarıyla da asonans sanatları yapılarak şiire ahenk bakımından zenginlik katılmıştır.

3. dizide “kuşlar” ile Üsküdar iskele alanında “*idam ettirilen kişiler*” kastedilerek teşbih sanatı yapılmıştır.

“ *Oğlum öldürülmüş ben satarım Üsküdar iskele alanında*”

“*Ölümü ustaca oyalayan babam öldürülmüş ben satarım*” dizelerinde anonim bir tekerleme, sözleri değiştirilerek kullanılmıştır. Tekerleme değiştirilse bile şiire ayrı bir ahenk ve zenginlik katmıştır.

4.dizide ölümle ilgili kavramlar olan “*gömülmek, cenaze töreni*” sözcükleri ile 6.ve 7.dizide “*çocuk, kırılmak, ağlamak ve baba*” sözcükleri arasında tenasüp yapılmıştır.

1.dizide “*Hezarfen Ahmet Çelebi*”ye telmihte bulunmuştur.

14.3. Muhteva

“Gökyüzünde Bir Cenaze Töreni” adlı bu şiirinde şair, çocukluk anılarının etkisinde kaldığı olaylara vurgu yapmaktadır. Şiirin ilk yarısında halkın gözü önünde gerçekleştirilen ve hatta bir ara ilköğretim öğrencilerinin de seyre götürüldüğü “*idam uygulamaları*”na vurgu yapılmaktadır. Şair tanık olduğu idam olaylarını,

“Sultanahmet Ceza ve Tevkif evi şimdiki Mimar Sinan yapısı hamamın arkalarındaydı. Asılacak insanları, Ayasofya hizasında, yönü tramvay yoluna gelecek biçimde, darağacı kurarak asarlardı. “İbret-i âlem” olarak sabah 10.30-11.00’e kadar herkesin görmesi için. Ben 10 yaşındayken, ‘Cankurtaran’ sözcüğüyle bir çelişki olarak Cankurtaran İlkokulu çocuklarını yurttaşlık bilgisi uygulaması için götürdüklerini hatırlıyorum. Yavru kurtlar kepleriyle öndeydi...”⁹⁶

sözleriyle dile getirmektedir. Bu uygulamalarda idam edilen “kişileri”, “vurulan kuşlara” benzetmektedir. Bu kişiler kuşlara benzetildiği için, onların cenaze törenleri de gökyüzünde düzenlenmektedir sanki. Aslında burada kuşlar hem gerçek hem de mecaz anlamda kullanılmıştır. Gerçek anlamı şudur:

“İstanbul Üsküdar’da Mimar Sinan’ın şaheseri 430 yıllık Kuşkonmaz (Şemsi Paşa) Camii vardır. Mimar Sinan’ın şaheseri cami, kuzey ve güneyden gelen rüzgârların kesiştiği bir noktada olduğu için kuşlar camiye yaklaşmıyor. Üsküdar sahilini süsleyen tarihi Kuşkonmaz Camii, hikâyesiyle de dikkat çekiyor. Gerçek ismi Şemsi Paşa olan camiyi diğer camilerden farklı kılan ise “çılgın projesi.” 1500’lü yıllarda yaşamış olan Şemsi Paşa’nın Mimar Sinan’a yaptırdığı camiye kuşlar yaklaşamıyor. Şemsi Paşa’nın “Üzerinde kuşların uçmayacağı bir yer var mıdır?” sorusu üzerine ilmi ve mimari dehasını kullanan Mimar Sinan, Üsküdar’da kuzeyden ve güneyden gelen rüzgârların kesiştiği bir nokta bulunca caminin yapılacağı yerde ortaya çıkmış. Kuzey ve güneyden gelen rüzgârların kesiştiği, dalgaların kıyıyı dövdüğü bir noktada çıkan titreşim seslerinden kuşların rahatsız olacağını düşünen Mimar Sinan, sahilin kıyısındaki yeri tespit etmiş ve böylelikle caminin yapımına başlanmış, 1580 yılında ibadete açılan bu cami zaman içinde halk arasında “Kuşkonmaz Camii” olarak anılmaya başlamış. Üsküdar’ın simgelerinden biri olan cami günümüzde “kuş konmayan cami” olarak da anılıyor.”⁹⁷

“Düşmemiş Hezarfen Efendi’yle karşılaşır mı acaba?” dizesinde şair, Hezarfen Ahmet Çelebi’ye telmihte bulunmuştur. 17.yy.’da Osmanlı’da yaşamış Türk bilgini

⁹⁶ Ayhan, Ece, “Ece Ayhan’ın İstanbul’u”, a.g.e, s.120.

⁹⁷ <https://www.google.com.tr/m.milliyet.com.tr> (E.T. 21 Nisan 2018)

Hezarfen Ahmet Çelebi, 1623-1640 yılları arasında saltanat süren ve IV. Murat zamanında uçuşu tasarısını gerçekleştiren kişidir. Geniş bilgisinden dolayı halk arasında “bin fenli” anlamına gelen “Hezarfen” lakabıyla anılmıştır. “İlk uçan adam” olarak bilinmektedir. Şair, kuşlara benzettiği idam edilen o kişilerin öldükten sonra tarihte ilk uçan kişi olan Hezarfen Ahmet Çelebi ile karşılaşmış ve karşılaşmayacaklarını merak etmektedir.

“Bir bakmışım baloncusu uçmuş kan mavisini balonlar

Kuşların vurulduğu mevsim Üsküdar iskele alanında” dizeleriyle devam eden şair, Cankurtaran İlkokulu’nun öğrencilerinin Hayat Bilgisi dersi olarak izledikleri idam olayları karşısında şaşkına uğradıklarını söylemektedir. Adeta bu şaşkınlık karşısında çocukların ellerindeki balonlar birden bire ellerinden gökyüzüne doğru uçmaktadır. Gökyüzü de kan mavisini balonlarla dolmuştur. Sanki bu balonlar öldürülen insanların kanlarına bulanmıştır. Aslında burada kastedilen çocukların bu olayları izledikleri için bulanık zihinleridir. Bu onların bilinçaltında çok kötü bir izlenim bırakmıştır. “Mavi” renk aslında “özgürlük”ün, “sonsuzluk”ün simgesidir. Ama bu idamlarla birlikte insanların özgürlükleri ve yaşama hakları ellerinden alınmıştır.

“Bir bakmışım gökyüzünde gömülmez bir cenaze töreni

Ve aşağıda, yıkanmış balonlar demetinin başında”

Öldürülen insanlar, kuşlara benzetildiği için onların cenaze törenleri de gökyüzünde yapılmaktadır. Yani aslında o kişiler masum oldukları için ruhları sonsuzluk âlemine doğru uçup gitmiştir. Ruhları gökyüzüne, sonsuzluğa uçuyorken, kan mavisine bulanmış balonlara benzetilen bedenleri de aşağıda yani yeryüzünde yıkanmaktadır. Burada o kan mavisini balonları yıkayan su değil de o masum kişilerin ailelerinin ve yakınlarının döktükleri gözyaşlarıdır. Bu balon demetinin başında kurşun ayaklı bir çocuk vardır. Bu çocuk kırılır ama ağlamaz. İdam edilen kişilerin çocuklarının da çok üzüldüğü dile getirilmektedir.

“Ölümü ustaca oyalayan babam öldürülmüş ben satarım

Kopmuş bir kocakarının da eteklerinde azat kuşları

Oğlum öldürülmüş ben satarım Üsküdar iskele alanında” dizelerinde ise şair, öteki şiirlerinde olduğu gibi yine anne ve babasıyla ilgili zihninde negatif bir imaj

oluşturmuştur. Bunu da tekerlemeyle dile getirmiştir. “Babası”nı “ölümü ustaca oyalayan biri”ne, “annesini” de bir “kocakarı”ya benzetmiştir. O kocakarının da eteklerinde azat kuşları vardır. Küçük yaşta babası tarafından terk edildiği için hep içinde ona karşı kin ve nefret taşımaktadır şair. Annesini ise, babası onları yoksulluk ve sıkıntılı günlerle baş başa bırakıp gittiğinde zorluklarla mücadele eden biri olarak hatırlamaktadır. Şairin annesi geceleri eğlence mekânlarında şarkı söylediği için çocuklarıyla çok ilgilenememiştir. Ayrıca evleri de birçok kez polisler tarafından basılmıştır. Bu yüzden şairin bilinçaltında hem annesi hem de babası ile ilgili olumsuz izler vardır. Babasının ölümü ustaca oyalaması, ailesini zorluklar içerisinde bırakması onları ölüme terk edip gitmesine eş değer olarak tutulmuştur. Bu şiirde kullanılan tekerlemenin aslı şu şekildedir:

*“Yağ satarım, bal satarım,
Ustam ölmüş, ben satarım.
Ustamın kürkü sarıdır,
Satsam 15 liradır.
Zam-bak Zum-bak
Dön arkana iyi bak.*

*Yağ satarım, bal satarım,
Ustam ölmüş, ben satarım.
Alacağına, vereceğine
Bir kaşık ayran
Yarın sabah bayram.”⁹⁸*

⁹⁸ <https://www.ludozofi.com/anasayfa/oyunlar/yağ-satarım-bal-satarım/> (E.T. 21 Nisan 2018)

15. “Zambaklı Padişah” Şiiri **ZAMBAKLI PADİŞAH**

Ne zaman elleri zambaklı padişah olursam

Sana uzun heceli bir kent vereceğim

Girilince kapıları yitecek ve boş!

Azizim, güzel atlar güzel şiirler gibidirler

Öldükten sonra da tersine yarışırlar, vesselam!

(Bütün Yort Savul’lar! Toplu Şiirler 1954-1997, s.155)

15.1. Dil ve Anlatım

15.1.1. Ses

15.1.1.1. Ünlü-Ünsüz Kullanımı

“Zambaklı Padişah “adlı şiirde 78 ünlü kullanılmıştır. Bu ünlüler: 23 /a/, 21 /e/, 6 /ı/, 18/i/, 3 /u/, 3 /ü/, 3 /o/ ve 1 /ö/ ünlüsünden oluşmaktadır. Şiirdeki ünlüler dudak durumuna göre 68 düz ünlü, 10 yuvarlak ünlü kullanılmıştır. Şiirin genelinde düz ünlülerin hâkimiyeti vardır. Şiirde çene açıklığına göre 48 geniş ünlü, 30 dar ünlü kullanılmıştır. Çene açıklığına göre ise, geniş ünlülerin hâkimiyeti görülür.

Şiirde 104 ünsüz kullanılmıştır. Bunlar 16 /l/, 16 /r/, 9 /n/, 5 /b/, 4 /c/, 5 /d/, 4 /g/, 1 /ğ/, 2 /v/, 2 /y/, 6 /z/, 3 /h/, 6 /k/, 2 /p/, 6 /s/, 5 /ş/, 5 /t/ ve 7 /m/ ünsüzlerinden oluşmaktadır. Bu ünsüzlerden /l/, /m/, /n/ ve /r/ seslerinin tekrarıyla şiirde ritim ve ahenk oluşturulmuştur.

Şiirde çıkış biçimine göre ötümlü ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde çıkış biçimine göre 77 ötümlü, 27 ötümsüz ünsüz kullanılmıştır. Şiirdeki ünsüzler kullanışlarına göre incelendiğinde sürekli ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde 31 tane süreksiz ünsüz, 73 tane sürekli ünsüz kullanılmıştır.

15.1.2. Kelime

“Zambaklı Padişah “adlı şiirde 21 Türkçe, 8 Arapça ve 2 Farsça olmak üzere toplam 31 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler tür olarak; 10 isim, 4 fiil, 8 sıfat, 3 zarf, 1

edat, 2 bağlaç, 1 zamir, 1 ünlem ve 1 fiilimsiden oluşmaktadır. Bu kelimeler, sözcük türüne göre incelendiğinde, en çok kullanılan sözcük türü isimdir. Bu isimler; yapılarına göre 10 basit isim kullanılmıştır. Türemiş ve birleşik isim ise kullanılmamıştır. Varlıklara verilişlerine göre ise, tamamı cins isimden oluşmaktadır. Şiirde özel isim kullanılmamıştır. Varlıkların sayılarına göre, 4 çoğul isim, 6 tekil isim kullanılmıştır. Topluluk ismi ise kullanılmamıştır. Varlıkların oluşlarına göre, 9 somut isim ve 1 soyut isim kullanılmıştır. Fiilimsi ise zarf fiildir. Şiirde isim fiil ve sıfat fiil kullanılmamıştır.

Şiirde 4 fiil kullanılmıştır. Bu fiiller; yapılarına göre 4 basit (*ol-*, *ver-*, *yit-* ve *yarış-*) fiilden oluşmaktadır. Türemiş ve birleşik fiil ise kullanılmamıştır. Anlamlarına göre ise; 4 olumlu fiilden oluşmaktadır. Olumsuz fiil kullanılmamıştır. Şiirdeki fiillerin 1 tanesi dilek kipiyle ve 3 tanesi de haber kipiyle çekimlenmiştir. Dilek kipiyle çekimlenen fiil şart kipiyle çekimlenmiştir. Haber kipiyle çekimlenen fiiller ise; 2 tanesi gelecek zaman ve 1 tanesi de geniş zamanla çekimlenmiştir.

Şiirde 8 sıfat kullanılmıştır. Bunlar yapılarına göre; 4 basit sıfat ve 4 türemiş sıfattan oluşmaktadır. Birleşik sıfat ise kullanılmamıştır. Anlamlarına göre ise; 6 tane niteleme ve 2 tane de belirtme sıfatından oluşmaktadır. Belirtme sıfatlarının 1'i soru sıfatı diğeri ise belgisiz sıfattır.

15.1.3. Kelime Grupları

“Zambaklı Padişah “adlı şiirde 2 belirtili isim tamlaması ve 7 sıfat tamlaması kullanılmıştır. İsim tamlamalarının 2 tanesinin tamalayanı düşmüştür. *Kapıları*, *azizim*. Tamlamalar; Türkçe, Arapça ve Farsça sözcüklerinin birleştirilmesiyle oluşturulmuştur.

15.1.4. Cümle

“Zambaklı Padişah “adlı şiir 4 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler yapılarına göre; 2 basit cümle, 2 birleşik cümleden oluşmaktadır. Yüklem türüne göre; 1 isim cümlesi ve 3 fiil cümlesinden oluşmaktadır. Öğelerinin dizilişine göre; 2 devrik cümle ve 2 kurallı cümleden oluşmaktadır. Anlamlarına göre ise; tamamı olumlu cümleden oluşmaktadır. Olumsuz cümle ise kullanılmamıştır.

15.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar-Bağdaştırmalar vb.)

“Zambaklı Padişah “adlı şiirde sadece “*virgül*” ve “*ünlem*” işareti kullanılmıştır. Şiirde bazı dizelerin sonunda ise hiçbir noktalama işareti kullanılmamıştır. Bunlar dilbilgisel sapma örnekleridir. Şiirde dizelerin ilk harfleri büyük yazılmıştır.

Ayrıca şiirde kısa ve eksilteli bir anlatım kullanılmıştır.

“Girilince kapıları yitecek ve boş!” dizesinin sonunda ünlem işareti kullanılmıştır. Ancak bu cümlede eksilteli bir anlatım söz konusudur.

Şiirin genelinde alışılmamış bağdaştırma yapılmıştır.

*“Ne zaman **elleri zambaklı padişah** olursam*

*Sana **uzun heceli bir kent** vereceğim*

Girilince kapıları yitecek ve boş!

*Azizim, **güzel atlar güzel şiirler** gibidirler*

***Öldükten sonra da tersine yarışırlar, vesselam!**”*

Ece Ayhan bu şiirinde mitolojik ve tarihi unsurlardan faydalanmıştır. “*Zambak*” çiçeği ve “*at*”. “*Zambak*” çiçeği Yunan mitolojisinde önemli bir kavramdır. “*At*” ise Türkler’de önemli bir yere sahiptir.

15.2. Sanat

15.2.1. Nazım Şekli ve Vezin

“Zambaklı Padişah “adlı şiir 2 bentten oluşmuştur. 1.bent 3 dize, 2. bent 2 dizeden oluşmuştur. Şiir serbest tarzda yazılmıştır.

15.2.2. Kafiye ve Redif

“Zambaklı Padişah “adlı şiirde redif ve kafiye kullanılmamıştır.

15.2.3. Ahenk Unsurları

“Zambaklı Padişah “adlı şiirde /l/, /m/, /n/ ve /r/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon; /a/, /e/, /ı/ ve /i/ seslerinin tekrarıyla da asonans sanatları yapılarak şiire ahenk bakımından zenginlik katılmıştır.

15.2.4. Edebi Sanatlar

“At ve yarışmak” sözcükleri arasında tenasüp sanatı yapılmıştır.

Şiirde /l/, /m/, /n/ ve /r/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon; /a/, /e/, /ı/ ve /i/ seslerinin tekrarıyla da asonans sanatları yapılarak şiire ahenk bakımından zenginlik katılmıştır.

“Azizim, güzel atlar güzel şiirler gibidirler” dizesinde “at”, “güzel şiirlere” benzetilerek teşbih sanatı yapılmıştır.

15.3. Muhteva

“Zambaklı Padişah “adlı şiirde “Zambak” çiçeği mitolojide “saflık”ı, “güç”ü ve “adalet”i simgeler. Hatta bu çiçekle ilgili bir de efsane vardır:

“Efsaneye göre Zeus, gayri meşru çocuğu Herkül’ün tanrı olmasını ister. Bunun yollarından biri karısı Hera’nın Herkül’ü emzirmesidir. Bunu başarmak için Uyku Tanrısı Somnus’a gider. Somnus Hera’yı derin bir uykuya sokar. Zeus da emmesi için Herkül’ü Hera’nın koynuna bırakır. Herkül o kadar güçlü emer ki, sütler taşar ve cennetten akar. Samanyolu’nu meydana getirir. Yeryüzüne düşen birkaç damla ile de zambak vadileri yaratılır. Bu sebeple Yunan Medeniyeti, zambak çiçeğinin Hera’nın sütünden filizlendiğine inanarak büyük saygı göstermiştir. Bu efsaneden dolayı zambak çiçeğini anneliğin ve doğurganlığın sembolü olarak görmüşlerdir. Geniş topraklarda zambak yetiştirmişlerdir.”⁹⁹

“At ise Türklerle ilgili birçok efsane, destan ve hikâyede, sahibinin yakın arkadaşı, zafer ortağı, en değerli varlığı sayılmıştır. Savaşta faydaları dolayısıyla kuvvet ve kudret timsali de olmuştur.”¹⁰⁰

⁹⁹ <https://www.google.com.tr/amp/s/elitfemenin.com/zambak-cicegi-anlami/amp/> nisanyansozluk. (E.T.22 Nisan 2018)

¹⁰⁰ <https://www.google.com.tr/amp/s/onedio.com/amp-haber/457578> “Türk Mitolojisinde Önemli Bir Yere Sahip Olan Farklı Güçleri Simgeleyen 9 Hayvan” . (E.T.22 Nisan 2018)

“Ne zaman elleri zambaklı padişah olursam

Sana uzun heceli bir kent vereceğim” dizeleriyle şair, ne zaman bu sıkıntılı durumundan kurtulup kendini güçlü hissederse, otoritenin, o kuralların olmadığı yeni bir kent meydana getireceğim demektir. Ülkeyi yöneten sarışınlara karşı olan kendini karaşın olarak niteleyen Ece Ayhan, karşı olduğu düzeni bir gün yıkacağına inanmaktadır. Onu yıktıktan sonra da kendine göre ayrı bir dünya yaratacaktır. Bu dünyada da her şeyi baştan başlatacaktır. O yüzden 1.bentin 1. dizesinde bu kentin kapısından girilince oranın boş olacağı söylenmektedir.

“Azizim, güzel atlar güzel şiirler gibidirler

Öldükten sonra da tersine yarışırlar, vesselam!” bendinde ise şair, *“güzel şiirleri”* *“güzel atlara”* benzetmektedir. Bu şiirlerin öldükten sonra da tersine yarıştıklarını söylemektedir. Yani aslında bu dizelerde şair, dışlanan kendi şiirlerini kastetmektedir. Kendi yaşarken değeri anlaşılamayan şiirlerin o öldükten sonra değerinin anlaşılacağını söylemektedir. Tıpkı bazı insanların öldükten sonra da değerlerinin anlaşılması gibi.

16. “Zambaklı Padişah IX” Şiiri
ZAMBAKLI PADİŞAH IX

Duyduk ki, bir daha

Kuş getirmek sınıfa

İntihar olmuş cezası

Hal ve gidiş tüzüğünde

Biz kuşları tutmuyoruz ki

Kapıda koyveriyoruz

Dönüp onlar ceplerimize giriyorlar

N’apalım?

(Bütün Yort Savul’lar! Toplu Şiirler 1954-1997, s.159)

16.1. Dil ve Anlatım

16.1.1. Ses

16.1.1.1. Ünlü-Ünsüz Kullanımı

“Zambaklı Padişah IX” adlı şiirde 60 ünlü kullanılmıştır. Bu ünlüler: 13 /a/, 8 /e/, 6 /ı/, 14 /i/, 9 /u/, 4 /ü/, 5 /o/ ve 1 /ö/ ünlüsünden oluşmaktadır. Şiirdeki ünlüler dudak durumuna göre 41 düz ünlü, 19 yuvarlak ünlü kullanılmıştır. Şiirin genelinde düz ünlülerin hâkimiyeti vardır. Şiirde çene açıklığına göre 27 geniş ünlü, 33 dar ünlü kullanılmıştır. Çene açıklığına göre ise, dar ünlülerin hâkimiyeti görülür.

Şiirde 82 ünsüz kullanılmıştır. Bunlar 12/r/, 8/k/, 7/d/, 7/l/, 5/t/, 5/y/, 2 /b/, 2 /c/, 3 /g/, 1 /ğ/, 5 /m/, 6 /n/, 2 /v/, 1 /f/, 3 /h/, 4 /p/, 2 /s/, 2 /ş/ ve 5/z/ ünsüzlerinden oluşmaktadır. Bu ünsüzlerden /r/, /k/, /d/, /l/, /t/, /y/ ve /z/ seslerinin tekrarıyla şiirde ritim ve ahenk oluşturulmuştur.

Şiirde çıkış biçimine göre ötümlü ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde çıkış biçimine göre 57 ötümlü, 25 ötümsüz ünsüz kullanılmıştır. Şiirdeki ünsüzler kullanışlarına göre incelendiğinde sürekli ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde 31 tane süreksiz ünsüz, 51 tane sürekli ünsüz kullanılmıştır.

16.1.2. Kelime

“Zambaklı Padişah IX” adlı şiirde 20 Türkçe ve 6 Arapça olmak üzere toplam 26 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler tür olarak; 10 isim, 1 sıfat, 1 zarf, 3 bağlaç, 6 fiil, 3 zamir ve 2 fiilimsiden oluşmaktadır. Bu kelimeler, sözcük türüne göre incelendiğinde, en çok kullanılan sözcük türü isimdir. Bu isimler; yapılarına göre 9 basit isim ve 1 türemiş isim kullanılmıştır. Birleşik isim ise kullanılmamıştır. Varlıklara verilmişlerine göre ise, tamamı cins isimden oluşmaktadır. Özel isim ise kullanılmamıştır. Varlıkların sayılarına göre, 2 çoğul isim, 8 tekil isim kullanılmıştır. Topluluk ismi ise kullanılmamıştır. Varlıkların oluşlarına göre, tamamı somut isimden oluşmaktadır. Soyut isim ise kullanılmamıştır. Fiilimsiler 1 isim fiil ve 1 zarf fiilden oluşmaktadır. Sıfat fiil kullanılmamıştır.

Şiirde 6 fiil kullanılmıştır. Bu fiiller; yapılarına göre 5 basit (*duy-, ol-, tut-, gir- ve yap-*) fiil ve 1 birleşik (*koyuver-*) fiilden oluşmaktadır. Türemiş fiil ise kullanılmamıştır. Anlamlarına göre ise; 5 olumlu fiil ve 1 olumsuz (*tutma-*) fiilden oluşmuştur. Şiirdeki fiillerin 1 tanesi dilek kipiyle ve 5 tanesi de haber kipiyle çekimlenmiştir. Dilek kipiyle çekimlenen fiil, istek kipiyle çekimlenmiştir. Haber kipiyle çekimlenen fiiller ise; 1 tanesi görülen geçmiş zaman, 1 tanesi duyulan geçmiş zaman ve 3 tanesi de şimdiki zamanla çekimlenmiştir.

Şiirde 1 sıfat kullanılmıştır. Bu sıfat yapısına göre; basit ve anlamına göre ise; belgisiz sıfattır.

16.1.3. Kelime Grupları

“Zambaklı Padişah IX” adlı şiirde 2 belirtili isim tamlaması, 2 belirtisiz isim tamlaması, 1 zincirleme isim tamlaması ve 1 sıfat tamlamasından oluşmaktadır. Belirtili isim tamlamalarının tamlayanları (*cezası, ceplerimize*) düşmüştür.

16.1.4. Cümle

“Zambaklı Padişah IX” adlı şiir 4 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler yapılarına göre; 1 basit cümle, 3 birleşik cümleden oluşmaktadır. Eksilteli cümle ise kullanılmamıştır. Yüklem türüne göre; 4 fiil cümlesinden oluşmaktadır. İsim cümlesi ise kullanılmamıştır. Öğelerinin dizilişine göre; 1 devrik cümle ve 3 kurallı cümleden

oluşmaktadır. Anlamlarına göre ise; 3 olumlu cümle ve 1 soru cümlesinden oluşmaktadır.

16.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar-Bağdaşturmalar vb.)

Kısa e eksilteli anlatımın kullanıldığı “Zambaklı Padişah IX” adlı şiirin bütün dizelerinin ilk harfi büyük yazılmıştır. Noktalama işareti olarak ise sadece “virgül” ve “soru” işareti kullanılmıştır. Virgülün “ki” bağlacından sonra kullanılması dilbilgisel bir sapmadır. Çünkü kural “ki” bağlacından sonra virgül konulmaz. Ayrıca şiirin 1.ve sonuncu dizesi dışında herhangi bir noktalama işareti kullanılmamıştır.

*“Biz kuşları tutmuyoruz ki
Kapıda koyveriyoruz
Dönüp onlar ceplerimize giriyorlar
N’apalım?”*

Orhun Taşpınar’a göre, “*Ne yapalım?* ” alışılmış biçimi “n” ve “y” sesleri düşürülerek yazılmıştır, sesbilimsel sapmaya örnek olarak gösterilebilir.¹⁰¹

16.2. Sanat

16.2.1. Nazım Şekli ve Vezin

“Zambaklı Padişah IX” adlı şiir 2 bentten oluşmuştur. Her iki bent 4 dizeden oluşmuştur. Şiir serbest tarzda yazılmıştır.

16.2.2. Kafiye ve Redif

“Zambaklı Padişah IX” adlı şiirde 1. bendin 1. ve 2. ve 4. dizelerinin sonundaki (-a), (-e) seslerinde yarım kafiye yapılmıştır. Ayrıca şiirde redif kullanılmamıştır.

¹⁰¹ Taşpınar, Orhun (2017), “*Sapmalar Açısından İkinci Yeni Şiiri Üzerine Bir İnceleme*”, a.g.e, s.44.

16.2.3. Ahenk Unsurları

“Zambaklı Padişah IX” adlı şiirde /r/, /k/, /d/, /l/, /t/, /y/ ve /z/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon; /a/, /e/, /ı/, /i/, /u/ ve /o/ seslerinin tekrarıyla da asonans sanatları yapılarak şiire ahenk bakımından zenginlik katılmıştır.

16.2.4. Edebi Sanatlar

1.bentin 2. dizesinde “kuş” sözcüğü ile “düşünce” kastedilerek açık istiare sanatı yapılmıştır. Böylece düşünce özgürlüğü suç olduğu için, kendi fikrini savunan insanlara ceza verildiği dile getirilmiştir. 2.bentin 3.dizesinde geçen “cep” sözcüğü ile de “insan beyni”, “zihni” kastedilmiştir.

“Sınıf, ceza, tüzük” sözcükleri ile “cep, koymak” sözcükleri arasında tenasüp sanatı yapılmıştır.

16.3. Muhteva

Ece Ayhan birçok şiirinde olduğu gibi bu şiirinde de devleti ve kurumları eleştirmektedir. 1. bentin 2. dizesinde “kuş” sözcüğü ile “düşünce” kastedilmiştir. Düşünce özgürlüğü suç olduğu için, kendi fikrini savunan insanlara ceza verildiği dile getirilmiştir. Sınıfa kuş getirmenin cezası, hal ve gidiş tüzüğünde intihardır. Şair, bu bentte yine tanık olduğu idam olaylarından söz etmektedir. Yani burada intihar ile kastedilen, kişinin kendi canına kendisinin kıyması değildir. Kendi fikirlerini savunarak adeta ölüme davetiye çıkarmaktadır. Yani kişinin düşüncelerini özgürce ifade etmesi, otoriteler tarafından idam ettirmeye neden olmaktadır. Bu konuda Ahmet Soysal şunları söyler: ...Cumhuriyet’ten önce, Ece Ayhan’ın yapıtında bütün tarih boyunca Devletin ve kurumların bir ‘eleştirisi’ vardır. Buna ailenin eleştirisi de dâhildir (Hatta bunda temeldir). Ece Ayhan’ın şiirinde iktidar yapılanmaları ve onların temsilcilerinin uyguladıkları şiddete maruz insan varlıkları öne çıkmaktadır. Bunlar en başta çocuklar (daha çok yeni yetmeler) ve kadınlardır. İktidarın şiddeti çocukların ve kadınların vücudunda iz bırakır...¹⁰²

Ece Ayhan’ın bu tutumuyla ilgili görüşlerini dile getiren bir başka kişi de Ali Özgür Özkarcı’dır. Özkarcı’ya göre Ece Ayhan, devlete karşı mesafeliydi ve de

¹⁰² Soysal, Ahmet (2012), “Ece Ayhan, Şair”, a.g.e., s.6.

karşıydı. Ama sosyalizme de karşıydı ve de pek tabii mesafeliydi; ama Siyasal İslamcılığa da böyleydi. Buradan bir boşluk çıkar, arındırılmış rafine bir yerdir burası ve aynı zamanda da özerktir. Dolaylı bir özerkliktir bu, kendi sınıfının sisteme ve sistemlere karşı kinini anlatan...¹⁰³

“Biz kuşları tutmuyoruz ki

Kapıda koyveriyoruz

Dönüp onlar ceplerimize giriyorlar

N’apalım?” dizelerinde kişilerin ceplerine yani zihinlerine bu düşünceler istem dışı gelmektedir. Düşüncelerin kendiliğinden zihinlerine geldiğini ve bunda kendilerinin bir suçu olmadığını söyleyen şair, aslında “biz sınıfa girerken düşüncelerimizi dışarıda bırakıyoruz ama onlar bizim peşimizi bırakmıyorlar. Ne yapalım bizim hiçbir suçumuz yok” diyor.

Bu şiirde Ece Ayhan, düşüncesi daha etkili dile getirmek için “kuş” imgesini kullanmıştır. “Kuş” “özgürlük”ün sembolüdür. O kuş, birileri tarafından tutulup, kafese konursa esaret altında yaşar. Gökyüzünde özgürce uçamaz ve hayatı anlamsızlaşır. Tıpkı düşüncesine sınırlama getirilen ve diline kilit vurulan insanoğlu da bu kuş gibidir. Onun düşünce özgürlüğü kısıtlanırsa, hayatı anlamsızlaşır.

¹⁰³ Özkarcı, Ali Özgür, “Ece Ayhan Mesafeli Bir Abimizdi Dom!,” a.g.e, s.22.

17. “Zambaklı Padişah XXIV” Şiiri *ZAMBAKLI PADİŞAH XXIV*

Beyaz kargalarlı, aykırı düşüncelerdir.

(Bütün Yort Savul’lar! Toplu Şiirler 1954-1997, s.163)

17.1. Dil ve Anlatım

17.1.1. Ses

17.1.1.1. Ünlü-Ünsüz Kullanımı

“Zambaklı Padişah XXIV “adlı şiirde 14 ünlü kullanılmıştır. Bu ünlüler: 5 /a/, 3 /e/, 3 /ı/, 1/i/ ve 2 /ü/ ünlüsünden oluşmaktadır. Şiirdeki ünlüler dudak durumuna göre 12 düz ünlü, 2 yuvarlak ünlü kullanılmıştır. Şiirin genelinde düz ünlülerin hâkimiyeti vardır. Şiirde çene açıklığına göre 8 geniş ünlü, 6 dar ünlü kullanılmıştır. Çene açıklığına göre ise, geniş ünlüler ile dar ünlülerin sayısı birbirine yakındır.

Şiirde 18 ünsüz kullanılmıştır. Bunlar 5 /r/, 3 /l/, 2 /k/, 2 /y/, 2 /d/, 1 /ş/, 1 /b/, 1 /c/ ve 1 /n/ ünsüzlerinden oluşmaktadır. Bu ünsüzlerden /r/ sesinin tekrarıyla şiirde ritim ve ahenk oluşturulmuştur.

Şiirde çıkış biçimine göre ötümlü ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde çıkış biçimine göre 15 ötümlü, 3 ötümsüz ünsüz kullanılmıştır. Şiirdeki ünsüzler kullanışlarına göre incelendiğinde sürekli ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde 6 tane süreksiz ünsüz, 12 tane sürekli ünsüz kullanılmıştır.

17.1.2. Kelime

“Zambaklı Padişah XXIV “adlı şiirde 3 Türkçe ve 1 Arapça olmak üzere toplam 4 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler tür olarak; 2 isim ve 2 sıfattan oluşmaktadır. Diğer sözcük türleri ve fiilimsiler ise kullanılmamıştır. İsimler yapılarına göre 2 türemiş isimden; varlıklara verilişlerine göre 2 cins isimden, varlıkların oluşlarına göre 1 somut, 1 soyut isimden varlıkların sayılarına göre 2 çoğul isimden oluşmaktadır. Sıfatlar ise yapılarına göre 1 basit, 1 türemiş sıfattan, anlamlarına göre 2 niteleme sıfatından oluşmaktadır.

17.1.3. Kelime Grupları

“Zambaklı Padişah XXIV “adlı şiirde 2 sıfat tamlaması kullanılmıştır.

17.1.4. Cümle

“Zambaklı Padişah XXIV “adlı şiir 1 cümleden oluşmaktadır. Bu cümle yapısına göre; basit cümle; yüklem türüne göre; isim cümlesidir. Öğelerinin dizilişine göre; kurallı cümle ve anlamına göre ise; olumlu cümledir.

17.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar-Bağdaştırmalar vb.)

Şair “Zambaklı Padişah XXIV “adlı şiirinde “-lar” çoğul eki ve “-lı” yapım ekini normal kullanımlarından farklı bir şekilde kullanarak şiire ayrı bir hava katmıştır. Bir tür dilden sapma olarak değerlendirilebilecek olan bu durum, diğer İkinci Yeni şairleri gibi Ece Ayhan’ın şiirlerinde çok görülür. Efe Murad, Ece Ayhan’ın dilini problemli bulur. Bunu da şu sözleriyle ifade eder:

“Sadece dilin birinci elden ifade ettiği anlamları soyup attığından dolayı değil, kullandığı ibarelerde bile hep ters olan anlama yöneldiği için, Ece Ayhan’ın dilini problemli bulabiliriz. Zaten bundan dolayı, en basit tanımıyla, “çırılçıplaklık” diye tasvir ettiği ters bir Türkçeyle yazmaktadır şiirlerini. Türkçeyi tersledikçe Türkçenin dile sinmiş, kalıplaşmış ideolojik algısını da bozmaktadır: tarihi sözcük üzerinden yaptığı tahrifle ters(ine) çevirir.”¹⁰⁴

Efe Murad’ın da tespit ettiği gibi Ece Ayhan, hem sözcükleri ilk anlamlarının dışında kullanır hem de anlam olarak ters anlama yönelir. Şairin dili bu tarz kullanımı “Zambaklı Padişah XXIV” adlı bu şiirinde göze çarpar. Şair tek dizelik bu şiirinde hem farklı bir bağdaştırmaya başvurmuş hem de çoğul eki (-lar) ni farklı bir şekilde kullanmıştır.

Erdoğan Kul da çoğul eki (-lar) ve “-lı/-li” sıfat yapım ekinin bu tarz kullanımıyla ilgili görüşlerini şu şekilde dile getirir:

“Türkçede, “-lı/-li” sıfat yapım eki ve onun olumsuzu olan “sız/-siz”in çoğul sözcüklerle kullanımı yoktur; ama Ece Ayhan bu dilsel tutumun dışına çıkarak da biçimbilimsel sapmaya yönelir:

Beyaz kargalarlı, aykırı düşüncelerdir.

¹⁰⁴ Murad, Efe (2012), *Ece Ayhan: Büyük Ahlaki Gösteri*, a.g.e, s.11-12

Perdelersizdir, kalıp sabunlarsızdır; uzamış pencereleri düşünüyorum. Düşünüyoruz tarihte karaşın. (“Padişah ile Aslan”, BYS:225)”¹⁰⁵

Tek dize şeklinde yazdığı bu şiirinde Ece Ayhan noktalama işareti olarak “virgül” ve “nokta” işareti kullanmıştır. Ayrıca dize başındaki ilk harfi büyük yazmıştır.

17.2. Sanat

17.2.1. Nazım Şekli ve Vezin

“Zambaklı Padişah XXIV “adlı şiir 1 dizelik 1 bentten oluşmuştur. Şiir serbest tarzda yazılmıştır.

17.2.2. Kafiye ve Redif

“Zambaklı Padişah XXIV “adlı şiir tek dizeden oluşmuştur. Bu yüzden şiirde kafiye ve redif kullanılmamıştır.

17.2.3. Ahenk Unsurları

“Zambaklı Padişah XXIV “adlı şiirde /r/ sesinin tekrarıyla aliterasyon; /a/ sesinin tekrarıyla da asonans sanatı yapılarak şiire ahenk bakımından zenginlik katılmıştır.

17.2.4. Edebi Sanatlar

Zambaklı Padişah XXIV “adlı şiirde soyut olan “*düşünce*” kavramının somut olan “*karga*”ya benzetilmesi ile somutlaştırma yapılmıştır. Ayrıca şair kendi “*aykırı düşünceleri*”ni *beyaz bir karga*”ya benzeterek teşbih yapmıştır.

17.3. Muhteva

Şair, tek dizeden oluşan “Zambaklı Padişah XXIV “adlı şiirinde kendi aykırı düşüncelerini beyaz bir kargaya benzetmiştir. “*Beyaz kargalarlı*” bağdaştırması orijinal bir bağdaştırma değildir. Çünkü “*karga*” renk olarak aslında “*siyah*” bir kuştur. Ama Ece Ayhan, şiir konusundaki farklı düşüncelerini ve aykırı şairliğini ancak böyle güzel bir bağdaştırma ve benzetmeyle ortaya koyabilirdi. Nasıl ki şiir ve hayat hakkında düşünceleri aykırıysa doğal olarak benzetmeleri de aykırı olacaktır. Nitekim Ayhan, Pazar Postası’ndaki bir söyleşisinde İkinci Yeni Şiiri’nde anlamın rastlantısal mı

¹⁰⁵ Kul, Erdoğan (2008), “*Şiir Dilinde Sapmalar ve Bir Uygulama*”, a.g.e, s.384.

olacağı, yani anlamın mısra, şiir kurulduktan sonra belirebilecek mi? sorusuna şöyle cevap verir:

*“Evet, bu şiir, anlamı mısra, şiir kurulduktan sonra belirebilecek bir şiire doğru gidiyor. Bu yeni bir yöntem sorunudur. Ama bugün için, bu şiir her zaman böyle kuruluyor demek biraz erken gibime geliyor.”*¹⁰⁶

Yine aynı söyleşide Ece Ayhan,

“Yeni şiir yeniden kurulur (ancak kendinden önce gelen şiirin birtakım verileri vardır... o kadar.) Yeni yeniyle kurulur. Bunun için yeni özün yeni biçimi getirmesi zorunludur. Yeni öz yeni biçimi getiremiyorsa, ya o öz yeni değildir ya da yapıt daha bitmemiştir, yeni biçimi ortaya çıkarıncaya dek bitmemiştir.” der.

Görüldüğü gibi şair, hem biçim de hem de içerikte yenilik yapılmasından yanadır. Bu düşüncesini de birçok şiirinde yansıtmıştır. Ayrıca Aynalı Denemeler adlı eserindeki bir söyleşisinde “kargalar” ile ilgili şunları söyler:

“Kargalar yüzyıldan fazla yaşıyor. (Kargalar özütücü kuşlardanmış) Düşünür İdris Küçükömer bir gün Büyükkada’da bana ‘ben bir gün ölünce bu karga seslerinin altına gömüleceğim’ demişti. 1987’de bu doğru çıktı. Gel de şimdi Beyaz Kargalar’lı ve dünya güzeli Nilgün Marmara’yı da hatırlama?

diyen Ayhan’a karşılık Ömer Uluç da şöyle cevap verir:

*Bir kez söyleyeyim kargalar çok zeki kuşlar. Sonra kargalar resme ve şiire en yakın duran hayvan. (Resim çizen bir hayvan var mı bilmiyorum?) sonra kargalar söz sanatlarına da yakındır*¹⁰⁷.

Ece Ayhan’ın bu sözlerinden anlaşıldığına göre “Beyaz kargalarlı” ifadesi ile belki de Nilgün Marmara kast edilmiş olabilir. Ayhan, Nilgün Marmara’dan bir yazısında “128 Nilgün Marmara” diye söz eder ve onunla ilgili şunları söyler:

¹⁰⁶ Ayhan, Ece, “Bir Şiirin Bakır Çağı”, Dipyazılar, “İlk İkinci Yeni Akımı Soruşturması: İkinci Yeni İçin Ozanlar Ne Diyor? Ece Ayhan Diyor ki...”, “YKY İstanbul, s.12.

¹⁰⁷ Ayhan, Ece (1995), “İki Kedinin Konuşması”, ag.e, s.11.

Önce, Nilgün Marmara'yı herkesinki gibi değil de kendine özgü ve çok değişik morumsu renkte bir giysiyle, bir öğrenci olarak düşündüğümü söyleyeceğim. Ama derslere pek girmeyen ve umutsuzlar merdiveni'nde oturmayı seçen çok tuhaf bir öğrenci; daha doğrusu benzersiz bir öğrenci olarak düşündüğümü söyleyeceğim... Herhangi bir ikirciğe düşmeden, hiç çekinmeden şunu diyorum: 'bir teneffüs daha yaşasaydı tabiattan tahtaya kalkacaktı.' O nedenle de yazımın başlığını şiirdeki gibi '128 Nilgün Marmara' koydum...¹⁰⁸

¹⁰⁸ Nilgün Marmara, Sylvia Plath'in yaşam yazgısını kendi alınına kazıyan, 29 yıllık hayatının ardında yazdıklarını bırakıp sessiz çılgınlığa gömülen kadın. 13 Ekim 1987'de henüz 29 yaşındayken, kendini altıncı kattaki evlerinden aşağı atıp intihar eden bir şair. [https://www.google.com.tr/m.ensohaber.com/nilgun-marmara-kimdir](https://www.google.com.tr/m.ensohaber.com/nilgun-marmara-kimdir.html) .html (E.T. 23 Nisan 2018)

18. “ Zambaklı Padişah XXV “ Şiiri ZAMBAKLI PADIŞAH XXV

Biliyorsun; ölüm

Artık ayakta karşılanmıyor, karşılanmaz!

(Bütün Yort Savul’llar! Toplu Şiirler 1954-1997, s.163)

18.1. Dil ve Anlatım

18.1.1. Ses

18.1.1.1. Ünlü-Ünsüz Kullanımı

“Zambaklı Padişah XXV “adlı şiirde 20 ünlü kullanılmıştır. Bunlar 9 /a/, 4 /ı/, 2 /i/, 2 /o/, 1/ö/, 1/u/ ve 1/ü/ ünlüsünden oluşmaktadır. Şiirdeki ünlüler dudak durumuna göre 15 düz ünlü, 5 yuvarlak ünlü kullanılmıştır. Şiirin genelinde düz ünlülerin hâkimiyeti vardır. Şiirde çene açıklığına göre 12 geniş ünlü, 8 dar ünlü kullanılmıştır. Çene açıklığına göre ise, geniş ünlülerin hâkimiyeti görülür.

Şiirde 29 ünsüz kullanılmıştır. Bunlar 5 /r/, 4 /k/, 4 /l/, 3 /m/,3 /n/, 3 /y/, 1 /b/, 1 /z/, 1 /s/, 2 /ş/ ve 2 /t/ ünsüzlerinden oluşmaktadır. Bu ünsüzlerden /r/, /k/, /l/, /m/ ve /n/ seslerinin tekrarıyla şiirde ritim ve ahenk oluşturulmuştur.

Şiirde çıkış biçimine göre ötümlü ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde çıkış biçimine göre 20 ötümlü, 9 ötümsüz ünsüz kullanılmıştır. Şiirdeki ünsüzler kullanışlarına göre incelendiğinde sürekli ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde 7 tane süreksiz ünsüz, 22 tane sürekli ünsüz kullanılmıştır.

18.1.2. Kelime

“Zambaklı Padişah XXV “adlı şiirde 6 Türkçe kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler tür olarak; 2 isim, 3 fiil ve 1 zarftan oluşmaktadır. Zamir, edat, sıfat, bağlaç ve ünlem kullanılmamıştır. Ayrıca fiilimsi de kullanılmamıştır. İsimler; yapılarına göre 1 basit isim ve 1 türemiş isim kullanılmıştır. Birleşik isim ise kullanılmamıştır. Varlıklara verilmişlerine göre ise, 2 cins isimden oluşmaktadır. Varlıkların sayılarına göre, 2 tekil isim kullanılmıştır. Çoğul isim ve topluluk ismi ise kullanılmamıştır. Varlıkların oluşlarına göre, 1 somut isim ve 1 soyut isim kullanılmıştır.

Şiirde 3 fiil kullanılmıştır. Bu fiiller; yapılarına göre 1 basit (*bil-*) fiil ve 2 türemiş fiilden(2x karşıla-) oluşmaktadır. Birleşik fiil ise kullanılmamıştır. Anlamlarına göre ise; 1 olumlu fiil ve 2 olumsuz fiilden oluşmuştur.

Şiirde haber kipiyle çekimlenen 3 fiil vardır. Bunların 2'si şimdiki zaman ve 1'i de geniş zamanla çekimlenmiştir.

18.1.3. Kelime Grupları

“Zambaklı Padişah XXV “adlı şiirde kelime grupları kullanılmamıştır.

18.1.4. Cümle

“Zambaklı Padişah XXV “adlı şiir 1 cümleden oluşmaktadır. Bu cümle yapısına göre; birleşik cümle; yüklem türüne göre; fiil cümlesi; öğelerinin dizilişine göre; devrik cümle ve anlamına göre ise; olumsuz cümledir.

18.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar-Bağdaştırmalar vb.)

Ece Ayhan şiir kuruluşunda sıkça kullandığı “*dize kırma*” tekniğini “Zambaklı Padişah XXV “adlı bu şiirinde de uygulamıştır. 80 kuşağında görülen “*dize kırma*” eğilimine değinirken bu kuşağın şiirlerini “*ben biraz dizeleri kırılmış şiirler gibi ve olarak düşünüyorum*” diyerek, şiire yapısal açıdan sağlamlık kazandırması bakımından dizinin önemini vurgular. 80 kuşağına şiirde tekrar ‘*dize*’ye *doğru kayılması*’ni salık verir.¹⁰⁹

İki dizelik olan bu şiirde şair dizelerin ilk harfini büyük yazmıştır. Noktalama işareti olarak da “*noktalı virgül*”, “*virgül*” ve “*ünlem*” işaretini kullanmıştır.

“*Biliyorsun; ölüm*

Artık ayakta karşılanmıyor, karşılanmaz!”

Dizelerinde ölümün soğuk yüzünü daha da belirginleştirmek için “*ayakta karşılamak*” deyimine başvurmuştur şair. “*Ayakta karşılamak*” deyiminin “*ölüm*” sözcüğü ile birlikte kullanılması da orijinal bir kullanım olmuştur.

¹⁰⁹ Ayhan, Ece (1993), “*Başıbozuk Günceler*”, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s.235.

18.2. Sanat

18.2.1. Nazım Şekli ve Vezin

“Zambaklı Padişah XXV “adlı şiir 2 dizelik 1 bentten oluşmuştur. Şiir serbest tarzda yazılmıştır.

18.2.2. Kafiye ve Redif

“Zambaklı Padişah XXV “adlı şiirde kafiye ve redif kullanılmamıştır.

18.2.3. Ahenk Unsurları

“Zambaklı Padişah XXV “adlı şiirde /r/, /k/, /l/, /y/, /m/ ve /n/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon; /a/ ve /ı/ seslerinin tekrarıyla da asonans sanatları yapılarak şiire ahenk bakımından zenginlik katılmıştır.

18.2.4. Edebi Sanatlar

Sadece iki dizeden oluşan “Zambaklı Padişah XXV “adlı bu şiirde teşhis sanatı yapılmıştır. Soyut bir kavram olan “ölüm” somutlaştırılarak kişileştirilmiştir. Çünkü “ayakta karşılamak” deyimini insanlar için kullanılan bir deyimdir. Ancak bu dizede “ölüm” kavramı için bu deyim kullanılmıştır.

18.3. Muhteva

Ece Ayhan diğer şiirlerinde de olduğu gibi bu şiirinde de özgünlüğünü ortaya koymuştur. Erdoğan Kul, Ece Ayhan’ın özgünlük konusunda farklı, hatta modern edebiyattaki anlayışa aykırı olduğunu düşünür. “O (Ece Ayhan), benzersiz olmaya, başka yazar ve şairlerin etkisi altında kalmamaya çalışmanın özgünlük sağlamak yerine özgün olmayı engelleyeceği görüşündedir. Peki, ya özgünlük ne oluyor? Benim bildiğim, milyonlarca çok etki altında kalacaksın ki, çıkacaksa özgünlük ortaya çıksın ya da çıkabilsin.”¹¹⁰

Bu şiirde şair, ölümün soğuk yüzünü “ayakta karşılamak” deyimiyile ifade etmiştir. “Biliyorsun; ölüm

Artık ayakta karşılanmıyor, karşılanmaz!” dizelerinde şair, soyut bir kavram olan ölümü somutlaştırarak kullanmıştır. Şair, karşısında biri varmış gibi dizesine

¹¹⁰ Ayhan, Ece (1993), “Emin Fındıklıoğlu’yla Caz, Cazband ve Bando Üzerine”, *Şiirin Bir Altın Çağı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s.272.

başlamıştır. Karşısındaki kişiyle konuşarak biliyorsun ölüm, artık ayakta karşılanmıyor, karşılanmaz demektir. “Ölüm” kavramı eski çağlardan bu yana insanların zihninde bir korku, endişe, kötü düşünce uyandırır. Ölüm genelde çok da istenen, sevilen bir durum değildir. İstisna durumlar dışında tabii. Zaten insanların ölüm karşısındaki tavırları böyleyken; bazı kişilerin darağacına asılıp öldürülmeleri de pek hoş karşılanmaz. Yani ölüm, gerçekten bu şekilde yani doğal yollardan değil de insanların elleriyle gerçekleşirse ayakta karşılanmaz. Çünkü böyle bir durumda Ece Ayhan’ın “Sarışın” diye nitelediği devlet adamlarının yaptığı bir haksızlık vardır. Şair, diğer bazı şiiirlerinde de olduğu gibi bu şiirinde de yine otoriteye, kurallara, düzene, yapılan haksız uygulamalara karşı olduğunu dile getirmektedir.

19. “Madytos” Şiiri

MADYTOS

1. *Asya’da karanlık karanlık karanlık bir topluluk. İnsan saati olarak bir Perşembe, Ekim.*
2. *Bir tuğla parçası kaydırıyor denizde bir Madytos.*

(Bütün Yort Savul’lar! Toplu Şiirler 1954-1997, s.179)

19.1. Dil ve Anlatım

19.1.1. Ses

19.1.1.1. Ünlü-Ünsüz Kullanımı

“Madytos” adlı şiirde 46 ünlü kullanılmıştır. Bu ünlüler: 19 /a/, 6 /e/, 6 /ı/, 8 /i/, 4 /o/ ve 3 /u/ ünlüsünden oluşmaktadır. Şiirdeki ünlüler dudak durumuna göre 39 düz ünlü, 7 yuvarlak ünlü kullanılmıştır. Şiirin genelinde düz ünlülerin hâkimiyeti vardır. Şiirde çene açıklığına göre 29 geniş ünlü, 17 dar ünlü kullanılmıştır. Çene açıklığına göre ise, geniş ünlülerin hâkimiyeti görülür.

Şiirde 72 ünsüz kullanılmıştır. Bunlar 12 /r/, 10 /k/, 7 /l/, 6 /d/, 6 /s/, 6 /n/, 5 /t/, 5 /y/, 4 /b/, 1 /ğ/, 4 /m/, 1 /z/, 3 /p/, 1 /ş/ ve 1 /ç/ ünsüzlerinden oluşmaktadır. Bu ünsüzlerden /r/, /k/, /l/, /d/, /s/, /n/, /t/ ve /y/ seslerinin tekrarıyla şiirde ritim ve ahenk oluşturulmuştur.

Şiirde çıkış biçimine göre ötümlü ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde çıkış biçimine göre 46 ötümlü, 26 ötümsüz ünsüz kullanılmıştır. Şiirdeki ünsüzler kullanışlarına göre incelendiğinde sürekli ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde 29 tane süreksiz ünsüz, 43 tane sürekli ünsüz kullanılmıştır.

19.1.2. Kelime

“Madytos” adlı şiirde 12 Türkçe, 2 Arapça, 2 Farsça, 1 Latince ve 2 Litvanca olmak üzere toplam 19 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler tür olarak; 11 isim, 7 sıfat, 1 fiilimsi ve 1 fiilden oluşmaktadır. Bu kelimeler, sözcük türüne göre incelendiğinde, en çok kullanılan sözcük türü isimdir. Bu isimler; yapılarına göre 10 basit isim ve 1 türemiş isim kullanılmıştır. Birleşik isim ise kullanılmamıştır. Varlıklara verilişlerine göre ise, 6 cins isim ve 5 tane de özel isim kullanılmıştır. Varlıkların sayılarına göre, 10 tekil isim ve 1 topluluk ismi kullanılmıştır. Varlıkların oluşlarına göre, 11 somut isim

kullanılmıştır. Soyut isim ise kullanılmamıştır. Fiilimsi zarf fiilden oluşmaktadır. İsim fiil ve sıfat fiil kullanılmamıştır.

Şiirde 1 fiil kullanılmıştır. Bu fiil; yapısına göre türemiş fiil (*kaydır-*) ve anlamına göre ise olumludur. Şiirde 7 sıfat kullanılmıştır. Bunlar yapılarına göre; 4 basit sıfat ve 3 türemiş sıfattan oluşmaktadır. Birleşik sıfat ise kullanılmamıştır. Anlamlarına göre ise; 3 tane niteleme sıfatı ve 4 tane de belirtme sıfatından oluşmaktadır. Belirtme sıfatlarının 4 tanesi belgisiz sıfattır. Soru sıfatı ve işaret sıfatı ise kullanılmamıştır.

Şiirde haber kipiyle çekimlenen bir fiil vardır. Bu fiil ise şimdiki zamanla çekimlenmiştir.

19.1.3. Kelime Grupları

“Madytos” adlı şiirde 2 belirtisiz isim tamlaması ve 6 sıfat tamlaması kullanılmıştır.

19.1.4. Cümle

“Madytos” adlı şiir 3 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler yapısına göre; 1 basit cümle ve 2 eksilteli cümleden oluşmaktadır. Yüklem türüne göre; 1 fiil cümlesinden oluşmaktadır. İsim cümlesi ise kullanılmamıştır. Öğelerinin dizilişine göre; 1 devrik cümleden oluşmaktadır. Kurallı cümle ise kullanılmamıştır. Anlamına göre ise 1 olumlu cümleden oluşmaktadır.

19.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar-Bağdaştırmalar vb.)

“Madytos” adlı şiirde kısa ve eksilteli anlatım kullanan şair aynı zamanda dize kırma tekniğini de kullanmıştır.

“Kesme işareti”, “virgül” ve “nokta” gibi noktalama işaretlerinin kullanıldığı şiirde dizelerin ilk harfleri büyük yazılmıştır. Ayrıca cins isimlerin de ilk harfleri özel isimmiş gibi algılanarak büyük harfle yazılmıştır. “*İnsan saati olarak bir Perşembe, Ekim.*” Bu bir yazımsal sapma örneğidir.

Şiirde bazı tarihî yer isimleri kullanılmıştır: “Madytos” ve “Asya.”

19.2. Sanat

19.2.1. Nazım Şekli ve Vezin

“Madytos” adlı şiir 2 bentten oluşmuştur. 1.bent 2 dize; 2.bent 1 dizeden oluşmuştur. Şiir serbest tarzda yazılmıştır.

19.2.2. Kafiye ve Redif

“Madytos” adlı şiirde kafiye ve redif kullanılmamıştır.

19.2.3. Ahenk Unsurları

“Madytos” adlı şiirde /r/, /k/, /l/, /d/, /s/, /n/, /t/ ve /y/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon; /a/, /e/, /ı/ ve /i/ seslerinin tekrarıyla da asonans sanatları yapılarak şiire ahenk bakımından zenginlik katılmıştır.

19.2.4. Edebi Sanatlar

Şiirde “*karanlık*” sözcüğü 3 kez tekrarlanarak tekrar sanatı yapılmıştır.

“*Perşembe, Ekim*” sözcükleri zaman ile ilgili kavramlardır. Bu kavramların bir arada kullanılmasıyla tenasüp sanatı yapılmıştır.

Ece Ayhan, çocukluk yıllarını Asya’daki o karanlık, tarihi bilinmeyen “*Madytos*” şehrine benzetmektedir. 2.dizedeki bir tuğla parçasını denizde kaydıran “*Madytos*” ile şair, aslında “*kendini*” kastetmektedir. Yani bu dizelerde açık istiare sanatı yapılmıştır.

19.3. Muhteva

“Madytos” adlı şiire konu olan Madytos,¹¹¹ tarihi bir kenttir ve ona ait günümüze ulaşan herhangi bir kalıntı yoktur. O yüzden şair, şiirin ilk dizesinde o kentte yaşayan topluluk hakkında hiçbir bilgimiz olmadığı için, karanlık ifadesini kullanmıştır. Hatta bu bilinmezliği vurgulamak için de “*karanlık*” sözcüğünü üç kez art arda tekrarlayarak kullanmıştır. Bu tekrar grubu şiire ayrı bir ahenk

¹¹¹ “Maydos (Madytos): Fenikeliler zamanında Maditüs=Maydos adı ile kurulan ilk şehirdir. Maditus adı iki nüfuzlu kardeşin veya ünlü bir filozofun adına nispetle verilmiştir. Günümüzde ilçe merkezi olan bu yerleşmenin adı Eceabat’tır. Madytos’un tarihi hakkında ilk bilgiler İ.Ö. 411 yılına aittir. O yıl bir Atina donanması, Sparta’ya ve yandaşlarına karşı savaşı yürütürken Madytos’ta üstlenmiştir. Madytos adı ilk kez Heredot’ta geçer. Çanakkale Boğazı kıyısındaki ilk çağ kentlerinin yıkıntıları Orta Çağ’da çeşitli yapılarda, surlarda ve kalelerde kullanılmak üzere kullanıldığından Madytos’tan günümüze gelebilen görünür herhangi bir kalıntı bulunmamaktadır.” <https://www.google.com.tr/amp/www.canakkaleili.com/maydos.html/amp> Çanakkale İli Özel Tanıtım Sitesi, (E.T. 25 Nisan 2018).

katmıştır. Nasıl ki bu tarihi şehir hakkında herhangi bir bilgi elimizde yoksa aynen o dönemde yaşayan topluluk hakkında da elimizde hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Ece Ayhan, “Eceabat” ile ilgili şunları söyler:

“Yeri geldi: ‘Ece’ sözcüğü ‘ağabey’ anlamına gelir tarihte. Dobrucalı Ece [Halil (Yakup)] Bey’den Eceabat yapılmıştır. Bektaşî menâkıpnamelerinde Pir Sultan Abdal’ın kız kardeşi ‘Ecemi Sivas’ta astılar’ der.”¹¹²

“İnsan saati olarak bir Perşembe, Ekim.” dizesiyle şair, bu karanlık şehre ve geçmişte orada yaşayan topluluğa belirli bir gün ve ay vermektedir. Ece Ayhan, şiirlerinde belirli gün ve ay isimlerini sıkça kullanmaktadır.

“ Bir tuğla parçası kaydırıyor denizde bir Madytos.” dizesinde ise, Çanakkale Boğazı kıyısındaki ilk çağ kentlerinin yıkıntılarının Orta Çağ’da çeşitli yapılarda, surlarda ve kalelerde kullanılmak üzere kullanılması olayına telmihte bulunulmuştur. Bu dizede “Madytos” kişileştirilmiştir. “Madytos”, bir insan gibi düşünülmüştür. Sanki bir tuğla parçasını denizde kaydıran bir kişi gibi düşünülmüştür.

Aslında “Madytos” adlı tarihi kent ile şair, kendi memleketi olan Çanakkale Eceabat’ı kastetmiştir. Şairin babası Behzat Çağlar, Geliboluludur, annesi Ayşe Hanım ise Eceabatlı’dır. Ece Ayhan, ilkokula Eceabat’ta başlar. Ailesinin 1940 Kasım’ında Çanakkale’den ayrılarak İstanbul’a yerleşmesi üzerine, eğitimine İstanbul’da devam eder. İlk, orta ve lise eğitimini İstanbul’da tamamlar.¹¹³ Yani şairin çocukluğunun ilk yılları Eceabat’ta geçmiştir. Yani çocukluğunun çok az bir kısmı orda geçmiştir. İlkokula başladığı yıllarda hemen İstanbul’a taşındıkları için, o yıllara dair pek bir şey hatırlamamaktadır. Ayrıca şair, çok küçükken babası onları terk edip gittiği için, çocukluğu çok zor şartlarda geçmiştir. Bütün bunlardan dolayı Ece Ayhan, çocukluk yıllarını Asya’daki o karanlık, tarihi bilinmeyen “Madytos” şehrine benzetmektedir. Aslında 2.dizedeki bir tuğla parçasını denizde kaydıran “Madytos” ile şair, “kendini” kastetmektedir. Şair, nasıl ki o tarihi şehir, yıkık dökük bir enkaz yığınıysa kendi çocukluğunu da bu enkaza benzetmektedir. Belki de tuğla parçası da kendisidir. Suyun

¹¹² Ayhan, Ece (1997), “Esas Duruş Mülkün Temelidir”, Ludingirra, 1, Bahar.

¹¹³ <https://www.google.com.tr/amp/s/onedio.com/amp-haber/525804> “Aşk Örgütlenmektir Bir Düşünün Abiler”: 18 Şiiriyle Türk Edebiyatının “Karaduygulu” Şâiri Ece Ayhan, (E.T. 25 Nisan 2018).

arındırıcı özelliği ile arınmak, o suda akıp yepyeni bir hayata yelken açmak istemektedir.

20. “Cankurtaran” Şiiri

CANKURTARAN

1. *Düzlüğü Azize Sofya. Üç ağaçlı bir ağaçta boynu kırık bir adam; entari giyindirilmiştir.*
2. *Cankurtaranlı yavru kurtlar da geçiyorlar kepleri ve trampetleriyle ayazda.*

(Bütün Yort Savul'llar! Toplu Şiirler 1954-1997, s.182)

20.1. Dil ve Anlatım

20.1.1. Ses

20.1.1.1. Ünlü-Ünsüz Kullanımı

“Cankurtaran” adlı şiirde 59 ünlü kullanılmıştır. Bu ünlüler: 24 /a/, 7 /e/, 4 /ı/, 13 /i/, 3 /o/, 4 /u/ ve 4 /ü/ ünlüsünden oluşmaktadır. Şiirdeki ünlüler dudak durumuna göre 48 düz ünlü, 11 yuvarlak ünlü kullanılmıştır. Şiirin genelinde düz ünlülerin hâkimiyeti vardır. Şiirde çene açıklığına göre 34 geniş ünlü, 25 dar ünlü kullanılmıştır. Çene açıklığına göre ise, geniş ünlülerin hâkimiyeti görülür.

Şiirde 84 ünsüz kullanılmıştır. Bunlar 17 /r/, 9 /l/, 7 /k/, 5 /d/, 8 /t/, 8 /y/, 3 /b/, 2 /c/, 2 /g/, 3 /m/, 7 /n/, 2 /v/, 4 /z/, 3 /ç/, 2 /p/, 1 /s/ ve 1 /ş/ ünsüzlerinden oluşmaktadır.

/r/, /l/, /k/, /t/, /y/ ve /n/ ünsüzlerinin tekrarıyla şiirde ritim ve ahenk sağlanmıştır. Şiirde çıkış biçimine göre ötümlü ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde çıkış biçimine göre 62 ötümlü, 22 ötümsüz ünsüz kullanılmıştır.

Şiirdeki ünsüzler kullanışlarına göre incelendiğinde sürekli ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde 32 tane süreksiz ünsüz, 52 tane sürekli ünsüz kullanılmıştır.

20.1.2. Kelime

“Cankurtaran” adlı şiirde 18 Türkçe, 4 Arapça, 1 İngilizce ve 1 Fransızca olmak üzere toplam 24 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler tür olarak; 11 isim, 8 sıfat, 2 bağlaç, 1 edat ve 2 fiilden oluşmaktadır. Bu kelimeler, sözcük türüne göre incelendiğinde, en çok kullanılan sözcük türü isimdir. Bu isimler; yapılarına göre 9 basit isim, 1 türemiş isim ve 1 birleşik isim kullanılmıştır. Varlıklara verilişlerine göre ise, 2 özel isim ve 9 cins isimden oluşmaktadır. Varlıkların sayılarına göre, 8 tekil isim ve 3 çoğul isim kullanılmıştır. Topluluk ismi ise kullanılmamıştır. Varlıkların oluşlarına göre, 11 somut isim kullanılmıştır. Soyut isim ise kullanılmamıştır.

Şiirde 2 fiil kullanılmıştır. Bu fiiller; yapılarına göre 1 basit (*geç-*) fiil ve 1 türemiş (*giyindir-*) fiilden oluşmaktadır. Anlamlarına göre ise olumludurlar. Şiirde haber kipiyle çekimlenen 2 fiil vardır. Bu fiillerin biri şimdiki zaman, diğeri ise duyulan geçmiş zamanla çekimlenmiştir. Dilek kipiyle çekimlenen fiil yoktur.

Şiirde 8 sıfat kullanılmıştır. Bunlar yapılarına göre; 5 basit sıfat ve 3 türemiş sıfattan oluşmaktadır. Birleşik sıfat ise kullanılmamıştır. Anlamlarına göre ise; 5 tane niteleme ve 3 tane de belirtme sıfatından oluşmaktadır. Belirtme sıfatlarının 2 tanesi belgisiz sıfat, 1 tanesi asıl sayı sıfatıdır. Soru ve işaret sıfatı ise kullanılmamıştır.

20.1.3. Kelime Grupları

“Cankurtaran” adlı şiirde 4 belirtili isim tamlaması, 1 zincirleme isim tamlaması ve 6 sıfat tamlaması kullanılmıştır. Belirtili isim tamlamalarının iki tanesinin tamlayanı düşmüştür. (*kepleri, trampetleri*).

20.1.4. Cümle

“Cankurtaran” adlı şiir 3 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler yapısına göre; 2 basit cümle ve 1 eksilteli cümleden oluşmaktadır. Yüklem türüne göre; 2 fiil cümlesinden oluşmaktadır. İsim cümlesi ise kullanılmamıştır. Öğelerinin dizilişine göre; 1 devrik cümle ve 1 kurallı cümleden oluşmaktadır. Anlamına göre ise 2 olumlu cümleden oluşmaktadır.

20.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar-Bağdaştırmalar vb.)

Kısa ve eksilteli anlatımın kullanıldığı “Cankurtaran” adlı şiirde noktalama işareti olarak sadece “*nokta*” ve “*noktalı virgül*” kullanılmıştır. Yine dizelerin ilk harfleri büyük yazılmıştır.

Şiirde tarihî ve dinî şahsiyetlere de yer verilmiştir şiirde. Azize Sofya ve Hz. İsa’dan söz edilmiştir. Ancak Hz. İsa doğrudan söylenmemiş onu çağrıştıracak unsurlar verilmiştir. Onun çarmıha gerilmesi olayına telmihte bulunulmuştur. Bu olay ise şu dizelerle çağrıştırılmıştır:

“1. *Düzlüğü Azize Sofya. Üç ağaçlı bir ağaçta boynu kırık bir adam; entari giyindirilmiştir.*”

Ece Ayhan bu bölümdeki şiirlerinin başlığına Roma rakamı ve dizelerine de normal rakamla başlamıştır.

“**Düzlüğü Azize Sofya.**” dizesinde şair tamlayan ve tamlananın yerlerini değiştirerek sözdizimsel sapma yapmıştır. Erdoğan Kul ‘a göre, Ece Ayhan Ece Ayhan, sıfat tamlamalarını kullanırken izlediği bu aykırı tutumunu ad tamlamalarında da sürdürür. Örneğin, kimi ad tamlamalarında “tamlanan”ı “tamlayan”dan önce yazmayı tercih eder: **Düzlüğü Azize Sofya.**

Burada şair “Ayasofya” ve “azize” sözcüklerinin birleşiminden türettiği yer adını “düzlük” sözcüğüyle tamlamaya sokmuş, sonuçta “Azize Sofya düzlüğü” olması gereken söz öbeğini yukarıdaki biçimde kullanmıştır.¹¹⁴

İkinci bentteki “*Cankurtaranlı yavru kurtlar da geçiyorlar kepleri ve trampetleriyle ayazda.*” **yavru kurtlar**” sözcüğü birleşik yazılması gerekirken ayrı yazılmıştır. Bu bir yazımsal sapma örneğidir.

20.2. Sanat

20.2.1. Nazım Şekli ve Vezin

“Cankurtaran” adlı şiir 2 bentten oluşmuştur. 1.bent 2 dize; 2.bent 1 dizeden oluşmuştur. Şiir serbest tarzda yazılmıştır.

20.2.2. Kafiye ve Redif

“Cankurtaran” adlı şiirde kafiye ve redif kullanılmamıştır.

20.2.3. Ahenk Unsurları

“Cankurtaran” adlı şiirde /r/, /k/, /l/, /d/, /t/, /n/ ve /y/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon; /a/, /e/ ve /i/ seslerinin tekrarıyla da asonans sanatları yapılarak şiire ahenk bakımından zenginlik katılmıştır.

20.2.4. Edebi Sanatlar

Şiirin 1. dizesinde “Azize Sofya” ve “Hz. İsa “olayına telmihte bulunulmuştur. “Hz. İsa” çarmıha gerilmiştir. “Azize Sofya” ise putperest kral Adrianos döneminde yaşamıştır.

¹¹⁴ Kul, Erdoğan (2008), “Şiir Dilinde Sapmalar ve Bir Uygulama”, a.g.e, s.385-386.

1. bentin 1. dizesinde “*düzlük*” ile kastedilen kişi, “*Azize Sofya*”ya benzetilerek teşbih sanatı yapılmıştır. Ayrıca “*düzlük*” ile “*idam edilen kişiler*” veya Ece Ayhan’ın “*annesini*” de kastedilmiş olabilir. Bu durumda bu dizede açık istiare sanatı da yapılmıştır.

2. bentte de “*Cankurtaranlı yavru kurtlar*” ile kastedilen kişiler ise, Ece Ayhan’ın okulundaki “*öğrenciler*”dir. Onun okuduğu okulun adı “*Cankurtaran*”dır. Böylece istiare sanatı yapılmıştır.

20.3. Muhteva

Şiirin 1.dizesinde “*Azize Sofya*”¹¹⁵ ve “*Hiz. İsa*” olayına telmihte bulunulmuştur. “*Hiz. İsa*” çarmıha gerilmiştir

Şiirin 1.bendinde geçmişte inançları uğruna zulme ve işkenceye uğramış ve sonunda da hayatlarına son verilmiş kişilerden bahsedilmiştir. Bunlardan biri üçayaklı bir ağaca asılan ve boynu kırık diye nitelendirilen “*Hiz. İsa*”dır. “*Hiz. İsa*” çarmıha gerilmiştir. Çarmıha gerildikten sonra Allah’ın bir mucizesi olarak göğe yükselmiştir. Tıpkı Hiz. İsa’nın çarmıha gerilmesi olayındaki gibi Azize Sofia ve kızları da inançlarından dolayı birtakım işkencelere maruz kalmışlardır. Sofia’nın kızları da Antiohos tarafından putperestliği reddettikleri için birçok işkenceye maruz kalmışlardır ancak Tanrı onları korumuş ve onlara birtakım mucizeler vermiştir. Yine de onlar da Hiz. İsa gibi öldürülmüşlerdir. Sofia’nın kızlarının kafaları kesilmiştir ve sonunda o işkencelerden kurtulup Tanrı’ya kavuşmuşlardır. Zaten Sofia ve kızlarının isimleri de aslında şiirde imgesel olarak kullanılmışlardır. “*Sofia*” bilgelik, “*Pisti*” iman, “*Elpida*”

¹¹⁵ “*Azize Sofya*” ise putperest kral Adrianos döneminde yaşamıştır. Kökeni ise İtalya’nın bir şehrendir. Azize’nin kökeni saygı değer bir insan olmakla beraber Tanrı sever bir insandı. Azize Sofia’nın hayatı dul kaldıktan sonra çok zorlaştı. Çünkü Azize’nin büyütmesi gereken üç kızı vardı. Çocuklarının isimleri; Pisti, Elpida ve Agapi idi. Bir gün Roma’ya yolculuk etme kararı aldılar ve oradan hiçbir zaman geri dönmediler. Sofia dışarıda zor işlerde çalışıyor evine geldiğinde de kızlarını Tanrı’nın sözleri ile eğitiyordu. Anne ve kızlar gerçekten de Tanrı sözü ile yaşıyor, bu birçok kişi tarafından takdirle karşılanıyor ve birçok kişi de onlara benzemeye çalışıyordu. Ancak o bölgede yaşayan fanatik putperestler Azize’yi ve kızlarını bölgenin sorumlusu Antiohos’a şikâyet ettiler. Antiohos da Kral’ın en güvendiği adamlarından birisiydi. Böylece hemen krala giderek ona Sofia ve kızlarının putlara tapınmayarak Krallık kanunlarına karşı geldiklerini söyledi. Kral hemen tutuklanmalarını emretti. Yargılandıktan sonra kral, Azize’nin kızlarını putperestliği öğrenmeleri için her şeyi denedi, onları hapsedi, işkence yaptı. Fakat başarılı olmadı. Azize’yi ve kızlarını Tanrı korudu ve onlara birtakım mucizeler verdi. En sonunda kafaları kesilerek öldürülen kızları Tanrı’ya kavuştular. En sonunda Azize de kavuştu. www.ortodokslartopulugu.org/azizlerimiz-hayat-hikayeleri/azize-sofia-ve-uc-kizi-pisti-elpida-ve-agapi/ “17 Eylül Azize Sofia ve üç kızı: Pisti, Elpida ve Agapi”, (E.T. 26 Nisan 2018)

umut ve “*Agapi* “ ise sevgi anlamlarına gelmektedir. Yani Tanrı’ya ancak “*bilgelik, iman, umut ve sevgi* “ile ulaşılabileceğinin simgeleridir her bir ismin anlamı.

Şiirin 2. bendinde ise Ece Ayhan, çocukluk anılarının etkisinde kaldığı olaylara vurgu yapmaktadır. Şiirin ilk yarısında halkın gözü önünde gerçekleştirilen ve hatta bir ara ilköğretim öğrencilerinin de seyre götürüldüğü “*idam uygulamaları*”na vurgu yapmaktadır:

“Sultanahmet Ceza ve Tevkif evi şimdiki Mimar Sinan yapısı hamamın arkalarındaydı. Asılacak insanları, Ayasofya hizasında, yönü tramvay yoluna gelecek biçimde, darağacı kurarak asarlardı. “İbret-i âlem” olarak sabah 10.30-11.00’e kadar herkesin görmesi için. Ben 10 yaşındayken, ‘Cankurtaran’ sözcüğüyle bir çelişki olarak Cankurtaran İlkokulu çocuklarını yurttaşlık bilgisi uygulaması için götürdüklerini hatırlıyorum. Yavru kurtlar kepleriyle öndeydi...”¹¹⁶

Görüldüğü gibi Ece Ayhan, “*kendisi*”ni ve “*sınıf arkadaşları*”nı birer “*yavru kurt*”a benzetmiştir. Aynı zamanda seyretmeye götürüldükleri olay ile okullarının isimleri arasında bir çelişki vardır. Okulun ismi “*Cankurtaran*” dır. Ama ne yazık ki bu yavru kurtlar, can kurtarmaya değil de öldürülen insanları izlemeye götürülmektedirler.

Şair, 1.bentteki Hz. İsa’nın çarmıha gerilmesi ve Azize Sofia’nın kızlarının inançları yüzünden kafalarının kesilerek öldürülmesi olayı ile 2. bentteki Cankurtaran İlkokulu öğrencilerinin yurttaşlık bilgisi olarak izlemeye götürüldükleri olaylar arasında benzerlik kurmuştur. Nasıl ki geçmişte yaşayan o insanlar düşünce ve inançları yüzünden birtakım işkencelere maruz kalmış ve öldürülmüşlerse şairin tanık olduğu o idam olaylarındaki kişiler de kendi inanç ve düşüncelerinden dolayı öldürülmüşlerdir.

¹¹⁶ Ayhan, Ece, “*Ece Ayhan’ın İstanbul’u*”, a.g.e, s.120.

21. “Melankolya Çiçeği “ Şiiri *MELANKOLYA ÇİÇEĞİ*

1. *Yelekli Teyfik ve arkadaşları, bir ada ararlar. Sıkılmışlardır Rumelihisarı'nın uzun gecelerinden.*
2. *Piri Reis'in uçsuz kara noktalarına, küçük ölçekli sözlüklere, Beyoğlu atlaslarına bakarlar.*
3. *Yatak odaları sabah güneşi görecek, salon limanı alacak, çalışma masaları da dağ görünümlü.*
4. *Ve bir melankolya çiçeği, saksıda; suyu düzenli verilecek, yeri değiştirilmeyecek.*
5. *Bir türlü bulunamaz 'ada', takvimsiz saatsiz.*
6. *Bir çiftliğe fit. Manisa'ya bir arkadaşlarını göndermişler... Hayır! Gerdanlık tarihleri yazıyor.*

(Bütün Yort Savul'llar! Toplu Şiirler 1954-1997, s.203)

21.1. Dil ve Anlatım

21.1.1. Ses

21.1.1.1. Ünlü-Ünsüz Kullanımı

“Melankolya Çiçeği” adlı şiirde 187 ünlü kullanılmıştır. Bu ünlüler: 64 /a/, 36 /e/, 19 /ı/, 37 /i/, 6 /o/, 5 /ö/, 10 /u/ ve 10 /ü/ ünlüsünden oluşmaktadır. Şiirdeki ünlüler dudak durumuna göre 156 düz ünlü, 31 yuvarlak ünlü kullanılmıştır. Şiirin genelinde düz ünlülerin hâkimiyeti vardır. Şiirde çene açıklığına göre 111 geniş ünlü, 76 dar ünlü kullanılmıştır. Çene açıklığına göre ise, geniş ünlülerin hâkimiyeti görülür.

Şiirde 240 ünsüz kullanılmıştır. Bunlar 38 /r/, 38 /l/, 20 /n/, 19 /k/, 14 /d/, 13 /m/, 12 /y/, 11 /t/, 9 /b/, 9 /ç/, 5 /c/, 6 /g/, 6 /ğ/, 4 /v/, 8 /z/, 2 /f/, 3 /h/, 1 /p/, 7 /ş/ ve 15 /s/ ünsüzlerinden oluşmaktadır. /r/, /l/, /n/, /k/, /d/, /m/, /y/, /t/, /b/, /s/, /z/, /ç/ ve /ş/ ünsüzlerinin tekrarıyla şiirde ritim ve ahenk oluşturulmuştur.

Şiirde çıkış biçimine göre ötümlü ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde çıkış biçimine göre 173 ötümlü, 67 ötümsüz ünsüz kullanılmıştır. Şiirdeki ünsüzler kullanışlarına göre incelendiğinde sürekli ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde 74 tane süreksiz ünsüz, 166 tane sürekli ünsüz kullanılmıştır.

21.1.2. Kelime

“Melankolya Çiçeği” adlı şiirde 48 Türkçe, 9 Arapça, 1 İngilizce, 2 Yunanca, 1 İtalyanca ve 3 Fransızca olmak üzere toplam 64 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler tür olarak; 35 isim, 12 sıfat, 3 bağlaç, 2 zarf, 1 fiilimsi, 1 ünlem ve 10 fiilden oluşmaktadır. Fiilimsinin türü ise isim fiildir. Bu kelimeler, sözcük türüne göre incelendiğinde, en çok kullanılan sözcük türü isimdir. Bu isimler; yapılarına göre 24 basit isim, 9 türemiş isim ve 2 birleşik isim kullanılmıştır. Varlıklara verilişlerine göre ise, 28 cins isim ve 7 tane özel isim kullanılmıştır. Varlıkların sayılarına göre, 26 tekil isim ve 9 çoğul isim kullanılmıştır. Topluluk ismi ise kullanılmamıştır. Varlıkların oluşlarına göre, 33 somut isim ve 2 soyut isim kullanılmıştır.

Şiirde 10 fiil kullanılmıştır. Bu fiiller; yapılarına göre 6 basit (*ara-*, *bak-*, *gör-*, *gönder-* *al-*, ve *yaz-*); 4 türemiş (*sıkıl-*, *veril-*, *değiştir-* ve *bulun-*) fiilden oluşmaktadır. Anlamlarına göre ise 8 olumlu fiil ve 2 olumsuz fiil (*değiştirilme-*, *bulunama-*) kullanılmıştır.

Şiirde 12 sıfat kullanılmıştır. Bunlar yapılarına göre; 6 basit sıfat ve 6 türemiş sıfattan oluşmaktadır. Birleşik sıfat ise kullanılmamıştır. Anlamlarına göre ise; 8 tane niteleme sıfatı ve 4 tane de belirtme sıfatından oluşmaktadır. Belirtme sıfatlarının 4 tanesi belgisiz sıfattır. Soru ve işaret sıfatı ise kullanılmamıştır.

Şiirde haber kipiyle çekimlenen 10 fiil vardır. Bu fiillerin 3 tanesi geniş zaman, 4 tanesi gelecek zaman, 1 tanesi şimdiki zaman ve 2 tanesi de duyulan geçmiş zamandır. Dilek kipiyle çekimlenen fiil yoktur.

21.1.3. Kelime Grupları

“Melankolya Çiçeği” adlı şiirde 2 belirtili isim tamlaması, 12 belirtisiz isim tamlaması, 1 zincirleme isim tamlaması ve 13 sıfat tamlaması kullanılmıştır. Belirtili isim tamlamalarının tamlayanları düşmüştür. “*suyu*”, “*yeri*”.

21.1.4. Cümle

“Melankolya Çiçeği” adlı şiir 10 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler yapısına göre 7 basit cümle, 2 birleşik cümle ve 1 eksilteli cümleden; yüklemine türüne göre 1

isim cümlesi ve 8 fiil cümlesinden; öğelerinin dizilişine göre 2 devrik cümle ve 7 kurallı cümleden; anlamlarına göre ise; 7 olumlu cümle, 2 olumsuz cümleden oluşmaktadır.

21.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar-Bağdaştırmalar vb.)

“Melankolya Çiçeği” adlı şiirde noktalama işareti olarak “virgül”, “nokta”, “kesme işareti”, “noktalı virgül”, “tırnak işareti”, “ünlem” ve “üç nokta” kullanılmıştır. Ece Ayhan düz yazı tarzında yazdığı bu şiirinde dize başları, nokta işaretinden sonra gelen harfleri ve özel isimlerin ilk harflerini büyük yazmıştır. Yani şair bu şiirinde yazım kuralları ve noktalama işaretlerine uymuştur.

Ece Ayhan “Melankolya Çiçeği” adını verdiği bu şiirde “Melankolya Çiçeği” tamlaması ile hem alışılmamış bir bağdaştırma yapmış hem de “melankoli” sözcüğünde gerçek hayatta var olmayan bir çiçek ismi türetmiştir. Yani yeni bir sözcük türeterek sözcüksel sapma yapmıştır.

Hulusi Geçgel’e göre, İkinci Yeni şairleri, kelime ile söz arasındaki geleneksel dengeyi bozmaya çalışmışlardır. Kelimeleri, alışılmamış sözdizimi düzenlemeleri içinde kullanarak onlara yeni anlamlar yüklemişler ve böylece sözün çağrışım dünyasını genişletmeyi hedeflemişlerdir. Şiirdeki biçim arayışlarını, dış-biçimden iç-biçim arayışına yöneltmişler ve kelime ile söz arasındaki alışlagelmiş dengenin, kelime lehine bozulmasını tercih etmişlerdir.¹¹⁷ Ece Ayhan da bu şairlerden biridir.

Şiirin 6. bendinin son iki dizesinin italik şekilde yazılması bir yazımsal sapma örneğidir.

21.2. Sanat

21.2.1. Nazım Şekli ve Vezin

“Melankolya Çiçeği” adlı şiir 6 bentten oluşmuştur. 1.bent 2 dize; 2.bent 1 dize, 3. bent 1 dize, 4. bent 1 dize, 5.bent 1 dize ve 6.bent 4 dizeden oluşmuştur. Şiir serbest tarzda yazılmıştır.

21.2.2. Kafiye ve Redif

“Melankolya Çiçeği” adlı şiirde kafiye ve redif kullanılmamıştır.

¹¹⁷ Geçgel, Hulusi (2004), “İkinci Yeni Şiirinde Sapmalar”, a.g.e., s.11.

21.2.3. Ahenk Unsurları

“Melankolya Çiçeği” adlı şiirde /r/, /k/, /l/, /m/, /n/, /d/, /t/, /b/, /ç/, /s/ ve /y/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon; /a/, /e/, /ı/, /i/ ve /u/ seslerinin tekrarıyla da asonans sanatları yapılarak şiire ahenk bakımından zenginlik katılmıştır.

21.2.4. Edebi Sanatlar

Serveti Fünun Dönemindeki şairlerin melankolik yapısı aslında var olmayan bir çiçeğe “*melankolya çiçek*”ine benzetilerek hem somutlaştırma hem de teşbih sanatı yapılmıştır.

“*Rumelihisarı, Beyoğlu, Manisa*” coğrafya ile ilgili yer isimleri bir arada kullanılarak tenasüp sanatı yapılmıştır. “*Ada, Rumelihisarı, Piri Reis, kara, Beyoğlu, atlas, ölçek, liman*” sözcükleri deniz ve denizcilik ilgili kavramlardır ve bu sözcüklerin bir arada kullanılmasıyla tenasüp sanatı yapılmıştır. 4. bentte “*saksı, çiçek, su vermek*” sözcükleri arasında da tenasüp sanatı yapılmıştır. “*Sabah, gece, güneş, takvim, saat, tarih*” zamanla ilgili sözcüklerin bir arada kullanılmasıyla tenasüp sanatı yapılmıştır.

2. bentte “*Piri Reis*”in 1513 tarihli ilk dünya atlasını çizmesi olayına telmihte bulunulmuştur. “*Piri Reis*”, bu atlası Gelibolu’ya yerleşerek orada çizmiştir. Bu haritasında Atlas Okyanusu, İber Yarımadası, Afrika’nın batısı ile yenedünya Amerika’nın doğu kıyılarını kapsamaktadır.

21.3. Muhteva

1. bentin 1. dizesinde; “*Yelekli Tevfik*” ile “*Tevfik Fikret*” kastedilmiştir. Tevfik Fikret ve arkadaşlarının bir ada arayışında olduğu dile getirilmiştir. Bu ada ise önce “*Yeni Zelanda*” daha sonra Manisa’nın “*Sarıçam*” ilçesi olarak düşünülmüştür. Tevfik Fikret, Serveti Fünun Dergisi’nin başındaki kişidir ve diğer şairler de o derginin etrafında toplanmışlardır. Şairin arkadaşları ise şunlardır: Mehmet Rauf, Hüseyin Cahit Yalçın, Hüseyin Kazım Kadri ve Dr. Esat (Işık)’tır Sultan II. Abdülhamit devrinin edebi oluşumlarından biri olan bu topluluk, İstibdat Döneminde kurulmuştur. Bu yüzden devlet yönetiminin baskıcı olduğunu bahane ederek toplumsal konulara eserlerinde yer vermemiştir.

Alâttin Karaca'ya göre 'Melankolya Çiçeği', parasız yatılıların Tevfik Fikret ve arkadaşlarına; yani aristokrat Servet-i Fünun şairlerine yönelik bir protesto şiiridir. Bu şiir, aynı zamanda Servet-i Fünun'un yapay melankolisini de hicvetmektedir.¹¹⁸

Ece Ayhan'a göre, şiirle iktidar asla yan yana gelemmez, gelmemelidir. Nedeniyse açık; iktidar nötralize eder ve sivil şiir resmi kültürde yer alamaz.¹¹⁹ Ayhan, bu şiirinde olduğu gibi kimi şiir ve yazılarında, aristokrat, zengin şairlere karşı saldırgan ifadelere yer vermesi, 'parasız yatılılar'ın; dışta bırakılmış, küçümsenmiş "*karaşın şairler*"in poetik iktidara meydan okuması olarak da algılanabilir.

"İkinci Yeni akımından sayılan şairlerin hemen hepsi de parasız yatılı ve taşra çocuklarıydı temelde "hana-baka"-, İkinci Yeni (ben 'Sıkı Şiir 'diyorum şimdi buna; o başka, ya da Sivil Şiir) 1950'lerden sonra, Türkçede, taşradan gelmiş ve çok genç parasız yatılıların oluşturdukları hiç beklenmedik, garip bir biçimde de özgün, çağdaş, çağcıl ve önemli bir şiir ve bir düşünce 'sıçraması'dır..."¹²⁰

Alâttin Karaca'ya göre '*parasız yatılılık*'ın yoksulluk anlamında kullanıldığı açık. Ece Ayhan'a göre, Türkiye'de poetik iktidar, İkinci Yeni'ye değin hep zengin ve aristokrat kesimlerin elinde olmuş; yenilikler, şiir hareketleri hep onlarca yönlendirilmiş. Bu tür poetik hareketlerin; yani sanattaki önemli yenilik hareketlerinin, toplumun alt kesimlerinden gelen şairlerce gerçekleştirilmesi alışılmamış bir durum. Nitekim şair bunu, "...ama bu hareket zengin akrabalarından beklenirken, hiç alakası olmayan parasız yatılılardan çıkmıştır"¹²¹ tümcesiyle açıklıyor. Şair, o nedenle İkinci Yeni'yi yoksulların, alt kesime mensup insanların, bu kesime; aristokratların poetik iktidarlarına karşı sivil bir başkaldırı hareketi olarak görüyor."¹²²

2. bentte arayış içinde olan bu şairler, "Piri Reis"¹²³in uçsuz bucaksız kara noktalarına, küçük ölçekli sözlüklere, Beyoğlu atlaslarına bakarlar ki. Değişik, hiç

¹¹⁸Karaca, Alâttin, <https://www.google.com.tr/edebiyatnotlari.blogcu.com/ece-ayhan-ve-sivil-siir/6467662> (E.T. 27 Nisan 2018)

¹¹⁹ Ayhan, Ece (2001), "*Aynalı Denemeler*", a.g.e, s.62-63.

¹²⁰ Ayhan, Ece (1993), "*Şiirin Bir Mm. Çağı*", YKY, İstanbul, s.15-21.

¹²¹ Ayhan Ece (1993), "*Şiirin Bir Mm. Çağı*", a.g.e, s.146.

¹²² Karaca, Alaattin, "*Ece Ayhan ve Sivil Şiir*", a.g.e.

¹²³ "Piri Reis", 1465 doğumlu, Amerika'yı gösteren Dünya haritaları ve Kitabı Bahriye adlı denizcilik kitabıyla tanınan, Osmanlı denizcisi, kaptanı ve kartografıdır. <https://www.google.com.tr/amp/s/m.sabah.com.tr/piri-reis-kimdir/amp> (E.T. 27 Nisan 2018)

kimsenin gitmediği yeni bir yer bulabilsinler. Piri Reis, 1465 doğumlu, Amerika'ya gösteren Dünya haritaları ve Kitabı Bahriye adlı denizcilik kitabıyla tanınan, Osmanlı denizcisi, kaptanı ve kartografıdır. Bu şairlerin gitmek istediği ülke ve yaşamak istedikleri mekân ferah, aydınlık ve huzur verici olmalıdır ki, onlara eser yazarken ilham verebilsin. Aynı zamanda o ülkede bir de adını daha önce hiç duymadığımız bir çiçek vardır “*melankolya çiçek*”i. Bu çiçek, saksıda yetiştirilmeli, suyu düzenli verilmeli ve yeri değiştirilmemelidir.

Ancak şairler, ne yaparlarsa yapsınlar o huzur verici mekân yani aradıkları o adaya bir türlü ulaşamazlar. O ada, takvimsiz, saatsiz yani zaman kavramının olmadığı bir sonsuzluk mekânıdır. Yelekli Tevfik ve arkadaşları, istedikleri bu adaya ulaşamadıkları için üzgündürler. Ulaşamamalarının nedeni para bulamamaları ve İstibdat Döneminde yaşadıkları için Yeni Zelanda ya da başka bir yere gitmek için izin alamamalarıdır. “*Kendilerini*” bu durumdan dolayı bir “*melankolya çiçek*”ine benzetirler.

Son bentte ise bu şairler “*Manisa*”ya bir arkadaşlarını göndermişlerdir. Çünkü “*Yeni Zelanda*”ya gitmenin pek de kolay olmadığını anlamışlardır. Topluluğun şairlerinden Hüseyin Cahit yıllar sonra anılarında bu olay için şunları yazacaktır: “*Bir sosyalist cemaati halinde yaşayacaktık. Aramızda mülkiyet prensibi değil, uhuvvet (kardeşlik) prensibi hüküm sürecekti. Birbirimize karşı hakikaten bu kardeşlik hissini kalbimizde duyuyorduk.*”¹²⁴

Yeni Zelanda'ya gitmek için planlar yapmaya başlarlar. Ancak öncelikli sorun yol parasıdır ve bunu nasıl bulacaklarını düşünürler. Göz doktoru Esat Bey, Ankara'da ailesinin büyük bir çiftliği olduğunu, bunu satarak gerekli parayı temin edeceğini söyler. Topluluğun öbür üyeleri bunu kabul eder ve Dr. Esat'ı Ankara'ya uğurlarlar. Ancak çiftlik satılmaz ve şairlerin “*Yeni Zelanda*” hayalleri sona erer. Moralleri bozulan şairler yeni ütopya olarak Manisa'nın “*Sarıçam*” ilçesini belirler. Bu fikir topluluğun şairlerinden biri olan Hüseyin Kazım Kadri'nin fikridir. Bunu arkadaşlarına şu şekilde dile getirir: “*Bizim ailenin, Manisa Sarıçam bölgesinde çok geniş toprakları var. Yeni*

¹²⁴

<https://www.google.com.tr/amp/www.hurriyet.com.tr/amp/gun-olur-alir-basimi-giderim-6637547>Soner Yalçın Haberleri (E.T. 27 Nisan 2018)

Zelanda'ya gidemiyorsak, burada yeni bir köy kurabiliriz. Bütün giderleri ben karşılamaya hazırım."¹²⁵

Tevfik Fikret bu projeyi duyunca hemen bir kurşun kalem bulur. Köy projesi yerine, büyük bir köşk planı çizer: Binanın ortasında ortak yaşam alanı olacak büyük salon bulunacaktı. Sohbetler burada yapılacak, yemekler burada yenilecekti. Ana binanın iki yanında iki katlı yatak odaları olacaktı. Hatta Tevfik Fikret hızını alamamış, salon ve odaların nasıl döneceğini bile anlatmaya başlar. Ancak aniden durur; sorar: "*Sarıçam*" denen bölge gerçekten güzel midir?

Bu soru üzerine "*Manisa*"ya Hüseyin Cahit'in gidip orayı görmesine karar verilir. Fakat İstibdat Döneminde İstanbul'dan kalkıp "*Manisa*"ya gitmek pek de kolay değildir. Çalışılan kurumdan ve polisten, geçiş tezkeresi almak gerekir. Ancak Yalçın, bu tezkereyi alamaz. Fakat topluluğun şairlerinden Hüseyin Kazım Kadri Yalçın'a kendi geçiş tezkeresiyle gidebileceğini söyler. Şair, gizlice bu şekilde Manisa'ya gider ve döndüğünde orayı çok beğendiğini söyler. Ancak Tevfik Fikret hiçbir zaman açıklamadığı sebeplerle Manisa'ya gitmekten vazgeçer. O vazgeçince diğer şairler de bu ütopyik yer hayallerinden vazgeçerler. İçlerinden sadece Hüseyin Kazım Kadri, Sarıçam'a yerleşir. Tevfik Fikret ise, Serveti Fünun'dan ayrılarak "*Aşiyân*" adını verdiği Rumelihisarı'ndaki evinde inzivaya çekilir. Hüseyin Cahit de Tevfik Fikret'e küser ve yazı yazmaya son verir. Aradan yıllar geçer ve bu üç idealist adam, 23 Temmuz 1908'de II.Meşrutiyet'in ilanından sonra, birlikte "*Tanin*" Gazetesi'ni çıkarırlar. Son hayalleri, tüm Osmanlı tebaasının barış içinde yaşayacağı yeni bir dünya yaratmaktır. Ne yazık ki yine hüsrana uğrarlar ve bu hayallerini de gerçekleştiremezler. Bütün bu sebeplerden dolayı bu topluluğun şairleri melankoliktirler.

22. “Şiir ve Kadavra “ Şiiri ŞİİR VE KADAVRA

1. *Parşömen kâğıtlar okunduğunda, kıvrıktırlar; şiirin ve*
2. *kadavranın içi açılmamıştır, insan insanın hiç.*

(Bütün Yort Savul'llar! Toplu Şiirler 1954-1997, s.222)

22.1. Dil ve Anlatım

22.1.1. Ses

22.1.1.1. Ünlü-Ünsüz Kullanımı

“Şiir ve Kadavra” adlı şiirde 41 ünlü kullanılmıştır. Bu ünlüler: 15 /a/, 3 /e/, 8 /ı/, 10 /i/, 1 /o/, 1 /ö/ ve 3 /u/ ünlüsünden oluşmaktadır. Şiirdeki ünlüler dudak durumuna göre 36 düz ünlü, 5 yuvarlak ünlü kullanılmıştır. Şiirin genelinde düz ünlülerin hâkimiyeti vardır. Şiirde çene açıklığına göre 20 geniş ünlü, 21 dar ünlü kullanılmıştır. Çene açıklığına göre ise, geniş ünlüler ile dar ünlülerin sayısı birbirine yakındır.

Şiirde 58 ünsüz kullanılmıştır. Bunlar 11 /n/, 10 /r/, 6 /k/, 5 /v/, 3 /t/, 4 /d/, 2 /ğ/, 3 /ç/, 1 /h/, 1 /p/, 2 /s/, 3 /m/, 3 /l/ ve 4 /ş/ ünsüzlerinden oluşmaktadır. /n/, /r/, /k/, /v/, /d/, /ş/ ünsüzlerinin tekrarıyla şiirde ritim ve ahenk oluşturulmuştur. Şiirde çıkış biçimine göre ötümlü ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde çıkış biçimine göre 38 ötümlü, 20 ötümsüz ünsüz kullanılmıştır. Şiirdeki ünsüzler kullanışlarına göre incelendiğinde sürekli ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde 17 tane süreksiz ünsüz, 41 tane sürekli ünsüz kullanılmıştır.

22.1.2. Kelime

“Şiir ve Kadavra” adlı şiirde 4 Türkçe, 2 Farsça, 6 Arapça, 2 İtalyanca ve 1 Fransızca olmak üzere toplamda 15 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler tür olarak; 9 isim, 1 sıfat, 2 bağlaç, 1 zarf, 1 fiilimsi ve 1 fiilden oluşmaktadır. Bu kelimeler, sözcük türüne göre incelendiğinde, en çok kullanılan sözcük türü isimdir. Bu isimler; yapılarına göre 8 basit isim ve 1 türemiş isim kullanılmıştır. Birleşik isim ise kullanılmamıştır. Varlıklara verilişlerine göre ise, tamamı cins isimden oluşmaktadır. Özel isim ise kullanılmamıştır. Varlıkların sayılarına göre, 7 tekil isim ve 2 çoğul isim kullanılmıştır.

Topluluk ismi ise kullanılmamıştır. Varlıkların oluşlarına göre, tamamı somut isimden oluşmaktadır. Soyut isim ise kullanılmamıştır.

Şiirde 1 fiil (*açılma-*) kullanılmıştır. Bu fiil yapısına göre türemiş; anlamına göre ise olumsuzdur.

Şiirde 1 sıfat kullanılmıştır. Bu sıfat yapısına göre basit sıfat; anlamına göre ise; niteleme sıfatıdır

Şiirde haber kipiyle çekimlenen 1 fiil vardır. Bu fiil, duyulan geçmiş zaman kipiyle çekimlenmiştir. Dilek kipiyle çekimlenen fiil yoktur.

22.1.3. Kelime Grubu

“Şiir ve Kadavra” adlı şiirde 2 belirtili isim tamlaması, 1 belirtisiz isim tamlaması, 1 zincirleme isim tamlaması ve 1 sıfat tamlaması kullanılmıştır.

22.1.4. Cümle

“Şiir ve Kadavra” adlı şiir 1 cümleden oluşmaktadır. Bu cümle yapısına göre birleşik; yüklem türüne göre fiil; öğelerinin dizilişine göre devrik; anlamına göre ise olumsuz cümledir.

22.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar-Bağdaştırmalar vb.)

Ece Ayhan “Şiir ve Kadavra” adlı bu şiirinde “*şiiri*” “*kadavra*”ya benzeterek alışılmamış yani orijinal bir benzetme yapmıştır. Aynı zamanda bu bir anlamsal sapma örneğidir.

Kısa ve eksilteli anlatımın kullanıldığı bu şiirde şair dize kırma tekniğini kullanmıştır.

Noktalama işareti olarak ise “*virgül*”, “*noktalı virgül*” ve “*nokta*” kullanılmıştır.

Şiirin ikinci bendinin ilk harfi küçük yazılarak yazımsal sapma yapılmıştır.

“*Parşömen kâğıtlar okunduğunda, **kıvrıkturlar**; şiirin ve ”*

dizesinde koyu renkle yazılan sözcükte “*-dır*” bildirme eki ve “*-ler*” çoğul ekinde biçimbilimsel sapma yapılmıştır. Bu ekler normal dilbilgisel kullanımlarından farklı olarak kullanılmışlardır.

Ayhan her bende ayrı bir rakam vererek yine yazımsal ve biçimbilimsel bir sapma yapmıştır

22.2. Sanat

22.2.1. Nazım Şekli ve Vezin

“Şiir ve Kadavra” adlı şiir 2 bentten oluşmuştur. Her iki bent birer dizeden oluşmuştur. Şiir serbest tarzda yazılmıştır.

22.2.2. Kafiye ve Redif

“Şiir ve Kadavra” adlı şiirde kafiye ve redif kullanılmamıştır.

22.2.3. Ahenk Unsurları

“Şiir ve Kadavra” adlı şiirde /n/, /r/, /k/, /v/, /d/ ve /ş/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon; /a/, /ı/ ve /i/ seslerinin tekrarıyla da asonans sanatları yapılarak şiire ahenk bakımından zenginlik katılmıştır.

22.2.4. Edebi Sanatlar

Şiirin genelinde “*şiir*” ve “*kadavra*” arasında benzerlik kurularak teşbih yapılmıştır.

1.dizede “*parşömen, kâğıt, okumak, şiir*” sözcükleri arasında tenasüp sanatı yapılmıştır. 2. dizede de “*kadavra, için açılması, insan*” sözcükleri arasında tenasüp sanatı yapılmıştır.

22.3. Muhteva

İkinci Yeniciler, 1950’li yıllarda tıkanığını ve tekrara düştüğünü düşündükleri şiirin önünü açabilmenin yolunu, onu doğrudan doğruya kelimelerle kurulan bir yapıya kavuşturmakta görmüşlerdir. Cemal Süreya’nın “*Şiir geldi kelimeye dayandı*” sözü, bu yaklaşımın veciz karşılığıdır ve Valery’nin “*Şiir kelimelerle yapılır*” sözünü hatırlatmaktadır. Yeni söyleyişlere ulaşabilmek için, şiir dilinin yeniden kurulması gerektiğini ileri süren bu düşünce, yeni şiirin en belirgin özelliğini oluşturmaktadır. Buna göre şair, bir duyguyu, bir düşünceyi ya da bir olayı anlatmak için değil de mısrayı kurmak için kelimeleri seçmektedir. Kelimelerin anlam yanları da olduğuna göre, bu şiir yine de bir şeyler söyleyecektir. İkinci Yeni şiirinin anlamı rastlantıya bırakan bu tutumu, hakkında yapılan tartışmaların odak noktasını oluşturur. İkinci Yeni

şiiirinin biçim karşısındaki bu tutumunu, onun ilkelerinin oluşmasında önemli katkıları bulunan Ece Ayhan'ın şiirinde de görmek mümkündür. O, yayımladığı her kitabında öz bakımından olduğu kadar, biçim yönünden de sürekli bir yenilik arayışının içinde olmuştur.¹²⁶

Ece Ayhan'ın şiir karşısındaki bu tutumu “Şiir ve Kadavra” adlı bu şiirinde de görülmektedir. Bu şiirde “*şiiri*”*”kadavra*”ya benzeterek alışılmamış yani orijinal bir benzetme yapmıştır.

Parşömen¹²⁷ kâğıtlar üzerine yazı yazmak için hayvan derisinden yapılan kâğıtlardır. Şair bu şiirinde “*kendi şiiri*”yle “*kadavra*” arasında benzerlik kurmuştur. Anlamsız, kapalı duran şiirini içi açılmamış bir kadavraya benzeten şair, aslında kendisini ve şiirini de anlamsız bulmaktadır. Aynı zamanda 2. dizenin sonunda “...insan insanın hiç.” sözcüklerinde de insanları da bu anlamsız, kapalı şiirlere ve kadavraya benzetmektedir. Yani insanlar arasındaki iletişimin azaldığı ve insanların birbirlerinin duygularını anlamadığını söylemektedir şair. Bunun asıl sebebi ise bireylerin öncelikle kendi varoluşsal kaygılarıdır. Kendini yani kendi ‘ben’ ini bulup anlamlandıramayan bir birey doğal olarak çevresiyle iletişim sorunu yaşamaktadır. Nasıl ki parşömen kâğıtlar kıvrık ve düzensiz olduğunda üzerinde ne yazdığı anlaşılamiyorsa; kendini özünü ‘ben’ ini çözemeyen birey de anlaşılmaz.

Orhan Sarıkaya’ya göre İkinci Yeni, “dünyanın bilinmezliği ve kötücül doğası” karşısında, bireyin varoluşsal kaygılarını kendisine mesele edinmiştir. İkinci Yeni tümüyle hiçbir felsefeye, ideolojiye bağlanmasa da bireyin varoluşsal kaygılarını kendisine mesele edinmesi, ister istemez onun, Varoluşçuluk’la bir arada anılmasının da önünü açmıştır.¹²⁸

¹²⁶ Geçgel, H.ulusi, “*Çanakkaleli Bir Şair: Ece Ayhan ve Şiiri*”, Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı, sayı: 3, Mart 2005, s.12-13.

¹²⁷ Bergama Kralı Eumenios II'nin bilginlerinden Plinos, papirüs yokluğu karşılığında yeni doğmuş veya doğmamış oğlak ve dana derisinden, inceltilmiş, sepilenmiş, mührelenmiş kuru tabakalar yapmış, bunlar kâğıt gibi kullanılmıştır, Pergamos adından dolayı da bu tabakalara parşömen adı verilmiştir. Rönesans devrinden sonra tamamen ortadan kalkan parşömen, bugün donuk, dayanıklı, yarı saydam bir kâğıdın adıdır. Parşömenin M.Ö. 2.yüzyılda Pergamus (Bergama) şehrinde keşfedildiği söylenir. <https://www.nedir.com/parşömen> (E.T. 28 Nisan 2018)

¹²⁸ Sarıkaya, Orhan (2013), “*İkinci Yeni Şiirinde Modern İnsanın Görünümleri*”, (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s.12-13.

Ece Ayhan da tıpkı diğer İkinci Yeniciler gibi bireyin varoluşu üzerinde durur çoğu şiirinde. “Şiir ve Kadavra” adlı bu şiiri de onlardan biridir. Orhan Sarıkaya’ya göre; Ece Ayhan, insanı birey olarak ele almanın, araştırmanın, şiiri ana unsur yapmanın-tarihle işaret ederek İkinci Yeni’yle başladığını, bunun sebebini ise İkinci Yeni’nin merkeze uzaklığıyla açıklar¹²⁹:

“_ Kadavranın içi bile tıp öğrencileri için 1841-42'lere kadar açılmamıştır. İnsanın içinin açılması ise ancak (ve bence) 1955-56'dan sonra biraz şiir eliyle olmuştur, oldu gibi geliyor bana. Yani ‘uç’ta olmakla başlıyor!”¹³⁰

¹²⁹ Sarıkaya, Orhan (2013), “İkinci Yeni Şiirinde Modern İnsanın Görünümleri”, a.g.e., s.16.

¹³⁰ Süreya, Cemal (2002), “Güvercin Curnatası”, Haz. Nursel Duruel, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s.141.

23. “ Mektup “ Şiiri
MEKTUP

1. *Esintisiz bir Doğu kenti, dikilmiş bayraklı ve ay
Haberler yıllar sonra da ulaşabilir, fermanlar da*
2. *Bir hükümdarla Batı'daki bir kumaşçı. Aralarında
gidip gelen şiir postaları. Atlı ve öldürücü*
3. *Ama kim bilir belki de düzyazıdır, koşuksuz sarkaç*
4. *İstanbul öldürülüşü İskenderiye'ye kaç gün sonra
ve neyle, arkadaşları içre mi içinde mi, ulaşmıştır?*
5. *Bir şairin sevgilisi gergef çalıyor, tambur*
6. *Eğilip mektubu uzatışı yaralı bir hangi şairin
Atından inmeden ve çok kabalıkla*
7. *Başka şairler ayakta mı karşılamalıdır? Düşünürüm
Üste paha biçilmez bir karbon verilmiş olsa da.*

1985

(Bütün Yort Savul'llar! Toplu Şiirler 1954-1997, s.232)

23.1. Dil ve Anlatım

23.1.1. Ses

23.1.1.1. Ünlü-Ünsüz Kullanımı

“Mektup” adlı şiirde 198 ünlü kullanılmıştır. Bu ünlüler: 63 /a/, 30 /e/, 19 /ı/, 48 /i/, 8 /o/, 2 /ö/, 12 /u/ ve 16 /ü/ ünlüsünden oluşmaktadır. Şiirdeki ünlüler dudak durumuna göre 160 düz ünlü, 38 yuvarlak ünlü kullanılmıştır. Şiirin genelinde düz

ünlülerin hâkimiyeti vardır. Şiirde çene açıklığına göre 103 geniş ünlü, 95 dar ünlü kullanılmıştır. Çene açıklığına göre ise, geniş ünlülerin hâkimiyeti görülür.

Şiirde 258 ünsüz kullanılmıştır. Bunlar 43 /r/, 32 /l/, 22 /k/, 21 /n/, 18 /m/, 17 /ş/, 16 /d/, 15 /b/, 13 /s/, 13 /t/, 1 /c/, 7 /g/, 1 /ğ/, 6 /v/, 6 /z/, 6 /ç/, 4 /f/, 3 /h/, 4 /p/ ve 10 /y/ ünsüzlerinden oluşmaktadır. Bu ünsüzlerden r/, /k/, /l/, /m/, /n/, /d/, /t/, /b/, /s/, /ş/, /t/ ve /y/ seslerinin tekrarıyla şiirde ritim ve ahenk oluşturulmuştur.

Şiirde çıkış biçimine göre ötümlü ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde çıkış biçimine göre 176 ötümlü, 82 ötümsüz ünsüz kullanılmıştır. Şiirdeki ünsüzler kullanışlarına göre incelendiğinde sürekli ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde 84 tane süreksiz ünsüz, 174 tane sürekli ünsüz kullanılmıştır.

23.1.2. Kelime

“Mektup” adlı şiirde 64 Türkçe, 17 Arapça, 3 Farsça, 1 Fransızca ve 1 İtalyanca olmak üzere toplam 86 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler tür olarak; 34 isim, 15 sıfat, 10 bağlaç, 3 zarf, 6 edat, 2 zamir, 8 fiilimsi ve 8 fiilden oluşmaktadır kullanılmıştır. Bu kelimeler, sözcük türüne göre incelendiğinde, en çok kullanılan sözcük türü isimdir. Bu isimler; yapılarına göre 29 basit isim, 4 türemiş isim ve 1 birleşik isim kullanılmıştır. Varlıklara verilmişlerine göre ise, 30 cins isim ve 4 tane özel isim kullanılmıştır. Varlıkların sayılarına göre, 27 tekil isim ve 7 çoğul isim kullanılmıştır. Topluluk ismi ise kullanılmamıştır. Varlıkların oluşlarına göre, 33 somut isim ve 1 soyut isim kullanılmıştır. Fiilimsiler, 3 zarf fiil, 3 sıfat fiil ve 2 isim fiilden oluşmaktadır.

Şiirde 8 fiil kullanılmıştır. Bu fiiller; yapılarına göre 3 basit fiil (*bil-*, *çal-*, *ol-*), 3 türemiş fiil (*düşün-*, *ulaş-*, *karşıla-*) ve 2 birleşik fiilden (*verilmiş ol-*, *ulaşabil-*) oluşmaktadır. Anlamlarına göre ise fiillerin tamamı olumludur. Olumsuz fiil ise kullanılmamıştır.

Şiirde 15 sıfat kullanılmıştır. Bunlar yapılarına göre; 10 basit sıfat ve 5 türemiş sıfattan oluşmaktadır. Birleşik sıfat ise kullanılmamıştır. Anlamlarına göre ise; 5 tane niteleme sıfatı ve 10 tane de belirtme sıfatından oluşmaktadır. Belirtme sıfatlarının 2 tanesi asıl sayı sıfatı, 6 belgisiz sıfat ve 2 tanesi de soru sıfatıdır. İşaret sıfatı ise kullanılmamıştır.

Şiirde haber kipiyle çekimlenen 6 fiil vardır. Bu fiillerin 3 tanesi geniş zaman, 1 tanesi şimdiki zaman ve 2 tanesi de duyulan geçmiş zamandır. Dilek kipiyle çekimlenen 2 fiil vardır. Bu fiillerin bir tanesi gereklilik kipi diğeri ise; şart kipiyle çekimlenmiştir.

23.1.3. Kelime Grupları

“Mektup” adlı şiirde 4 belirtili isim tamlaması, 4 belirtisiz isim tamlaması ve 17 sıfat tamlaması kullanılmıştır. Belirtili isim tamlamalarının iki tanesinin tamlayanı düşmüştür. (*aralarında, arkadaşları*).

Şiirde “*ayakta karşılamak*” ve “*üste paha biçmek*” deyimleri kullanılarak anlatıma zenginlik katılmıştır.

23.1.4. Cümle

“Mektup” adlı şiir 10 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler yapılarına göre 3 basit cümle, 3 birleşik cümle ve 4 eksilteli cümleden; yüklem türüne göre 5 fiil cümlesi, 1 isim cümlesinden; öğelerinin dizilişine göre 4 devrik cümle ve 2 kurallı cümleden; anlamlarına göre ise; 4 olumlu cümle ve 2 soru cümlesinden oluşmaktadır. Olumsuz cümle ise kullanılmamıştır.

23.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar-Bağdaştırmalar vb.)

Düzyazı tarzında yazılan “Mektup” adlı bu şiirde şair diğeri şiirlerinde olduğu gibi dize kırma tekniğini kullanmıştır.

“*Virgül*”, “*nokta*”, “*kesme işareti*” ve “*soru işareti*” gibi noktalama işaretleri kullanıldığı şiirde 2.ve 4.bentlerin ikinci dizeleri dışında öbür bentlerin ilk harfleri büyük yazılmıştır. Ayrıca özel isimlerin de ilk harfleri büyük yazılmıştır.

Şair her bendi rakamlandırmıştır.

Şair “*Doğu kenti*” ve “*İskenderiye*” gibi tarihi yer isimlerini kullanarak tarihsel sapma yapmıştır.

Şiirde “*ayakta karşılamak*” ve “*üste paha biçmek*” deyimleri kullanılarak şiire anlam bakımından zenginlik katılmıştır.

Şiirin birçok yerinde anlamsal sapma örnekleri vardır. Koyu yazılan sözcükler anlamsal sapma örnekleridir:

- “2. *Bir hükümdarla Batı'daki bir kumaşçı. Aralarında gidip gelen şiir postaları. Atlı ve öldürücü*
3. *Ama kim bilir belki de düzyazıdır, koşuksuz sarkaç*
4. *İstanbul öldürülüğü İskenderiye'ye kaç gün sonra ve neyle, arkadaşları içre mi içinde mi, ulaşmıştır?*
5. *Bir şairin sevgilisi gergef çalıyor, tambur”*

“gidip gelen şiir postaları. Atlı ve öldürücü” dizesinde koyu yazılan sözcüklerde aynı zamanda sözdizimsel sapma da vardır. Aslında bu tamlama şu şekildedir: “Atlı ve öldürücü şiir postaları” ancak Ece Ayhan, bu cümlede dizeyi kırdığı için tamlama da bölünmüştür ve tamlayan ile tamlananın da yerlerini değiştirmiştir.

Ayhan, “Ama kim bilir belki de düzyazıdır, koşuksuz sarkaç” dizesinde “-dır” bildirme eki ve “-sız” yapım ekini farklı bir şekilde kullanarak yazımsal sapma yapmıştır.

23.2. Sanat

23.2.1. Nazım Şekli ve Vezin

“Mektup” adlı şiir 7 bentten oluşmuştur. 1.bent 2 dize; 2.bent 2 dize, 3.bent 1 dize, 4.bent 2 dize, 5.bent 1 dize, 6.bent 2 dize ve 7.bent 2 dizeden oluşmuştur. Şiir serbest tarzda yazılmıştır.

23.2.2. Kafiye ve Redif

“Mektup” adlı şiirde kafiye ve redif kullanılmamıştır.

23.2.3. Ahenk Unsurları

“Mektup” adlı şiirde /r/, /k/, /l/, /m/, /n/, /d/, /t/, /b/, /s/, /ş/ ve /y/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon; /a/, /e/, /ı/, /i/, /u/, /ü/ ve /o/ seslerinin tekrarıyla da asonans sanatları yapılarak şiire ahenk bakımından zenginlik katılmıştır.

23.2.4. Edebi Sanatlar

1. bentin 1. dizesindeki “Doğu” sözcüğü ile 2. bentin 1. dizesindeki “Batı” sözcüğü arasında tezat sanatı yapılmıştır.

Şiirin 3. bendinde “koşuksuz sarkaç” “düzyazı”ya benzetilerek teşbih sanatı yapılmıştır.

“Mektup, haber, ulaşmak, ferman, posta” gibi haberleşme ile ilgili sözcüklerin bir arada kullanılmasıyla tenasüp sanatı yapılmıştır. Ayrıca “Doğu kenti, Batı, İstanbul, İskenderiye” sözcükleri şehir ve ülkelerle ilgili kavramlardır. “Çalmak, tambur” sözcükleri müzikle ilgili kavramlardır. “Bayrak, ay, dikmek” sözcükleri arasında da anlam ilişkisi vardır. Söz konusu kelimeler arasında tenasüp sanatı yapılmıştır.

23.3. Muhteva

“1. Esintisiz bir Doğu kenti, dikilmiş bayraklı ve ay

Haberler yıllar sonra da ulaşabilir, fermanlar da” dizelerinde Doğu Akdeniz’in tarihi bir kenti olan İskenderiye’den bahsetmektedir. Bu şehir, Antik çağların yenilmez komutanı Büyük İskender’in adını taşımaktadır. Bu kent, ıssız çöllere, sıcaklığa, antik efsanelere ve piramlara sahip, bir Mısır kentidir. Çok sıcak bir yer olduğu için şair, İskenderiye’yi esintisiz bir Doğu kenti olarak nitelendirmiştir. Mısırlılar “Alexandria” isimli bu güzel kente kısaca “Alex” demektedirler. Bu kent, şairin olduğu yerden o kadar uzaktır ki; oranın “Ay”ı ve “bayrak”ı görünmemektedir. Oraya gönderilen haberler de ancak yıllar sonra ulaşmaktadır.

Şiirin 2. bendinde İskender’in Batı’yı kuşatmasından söz eden şair, bu kuşatmaların atlarla yapıldığını ve öldürücü olduğunu söylemektedir. Doğu ve Batı arasında gidip gelen “fermanları” “şiir postaları”na; Batı’nın “hükümdarı”nı ise bir “kumaşçı”ya benzetmektedir.

3.bentte ise, bu fermanların şiir değil de kim bilir belki de düzyazı ya da sarkaç¹³¹ olduğunu dile getirmektedir şair. Şair, fermanları yani aslında kendi şiirlerini bir sarkaca benzetmektedir. Nasıl ki bir sarkaç ağırlık merkezinden belirli bir mesafede bulunan bir nokta veya eksen etrafında ileri geri salınıyorsa; şairin şiirleri de belirli bir düşünce ekseninde yazılmaktadır.

4.bentte İstanbul öldürülüşü İskenderiye'ye kaç gün sonra ulaşmıştır diyen şair. Belki de yıllar sonra İstanbul'un fethedileceğinin çok eskilerden beri öngörüldüğünü dile getirmektedir.

5.bentte, bir şairin sevgilisinin “gergef çalması” denilerek farklı bir benzetme ilgisi kurulmuştur. Gergef, aslında bir nakış türüdür. Ama bu dizede bir müzik aleti olan tambur ile birlikte kullanılarak şiire ayrı bir ahenk ve ritim zenginliği katmıştır. Ayrıca bu dizede Ece Ayhan'ın şiir ve müzik arasında bir bağlantı olduğu düşüncesine de rastlanılmaktadır. O şiir ve müzik ile ilgili görüşlerini şu şekilde dile getirir: “Ben sanıldığı gibi Şiir'den değil, Müzik'ten gelirim, geliyorum.”¹³² der ve ona göre “*Bir şair kesinkes müzik (...) de bilmelidir.*”¹³³ Şairin müzikten kastettiği aslında “*atonal müzik*”tir. Ece Ayhan, atonal müzikle ilgili bir terim olan “*kakışım/kakışma (dissonance)*”yı İkinci Yeni Şiiri'nden söz ederken kullanır; çünkü Arnold Schönberg, Alban Berg, Anton von Webern gibi atonal müzik bestecilerinin İkinci Yeni şairlerini çok etkilediği görüşündedir.¹³⁴ Bu noktadan hareketle, İkinci Yeni şiirinin gereğince anlaşılıp değerlendirilememesini de bizdeki aydınların “uyumsuz notaların birleşiminden hoşlanmaması” ve atonal müziği bilmemesiyle bağlantılı görür.¹³⁵

6.bentte “*yaralı şair*” ile Ece Ayhan “*kendini*” ve “*kendi gibi İkinci Yeni grubuna mensup şairleri*” kastetmiştir. Çünkü bu dönemin şairleri, şiirlerinin anlamsız olması ve şiire bakış açıları yönüyle dışlanmışlardır. Şair kendisini ve kendisi gibi olan şairleri, Büyük İskender dönemindeki atlı askerlere benzetmiştir. Nasıl ki onlar kuşattıkları yerlerdeki insanları acımasız ve kaba bir şekilde vuruyorlarsa; İkinci

¹³¹ Sarkaç; ağırlık merkezinden belirli bir mesafede bulunan bir nokta veya eksen etrafında ileri geri salınabilen katı cisimdir. <https://www.turkebilgi.com/sarkac> (E.T. 29 Nisan 2018)

¹³² Ayhan, Ece (1993), “ ‘Sivil’, İzmir Günleri”, a.g.e, s.183.

¹³³ Kâhyaoğlu, Orhan, 1997, “Haklılığın İnadı”, *İkinci Yeni Şiirinin Uzağında Kınar Hanım'ın Denizleri*, ludingirra, 1 (Bahar).

¹³⁴ Ayhan, Ece (1995), “Müzikte Geniş Soluklar”, a.g.e, s.68

¹³⁵ Ayhan, Ece (1993), “ ‘Suna Kan'la Uсталık Üzerine”, a.g.e, s.265.

Yeniciler de okuyucuyu önemsememiş ve şiiri de anlamsızlaştırmışlardır. 6. bentin 2. dizesindeki “*Atından inmeden...*” ile kastedilen ise, bu şairlerin sanatçı kimliklerinden, düşüncelerinden ödün vermeden sadece kendi düşündükleri gibi okuru önemsemeyen yazmalarıdır. Atından inmemekle şairlerin halkın içine girmemeleri anlatılmakta ve Garipçilere karşı oldukları düşüncesi vurgulanmaktadır.

Son bentte ise, şair tereddütte kalmıştır. Çünkü İkinci Yeniciler savundukları düşünce yönüyle uç şairlerdir ve dışlanmaktadırlar. Şairin bu karbon¹³⁶ atomunu kullanmasının nedeni; bu atomun insan ve onun yaşamında çok büyük bir öneme sahip olmasından dolayıdır. Ekolojik yaşam dengesinin ve insan vücudunun sağlıklı bir şekilde hayatını devam ettirebilmesinde atom çok büyük bir öneme sahiptir. Bununla kastedilen de aslında bu şairlerin şiirleri bu yaşamın devam edebilmesi için elzem olan o paha biçilemeyen karbon atomu kadar değerli ve güzeldir.

¹³⁶ Karbon, tüm hayvansal ve bitkisel maddelerin temel bileşenlerindedir. Kömür, elmas, grafit, doğalgaz, fosil yakıtlar gibi önemli maddeler temel olarak karbonun formudur. Karbonun diğer elementlerden farklı özgün bir yapısı vardır. Karbon döngüsü canlı yaşamının devamını ve ekolojik dengeyi sağlar. <https://www.google.com.tr/amp/s/www.makaleler.com/amp/karbon-nedir-ozellikleri-kullanimi-dongusu> (E.T. 29 Nisan 2018)

24. “Bir Askeri Şairin Ölümü!” Şiiri
BİR ASKERİ ŞAİRİN ÖLÜMÜ!

1. Bakıyorum bir ağacın dahi var. Budaklı, özötücü kuş, ve yarısı kireç.

Doğrusu, geçmişte tek kişilik bir bando, olarak.

2. Bu, dar kalabalıklar, ülkeyi 1946'da, Missouri zırhlısına, kemiklerle, oturttunuz değil mi?

“Memnunuz cihandan ve hükümetten” diyerek.

3. Her ikindi, kendi cenaze alayının geçmesini bekler.

Nedense çelenkler ters tutulmuş.

Makaslı bir dürbünün başında ve sağ orta parmağında da umursamaz bir yoyo.

4. Bakıyorum, 1991'de de, bir ağacın var. Puhu pörsümüştü ama belediye dikmiştir.

Sanki incirin altında dumura uğramış ve puro içen bir Persah!

“Ben bir zamanlar, müstahkem mevkiydim şiirin, süslü! diye sabuklyarak.

5. Biz de, karşılık olarak, cırlıçiplak bir türkçeyle, diyoruz ki:

“Evet, öyle sanıyorduk, meğerse tahta toplu Çakmak Hattı'ymış Saros'daki”

6. Sığırgeçidi'nde Dolmabahçe'de sivil bir Ece Ovalı yazdı bu düzşiiri.

V. Mustafa'nın padişahlığının 10.yılında aylardan mayıstı.

(Bütün Yort Savul'llar! Toplu Şiirler 1954-1997, s.239-240)

24.1. Dil ve Anlatım

24.1.1. Ses

24.1.1.1. Ünlü-Ünsüz Kullanımı

“Bir Askeri Şairin Ölümü” adlı şiirde 300 ünlü kullanılmıştır. Bu ünlüler: 79 /a/, 56 /e/, 40 /ı/, 59 /i/, 17 /o/, 5 /ö/, 28 /u/ ve 16 /ü/ ünlüsünden oluşmaktadır. Şiirdeki ünlüler dudak durumuna göre 234 düz ünlü, 66 yuvarlak ünlü kullanılmıştır. Şiirin genelinde düz ünlülerin hâkimiyeti vardır. Şiirde çene açıklığına göre 157 geniş ünlü, 143 dar ünlü kullanılmıştır. Çene açıklığına göre ise, geniş ünlülerin hâkimiyeti görülür.

Şiirde 413 ünsüz kullanılmıştır. Bunlar 57 /r/, 40 /n/, 38 /k/, 35 /l/, 35 /d/, 32 /m/, 27 /s/, 24 /b/, 23 /t/, 19 /y/, 14 /ş/, 12 /h/, 11 /z/, 10 /ğ/, 9 /v/, 9 /ç/, 7 /c/, 8 /p/ ve 3 /g/ ünsüzlerinden oluşmaktadır. Bu ünsüzlerden /r/, /k/, /l/, /m/, /n/, /d/, /t/, /b/, /s/, /ş/, /h/, /z/, /ğ/ ve /y/ seslerinin tekrarıyla şiirde ritim ve ahenk oluşturulmuştur.

Şiirde çıkış biçimine göre ötümlü ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde çıkış biçimine göre 282 ötümlü, 131 ötümsüz ünsüz kullanılmıştır. Şiirdeki ünsüzler kullanışlarına göre incelendiğinde sürekli ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde 147 tane süreksiz ünsüz, 266 tane sürekli ünsüz kullanılmıştır.

24.1.2. Kelime

“Bir Askeri Şairin Ölümü” adlı şiirde 94 Türkçe, 20 Arapça, 7 Farsça, 1 Fransızca, 2 İtalyanca, 1 İngilizce ve 1 Latince olmak üzere toplam 126 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler tür olarak; 48 isim, 29 sıfat, 11 bağlaç, 11 zarf, 10 fiil, 4 edat, 3 zamir, 1 ünlem ve 9 fiilimsiden oluşmaktadır. Bu kelimeler, sözcük türüne göre incelendiğinde, en çok kullanılan sözcük türü isimdir. Bu isimler; yapılarına göre 39 basit isim, 6 türemiş isim ve 3 birleşik isim kullanılmıştır. Varlıklara verilişlerine göre ise, 40 cins isim ve 8 tane özel isim kullanılmıştır. Varlıkların sayılarına göre, 41 tekil isim, 5 çoğul isim ve 2 topluluk ismi kullanılmıştır. Varlıkların oluşlarına göre, 46 somut isim ve 2 soyut isim kullanılmıştır. Fiilimsiler, 5 zarf fiil, 3 sıfat fiil ve 1 isim fiilden oluşmaktadır.

Şiirde 10 fiil kullanılmıştır. Bu fiiller; yapılarına göre, 6 basit (*bekle-*, *pörsü-*, *dik-*, *de-*, *san-* ve *yaz-*) ve 4 türemiş “ *bak-* (2 kez), *oturt-* ve *tutul-*“ fiilden oluşmaktadır. Anlamalarına göre ise, tamamı olumlu fiillerden oluşmaktadır. Şiirde

haber kipiyle çekimlenen 10 fiil vardır. Bu fiillerin 1 tanesi geniş zaman, 3 tanesi şimdiki zaman, 2 tanesi görülen geçmiş zaman ve 3 tanesi de duyulan geçmiş zamandır. 1 fiil de şimdiki zamanın hikâyesi ile çekimlenmiştir. Dilek kipiyle çekimlenen fiil yoktur.

Şiirde 29 sıfat kullanılmıştır. Bunlar yapılarına göre; 23 basit sıfat ve 6 türemiş sıfattan oluşmaktadır. Birleşik sıfat ise kullanılmamıştır. Anlamlarına göre ise; 13 tane niteleme sıfatı ve 16 tane de belirtme sıfatından oluşmaktadır. Belirtme sıfatlarının 12 tanesi belgisiz sıfat ve 4 tanesi de işaret sıfatıdır. Soru sıfatı ise kullanılmamıştır.

24.1.3. Kelime Grupları

“Bir Askeri Şairin Ölümü” adlı şiirde 4 belirtili isim tamlaması, 6 belirtisiz isim tamlaması, 1 zincirleme isim tamlaması ve 29 sıfat tamlaması kullanılmıştır.

24.1.4. Cümle

“Bir Askeri Şairin Ölümü” adlı şiir 15 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler, yapılarına göre; 7 basit cümle, 4 birleşik cümle ve 4 eksilteli cümleden; yüklem türüne göre 9 fiil cümlesi ve 2 isim cümlesinden; öğelerinin dizilişine göre 6 devrik cümle ve 5 kurallı cümleden; anlamlarına göre ise; 10 olumlu cümle, 1 olumsuz soru cümlesinden oluşmaktadır.

24.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar-Bağdaştırmalar vb.)

“Bir Askeri Şairin Ölümü” adlı şiir düzyazı şeklinde yazılmıştır. Şiirde “virgül”, “nokta”, “kesme işareti”, “ünlem”, “iki nokta” ve “soru işareti” gibi noktalama işaretleri kullanılmıştır. Her bendin ayrı ayrı numaralandırıldığı şiirde dizelerin ilk harfleri ve özel isimlerin ilk harfleri büyük yazılmıştır.

“Missouri zırhlısı”, “1946”, “1991”, “Çakmak Hattı”, “Saros”, “Sığırgeçidi”, “Dolmabahçe” ve “V.Mustafa” gibi tarihi yer ve şahsiyetlere yer verildiği için şiirde tarihsel sapma yapılmıştır.

Dize kırma tekniğinin kullanıldığı şiirde yöresel ağızlar da kullanılarak yazımsal sapma yapılmıştır. “Ben bir zamanlar, müstahkem mevkiydim şiirin, süslü! diye sabuklyarak.” Koyu yazılan sözcükte yazımsal sapma yapılmıştır.

“Sanki incirin altında **dumura uğramış** ve puro içen bir Persah!”dizesinde “dumura uğramak” deyimini kullanılarak şiire ahenk bakımından zenginlik katılmıştır.

Şiirin birçok yerinde alışılmamış bağdaştırma ve anlamsal sapma örnekleri vardır.

“1. Bakıyorum bir ağacın dahi var. **Budaklı, özötücü kuş,** ve yarısı kireç.

Doğrusu, geçmişte tek kişilik bir bando, olarak.

2. Bu, **dar kalabalıklar,** ülkeyi 1946’da, Missouri zırhlısına, kemiklerle, oturttunuz değil mi?

“Memnunuz cihandan ve hükümetten” diyerek.

3. Her ikindi, kendi cenaze alayının geçmesini bekler.

Nedense çelenkler ters tutulmuş.

Makaslı bir dürbünün başında ve sağ orta parmağında da umursamaz bir yoyo.

4. Bakıyorum, 1991’de de, bir ağacın var. **Puhu pörsümüştü** ama belediye dikmiştir.

Sanki incirin altında dumura uğramış ve puro içen bir Persah!

“Ben bir zamanlar, müstahkem mevkiydim şiirin, süslü! diye sabuklyarak.

5. Biz de, karşılık olarak, **çırılçıplak bir türkçeyle,** diyoruz ki:

“Evet, öyle sanıyorduk, meğerse tahta toplu Çakmak Hattı’yı Saros’daki”

Dizelerinde koyu renkle yazılan sözcükler alışılmamış bağdaştırma ve anlamsal sapma örnekleridir.

“*Nedense çelenkler ters tutulmuş.*” Dizesinde koyu renkle yazılan tamlamada tamlayan ve tamlananın yerleri değiştirilerek sözdizimsel sapma yapılmıştır. Tamlamanın aslı “*ters tutulmuş çelenkler*” dir.

24.2. Sanat

24.2.1. Nazım Şekli ve Vezin

“Bir Askeri Şairin Ölümü” adlı şiir düzyazı şeklinde yazılmış ve 6 bentten oluşmuştur. 1.bent 3 dize; 2. bent 2 dize, 3. bent 3 dize, 4. bent 4 dize, 5. bent 1 dize, 6. bent 2 dizeden oluşmuştur. Şiir serbest tarzda yazılmıştır.

24.2.2. Kafiye ve Redif

“Bir Askeri Şairin Ölümü” adlı şiirde kafiye ve redif kullanılmamıştır.

24.2.3. Ahenk Unsurları

Şiirde /r/, /k/, /l/, /m/, /n/, /d/, /t/, /b/, /s/, /ş/, /h/, /z/, /ğ/ ve /y/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon; /a/, /e/ , /ı/, /i/, /u/, /ü/ ve /o/ seslerinin tekrarıyla da asonans sanatları yapılarak şiire ahenk bakımından zenginlik katılmıştır.

24.2.4. Edebi Sanatlar

“Bir Askeri Şairin Ölümü” adlı şiirde şair bazı tarihi olaylara gönderme yaparak telmih sanatı yapmıştır. “*Missouri Zirhlisi Olayı*”, 1991 Körfez Savaşı ve İstanbul’a “*Sığırgeçidi*” isminin verilmesi mitine telmihte bulunulmuştur. Ayrıca Mustafa Kemal Atatürk’ün padişahlık yapmasına da telmihte bulunulmuştur.

1. bentin 1. dizesindeki “*ağaç, budak, özötücü, kuş*”; 3. bentin 1. ve 2. dizesindeki “*cenaze alayı, çelenk*”; 4. bentin 1. ve 2. dizesindeki “*puhu, pörsümüş, ağaç, dikmek, incir*” ve 6. bentin 1. dizesindeki “*Sığırgeçidi, Dolmabahçe*” sözcükleri arasında tenasüp sanatı yapılmıştır.

24.3. Muhteva

“*1.Bakıyorum bir ağacın dahi var. Budaklı, özötücü kuş, ve yarısı kireç.*”

Doğrusu, geçmişte tek kişilik bir bando, olarak. “ dizeleri ile bir “*özötücü kuş*”un geçmişte tıpkı tek kişilik bir bando gibi öttüğünü söyleyen şair bu bentte “*ağaç*” imgesi ile “*devlet*” arasında bağlantı kurulmaktadır. Şair yaşadığı ülkenin eskiden daha güzel bir yer olduğunu dile getirmektedir. O kadar güzeldir ki; tıpkı bir ağacın üzerinde

saf ve özgür bir şekilde öten bir kuş gibi onun ülkesinde yaşayan insanlar da daha saf ve özgürdü. Ancak bu durum sonradan değişti ve bozuldu. Şair, bu düşüncesini 2.bentte daha açık bir şekilde ortaya koymaktadır:

2. *“Bu, dar kalabalıklar, ülkeyi 1946’da, Missouri zırhlısına, kemiklerle, oturttunuz değil mi?*

“Memnunuz cihandan ve hükümetten” diyerek.”

Bu bentte ise 1946 yılının Nisan ayında, Washington’da ölen büyükelçi Münir Erteğün’ün cenazesini İstanbul’a getiren o dönemdeki ABD donanmasının en büyük savaş gemisi olan Missouri Zırhlısı olayına telmihte bulunmuştur şair. Bu zırhlı, Türkiye-ABD ilişkilerinde 2. Dünya Savaşı sonrasında başlayan yakınlaşmanın simgesidir. Türkiye’ye geldiği gün dönemin cumhurbaşkanı İsmet İnönü’ye: *“Amerikan gemileri bize ne kadar yakın olursa o kadar iyi olur dedirten”* gemidir. Bu gemi hükümet ve halk tarafından oldukça büyük hazırlıklar ve coşkuyla karşılanmıştır. Bu zırhlıya Türkiye tarafından büyük ilgi gösterilmesinin nedeni ise dönemin siyasi konjonktürü ile yakından ilgilidir. Türkiye hükümeti savaşın bitiminde ne İsa’ya ne Musa’ya yaranabildiği, yalnız kaldığı kaygısına kapılmış. Sovyet baskısını tek başına nasıl göğüsleyebileceğini hesaplamaya başlamıştı. Missouri’nin İstanbul’a gelişi, Türkiye hükümeti açısından Sovyetler’e karşı yalnızlığın bitişi anlamına geliyordu.

Ziyaretin ABD yönetimi açısından anlamı ise; ABD donanmasının Akdeniz’de meşrulaşması ve İngiltere’nin oluşturduğu boşluğu doldurmak için adımlar atmasıdır. Nitekim Missouri’nin ziyaretinin yol açtığı tepkilerden memnun kalan Forrestal, Dışişleri Bakanı Brynes’e Amerikan savaş gemilerinin, önceden haber vermeksizin, Akdeniz limanlarına ziyaretler düzenleyerek Amerikan bayrağını bu sularda dalgalandırma alışkanlığını yerleştirmesini önerir, Brynes de bunu kabul eder.¹³⁷

Şair, hükümetin ve halkın bir cenaze töreninde böyle coşkulu davranmalarını ve ABD askerlerine fazla önem vermelerine kızgındır. Çünkü o askerlerin asıl geliş amaçları çok farklıdır, buna rağmen Türk halkı onları el üstünde tutmuştur. O askerler, Türkiye’de buldukları süreçte sokakta geçen bayanlara kötü davranmışlar ve hükümet de her ne olursa olsun o askerlerin hiçbir şekilde karakola getirilmemelerini emretmiştir.

¹³⁷ Akalın, Cüneyt, *“Missouri’in Ziyaretinin Tarihsel Anlamı”*, Marmara Üniversitesi, İletişim Fakültesi, s.13, <https://www.google.com.tr/atatürkilkeleri.istanbul.edu.tr>2013/3> (E.T. 29 Nisan 2018)

Askerlerin bu şekildeki tavır ve davranışlarına rağmen, Türk halkının “*Memnunuz cihandan ve hükümetten*” demesine çok kızmaktadır şair.

3.bentte ise, sanki Münir Ertegün her ikinci vaktinde kendi cenaze alayının geçmesini bekler diyen şair. Aslında büyükelçinin cenaze töreninde insanlar yas tutmadığı için, insanlara kızgın olduğunu ve ruhunun sızladığını dile getirmektedir. Aynı zamanda her nedense cenaze alayındaki çelenkler de ters tutulmaktadır. Makaslı bir dürbünün başında ve sağ orta parmağında da umursamaz bir yoyo¹³⁸ olan bir kişi vardır. O kişi dürbünüyle Türkiye’de olup biten bu olayları gayet rahat ve mutlu bir şekilde izlemektedir. Bu izleyen kişi, muhtemelen Amerikan yönetiminin başında yer alan kişidir.

4. bentte ise şair, bir anda gelecekteki (tam 45 yıl ki) bir olaya gönderme yapıyor. 17 Ocak 1991 tarihindeki “*Körfez Savaşı*” olayını ve etkilerini anlatıyor. Bu savaş BM’nin Irak’a Kuveyt’ten çekilmesi için tanıdığı sürenin dolmasının ardından ABD uçaklarının Irak’taki ve Kuveyt’teki stratejik noktaları bombalaması ile Körfez Savaşı başlar. 28 Şubat’ta Müttefik güçlerinin zaferiyle sonuçlanan savaşta Irak Kuveyt’ten çekilmeyi kabul eder. Savaş boyunca 100 bin Iraklı ölür, 65 bin Iraklı tutsak edilir. Müttefik Birlikleri de 234 ölü verir. Irak’ın Kuveyt’ten çekilirken ateşe verdiği ve haftalarca söndürülemeyen petrol kuyuları ciddi bir felakete yol açar. Bentin 2. dizisinde savaşta yıkılan devleti yine bir ağaca benzetmektedir. Bu defa ağacın üstünde bir “*puhu kuşu*” vardır. Ama bu kuş yıpranmış, yaralanmıştır. Bu yaralı kuşu belediye geri dikmiştir. Yani aslında ağaç ve kuşun yeniden dikilmesi ile kastedilen savaşın yıkımlarının sona erdirilmek istenmesi ve umutların yeniden yeşertilmesidir. Bu ağaç ise incir ağacıdır. Bu ağacın altında dumura uğramış yani körelmiş ve puro içen bir Persah vardır. Bu dizelerde kullanılan “*ağaç*” imgesi, hem negatif hem de pozitif bir mana çağrıştıracak şekilde kullanılmıştır. “Eski Mısır’da Firavunların mezarına başka şeylerin yanı sıra kuru incir de konurdu. Tanrıçaların incir ağacından çıkarak ölüm sonrası hayat için hazırlık yaptıklarına inanılırdı.”¹³⁹

¹³⁸ Yoyo: Anavatani Japonya olan bir oyundur. Bir dingil ile birleştirilmiş iki diskten ve dingil etrafına sarılan ipten oluşan bir oyuncak. İpin bir ucundan tutularak, oyuncağın yukarı aşağı hareket edecek şekilde sallanması şeklinde oynanır. <https://www.turcebilgi.com/yoyo> (E.T. 29 Nisan 2018)
Değişmek, değişken/kararsız olmak, alçalıp yükselen. (Sıfat) www.zargan.com/tr/q/yoyo.-ceviri-nedir (E.T. 29 Nisan 2018)

¹³⁹ <https://www.bbc.com/turkce/vert-earth-38680161> (E.T. 29 Nisan 2018)

4.nbentin 3. dizesinde şair, yine şiir ile geçmişte yaşanmış bu olaylar arasında bir benzerlik ilgisi kurmuştur. “*Ben bir zamanlar, müstahkem mevkiyidim şiirin, süslü!* diye sabuklıyarak.’ Bu bentte puro için “*Persah*” ile savaştan etkilenen halktan biri hem de o dönemin şairleri kastedilmiştir. Şair, ben bir zamanlar o süslü şiirin hâkimiydim diyerek kendinin sabuklıyarak yani saçmalayarak konuştuğunu ifade etmektedir.

5.bentte şair, biz de o Persah’a karşılık olarak çırılçıplak sade, öz Türkçeyle diyoruz ki: “*Evet, öyle sanıyorduk, meğerse tahta toplu Çakmak Hattı ’ymış Saros ’daki*” dizelerinde geçen “*Çakmak Hattı*; 2. Dünya Savaşı öncesi Türkiye’nin Balkan sınırını korumak amaçlı yapımına başladığı askeri savunma hattı. Atatürk, bu hatta karşı çıkmıştır ve şöyle demiştir: “Savaş, oldum olası toprak üstünde yapılır ve toprak üstünde kazanılır yahut kaybedilir. Çakmak Hattı, ne kadar güçlü olursa olsun ömrü, bir muharebeninki kadar kısadır. Ben milletimin parasını bir kapris uğruna toprak altına gömdürmem.” demiş ve ileri görüşlülüğünü ortaya koymuştur.”¹⁴⁰

Son bentte ise; “*Sığırgeçidi*”¹⁴¹ ile kastedilen Boğaziçi Köprüsü’dür. “*Dolmabahçe*” ile de Missouri Zirhlisi’nin demirlendiği yer kastedilmektedir. Bu son bentte şair, kendisini tecrid ederek kendisine hitap etmiştir. Ayrıca tıpkı eski dönem şairleri gibi kendisine bir de mahlas vermiştir. “*Sığırgeçidi ’nde Dolmabahçe ’de sivil bir Ece Ovalı yazdı bu düzşiiri.*” dizesinde yazdı bu düzşiiri sivil bir şair olan Ece Ovalı İstanbul’un Dolmabahçe semtinde demiştir şair. Şiirin yazıldığı dönem ise, Mustafa’nın padişahlığının 10. yılının mayıs ayıdır. Burada Mustafa ile kastedilen Mustafa Kemal Atatürk’tür.

Şairin bu şiirinden anlaşılıyor ki; kendisi her ne kadar sivil ve aykırı bir şair olduğunu iddia etse de aslında hiçbir şekilde tarihsel ve toplumsal olaylara karşı duyarsız değildir. Başka şiirlerinde de tıpkı bu şiirinde de olduğu gibi toplumsal ve siyasi sorunlara, haksızlıklara yer vermektedir.

¹⁴⁰ <https://eksisozluk.com/cakmak-hatti-2195596> (E.T. 29 Nisan 2018)

¹⁴¹ Sığır Geçidi; Bosphorus, yani bos (sığr/inek), poros (geçit). Mitolojik bağlamda ise; Zeus’un kısıkaç karısı Hera’nın arkasına taktığı at sineğinden kurtulmak için onun sığır /inek biçiminde Avrupa’dan Asya’ya geçtiği anlatılır.”

<https://eksisozluk.com/sigir-gecidi--4856287> (E.T. 29 Nisan 2018)

25. “ Hani Şu Eski Aşk!” Şiiri
HANİ ŞU ESKİ AŞK!

İri, kadife ve kalın bir Beşiktaş denizlerinde!

Ama sonra acı, -çile-ve çığlık da var!

(Bütün Yort Savul’lar! Toplu Şiirler 1954-1997, s.243)

25.1. Dil ve Anlatım

25.1.1. Ses

25.1.1.1. Ünlü-Ünsüz Kullanımı

“Hani Şu Eski Aşk!” adlı şiirde 36 ünlü kullanılmıştır. Bu ünlüler: 11 /a/, 9 /e/, 4 /ı/, 10 /i/, 1 /o/ ve 1 /u/ ünlüsünden oluşmaktadır. Şiirdeki ünlüler dudak durumuna göre 34 düz ünlü, 2 yuvarlak ünlü kullanılmıştır. Şiirin genelinde düz ünlülerin hâkimiyeti vardır. Şiirde çene açıklığına göre 21 geniş ünlü, 15 dar ünlü kullanılmıştır. Çene açıklığına göre ise, geniş ünlülerin hâkimiyeti görülür.

Şiirde 44 ünsüz kullanılmıştır. Bunlar 5 /r/, 5 /n/, 6 /k/, 4 /l/, 4 /d/, 4 /ş/, 2 /b/, 1 /c/, 1 /ğ/, 1 /m/, 3 /v/, 1 /z/, 2 /ç/, 1 /f/, 1 /h/, 2 /s/ ve 1 /t/ ünsüzlerinden oluşmaktadır.

Şiirde çıkış biçimine göre ötümlü ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde çıkış biçimine göre 27 ötümlü, 17 ötümsüz ünsüz kullanılmıştır. Şiirdeki ünsüzler kullanışlarına göre incelendiğinde sürekli ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. Şiirde 16 tane süreksiz ünsüz, 28 tane sürekli ünsüz kullanılmıştır.

25.1.2. Kelime

“Hani Şu Eski Aşk!” adlı şiirde 13 Türkçe, 5 Arapça ve 1 Farsça olmak üzere toplam 19 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler tür olarak; 7 isim, 7 sıfat, 4 bağlaç ve 1 zarftan oluşmaktadır. Edat, ünlem, fiil ve fiilimsi kullanılmamıştır. Bu kelimeler, sözcük türüne göre incelendiğinde, en çok kullanılan sözcük türü isimdir. Bu isimler; yapılarına göre 6 basit isim ve 1 birleşik isim kullanılmıştır. Varlıklara verililerine göre ise, 6 cins isim ve 1 tane özel isim kullanılmıştır. Varlıkların sayılarına göre, 6 tekil isim ve 1

çoğul isim kullanılmıştır. Topluluk ismi ise kullanılmamıştır. Varlıkların oluşlarına göre, 4 somut isim ve 3 soyut isim kullanılmıştır.

Şiirde 7 sıfat kullanılmıştır. Bunlar yapılarına göre; 6 basit sıfattan oluşmaktadır. Türemiş ve birleşik sıfat ise kullanılmamıştır. Anlamlarına göre ise; 4 tane niteleme sıfatı ve 3 tane de belirtme sıfatından oluşmaktadır. Belirtme sıfatlarının 1 tanesi belgisiz sıfatı, 1 soru sıfatı ve 1 tanesi de işaret sıfatıdır.

25.1.3. Kelime Grupları

Şiirde 1 belirtisiz isim tamlaması ve 7 sıfat tamlaması kullanılmıştır.

25.1.4. Cümle

“Hani Şu Eski Aşk!” adlı şiir 2 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler, yapılarına göre 2 basit cümleden; yüklem türüne göre 2 isim cümlesinden; öğelerinin dizilişine göre; 2 kurallı cümleden; anlamlarına göre ise; 2 olumlu cümleden oluşmaktadır.

25.1.5. Genel Dil Kullanımı (İmla-Atasözü ve Deyimler-Sapmalar-Aforizmalar-Bağdaştırmalar vb.)

Kısa ve eksilteli anlatımın kullanıldığı bu şiirde “virgül”, “ünlem” ve “kısa çizgi” gibi noktalama işaretleri kullanılmıştır. Ece Ayhan “ünlem” işaretini normal kullanımının dışında kullanmıştır. Yani noktalama işaretini aykırı kullanarak yazımsal ve dilbilgisel sapma yapmıştır.

Şiirde ayrıca dize kırma tekniği kullanılmıştır.

“İri, kadife ve kalın bir Beşiktaş denizlerinde!” dizesinde şair anlamsal sapma yapmıştır. Denize büyüklük, kalınlık ve kadife gibi yumuşaklık özelliği vermiştir. Aslında bu dizede kastedilmek istenen anlam tam tersidir. Beşiktaş’taki boğdurulma olaylarına gönderme yapılmaktadır aslında. Bunu zaten devam eden ikinci dizeden de anlıyoruz: “Ama sonra acı, -çile-ve çığlık da var!”

25.2. Sanat

25.2.1. Nazım Şekli ve Vezin

“Hani Şu Eski Aşk!” adlı şiir 1 bent ve 2 dizeden oluşmuştur. Şiir serbest tarzda yazılmıştır.

25.2.2. Kafiye ve Redif

“Hani Şu Eski Aşk!” adlı şiirde kafiye ve redif kullanılmamıştır.

25.2.3. Ahenk Unsurları

Şiirde /r/, /k/, /l/, /n/,/d ve /ş/ seslerinin tekrarıyla aliterasyon; /a/, /e/ ve /i/ seslerinin tekrarıyla da asonans sanatları yapılarak şiire ahenk bakımından zenginlik katılmıştır.

25.2.4. Edebi Sanatlar

“Beşiktaş denizleri”, “kadife”ye benzetilerek teşbih sanatı yapılmıştır. Ayrıca Beşiktaş’taki boğdurulma olaylarına telmihte bulunulmuştur.

25.3. Muhteva

Tarih, Ece Ayhan’ın şiirlerinin vazgeçilmez unsurlarından biridir. Birçok şiirinin odak noktasını oluşturan tarih unsuru “Hani Şu Eski Aşk” adlı şiirinin de odak noktasıdır. Erdoğan Kul, Ece Ayhan’ın yazı, söyleşi ve şiirlerinde “tarih” kavramını kullanması ile ilgili şunları söyler:

Tarih, Ece Ayhan’ın yazılarında, söyleşilerinde, şiirsel göndermelerinde merkezde yer alan kavramlardan biridir. Onun gözünde tarih, geçmişteki olaylara ilişkin bilgiler toplamını içeren statik bir alan değil; insanı, yaşamı, insani gerçeklikleri anlamaya çalışırken, yaşamın, bugünün, bugünkü olay ve insanların geçmişteki izlerini ya da karşılıklarını gözlemlemeyi sağlayan dinamik bir kaynaktır. Bu yüzden, onun tarih ilgisini “insan-yaşam-gerçeklik” kavramlarına ilişkin irdelemelerinin zorunlu ve vazgeçilmez bir uğrağı olarak düşünmek gerekir.¹⁴²

Şair, bu şiirinde “deniz”i “iri ve kalın bir kadife örtü”ye benzetmiştir. Nasıl ki örtü insanı soğuktan korursa; sanki kadife bir örtüyü anımsatan o deniz de Beşiktaş’taki olayların kötü yönünü kapatmaktadır. Kötü olaylardan kasıt ise, dönemin siyasi olaylarıdır. Yani Beşiktaş’taki boğdurulma olaylarıdır. Bu olaylardan dolayı İstanbul şehri ve Beşiktaş eskisi gibi şairlerde olumlu ve güzel duygular uyandırmamakta ve onlara ilham vermemektedir. Çünkü o güzel denizde artık acı, çile ve çığlık vardır. Yani

¹⁴² Kul, Erdoğan (2007), “Ece Ayhan’ın Şiirleri Üzerine Bir Araştırma”, ag.e, s.117.

boğdurulan kişilerin acı çığlık ve sesleri. Kısacası şair, “Hani şu Eski Aşk!” adlı şiirinde İstanbul’un ne kendisine ne de diğer şairlere ilham vermediğini söylemekte ve onunla ilgili şiir yazma isteklerinin de kalmadığını dile getirmektedir.

SONUÇ

İkinci Yeni şairleri, Garipçiler'in basit, yalın dil ve üslubundan farklı olarak konuşma dilinin dışında yeni bir ses ve dilbilgisi üretmeye çalışmışlardır. Ece Ayhan da bu tarz üslubun en uç örneklerini veren bir şairdir. Onun şiirlerinde takındığı bu tavır, döneminde çok eleştirilmiştir. Çünkü onun yaptığı alışmamış bağdaştırma ve sözdizimindeki bozulmaların konuşma diline zarar vereceğini düşünmüşlerdir. Bundan dolayı şairin değeri kendi döneminde anlaşılamamıştır. Ancak daha sonraki dönemlerde Ece Ayhan'ın aslında orijinal bir dil ve üslubunun olduğu anlaşılmıştır.

Ece Ayhan'ın incelediğimiz şiirlerinin genelinde dudak durumuna göre düz ünlülerin; çene açıklığına göre geniş ünlülerin hâkim olduğu görülür. Ünlüler içerisinde genel olarak /a/, /e/, /ı/, /i/, /u/ ve /ü/ seslerini şair sıkça kullanmıştır. /o/ ve /ö/ ünlülerini ise daha az kullanmıştır. Ünsüzlerde ise çıkış biçimine göre ötümlü ünsüzlerin; kullanılışlarına göre ise sürekli ünsüzlerin hâkimiyeti görülür. /ç/, /d/, /k/, /l/, /m/, /n/, /r/, /y/ ve /t/ ünsüzlerinin şiirlerin genelinde sıkça kullanıldığı görülür.

Ece Ayhan, şiirlerini doğrudan kelimelerle kurmaya çalışmıştır. Yani geleneksel şiirden farklı bir bakış açısıyla şiirin “*mısra*” değil de “*kelimelerle*” kurulabileceğini göstermeye çalışmıştır. Ece Ayhan da diğer İkinci Yeniciler gibi mısrayı kurmak için kelimeleri seçmiştir. Ama kelimelerin anlam yanları ne yazık ki yadsınamamıştır. İkinci Yeniciler, sadece kelimeleri önemsedikleri için şiirlerin anlamı rastlantıya bırakılmıştır. Bu konu o dönemde çok eleştirilmiştir. Ece Ayhan'ın incelediğimiz şiirlerinin birçoğunda kelimelerin bu tarz kullanımı dikkat çekmektedir. O, okuru önemsemez ve bu yüzden onun şiirlerini herkesin anlaması mümkün değildir. O özgün bir şair olmak için, şiirlerinde adına tarihi, arkaik, mitolojik sözcükler ve ansiklopediklerde bile rastlanmayacak türden kelimeler kullanmıştır. Bu yüzden ki onun şiirlerini ilk başta anlamak oldukça zordur. Farklı kelimeleri bir arada kullandığı için onun şiirlerinde kapalı bir anlatım hâkimdir. Şiirlerindeki manayı kavrayabilmek için birçok araştırma yapıp bir sürü sözlük karıştırmak gerekir.

Şiirlerde en çok Türkçe, Arapça ve Farsça kullanıldığı görülmektedir. Bunlar dışında Fransızca, İngilizce, Yunanca, Almanca, İtalyanca ve Ermenice gibi dillerde de sözcükler kullanılmıştır. Ayrıca arkaik sözcükler ve şairin kendi türettiği orijinal

sözcükler de kullanılmıştır. Ancak bu dil kullanımları içerisinde ilk sırayı Türkçe almaktadır. Bu da şairin kendi öz diline verdiği değerin göstergesidir.

Sözcük türleri açısından bakıldığında genel olarak isim, fiil ve sıfatın ilk sırayı aldıkları görülür. Şair sözcük türlerinden en çok ismi kullanmıştır. İsimleri türlerine ayırdığımızda ise en çok basit isim ve cins ismi kullandığını görmekteyiz. Şairin basit sözcükleri kullanması, her ne kadar kapalı bir anlatımı seçse de, onun yine de basit ve yalın bir anlatımdan uzaklaşmadığını göstermektedir. Aynı zamanda bir şiirde ismin fiilden fazla kullanılması o şiirde eylemin değil de durumun ön planda olduğunu gösterir. Ayrıca isimlerin çok kullanılması şairin sözcük dağarcığının geniş olduğunu gösterir. Aynı zamanda onun, dili kullanmadaki ustalığını ve dile olan hâkimiyetini gösterir.

Sıfatlardan ise niteleme sıfatı ve belgisiz sıfat ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Belgisiz sıfat olarak özellikle “bir” sözcüğü çok kullanılmıştır. Mesela “*Anahtarlar*” adlı şiirde 4 tane, “*Üç Gencin Kalbi*”nde 6 tane “*Bakışsız Bir Kedi Kara* “da 8 tane, “*Bir Fotoğrafın Arabı*”ında 10 tane, “*Okarina*” da 9 tane, “*Gökyüzünde Bir Cenaze Töreni*”nde 6 tane, “*Mektup*”ta 6 tane ve “*Bir Askeri Şairin Ölümü*”nde 10 tane kullanılmıştır. Niteleme sıfatlarının fazla kullanılması şairin varlıkların yapısal özelliklerini detaylı olarak ortaya koymak istediğinin göstergesidir. Belgisiz sıfatların sık kullanılması ile de anlatımda yer alan unsurların niteliği hakkında standart bir ölçü vermek ve bu ölçünün büyüklüğünü de okuyucunun hayal dünyasına bırakmak amaçlanmıştır. Belgisiz sıfatların sık kullanılması aynı zamanda şiirlerde hâkim olan karamsarlık, umutsuzluk ve belirsizlik duygularının daha çok ön plana çıkmasına neden olmuştur.

İsim ve sıfatlardan sonra üçüncü sırayı alan sözcük türü fiildir. Fiilerin içerisinde ise en çok basit fiil kullanılmıştır. Türemiş fiil ise ikinci sırayı almaktadır. “*Anahtarlar*” adlı şiirde 4 tane, “*Kurtulamayan*”da 4 tane, “*Üç Gencin Kalbi*”nde 11 tane, “*Bakışsız Bir Kedi Kara* “ da 6 tane, “*Bir Fotoğrafın Arabı*”ında 5 tane, “*Okarina*” da 6 tane, “*Gökyüzünde Bir Cenaze Töreni*”nde 5 tane, “*Ortodokslular XXI*”de 4 tane, “*Melankolya Çiçeği*”nde 6 tane, “*Mektup*”ta 4 tane ve “*Bir Askeri Şairin Ölümü*”nde 8 tane basit fiil kullanılmıştır. Şair şiirlerinde kullandığı fiillerde zaman olarak ise basit

zamanlardan daha çok şimdiki zaman, görülen geçmiş zaman, gelecek zaman ve geniş zamanı kullanmıştır. Birleşik zaman, dilek ve haber kiplerine ise çok az yer vermiştir.

Ece Ayhan ele aldığımız bu şiirlerinde zamirleri çok az kullanmıştır. “Onun”, “kimesne”, “ben”, “kendi”, “biz”, “kim”, “ne”, “bunları”, “sana”, “nerden” vb. gibi zamirler şiirlerde kullanılmıştır. Ancak bunlar sayıca çok azdır. Kişi zamiri olarak “ben” ve “biz” zamirleri sayıca daha fazladır. Mesela, “ben” zamiri “Bir Fotoğrafın Arabı”nda 6 tane, “Gökyüzünde Bir Cenaze Töreni”nde 2 tane, “Bir Askeri Şairin Ölümü”nde 1 tane kullanılmıştır. Hatta kimi şiirlerde hiç zamir kullanılmamıştır. Bunlar: “Anahtarlar”, “Bakışsız Bir Kedi Kar”, “Cankurtaran”, “Melankolya Çiçeği”, “Zambaklı Padişah XXIV”, “Madytos”, “Şiirin Deniz Kıyısındaki Sesi” ve “Şiir ve Kadavra” şiirleridir. Zamirlerin az kullanılmasının sebebi, şiirlerde anlam karışıklığına sebebiyet vermemektir.

Şair, “sonra”, “artık”, “hiç”, “daha”, “bile”, “pek”, “işte”, “hala”, “hemencecik”, “sessizce” vb. gibi, zaman, durum ve miktar zarflarını kullanmıştır. Zarfları da diğer sözcük türlerine göre daha az kullanmıştır. Hatta kimi şiirlerinde hiç kullanmamıştır. Mesela “Anahtarlar” adlı şiirde 1 tane, “Kurtulamayan”da 4 tane, “Üç Gencin Kalbi”nde 2 tane, “Bir Fotoğrafın Arabı”nda 11 tane, “Okarina”da 4 tane, “Zambaklı Padişah”da 4 tane “Zambaklı Padişah IX”da 1 “Gökyüzünde Bir Cenaze Töreni”nde 1 tane, tane, “Orta İkidenden Ayrılan Çocuklar İçin Şiirler”de 4 tane, “OrtodokslularXXI”de 2 tane, “Melankolya Çiçeği 2 tane“Mektup”ta 3 tane, “Bir Askeri Şairin Ölümü”nde 10 tane zarf kullanılmıştır. “Bakışsız Bir Kedi Kara”, “Ortodokslular IV”, “Cankurtaran”, “Zambaklı Padişah XXIV”, “Madytos” şiirlerinde ise hiç zarf kullanılmamıştır. Bir şiirde zarfların kullanılmasıyla anlatımda bulunan fiilleri açıklamak, olayların derecelerini bildirmek ve onları daha anlaşılır kılmak amaçlanır. Şairin zarfları az kullanması bu unsurları göz ardı ettiğini veya önemsemediğini gösterir.

Şiirlerde edatlar içerisinde “ile”, “gibi” ve “için”, “kadar” edatları sıkça kullanılmıştır. Ancak şiirlerin genelinde kullanılan edatların sayısı çok azdır. “Anahtarlar”adlı şiirde 14 tane, “Kurtulamayan”da 1 tane, “Üç Gencin Kalbi”nde 1 tane, “Bir Fotoğrafın Arabı”nda 12 tane, “Okarina”da 6 tane, “Gökyüzünde Bir Cenaze Töreni”nde 2 tane, “Orta İkidenden Ayrılan Çocuklar İçin Şiirler”de 6 tane,

“Mektup”ta 6 tane, “Bir Askeri Şairin Ölümü”nde 4 tane, “Şiirin Deniz Kıyısındaki Sesi”nde 1 tane, “Cankurtaran”da 1 tane, “Zambaklı Padişah “ da 1 tane “Ortodokslular XII”de 2 tane edat kullanılmıştır. “Bakışsız Bir Kedi Kara”, “Ortodokslular XXI”, “Zambaklı Padişah IX”, “Zambaklı Padişah XXIV”, “Madytos”, “Ortodokslular IV”, “Melankolya Çiçeği”, “Şiir ve Kadavra” ve “Hani Şu Eski Aşk” şiirlerinde ise hiç edat kullanılmamıştır. Şiirlerde “için” edatı; açıklama yapmak amacıyla “gibi” edatı da benzetme yapmak amacıyla sıkça kullanılmıştır.

Bağlaçlardan “ve”, “de” ve “ile” bağlaçları çok kullanılmıştır. Ancak şiirlerin genelinde diğer sözcük türlerine göre bağlaçlar da az kullanılmıştır. Şiirlerinde daha çok “ve”, “de” ve “ile” bağlaçları göze çarpmaktadır. “Anahtarlar” adlı şiirde 1 tane, “Kurtulamayan”da 1 tane, “Bir Fotoğrafın Arabi”nda 8 tane, “Okarina”da 2 tane, “Zambaklı Padişah”da 2 tane “Zambaklı Padişah IX”da 3 tane, “Gökyüzünde Bir Cenaze Töreni”nde 2tane, “Orta İkidenden Ayrılan Çocuklar İçin Şiirler”de 3 tane, “Ortodokslular XXI”de 3 tane, Ortodokslular XII’de 1 tane, “Melankolya Çiçeği 3 tane, “Cankurtaran”da 2 tane, “Mektup”ta 10 tane, “Şiir ve Kadavra”da 2 tane, “Bir Askeri Şairin Ölümü”nde 11 tane ve “Hani Şu Eski Aşk”ta 4 tane bağlaç kullanılmıştır. “Üç Gencin Kalbi”, “Bakışsız Bir Kedi Kara”, “Ortodokslular IV”, “Şiirin Deniz Kıyısındaki Sesi”, “Zambaklı Padişah XXIV”, “Madytos” şiirlerinde ise hiç bağlaç kullanılmamıştır. Ece Ayhan’ın bazı bağlaçları çok fazla kullanması anlam çeşitliliği yaratmaya çalıştığının göstergesidir.

Ayrıca şair, şiirlerinde ünlemleri de çok az kullanmıştır. Hatta en az kullanılan sözcük türü ünlemlerdir. “Anahtarlar” adlı şiirde 1 tane, “Üç Gencin Kalbi”nde 1 tane, “Orta İkidenden Ayrılan Çocuklar İçin Şiirler”de 1 tane, “Melankolya Çiçeği”nde 1 tane ve “Bir Askeri Şairin Ölümü”nde 1 tane ünlem kullanılmıştır. İncelediğimiz diğer şiirlerde ise hiç ünlem kullanılmamıştır. Ece Ayhan, ünlemleri az kullanarak anlatmak istediklerini basit cümleler yerine uzun cümlelerle daha detaylı bir şekilde ifade etmek istemiştir. Çünkü ünlemler anlatılabilecek durumları bir cümle ile de dile getirebilen yargılardır.

Şiirlerde fiilimsi olarak en çok sıfat fiil ve zarf fiillerin kullanıldığı dikkat çekmektedir. İsim fiil ise en az kullanılan fiilimsidir. Ancak kimi kısa şiirlerde hiç fiil ve fiilimsi kullanılmamıştır. Sıfat fiillerin fazla kullanılması şairin betimleyici anlatım

tekniklerinden yararlandığının göstergesidir. Bu şekilde daha açık ve anlaşılır bir ifade tarzına ulaşmayı amaçlamıştır. Zarf fiillerin sık kullanılması ise anlatılmak istenenlerin durum ve niteliklerini daha açık ve anlaşılır bir biçimde vurgulamaktır.

Şairin kelime grubu olarak en çok sıfat tamlamasını kullanmıştır. İkinci sırayı ise belirtili isim tamlaması almaktadır. Çok kısa olan şiirleri dışında şair, tamlamaları oldukça fazla kullanmıştır. “*Şiir ve Kadavra*”, “*Zambaklı Padişah XXIV*”, “*Zambaklı Padişah XXV*”, “*Hani Şu Eski Aşk*” şiirleri gibi. Tekrar grubu ise sadece birkaç şiirde kullanılmıştır. “*Anahtarlar*” adlı şiirdeki tekrar grubu dizelerin aynen tekrar edilmesiyle oluşturulmuştur. Yine “*Okarina*” adlı şiirde cümlelerin tekrar edilmesiyle bu grup oluşturulmuştur. Ece Ayhan’ın şiirlerinde tamlamaları kullanması, cümle içerisindeki kavramlar arasında ilişki kurarak daha anlaşılır ve açık bir anlatıma ulaşmak istediğinin ifadesidir. Ayrıca sıfat fiil, isim fiil ve zarf fiil gruplarından en çok sıfat fiil grubu kullanılmıştır. Kısaltma grupları ise neredeyse hiç kullanılmamıştır.

Yüklemnin türüne göre fiil cümlelerinin; öğelerinin dizilişine göre devrik cümlelerin; anlamlarına göre olumlu cümlelerin ve yapısına göre ise de basit, birleşik ve eksilteli cümleleri sıkça kullanıldığı görülür. Fiil cümlelerinin fazla kullanılması ile şiirde hareketli ve akıcı bir anlatım hedeflenmiştir. Bir şiirde devrik ve eksilteli cümlelere yer verilmesinin nedeni, şiir dilinde öteden beri kullanılmakta olan Türkçenin tekdüzeliğini kırmaktır. Ayrıca dilde yeni ifade imkânları aramak ve konuşma dilinin zenginliklerini yazı diline taşımaktır. Eksilteli cümlelerin fazla kullanılması, hâkimiyetin tamamen şiirde olmadığını bazı dize ve cümlelerde yer alan yargıların okurunun yorumuna, hayal dünyasına bırakılmak istendiğinin göstergesidir. Şair her ne kadar karamsar bir kişiliğe sahip olsa da şiirlerinde olumsuz duygu ve düşünceleri çoğunlukla olumlu bir bakış açısıyla vermiştir. Üzücü ve kötü olayları da genelde olumlu cümlelerle ifade etmiştir. Şairin özellikle birleşik cümlelerin kullanmasının sebebi anlatmak istediklerini daha açıklayıcı ve kapsamlı bir şekilde ifade etmektir. Bu da onun dile olan hâkimiyetini gösterir.

Ece Ayhan, bu çalışma kapsamında ele alınan şiirlerinde; dize bölme / kırma, sınırlı sayıda ayraç, kısa çizgi, eksilteli cümle, uzun dizeler, yöresel ağızlardan sözcükler ve deyimleri kullanmıştır. Dize bölme/kırma tekniğini şair birçok şiirinde kullanmıştır. Şair, bu tekniği daha çok tamlama ve ikilemeleri bölerken kullanmıştır. Bu teknik ile

şiiirinde orijinalliği yakalamak ve farklılık yaratmak istemiştir. Mesela “*Anahtarlar*”, “*Üç Gencin Kalbi*”, “*Kınar Hanım’ın Denizleri*”, “*Bakışsız Bir Kedi Kara*”, “*Orta İkidenden Ayrılan Çocuklar İçin Şiirler*”, “*Zambaklı Padişah IX*” vb. gibi birçok şiirde bu teknik kullanılmıştır. Uzun dizeler daha çok düzyazı şeklinde yazılan şiirlerde kullanılmıştır. “*Bir Fotoğrafın Arabı*”, “*Orta İkidenden Ayrılan Çocuklar İçin Şiirler*”, “*Bir Askeri Şairin Ölümü*” vb. gibi şiirlerde kullanılmıştır.

Ece Ayhan, şiirlerinde çoğu zaman noktalama işaretlerini kullanmamayı tercih etmiş, bazı şiirlerinde ise bunları sınırlı ve işlevsel olarak kullanmıştır. “*Anahtarlar*” adlı şiirde ayraç yani parantez kullanımlar dikkat çekmektedir. Şair, bu parantezler yardımıyla şiirine, aksi yöndeki düşüncesini de katar. Şair, şiirlerinde kısa çizgiyi normal işlevinin dışında kullanmıştır. O, kısa çizgiyi daha çok ara sözleri, ara cümleleri ya da ayrıntı sayılabilecek cümleleri belirtmek için kullanır. “*Kurtulamayan*” adlı şiirin birkaç yerinde kısa çizgi kullanılmıştır.

Ece Ayhan, bazı şiirlerinde yöresel ağızlardan sözcükler kullanmıştır. “*Bir Fotoğrafın Arabı*” adlı düz yazı tarzında yazdığı şiirinde 2 tane fiili halkın gündelik yaşamda kullandığı şekilde kullanmıştır. Bu fiiller “*bırakmıcek*”, “*geçmıcek*” fiilleridir. “*Bunca uzak İzmir’ler rehnedildim ben burada.*” dizesine dayanarak şairin söz konusu fiilleri İzmir ağızında kullanılan şekilleriyle kullandığı söylenebilir. Ayrıca şiirde Eski Türkçede de kullanılan bir fiil olan “*yazıklan-*” fiili de kullanılmıştır. Bu tarz kullanımların sebebi, genellikle bölge ağızlarını yansıtmak veya sözü ölçüye uydurmaktır. Şair, deyimleri şiire anlam derinliği ve zenginliği katmak için kullanır. Mesela “*Bir Askeri Şairin Ölümü*” adlı şiirde “*dumura uğra-*” deyimini kullanılmıştır.

İkinci Yeni şiirinde sapmalara en çok yer verdiği görülen şairin şiirlerinde neredeyse bütün sapma örneklerine rastlamak mümkündür. Hem biçimsel hem de anlamsal sapmaları sıkça kullanmıştır. Sözdizimsel sapma, alışılmamış bağdaştırma, özel isim olmayan sözcüklerin ilk harflerinin dize içinde büyük yazılması, dize başlarındaki ilk harflerin ise küçük yazılması, noktalama işaretlerinin çok az kullanılması ya da hiç kullanılmaması, kesik cümlelerin kullanılması, tek bir sözcükten oluşan dizeler gibi birçok sapma örneğine şiirlerinde yer vermiştir. Örneğin “*Kınar Hanım’ın Denizleri*” adlı şiirde hem biçimbilimsel hem de anlamsal sapmalar yapılmıştır. “*Bir çakıl taşları gülümseyişi ağlarmış karafaki rakısıyla*”, “*dipsiz*

kuyulara su ol-“, *“karanlığı süpür-*“ ifadeleri alışılmamış bağdaştırma yani anlamsal sapma örnekleridirler. Ecegiller” adlı şiirde *“barışlıklar”* sözcüğü ile *“ağaçdıysak”* sözcükleri biçimbilimsel sapsmalara örnektir. Şair hem bu şiirinde hem de *“Şiir ve Kadavra”* adlı şiirinde *“-ler”* çoğul ekini farklı kullanarak biçimbilimsel sapma yapmıştır. *“Şiir ve Kadavra”* da *“kıvrıktırlar”* sözcüğündeki *“-dır”* bildirme eki de bilinen şeklinin dışında kullanıldığı için yine biçimbilimsel sapma örneğidir. *“Mektup”* adlı şiirde *“koşuksuz sarkaç”*, *“gergef çal-*“ ifadeleri alışılmamış bağdaştırma yani anlamsal sapma örnekleridir.

“Ortodokslular IV” adlı şiirde *“Köse Kâhya iskeleti”, “taşçocuk”, “yazgısınımor”* benzetmeleri özgün benzetmelerdir. Ayrıca bu ifadelerde alışılmamış bağdaştırma yapılmıştır. *“taşçocuk”, “yazgısınımor”* sözcükleri ayrı yazılması gerekirken birleşik yazılarak yazımsal ve sözdizimsel sapma yapılmıştır. Aslında bu sözcükler birer sıfat tamlamalarıdır ama olduklarından farklı yazılmışlardır. Doğru şekilleri *“taş çocuk”, “mor yazgı”*dır. Yazgı yani kader aslında kara renge benzetilir. Fakat şair burada mor renge benzeterek orijinal bir benzetme yapmıştır. Zaten *“mor”* ve *“kara”* onun şiirlerin de çokça kullandığı renk isimleridir. Ayrıca o şiirlerinde bazı gün isimlerini de sıkça kullanır. Mesela *“Okarina”* adlı şiirde gün ismi olarak *“salı”*yı kullanmıştır.

“Ortodokslular XXI” adlı şiirde geçen *“kimesne”* sözcüğü arkaik bir sözcüktür ve bir tarihsel sapma örneğidir. Yine aynı şiirdeki *“karaşın”* sözcüğünde sözcüksel sapma yapılmıştır. Bu sözcüğü şair, *“sarışın”* sözcüğünün çağrışım gücüyle kendisi türetmiştir. Bu şiirde belirtme eki farklı bir şekilde kullanılarak hem tarihsel hem de dilbilgisel sapma yapılmıştır. Bu ekin kullanıldığı sözcükler şunlardır: *“eteğin”, “adın”* belirtme eki Eski Türkçedeki haliyle kullanıldığı için tarihsel sapma da yapılmıştır.

İncelediğimiz şiirlerin birkaç tanesi dışında dizelerin ilk harfleri genelde küçük yazılmıştır. Mesela *“Gökyüzünde Bir Cenaze Töreni”* *“Bir Askeri Şairin Ölümü”* adlı şiirlerinin dizelerinin ilk harfleri hepsi büyük yazılmıştır. *“Gökyüzünde Bir Cenaze Töreni”* adlı şiirde kullanılan tekerlemenin sözcükleri değiştirildiği için sözdizimsel sapma yapılmıştır.

“Melankolya Çiçeği” adlı şiirde şair yazım kuralları ve noktalama işaretlerine uymuştur. Bu şiirin son iki dizesi italik yazılarak yazımsal sapma yapılmıştır. Ama

diğer şiirlerde genel olarak bu kurallara pek uymamıştır. Hatta bazı şiirlerinde cins isimleri tıpkı özel isimmiş gibi düşünerek dize içerisinde ilk harflerini büyük yazmıştır. Mesela “Madytos” adlı şiirde “Perşembe”, “Ekim” gibi gün ve ya adlarını dize içerisinde büyük harfle yazmıştır.

Ece Ayhan’a göre güzel sanat türlerinden müzik, resim ve sinema şiirle en yakın ilişkisi olan türlerdir. Ona göre sanat dalları birbirini etkiler, besler ve birbirlerinin önünü açar. İncelediğimiz şiirler içerisinde “*Kınar Hanım’ın Denizleri*” adlı şiirde “müzik” ve “tiyatro” ile ilgili kavramlar kullanılmıştır. Mesela “*Kınar Hanım*”, “*Kel Hasan*”, “*şapkalarını tüket-*” ve “*ut çal-*” gibi. Yine “*Okarina*” adlı şiirde de müzikle ilgili kavrama rastlamaktayız. “*Okarina*” bir müzik aletidir.

Şairin şiirle sinema ilişkisine verdiği önemi şiire “*yeşil camlı şiir*” demesinden anlıyoruz. Ona göre sinema ile şiir arasında “dil” bakımından bir yakınlık vardır. Nasıl ki sinemada anlatılmak istenenler görüntü ile sağlanıyorsa; şiirde de bu “imgeler” yoluyla gerçekleştirilir. Şairin şiirlerindeki imgeler, sinemada film tekniğiyle sahneye yansıtılan görüntülerin yerini tutmaktadır. İncelediğimiz şiirlerin birçoğunda imgesel kullanımlar mevcuttur. Özellikle “*Bakışsız Bir Kedi Kara*” ve “*Bir Fotoğrafın Arabı*” adlı şiirler imge bakımından oldukça zengin şiirlerdir.

Şaire göre şiir ve resim birbirinden ayrı düşünülemez iki sanat dalıdır. O bazı şiirlerinde adeta sözcüklerle resim çizmiştir. Ressamlar belli bir perspektif ve derinlikle resim çiziyorlarsa; şairler de o şekilde şiirlerini yazarlar. Ona göre şairlerin resamlardan öğreneceği çok şey vardır. Çünkü ressamlar yaşama, sanata ve dünyaya farklı bir gözle bakarlar. Onlar bir nesneye veya herhangi bir şeye sadece bakmazlar; onlardaki detayları en ince ayrıntısına kadar görürler. Ele aldığımız şiirlerden “*Ecegiller*”, “*Bakışsız Bir Kedi Kara*”, “*Bir Fotoğrafın Arabı*”, ve “*Gökyüzünde Bir Cenaze Töreni*” gibi şiirlerde şair sözcüklerle resim çizmiş gibidir. Şiirleri okuduğumuzda orada kullanılan imgeler hemen gözümüzde canlanıvermektedir.

Ece Ayhan’ın incelediğimiz şiirlerin hepsinde serbest vezin kullanılmıştır. Ele aldığımız şiirlerinde serbest vezin dışında başka bir vezin çeşidi kullanmamıştır. Çünkü o, şiirde her türlü kurala ve sınırlamaya karşıdır. Belki de bu tutumundan dolayı düzyazıya yönelmiştir. Hatta şiirlerinin bir kısmını düzyazı şeklinde yazmıştır. Bu şiirlerinde bile düzenli bir nazım şekli ve vezne rastlanmamaktadır. Ece Ayhan şiirlerini

genellikle serbest nazımla yazdığından yapı bakımından düzenli bir nazım birimi kullanmamıştır. Yine de şairin bazı şiirlerinde kendine özgü bir nazım birimi kullandığı görülmektedir. Belirli bir nazım birimini benimsemeyen şairin nazım biriminin şiirlerinde dize; düzyazılarında ise cümle olduğunu söyleyebiliriz.

Ece Ayhan, dildeki birçok kurala karşı olduğu gibi kafiye redife de karşıdır. Karşı olmasına rağmen şiirlerinde yine de kafiyeyi kullanması aslında şiirlerde ses uyumundan tamamıyla kaçınılamayacağını göstermektedir. Ayrıca şair, şiirde ses uyumuna ve müzikaliteye önem veren biridir. Bundan dolayı istese bile kafiye kullanımından tamamen kaçamaz. Bu nedenle Ece Ayhan'ın şiirlerinde düzenli olmasa da zaman zaman redif ve kafiye kullanıldığı görülmektedir. Şairin kafiye olarak çoğunlukla yarım kafiyeyi kullandığı görülür. Öteki kafiye türlerine de rastlanılsa da yarım kafiye en çok kullanılanıdır. “Bakışsız Bir Kedi Kara” adlı şiirde 12. ve 15. dizeleri arasındaki (-a) sesleri ve 18. ve 19. dizeleri arasındaki (-e) sesleri ile yarım kafiye yapılmıştır. Bu düzensiz kafiyeye örnektir. Yani bu dizelerdeki kafiyeler tesadüfi bir görünüm arz etmektedir. Redif olarak da az da olsa ek redif kullanılmıştır. “Anahtarlar” adlı şiirin 3. ile 4. dizesinde “*üzerinde*” kelimesi ile redif yapılmıştır. 9. dize ile 10. dize arasında “*açmışlar*” kelimesi ile redif yapılmıştır. Ayrıca 14. dize ile 15. dize arasında “*kalmışlar*” kelimesi redif olarak kullanılmıştır. Şiirde “*Değil mi değil değil*”, “*Açmışlar mı açmışlar açmışlar*”, “*Kalmışlar mı kalmışlar kalmışlar*” ve “*Bir çingene mi bir çingene bir çingene*” dizelerinde tekrar ile bir kelimenin birkaç tekrarıyla bir ritim ve ahenk oluşturulmuştur. Bu tekrarlar, şiire ahengin yanı sıra anlam ve anlatım inceliği de katmıştır.

Şair düzenli kafiye ve redif kullanmamasına rağmen asonans, aliterasyon, düzensiz kafiye redif ve tekrarlarla şiirine ahenk katmıştır. Bazı şiirlerinde ise bu ahenk unsurlarının hiçbirine başvurmamıştır. Özellikle kısa yani tek dizelik ve iki dizelik şiirlerinde bu ahenk unsurlarına hiç rastlanmamaktadır.

“Anahtarlar” adlı şiirde “*Değil mi değil değil*”, “*Açmışlar mı açmışlar açmışlar*”, “*Kalmışlar mı kalmışlar kalmışlar*” ve “*Bir çingene mi bir çingene bir çingene*” dizelerinde tekrar ile bir kelimenin birkaç tekrarıyla bir ritim ve ahenk oluşturulmuştur.

Bazı şiirlerinde deyim, atasözü ve tekerlemelere başvuran şair, böylece şiirine anlam derinliği ve zenginlik katmıştır. “Gökyüzünde Bir Cenaze Töreni” adlı şiirde “*Yağ satarım, bal satarım*” şeklinde başlayan tekerleme; “Orta İkidem Ayrılan Çocuklar İçin Şiirler” adlı şiirde “*Gülü seven dikenine katlanır*” atasözünün sözcüklerinin yerleri değiştirilerek kullanılmıştır. Şair bu tarz kullanımlarla sıradanlığın dışına çıkmış, ayrıca şiirlerine anlam derinliği ve ahenk bakımından da zenginlik katmıştır.

Ece Ayhan şiirlerinde teşbih, teşhis, tenasüp, tezat, telmih, aliterasyon asonans, somutlaştırma, açık istiare gibi sanatları sıkça kullanmıştır. Şairin şiirlerinde teşbih ve mecaz gibi benzetme unsurlarına dayalı olan sanatlara ağırlık vermesi sözlerine güzellik, canlılık ve etkililik katmayı amaçladığının göstergesidir. Teşhis sanatı ile de anlatılmak istenen durum veya niteliğin olduğundan farklı gösterilerek, şairin hayal gücünün genişliğini yansıtmaktır. Tenasüp sanatının çok sık kullanılması ile de sözcükler arası anlam bağıntıları sağlanmak istenmiştir. Aliterasyon ve asonans sanatları ile ise şiire ahenk zenginliği ve armoni katılmak istenmiştir. Ayrıca asonans sanatı sayesinde şair tekdüzelikten kurtulmaya çalışmıştır. Aliterasyonda kullanılan ünsüzlerin daha çok sert ünsüzler olduğu dikkat çekmektedir. Bu, şairin gergin bir ruh hali içinde olduğunun göstergesi olarak düşünülebilir. Çünkü sert ünsüzler bazen kendi başlarına bazen de başka sert ünsüzlerle birlikte kullanılarak söyleyişe bir tür şiddet veya öfke tonu katarlar.

İkinci Yeni Hareketi içerisinde kendisine önemli bir yer edinen Ece Ayhan hareketin en aykırı şairlerindedir. Özellikle şiirlerindeki anlam kapalılığı oldukça dikkat çekicidir. O şiirlerinde, anlamı az bilinen hatta sözlüklerde bile bulunamayacak sözcükleri kullanmıştır. Bazı şiirlerinde arkaik sözcükleri kullanmış ya da kendince yeni sözcükler türetmiştir. Bunun sebebi şairin marjinal olmak istemesi ve okuru önemsememesi olabilir.

Şair şiirlerinde “*imge*”yi ön plana çıkarır. Kullandığı imgeleri ise güçlüdür ve bu imgeleri şiirin yapısal bütünlüğü içine “*sıkı*” bir kurgu oluşturacak biçimde yerleştirir. O, geleneğe ve gelenekten yararlanma düşüncesine karşıdır. Ancak yine de tam anlamıyla gelenekten koptuğu söylenemez. Ayrıca iktidara ve otoriteye de karşıdır. Otorite hükmündekilerini “*Sarışın*” diye nitelerken kendi gibi olan şair ve diğer kişileri

de “*Karaşın*” diye niteler. O, hep ezilmişlerin, dışlanmışların yanında olan bir şairdir. Bu yüzden olsa gerek kendisine “aykırı şair” demiştir ve denmiştir.

Şairin şiirlerinde genelde “*bireyin benlik arayışı*”, “*kaçış teması*”, “*yalnızlık*”, “*toplum ve siyaset*”, “*kadın*”, “*çocuk, anne ve baba figürleri*”, “*korku*”, “*ölüm*”, “*hayat*” ve “*umut*” temaları dikkat çeker. O, “*baba*” figürünü “*iktidar ve otorite*” kavramı ile özdeş tutar. Nasıl ki iktidar sahipleri kendi ve çıkarları doğrultusunda davranıp diğer insanları önemsemiyorlarsa baba da aynı şekilde ailesini ve onların mutluluğunu önemsemez. Şair, henüz çok küçükken babası tarafından terk edilmiştir ve bu yüzden babasından nefret etmektedir. Annesi de bu durum karşısında çaresiz ve suskun kaldığı için şair için silik bir karakterdir. Şairin kendisi ise çocuk yaşlardan itibaren ömrünün hayatın zorluklarıyla mücadele ettiği için karamsar, kötümser bir kişidir. Bunu da incelediğimiz birçok şiirde görebilmekteyiz. Özellikle “*anne-baba*” figürünü ve “*çocuk*” temasını “*Kınar Hanım’ın Denizleri*”, “*Ecegiller*”, “*Bakışsız Bir Kedi Kara*”, “*Bir Fotoğrafın Arabı*” ve “*Ortodokslular IV*” adlı şiirlerinde kullandığını görmekteyiz. Bunlar içerisinde “*çocuk*” temasını birçok şiirinin ana unsuru olarak göze çarpar. “*Toplum ve siyaset*” temasını ise “*Devlet ve Tabiat Ya da Orta İkidenden Ayrılan Çocuklar İçin Şiirler*” kitabından itibaren yaygın bir şekilde kullanmaya başladığı görülür. Yine “*bireyin benlik arayışı*”, “*kaçış teması*”, “*karamsarlık*” ve “*umut*” da şiirlerin genelinde hâkim bir tema olarak kullanılmıştır.

Kimi şiirlerinde Doğu Batı mitolojisinin öğelerinden yararlanan şair, bu öğeleri masalsı bir atmosfer içerisinde vermiştir. Ayrıca şiirlerinde metinler arası ilişkiler de dikkat çekicidir. “*Bir Fotoğrafın Arabı*”, “*Bakışsız Bir Kedi Kara*”, “*Ortodokslular IV*”, “*Ortodokslular XII*”, “*Ortodokslular XXI*”, “*Zambaklı Padişah*”, “*Madytos*”, “*Cankurtaran*”, “*Melankolya Çiçeği*”, “*Mektup*”, “*Bir Askeri Şairin Ölümü*” ve “*Hani Şu Eski Aşk*” adlı şiirlerde bu mitolojik ve tarihi unsurlara rastlamaktayız.

Türk şiirinin gelişim çizgisinde en aykırı ve özgün şairlerden biri olan Ece Ayhan, yalnızca kendi döneminde etkili olmamıştır. Getirdiği yeniliklerle modern şiirimize de farklı açılımlar kazandırarak kalıcılığını korumaya devam eden önemli bir edebi kişiliktir.

KAYNAKÇA

- AKALIN, Cüneyt, “*Missouri’in Ziyaretinin Tarihsel Anlamı*”, Marmara Üniversitesi, İletişim Fakültesi, s.13, <https://www.google.com.tr/ataturkilkeleri.istanbul.edu.tr>>2013/3 (E.T. 29 Nisan 2018)
- AKSAN, Doğan (1995), “*Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*”, Engin Yayınları, Ankara.
- AKSOY, Özge, “*Ece Ayhan Üzerine Bir Poetika Denemesi*” <https://www.zaferyalcinpinar.com/bbkara/eceayhaninşiirleriüzerinebirpoetikadenemesi> (E.T.25 Temmuz 2018)
- AKTAŞ, Şerif (2007), “Edebiyatta Üslup ve Problemleri”, Akçağ Yayınları, Ankara.
- AVCU, Azimet, “*Ece Ayhan Üzerine*”, Papirüs Dergisi, 7, 13 Temmuz 2014 Pazar,
- AYHAN Ece, “Bel Kanto: İkinci Meşrutiyet”, Bütün Yort Savullar!, Yapı Kredi Yayınları, 3.Baskı, İstanbul.
- AYHAN, Ece (1993), “Emin Fındıklıoğlu’yla Caz, Cazband ve Bando Üzerine”, *Şiirin Bir Altın Çağı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- AYHAN, Ece (1993), “*Başbozuk Günceler*”, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- AYHAN, Ece (1993), “*Şiirin Bir Mm. Çağı*”, YKY, İstanbul.
- AYHAN, Ece (1995), “*Ayıptır Söylemesi: Rimbaud*”, Aynalı Denemeler, (1. Baskı), YKY İstanbul.
- AYHAN, Ece (1997), “Esas Duruş Mülkün Temelidir”, Ludingirra, 1, Bahar.
- AYHAN, Ece (2001), “*Şiir Alınlıkları Üzerine*”, Bütün Yort Savul’lar!, Yapı Kredi Yayınları, 3.Baskı, İstanbul.
- AYHAN, Ece (2002), “Neşe Erdok’la Bir Söyleşi”, “*Hay Hak! Söyleşiler*”, Yapı Kredi Yayınları, 1. Cilt, İstanbul.
- AYHAN, Ece (2002), “Ayağa Kalkarak ‘İkinci Yeni’ Akımı” “*Bir Şiirin Bakır Çağı*”, Dipyazılar, 1 YKY İstanbul.
- AYHAN, Ece (2002), “Bir Şiirin Bakır Çağı”, Dipyazılar, “*İlk İkinci Yeni Akımı Soruşturması: İkinci Yeni İçin Ozanlar Ne Diyor? Ece Ayhan Diyor ki...*”, “YKY İstanbul.

AYHAN, Ece 2001 (1965), (Bakışsız Bir Kedi Kara (Bütün Yort Savul'lar! içinde), Yapı Kredi Yayınları, Üçüncü Basım, İstanbul.

AYHAN, Ece 2001 (1994), Bütün Yort Savul'lar!, Yapı Kredi Yayınları, Üçüncü Basım, İstanbul.

AYHAN, Ece 2001 (1991), Çanakkaleli Melahat'a İki El Mektup (Bütün Yort Savul'lar! içinde), Yapı Kredi Yayınları, Üçüncü Basım, İstanbul.

AYHAN, Ece 2001 (1982), Çok Eski Adıyladır (Bütün Yort Savul'lar! içinde), Yapı Kredi Yayınları, Üçüncü Basım, İstanbul 2001.

AYHAN, Ece 2001 (1973), Devlet ve Tabiat ya da Orta İkiden Ayrılan Çocuklar İçin Şiirler(Bütün Yort Savul'lar! içinde), Yapı Kredi Yayınları, Üçüncü Basım, İstanbul.

AYHAN, Ece 2001 (1959), Kınar Hanımın Denizleri (Bütün Yort Savul'lar! içinde), Yapı Kredi Yayınları, Üçüncü Basım, İstanbul.

AYHAN, Ece 2001 (1968), Ortodoksluklar (Bütün Yort Savul'lar! içinde), Yapı Kredi Yayınları, Üçüncü Basım, İstanbul.

AYHAN, Ece 2001 (1993), (Son Şiirler (Bütün Yort Savul'lar! içinde), Yapı Kredi Yayınları, Üçüncü Basım, İstanbul.

AYHAN, Ece 2001 (1981), Zambaklı Padişah (Bütün Yort Savul'lar! içinde), Yapı Kredi Yayınları, Üçüncü Basım, İstanbul.

BULAK, Şahap (2016), “Bir Mikro Üslup İnceleme Denemesi: Ahmed Arif'in Merhaba, İçerde, Ay Karanlık Şiirlerinde Üslup”, A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 55 Erzurum.

ÇOBAN, Ahmet (1997), “Üslup Tanımları ve Bir Genelleme”, Yediveren Yay., Mart S.2.

ÇOBAN, Ahmet (2004), “Edebiyatta Üslûp Üzerine (Sözün Tadını Dilde Duymak)”, Akçağ Yayınları, Ankara.

ÇOBANOĞLU, Şaban (2016), “Şiir Dilinin Sıfır Noktası: Alışılmadık Bağdaştırmalar (Ece Ayhan ve İlhan Berk Örnekleri)”, Dil ve Edebiyat Araştırmaları, Bahar, (13) 31-47 ISSN:1308-5069, S.37.

DEMİRALP, Oğuz, “Yaklaşık olarak Ece Ayhan Şiiri”, Yazı(Kış 1975)

ERENEL, Ender, “*Ece Ayhan Sözlüğü*”, <http://www.epigraf.fisek.com.tr/index.php?num=974> (E.T.15 Mart 2018)

ERTOP, Konur (1997), “*Ece Ayhan Anlatıyor*”, “Ece Ayhan Şiirini Açıklıyor”, Ludingirra, 1 Bahar.

ESER, Nazlı (2010), “*İkinci Yeni’de Düzyazı Şiir*”, (Yüksek Lisans Tezi), Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

GEÇGEL, H., Başar Mustafa, “*Ece Ayhan’ın Şiirinde ‘Çocuk ve Eğitim’ Teması ve Felsefi Temelleri*”, Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, sayı 18, 2005, s.4.http://turkoloji.cu.edu.tr>hulusi_gecgel-mustafa_basar_ece_ayhan_egitim_temasi.pdf (E.T. 18 Nisan 2018)

GEÇGEL, H.“ *Çanakkaleli Bir Şair: Ece Ayhan ve Şiiri*”, Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı, Sayı 3, Mart 2005.

GEÇGEL, Hulusi (2002), “*İkinci Yeni Şiirinin Çevresinde Ece Ayhan*”, Akatalpa Aylık Sanat Dergisi, sayı:36, Aralık.

GEÇGEL, Hulusi (2004), “*İkinci Yeni Şiirinde Sapmalar*”, Uluslararası IV. Dil, Yazın ve Değişbilim Sempozyumu, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, 17-19 Haziran.

GÜNEY, Zerrin (2013/1), “*Üslup Özellikleri Açısından Berci Kristin Çöp Msalları*”, CIU Cyprus International University, Folklor/Edebiyet, Cilt:19, Sayı:73.

HASSANNEBİOĞLU, Cumali Ü. (2016), “Şiir Üzerine Konuşmalar-2- Şiirle Göğeren Düzen ve Kardaşlanan Başkaldırı”, *Hece Taşları Aylık Şiir Dergisi*, sayı 17, s.45. <https://www.tayyibatmaca.com>hecetaslaridergisi> (E.T. 20 Nisan 2018)

HIZLAN, Doğan, “*Kara Şiir / kara şiir-eleştiri-orneği/* ”,<http://www.turkedebiyati.org> (E.T.18 Nisan 2018)

<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/canakkalearastirmalari/article/view> (E.T. 25 Temmuz 2018)

“Yggdrasil”.MichaF.Lindemans.<http://www.pantheon.org/areas/mythology/europe/norse/articles.html?articles/y/yggdrasil.html>. (15 Mart 2018)

/ece-ayhan-üzerine, <https://www.papirusdergisi.blogspot.com/2014/07> E.T.20 Haziran 2018.

<https://eksisozluk.com/cakmak-hatti-2195596> (E.T. 29 Nisan 2018)

<https://eksisozluk.com/sigir-gecidi--4856287> (E.T. 29 Nisan 2018)

<https://play.google.com>apps>developer>

<https://www..istanbulkadinmuzesi.org/kinarsivaciyan> (E.T. 16 Mart 2018)

<https://www.bbc.com/turkce/vert-earth-38680161> (E.T. 29 Nisan 2018)

<https://www.filozof.net/Turkce/edebiyat/edebi-sahsiyetler-kisilikler>

<biyografileri/4386kel-hasan-efendi-kimdir-hayat-hakk-nda-bilgi.html> (E.T. 16 Mart 2018)

nisanyansozluk.<https://www.google.com.tr./amp/s/elitfemenin.com/zambak-cicegi-anlami/amp/> (E.T.22 Nisan 2018)

ÇanakkaleİliÖzelTanıtımSitesi,<https://www.google.com.tr./amp/www.canakkaleili.com/maydos.html/amp> (E.T. 25 Nisan 2018)

<https://www.google.com.tr/amp/s/indigodergisi.com/2012/07/ariflerin-satrancı/amp/>
(E.T.20 Haziran 2018)

(“Piri Reis”, 1465 doğumlu, Amerika’yı gösteren Dünya haritaları ve Kitabı Bahriye adlı denizcilik kitabıyla tanınan, Osmanlı denizcisi, kaptanı ve kartografıdır.)
<https://www.google.com.tr/amp/s/m.sabah.com.tr/piri-reis-kimdir/amp> (E.T. 27 Nisan 2018)

“*Türk Mitolojisinde Önemli Bir Yere Sahip Olan Farklı Güçleri Simgeleyen 9 Hayvan*”. <https://www.google.com.tr/amp/s/onedio.com/amp-haber/457578> (E.T.22 Nisan 2018)

(“Aşk Örgütlenmektir Bir Düşünün Abiler”: 18 Şiiriyle Türk Edebiyatının “Karaduygulu” Şâiri Ece Ayhan) <https://www.google.com.tr/amp/s/onedio.com/amp-haber/525804> (E.T. 25 Nisan 2018).

<https://www.google.com.tr/amp/s/www.makaleler.com/amp/karbon-nedir-ozellikleri-kullanimi-dongusu> (E.T. 29 Nisan 2018)

6637547SonerYalçınHaberleri<https://www.google.com.tr/amp/www.hurriyet.com.tr/am/gun-olur-alir-basimi-giderim-> (E.T. 27 Nisan 2018)

<https://www.google.com.tr/m.ensonhaber.com/nilgun-marmara-kimdir.html> (E.T. 23 Nisan 2018)

<https://www.google.com.tr/m.milliyet.com.tr> (E.T. 21 Nisan 2018)

<https://www.img.eba.gov.tr?name=İKİNCİ YENİ> E.T. (25 Temmuz 2018)

<https://www.ludozofi.com/anasayfa/oyunlar/yağ-satarım-bal-satarım/> (E.T. 21 Nisan 2018)

<https://www.nedir.com/parşömen> (E.T. 28 Nisan 2018)

<https://www.turcebilgi.com/yoyo> (E.T. 29 Nisan 2018)

<https://www.turkcebilgi.com/sarkaç> (E.T. 29 Nisan 2018)

https://www.yersizyurtsuz.com/suje/eylul_2017/sayfalar/suje_sf_4.html (E.T. 15 Mart 2018)

KÂHYAOĞLU, Orhan, 1997, “Haklılığın İnadı”, *İkinci Yeni Şiirinin Uzağında Kınar Hanım'ın Denizleri*, İdingirra, 1 (Bahar)

KAPLAN, Ramazan (1989), “*Bir Dil Hareketi Olarak İkinci Yeni*”, Millî Eğitim, (88), 19, s.20.

KAPLAN, Ramazan (1998), “*Edebiyatın Tanımı, Edebiyat Terimleri*”, *Edebiyat Bilgi ve Kuramları*, Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.

KARA, Ömer Tuğrul (2013), “*Türkçenin Kuralları Dışına Çıkan Bir Topluluk: İkinci Yeniciler*”, Çukurova Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü, Tarih Okul Dergisi, Eylül, 6, Sayı XV, ss.451-480, DOI No: <http://dx.doi.org/10.14225/Joh299>. (E.T. 18 Mart 2018)

KARABULUT, Mustafa (2012), “Edebi metinlerde dil ve üslup incelemeleri ve Edip Cansever’in dil ve üslubunda psikolojik unsurlar. VII. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri, 24-28 Eylül Ankara.

KARACA, Alâttin, <https://www.google.com.tr/edebiyatnotlari.blogcu.com/ece-ayhan-ve-sivil-şiiir/6467662> (E.T. 27 Nisan 2018)

KARACA, Alâttin (2008), “*İkinci Yeni Şiiri*” (Hazırlayan: Mehmet H. Doğan), İkinci Yeni Şiir (Antoloji-Dosya), İkaros Yayınları, İstanbuls.280.

KARACA, Alâattin (2010) , “*İkinci Yeni'nin Terk Edilmiş Âsi Çocukları*”, Türk Edebiyatı Aylık Fikir ve Sanat Dergisi, (444), Ekim.

KEMANCI, Doğan (1996), “*Bir Konuşma*”, Dipyazılar , Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

KUL, Erdoğan (2007), “*Ece Ayhan'ın Şiirleri Üzerine Bir Araştırma*”, (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

KUL, Erdoğan, “*Ece Ayhan'ın Şiirlerinde Mitolojik ve Masalsı Ögeler*”, (dergiler.ankara.edu.tr>dergiler), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi 18, 2 (2011), 73.

KUL, Erdoğan, “*Şiir Dilinde Sapmalar ve Bir Uygulama*”, e-Journal of New World Sciences Academy, 2008, Volume: 3, Number: 3, Article Number: C0063, ISSN:1306-3111, s.388.

MURAD, Efe (2012), “*Ece Ayhan: Büyük Ahlaki Gösteri*”, kitap-lık 160 Dergisi, Mayıs, S.11.

ÖNEŞ, Mustafa (1996), “*Ece Ayhan'a Doğru*”, Şair/Şiir Yazıları, Oğlak Yayınları, İstanbul.

ÖRGEN, Ertan (2013), ” İkinci Yeni Şiiri ve Mitoloji”, *Yeni Türk Edebiyatı Hakemli Altı Aylık İnceleme Dergisi*, Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi ,Türkçe Eğitimi Bölümü, sayı 7.

ÖZMEN, Taner (2017), “*Bir Okurun Not Defteri Bir Dil Cambazı*”, Türk Dili Dergisi, 67 Sayı: 783, s.51.

SARIKAYA, Orhan (2013), “*İkinci Yeni Şiirinde Modern İnsanın Görünümleri*”, (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

SOYSAL, Ahmet (2012), “*Ece Ayhan, Şair*”, Kitap-lık 160 Dergisi, Mayıs , S. 6.

SÜREYA, Cemal (2002), “*Güvercin Curnatası*”, Haz. Nursel Duruel, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

SÜREYA, Cemal (2008), “*Sevda Sözleri*”, YKY, 35. Baskı, İstanbul.

Takvimi Vekayi Gazetesi, sayı 68 (21 cemaziyevvel 1249), *Tarihin Derinlerinde Gizli Kalmış Ürkütücü Bir Hikaye: Tırnova Cadı Olayı*, Onedio.com 20 Haziran 2018

TAŞPINAR, Orhun (2017), “*Sapmalar Açısından İkinci Yeni Şiiri Üzerine Bir İnceleme*”, (Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

TEMİZYÜREK, Mahmut (2012), “*Ece Ayhan: Etik Kışkırtıcısı*”, *kitap-lık 160 Dergisi*, Mayıs , S. 8.

Türk Tarihi > *Türkler’de Tabiat Üstü Varlıklar: Karakoncolos*
www.forumgercek.com.tr (E.T. 20 Haziran 2018)

“17 Eylül Azize Sofia ve üç kızı: Pisti, Elpida ve Agapi”
www.ortodokslartoplulugu.org/azizlerimiz-hayat-hikayeleri/azize-sofia-ve-uc-kizi-pisti-elpida-ve-agapi/, (E.T. 26 Nisan 2018

www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts

www.zargan.com/tr/q/yoyo.-ceviri-nedir (E.T. 29 Nisan 2018)

YALÇIN, Mehmet, “*Şiirin Ortak Paydası*”, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, Sivas.

Yedigün yazıları, “*ece ayhan (Çağlar); karaşın çocukların şairi*
yedigunyazilari.blog.spot.com.tr E.T.20 Haziran 2018

Yedigün yazıları, “*ece ayhan (Çağlar); karaşın çocukların şairi*
yedigunyazilari.blog.spot.com.tr E.T.20 Haziran 2018

YETER, Gaye Belkız (2014), “*Yeni Türk Şiirinde Tasfiye Hareketleri*”, Kurgan Edebiyat, Ankara.

YILDIRIM, Ali Erdost (), ” *Bir Ece Ayhan Çalışması*”, <https://www.final-20151-TURK-101-3-21401639.pdf.com.tr> , s.1. (E.T. 20 Nisan 2018)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Derya BİÇER
Doğum Yeri ve Tarihi	Battalgazi – 08.11.1985
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Adıyaman Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (2013 Mezunu)
Y. Lisans Öğrenimi	Siirt Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetler	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel eğitim kurumları
İletişim	
E-Posta Adresi	d02bicer@gmail.com
Tarih	

